

Siivekäs

Nro 54 ♦ 2005 ♦ 26. vsk

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

Siivekäs

Nro 54 ♦ 2005 ♦ 26. vsk

tässä numerossa

Julkaisija

Pohjois-Savon Lintutieteellinen
Yhdistys KUIKKA

Toimituskunta

Eelis Rissanen (vs päätoimittaja)
Siilinjärvi

Aarne Hagman Kuopio

Harri Hölttä Joensuu

Asta Lähdesmäki Kuopio

Pertti Renvall Kuopio

Jarmo Yliluoma Iisalmi

Jäsenmaksut 2006

20 € (perhejäsen 4 €, ei lehteä).
Maksut Pekka Tenhuselle (ks. kohta
osoitteenmuutokset)

Siivekkään tilaaminen ja jakelu

Jaetaan PSLTY Kuikan jäsenille.
Lehden voi tilata myös jäseneksi
liittymättä. Tilaushinta 20 €,
tilaukset toimitukselta.
Lehteä ilmestyy 1-2 numeroa
vuodessa.

Osoitteenmuutokset

Pekka Tenhunen

Ilmoitushinnat

Takakansi 150 €, 1/1 sivu 100 €,
1/2 sivu 50 €, 1/4 sivu 25 €. Hinnat
ovat ohjeellisia.

Painos 500 kpl

ISSN 0780-7066

3

Pääkirjoitus: Tiirailua tulevaisuuteen

Asta Lähdesmäki

4

Muutto Pohjois-Savossa vuosina 1999-2004

Eelis Rissanen, Aarne Hagman, Harri Hölttä ja Asta Lähdesmäki

41

Laulujoutsenen voittokulku

Jukka Kauppinen

48

Pieni kooste lintuharrastuksestani

Aino Ronkainen

49

Ja lintu ristittiin sirripeipposeksi

Jukka Kauppinen

50

Mikael - vuoden 2005 nuori lintuharrastaja

Asta Lähdesmäki

50

Rätinyypäivä

Asta Lähdesmäki

51

Osmo Huupponen 1966-2005

Antero Lindholm

Vuoden 2005 nuori lintuharrastaja Mikael Rytkönen. Kuva Niklas Åberg.

Pohjois-Savon Lintutieteellinen Yhdistys Kuikka

c/o Kuopion museo, Kauppakatu 23,
70100 KUOPIO

internet: <http://www.birdlife.fi/pslty>
sähköposti: pslty@jmp.fi

Perustettu 1974

Yhdistys toimii osana Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistystä (KLYY ry.)

Hallitus

Puheenjohtaja Asta Lähdesmäki Kuopio

Sihteeri Mikko Pärssinen

Taloudenhoitaja Timo Filipoff Iisalmi

Varapuheenjohtaja Jarmo Yliluoma
Iisalmi

Jäsenet

Marko Kelo Siilinjärvi

Pertti Renvall Kuopio

Eelis Rissanen Siilinjärvi

Varajäsen Suoma Virnes Kuopio

Pohjois-Savo

Tiirailua tulevaisuuteen

Ennustaminen on vaikeaa, ja varsinkin tulevaisuuden ennustaminen. Kukapa olisi vuosi sitten arvannut kertoa, että tänä keväänä suuri osa suomalaisista pelkää muuttolintujen saapumista? Näin on kuitenkin käynyt. Kun tiedotusvälineet uutisoivat jossain päin lintuinfluenssaan kuolleesta linnusta, uutinen alkaa sanoin "ihmiselle vaarallista lintuinfluenssaa H5N1 on löytynyt". Vähemmästäkin ihmispotat säikähtävät. En halua vähätellä viruksen mahdolliseen muuntumiseen liittyviä vaaroja, mutta tämän hetkisen tiedon mukaan ihmisen on vaikea saada luonnon linnuista tätä tautitartuntaa. Silti käsi sydämelle; moniko meistä olisi syksyllä uskonut lintuinfluenssaa löytyvän luonnon linnuista helmikuun alussa Itämeren rannikolta? Sen verran voi tulevaisuutta ennustaa, että tämä lintutauti ei häviä tänä keväänä eikä tänä vuonna. Meidän on vain opittava elämään sen kanssa.

Kolmen viikon päähän luulen osaavani ennustaa tai pikemminkin minulla on ns. parempaa tietoa. Tämän lehden kolistessa postiluukuista uuden valtakunnallisen havaintojärjestelmän käyttöön otto on hyvin lähellä. Vanhat Kuikan tietokantaan tallennetut havainnot, 74265 kpl, on jo viety uuteen järjestelmään. Niistä liki 70 % tunnistettiin jäsenillemme kuuluviksi, niinpä ne odottavat jo siellä tekijänsä sisään kirjautumista. Tässä lehdessä on oikea mammuttikatsaus vuosilta 99-04. Siinä tarkastellut havainnot löytyivät liki sataprosenttisesti tietokannastamme helposti käytettävässä muodossa.

Tulevaisuudessa havaintoaineisto on vieläkin valmiimpaa katsauksiin, jos tietokantaa vain ns. siivotaan jatkuvasti. Siihen tarvitaan yhdistysaktiivien työtä, mutta monenlaista hommaa tehneistä se ei tunnu suuren mittakaavan asialta. Lisäksi se on helposti jaettavissa niin entisille kuin uusille asiasta kiinnostuneille.

Ennustajaeukkona näkisin mielelläni, että kaikki paperilla olevat havainnot saadaan tulevaisuudessa vietyä uuteen tietokantaan. Se ei kuitenkaan ole mahdollista vapaaehtoistyönä, vaan asiaan täytyy löytyä joku muu ratkaisu. Muutamat yhdistykset ovat tämän urakan saaneet tehtyä, uudes-

ta järjestelmästä löytyy mm. Turun alueelta 1500-luvun lintuhavainto! Kaiken havaintoaineiston löytyminen yhdestä tietokannasta helpottaisi tulevaisuudessa sen käyttöä tutkimuksiin ja julkaisuihin.

Yhdistyksemme on kutsuttu yhteistyöhön Suomen kolmanteen lintuatlaskeeseen vuosina 2006-2010. Päävastuu on Luonnontieteellisen keskuksen Eläinmuseolla, BirdLife Suomella on ainakin aluksi hankkeessa vain pieni rooli. Myös muita tahoja on projektissa mukana. Tämä aloitusvuosi on eräänlainen pilottivuosi, Ympäristöministeriö rahoittajana halusi kuitenkin aloittaa homman jo nyt. Edellinen valtakunnallinen atlas toteutettiin vuosina 1986-89, joten nyt on jo aika päivittää linnustomme levinneisyystiedot. Lintuatlaksessa kerätään jokaisen lajin pesimätieto koko Suomesta 10 x 10 km:n ruuduissa. Atlaskartoitus keskittyy siis pesinnän varmistamiseen näissä ruuduissa, eri lajien runsauksia ei tarvitse laskea. Havainnot kerätään museon järjestelmään web-lomakkeella, aiempien atlasien paperityötä ei etenkään yhdistyksissä tarvitse tehdä.

Kuikka ei ole vielä valinnut omia atlasvastaavia, mutta kyllä hommaan vielä ennetetään mukaan. Toivon jäsenistöltämme intoa ilmoittaa niiden ihan tavallisten lajien esiintymisestä kussakin ns. atlasruudussa. Ohjeita tulee aikanaan. EU:n kestävä kehityksen huippukokouksessa vuonna 2010 tullaan toivottavasti esittelemään hyvin onnistunut lintuatlas osana Suomen maaporttia.

Siivekkäällä ei ole enää virallista päätoimittajaa, vaan toimituskunta. Lehden taitto on ensi kertaa ostettu painotalosta. Siihen hommaan ei ollut enää rahkeita kellään vapaaehtoisella ja se oli helposti nykyajan termiä käyttäen "ulkoistettavissa". Katsausten ja lintuaiheisten artikkelien kirjoittamista ei voi ulkoistaa aihepiiriin vihkitymättömille. Myös lintujen kuvaaminen on asiantuntijapuuhua. Toimituskunnan puolesta nöyrät ja runsaat kiitokset kaikille tämän lehden tekoon osallistuneille.

Kuopiossa 8.3.2006

Asta Lähdesmäki

Kuikka pj

Muutto Pohjois-Savossa vuosina

Arvoisa lukija! Edessäsi on katsaus isolla koolla. Se sisältää koosteen tavallisimmista muuttolinnoista Pohjois-Savossa vuosituhannen vaihteen molemmiin puolin peräti kuuden vuoden ajalta. Samalla pääsemme myös lähemmäs tavoitettamme julkaista vuosikohtaisia katsauksia. Tämä tavoite on nyt tämän katsauksen jälkeen entistä lähempänä, sillä jo vuosi 2005 on tavoitteena julkaista kokonaisena vuotena. Vanhojakaan vuosia emme kuitenkaan unohdeta, vaan niitä julkaistaan takautuvasti nimenomaan useamman vuoden katsauksina. Laajassa katsauksessa ei voida laajasti käsitellä tarkasti vuosikohtaisia tapahtumia, niinpä jokaisesta vuodesta poimitaan vain tärkeimmät. Lajikohtaiset kommentit ovatkin melko pintapuolisia, sillä kovin laajoihin analyysihin ei ole mahdollisuutta katsauksen paisuessa muuteen aivan liian raskaaksi.

Vuodet ovat olleet keskenään erilaisia. Harrastajien määrä on lisääntynyt ja muuton seuranta on ollut entistä aktiivisempaa myös syksyisin. Tämä näkyy selvästi myös havaintojen määrässä. Katsauksen tekijöille tämä on erityisen ilahduttavaa, koska muuton kulkua pystyy näin paremmin analysoimaan.

Tämä katsaus vaatii myös suuremman työrupeaman. Työnjako kirjoittajien kesken oli seuraava: ALä on tehnyt ei-varpuslinnut (paitsi isot linnut ja petolinut) ja koosteet vuosien säätiloista, AHg on tehnyt osan varpuslinnoista ja vaelluslinnut, HHö on laatinut ison varpuslintutaulukon sekä ERi:n osuutena on ollut isojen lintujen ja petolintujen taulukot sekä katsauksen koostaminen.

Katsausajan säätilat

1999: Maaliskuun alkupuolella oli kauliin kirkasta pikkupakkasta. 17.3. lähtien saatiin nauttia nollan yläpuolella olevista päivälämpötiloista, jotka huipentuivat kuun lopun +10–12 asteen lämpöön. Huhtikuun alun lämpötilat vaihtelivat yön muutamasta pakkasasteesta päivän muutamaa lämpöasteeseen. 18.4. saatiin kokea miltei kesäistä lämpöä, +18 astetta! Illalla aikainen ukkoskuuro yllätti lämmöstä nauttijat. Lämpöaalto jatkui 22.4. saakka, jonka jälkeen pysyttiin vähän yli kymmenes-

sä lämpöasteessa aina vapun tienoille. Tuolloin alkoi kylmä jakso, jota riitti toukokuun puoleen väliin yöpakkasineen. 19. – 27.5. oli lämpöistä jopa yli 20 asteen lämpötiloineen, kunnes loppukuusta jälleen viileni.

Syyskuu alkoi eurosyysäillä, 5. – 8.9 jopa +23, kunnes puolessa välissä kuuta saatiin viileämpi jakso. Viileyttä ei kestänyt kauan, 30.9. oli vielä +13. Syyskuu oli myös hyvin vähäsateinen. Lokakuun alku oli edelleen varsin lauha, mutta 7. – 8.10. tiikusateinen kaakkoistuuli painoi hanhet Pohjois-Savon ylle. Sitten siirryttiinkin ajan kohtaan sopiviin muutaman asteen lämpötiloihin. Marraskuu vietettiin vaihdellen pikkupakkasista kuraisiin vesikeleihin.

2000: Maaliskuun alku vietettiin normaaleissa pikkupakkasissa. 20.3. saatiin nauttia ensimmäisestä kevätpäivästä, +8 astetta. Loppukuusta ja huhtikuun alussa vallitsivat yön pienet pakkaset ja muutaman asteen päivälämpötilat. 20.4. alkoi pääsiäisaika, jolloin saatiin nauttia lämpimistä säistä, korkeimmillaan 25.4. lämpöä oli 22 astetta. Vapun tienoo ja toukokuun alku oli perinteisen kylmää yöpakkasineen. Toisella viikolla pidettiin lämmintä, lehdet kasvoivat kohisten ja muutto oli vilkasta. Se hyytyi puolen kuun pohjoistuuliin. Onneksi kylmää ei kestänyt kauan, 20.5. alkaen nautittiin kesäisistä päivistä.

Syyskuu alkoi melko lämpimänä, mutta pian saatiin kokea ensimmäiset yöpakkaset ja syksyn kuulaat päivät. Puolen kuun jälkeen nautittiin jälleen lämmöstä, missä merkeissä mentiin kuun loppuun saakka. Lokakuun alussa koettiin uusi kuun lämpöennätys, +16,6 astetta! Sää jatkui varsin lämpimissä merkeissä kuukauden puolivälin yli, mutta kuun lopussa oli sitten lumi maassa. Lumi hävisi pian ja marraskuu vietettiin suttuisissa lumettomissa maisemissa.

2001: Maaliskuu aloitti kevään vain muodollisesti, kuukauden alkuoli oli yöpakkasineen ja hankineen perinteisen talvinen. Huhtikuu alkoi sitten kevään lämpimästi ja muutto oli vilkasta. Kuukauden puoliväli pääsiäisineen meni arktisissa merkeissä. Mutta onneksi loppukuuh heliä niin lintuja kuin niiden katsojia, viimeisellä viikolla mitattiin jopa 23 asteen lämmintä. Toukokuun eka viikko oli erittäin vaihteleva säätyypiltään tuulineen ja sateineen. Kuun

puolessa välissä saatiin ylle kylmä pohjoinen ilmvirtaus. Pipot ja kintaat olivatkin sitten kunniassaan aina kesäkuun puolelle saakka.

Syyskuu alkoi sateisen suttuisissa merkeissä. Kuun puolessa välissä koettiin kuitenkin intiaanikesä ja jopa +22 astetta. Se meni kuitenkin nopeasti ohi ja kylmän purkauksen myötä saatiin 23.9 nauttia hienosta hanhimuutosta. Lokakuu alkoi yöpakkasin ja räntäsatein, 6.10 koettiin vielä toinen hanhiryntäys. Sää kuitenkin lämpeni vielä hieman ja koko loppukuuh oli vuodenaikaan nähden normaalia lämpimämpää. Marraskuun alku toi talviset olosuhteet. Lumi pysyikin maassa ja järvet jäätivät kuun pakkasissa.

2002: Maaliskuun alkua ei leveysasteillamme voi yleensä kevääksi laskea eikä tämä vuosi tehnyt poikkeusta siihen. Puolen kuun jälkeen oli kuitenkin jo kevättä ilmassa, vaikka paksu lumi peitti maat kuun loppupuolelle saakka. Huhtikuun alku pääsiäisineen muutti kuitenkin tilanteen ja tuolloin päästiin yhtäkkiä +10–13 asteen lämpölukemiin. Sitten palattiin takaisin talveen kovine yöpakkasineen, mutta kuun puoliväli toi muutoksen ja annoksen lämmintä ilmaa. Kevät keikkui ja sitten olikin vuorossa kunnan takatalvi, mutta jo liki perinteiseen tapaan 20.4. oli jälleen lämmintä. Huhtikuun lämpimyyttä näkyi monen lajin aikaisempaan saapumisena. Esimerkiksi rastaat ja monet hyönteissyöjät olivat runsaina jo huhtikuussa sekä isojen ja petolintujen muutto tapahtui hieman aiemmin. myös Huhtikuun viimeinen ja toukokuun ensimmäinen viikko mentiin mukavassa lämmössä. Samaa rataa jatkettiin ja toukokuun puoliväli oli kesäinen, n. +20 astetta. 23.5. koettiin kuitenkin vielä kylmä rintama jopa räntäsateineen.

Syyskuu alkoi liki helteisenä, minkä jälkeen romahdettiin suoraan +4–8 asteeseen. Puolivälissä kuuta koettiin jopa yöpakkasia ja ensilumi tuli maahan 3.10. Lokakuun alku olikin kylmin 100 vuoteen. 18.10. mitattiin -15 astetta. Siinä jäätynä jo suurin osa järvistäkin ja saatiin pysyvä lumi. Viimeisenä jäätynä Kallavesi kokonaisuudessaan 15.11., mikä oli poikkeuksellisen aikaista.

2003: Maaliskuu alkoi lauhoissa merkeissä, öisin pikkupakkasta ja päivisin suojaa ja jopa etelätuulta. Lumet

1999-2004

Eelis Rissanen, Aarne Hagman, Harri Hölttä ja Asta Lähdesmäki

hupenivat kuun puolivälin jälkeen vauhdikkaasti, 25.3. oli jo jopa 10 astetta lämmintä. Huhtikuun alku peruutti kevään kirpeine yöpakkasineen eikä päivisin päästy lämpimän puolelle. Sää jatkui kylmänä aina 12.4. saakka, ja perinteisesti 21.4. mitattiin paikoin jopa +18. Riemua ei riittänyt pitkään, ja viikoksi palattiinkin +1 ja +6 asteen päivälämpötiloihin. Kevään kylmyys näkyi erityisesti rastaiden ja monien pikkulintujen totutusta myöhäisenä saapumisena. Myös isojen lintujen ja petolintujen muutto tapahtui myöhemmin. Vappu ja sen jälkeinen Taesto menttiin nollan tuntumassa. Sateinen toukokuun alku sulatti vihdoon jäät, 11.5. oli sitten +16 astetta. Jäät lähtivät Kallavedestä vasta 13.5., joten poikkeuksellisen pitkä oli ”jääkausi”. Tämä näkyi myös vesilintujen myöhäisempänä saapumisena. Toukokuun lopulla nautittiin lämmöstä, 26.5. oli hellepäivä.

2004: Maaliskuun alku meni kunnan yöpakkasissa ja hiihtokeleissä. Puollessa välissä saatiin hieman kevään tuntua, mutta varsin kevättälvista oli vielä huhtikuun alussakin; pieniä yöpakkasia ja päivisin muutama lämpöaste. Itse asiassa koko huhtikuu menttiin samaan tyyliin, puolivälissä oli kuitenkin pieni lämpöpöikki. Leimallista oli auringonpaiste, pilvisiä päiviä oli vain kolme eikä sadetta saatu. Pellot kuivuivat taivaan tuuliin eikä tulvia tullut. toukokuun ensimmäinen viikko toi kesän liki helteineen ja ukkosineen. Taestoa käytiin t-paidassa ja viikossa kaikki oli vihreää! Liikaa ei pidä ihmislasta eikä luontoa helliä, seuraavalla viikolla pudottiin jopa neljään asteeseen. Toukokuun loppupuolen lämpötilat vaihtelivat +5 ja +15 asteen välillä.

Syyskuun alku oli lämmin, useina päivinä päästiin yli 15 asteen lämpötiloihin. Myös loppupuoli oli lämmin, n. +10–13 astetta, ja sateinen. Myös lokakuu alkoi ajankohtaan nähden lämpimänä, kylmänpurkaus saatiin vasta lokakuun 10. päivän tienoilla. Pakkasen puolelle menttiin vasta aivan kuun lopussa. Marraskuun alkupuolella päivälämpötilat keikkuivat useina päivinä +5–7 asteen lämpötiloissa. Kuun loppupuolella pysyttiin sitten pakkasella, jopa -15 asteen lämpötiloissa.

Katsauksen rakenne

Katsaus noudattaa perinteistä linjaa. Lajinimen jälkeen on linnun tieteellinen nimi. Suluissa on kevätmuuton osalta 1965–98 havaitut ensimmäinen, keskimäinen ja viimeinen saapumisaika, sekä niiden vuosien määrä, joilta havaintoja on ko. lajista käytettävissä. Syksyrimpsu on samaan tapaan järjestyksessään aikaisin, keskimääräisin ja viimeisin poistumisaika syksyjen 1984–98 aikana. Joissakin lajeissa on käytetty syksyltä vain viivytelyennästä, koska aineistoa ei ehditty laskemaan tämän katsauksen tarpeisiin. Keskimäisenä havaintona on käytetty aineiston mediaania, joka päivämäärien tapauksessa on parempi kuin keskiarvo. Kustakin lajista on lueteltu keväältä kahden ensimmäisen ja syksyltä kahden viimeisen havaintopäivän havainnot. Syksyn myöhäisin havainto on mainittu ensimmäiseksi. Kevään varhaisin ja syksyn viimeinen havaintopäivä luettavuuden helpottamiseksi. Jos laji on havaittu vähintään kolmessa eri paikassa samana päivänä, ei havaintoja ole yleensä esitetty tarkemmin. Kunnista on käytetty vanhoja tuttuja lyhenteitä (ks luettelo). Vehmersalmi on mukana tässä katsauksessa vielä omana kuntanaan, sehän liitettiin Kuopioon vuoden 2005 alusta. Kangaslampi ei ole mukana omana kuntanaan vaan Varkauden alla, koska se liitettiin Varkauteen katsausjakson aikana. Paikannimet ovat havainnoijien ilmoitusten mukaisia, joissakin tapauksissa paikkoja on kuitenkin yhdenmukaistettu tai tekstin lyhentämiseksi otettu esim. järven nimen edestä kylän nimi pois. Lukumäärätietoja on jonkun verran muuteltu katsauksen yhtenäisyyden vuoksi. Määritteet ovat lyhennelistassa. Mikäli havainnoijia ollut enemmän kuin viisi, heitä ei ole erikseen lueteltu. Tapauksissa, joissa havainnoijia on paljon, on merkitty muutama havainnoija sekä ym. Joissakin tapauksissa on myös käytetty tilan säästämiseksi merkintää ”monet”. Päämuuton havainnollistamiseksi on mahdollisimman monesta lajista mainittu myös merkittävimmät todetut kerääntymät ja/tai havaitut muutot.

Kevät- ja syysmuuton kannalta ovat hankalia lajeja laulujoutsen, sinisorsa, telkkä, isokoskelo, varpushaukka, ampuhaukka, mustarastas, räkättirastas, isolepinkäinen, peippo, tikli ja viher-

varpunen. Kaikki lajit talvehtivat säännöllisesti ja ensimmäisten ja viimeisten muuttajien tulkinta tuottaa ongelmia. Katsaukseen on näidenkin lajien osalta pyritty ottamaan muuttopäiviä. Syksyltä on joistakin lajeista vain viimeisin havainto (esim. lehtokerttu) tai joiltakin syksyiltä ei ollekaan havaintoja (esim. sirittäjä), koska käyttökelpoisia muuttohavaintoja ei ole ollut käytössä. Lyhennelistat ja taulukot sisältävät myös lisäinformaatiota, jotka kannattaa vielä erikseen tutkailla.

Kiitokset

Kiitokset kaikille havaintojaan lähettäneille. Erityiskiitos Renvallin Pertille ja Ukkosen Markulle kerääntymien ja muuttajamäärien ilmoittelusta. Suuri kiitos kuuluu myös niille kaikille yhdistyksen tietokantaan havaintojaan tallettaneille, ilman heidän määrätietoista työtään tämäkin katsaus olisi ollut paljon työläämpi tehdä. Toinen erityiskiitos kuuluu vielä Renvallin Pertille, joka jaksoi pedantilla tyyllillään oikolukea katsauksen erittäin tiukalla aikataululla ja tehdä valtaisan määrän korjauksia katsaukseen.

Käytetyt lyhenteet

Kuntalyhenteet:

Iis Iisalmi, Jua Juankoski, Kaa Kaavi, Kar Karttula, Kei Keitele, Kiu Kiuruvesi, Kuo Kuopio, Lap Lapinlahti, Lep Leppävirta, Maa Maaninka, Nil Nilsä, Pie Pie-lavesi, Rau Rautalampi, Rva Rautavaara, Sii Siilinjärvi, Son Sonkajärvi, Suo Suonenjoki, Tuu Tuusniemi, Ter Tervo, Vjä Varpaisjärvi, Vrk Varkaus, Veh Vehmersalmi, Ves Vesanto, Vie Vieremä.

1/ = koiras

/1 = naaras/naaraspukuinen (3/2 tarkoittaa siis kolmea koirasta ja kahta naarasta)

p = paikallinen tai lepäilevä

m = muuttava

kiert = kiertelevä

Ä = laulava tai soidinääntelevä

ä = muuten ääntelevä, äänihavainto

yks. = yksilö, yksilöä

a = parvi; a5 = viiden parvi, 5a = viisi parvea, 100 (5a) m = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa

us = useita

H. Hemmo/VU = Maallikko/Havainnon varmistaja

Havainnoijalyhenteet

Aalto Jussi (JAA), Alaja Pentti (PA), Alava Erkki (EAI), Airola Jyrki (JAI), Arpalahhti Sampo (SAA), Aro Seppo (SAR), Asikainen Kalevi (KAS), Bjugge Ole (OBJ), Björk Erkki (EB), Boman Kalle (KBM), Bovellan Kari (KBO), Bruun Anna (ABR), Bruun Lauri (LBR), Bruun Matti (MBR), Bruun Saara (SBR), Damstén Martti (MD), Ellermaa Margus (MEI), Ertimo Minna (MER), Filipoff Timo (TF), Forss Helena (HFO), Forsten Annika (AFO), Gråsten Anne (AGR), Gråsten Mikael (MGR), Gråsten Olavi (OGR), Haapanen Antti (AHP), Haataja Henna (HnH), Haataja Heidi (HdH), Haataja Markku (MHa), Hagman Aarne (AHG), Hakala Kimmo (KHA), Hakkarainen Jaakko (JHA), Halkoaho Tapio (THA), Halla-aho Jorma (JoH), Hallikainen Lauri (LHa), Halme Pekka (PeH), Halonen Olli (OHa), Hannula Heidi (HHa), Happonen Saara (SHA), Harjunpää Timo (TiH), Hartikainen Aimo (AHA), Hartikainen Pertti (PHA), Hartikainen Vesa (VHa), Haukka Juhani (JH), Heikkinen Markku (MrH), Heikkinen Matti (MaH), Heikkinen Mervi (MeH), Heimonen Tapani (THE), Heiskanen Kaarina (KHe), Hellsten J. (JHe), Herranen Heikki (HHe), Herranen Teuvo (THr), Hiltunen K. (HKi), Hiltunen Lauri (LHi), Himberg Titta (THi), Hirvonen Pertti (PHi), Hoffren Tiina (THo), Holopainen Harri (HHo), Holopainen Jarmo (JHo), Holopainen Jouko (JoH), Holopainen Niklas (NHo), Hublin Patrick (PHu), Hujala Jukka (JHu), Hujanen Martti (MHu), Hukkanen Anne (AHu), Huotarinen Aapo (AAH), Huttunen Tarmo (THu), Huupponen Osmo (OHu), Hyttinen Mirja (MHy), Hytönen Raimo (RHy), Hyvärinen Hannu (HHy), Hyvärinen Juha (JHy), Hyvärinen Reetta (RHv), Hyvärinen Seija (SHy), Hyvönen Heli (HeH), Hyvönen Juha (JuH), Hyvönen Reino (ReH), Hämeen-Anttila Eero (EHA), Hämmäläinen Elina (EHä), Hämmäläinen Sulo (SHä), Hämmäläinen Tuula (TuH), Hämmäläinen Liisa (LHä), Hämmäläinen Rauno (RnH), Hämmäläinen Raimo (RmH), Hämmäläinen Titta (TiH), Hämmäläinen Terho (TeH), Hämmäläinen Timo (THä), Häyhänen Inkeri (IHä), Hölttä Harri (HHö), Ihantola Risto (RIh), Ihanus Jukka (Jih), Iivanainen Kaisa (Kli), Ikäheimo Juha (Jik), Immonen Timo (TIm), Immonen Sirkka (SIm), Itkonen T. (TIt), Jaakkola Iivari (IJa), Jaakkola Paavo (PJa), Jaakkola Pekka (PeJ), Jaakonsaari Tuire (TrJ), Jalkanen Eero (EJa), Jalkanen Tuomo (TJa), Jauhainen Tarja (TaJ), Jokela Jari (JJo), Junninen Pirkko (PJu), Juutinen Ursula (JUu), Jäderholm Kai (KJä), Jäntti Ari (AJä), Jäntti Lauri (LJä), Järvinen Matias (MJä), Järvinen Pauli (PJä), Jääskeläinen Risto (RJä), Kaarakainen Pertti (PKa), Kaikkonen Päivi (PäK), Kainulainen Ahti (AHK), Kalavainen Marja (MaK), Kananen Aino (AiK), Kanerva-Niemi Tuija (TKN), Kankare Juhani (JKr), Kanninen Antti (AnK), Kanninen Timo (TKa), Kannisto Risto (RKA), Karjalainen Raimo (RKj), Karki Eila (EKa), Karkola Kari (KKa), Karppanen Alli (AKp), Kaskimetsä Antero (AKs), Kauhanen Tellervo (TKh), Kauppinen Jukka (JKa), Keinänen Eija (EiK), Kejonen Aimo (AKe), Kekäläinen Tommi (TKe), Kelo Jorma (JoK), Kelo, K. (KKe), Kelo Marko (MKe), Kettunen Jaakko (JKe), Kinnunen Heino (HeK), Kinnunen Markku (MKK), Kinnunen Marja (MjK), Kirsikka-aho Ari (AKA), Kiviniemi Vesa (VKi), Knuuti Jouni (JnK), Knuutinen Jorma

(JKn), Kohonen Martti (MKo), Kokki Maarit (MaK), Koivistoinen Helena (HKv), Koivistoinen Samu (SKo), Kolehmainen Petri (PKo), Komulainen Sami (SKm), Kontinen Seppo (SKn), Koponen Jussi (Jsk), Koponen Juha (JKo), Korhonen Eero (EKO), Korhonen Hannu (HKr), Korhonen Heikki (HKO), Korhonen Juha (JKr), Korhonen Kuutti (KKo), Korhonen Olli (OK), Korhonen Otso (OKo), Korhonen Pirkko (PKo), Kortelainen Kalevi (KaK), Koskela Jarkko (JaK), Koskela Tommi (TKo), Kosonen Leo (LKO), Kotilainen Heikki (HKO), Kubin Minna (MKu), Kukkonen Hannu (HKu), Kumpulainen Eila (EKu), Kumpulainen Janne (JKu), Kärkkäinen Hannu (HKä), Kärkkäinen Jari (JKä), Kärkkäinen Salme (SKä), Kääriäinen P. (PKä), Laakso Minna (MLa), Laine S. (SLn), Laitinen Kimmo (KLä), Laitinen Pasi (PLä), Laitinen Seija (SLa), Laitinen Veli-Matti (VML), Launonen Lauri (LLa), Leinonen Esa (ELe), Liimatainen Jouko (JLi), Liimatainen Veikko (VeL), Liimatta Paavo (PLi), Lindholm Antero (ALi), Linkola Martti (MLi), Linnansaari Valio (VLi), Lintu Anitta (AnL), Loivaranta Pekka (PLo), Louhevirta Toni (TLo), Lukkanen Mervi (MLu), Luojus Maria (MLj), Luoma Marja (MLm), Lyytikäinen Ari (ALy), Lähdesmäki Asta (ALä), Lähdesmäki Eero (ELä), Lähdesmäki Lassi (LLä), Lähdesmäki Olli (OLä), Lötjönen Pertti (PLö), Lötjönen Toivo (TLö), Mäkelä Ullastiina (UMa), Majala Ilkka (IMj), Majala Marja (MJa), Malinen Juha (JMa), Mannerman Arto (AMa), Manninen Paula (PMa), Markkanen Antti (AMa), Markkanen Ilkka (IMa), Markkanen Juha (JMK), Markkanen Matti (MMk), Matilainen Janne (JaM), Mecklin Pertti (PMe), Meklin Arvi (AMe), Mertanen Juha (JMe), Miettinen Jari (JMi), Miettinen Harri (HMi), Miettinen Kaija (KMi), Miettinen Markus (MMi), Miettinen Raimo (RMi), Mikkonen Tero (TMi), Muona Marko (MMn), Muraja Pirkko (PMu), Mustakallio Marja (MaM), Mustakallio Pekka (PkM), Mustakallio Petteri (PeM), Mustonen Maiju (MMu), Muukkonen Tomi (ToM), Myöhänen Pekka (PMY), Mäkinen Pekka (PMä), Naaralahti Toivo (TNa), Niiranen Markku (Mni), Niiranen Seppo (Sni), Niskanen Elina (ENi), Niskanen Pertti (Pni), Nisula Antti (Ani), Niva Pasi (PaN), Niva Unto (UnN), Nuotio Jaakko (JNu), Nyyssönen Allan (ANY), Nyyssönen Heli (HNy), Ojala Kari (KOj), Oksman Mari (MOK), Ollikainen Veera (VOI), Pajunen Arto (APa), Pakarinen Marko (MPa), Panttu Jorma (JPa), Parkkonen T. (TPa), Peiponen Kauko (KPe), Peiponen Sirkka (SPe), Pekkanen Juha (JPe), Pelkonen Helena (HPe), Pellikka Minna (MPe), Pentikäinen Heikki (HeP), Perola-Halonen Maarja (MaPH), Peräkyllä Mikael (MPe), Perätie Timo (TPe), Pienimäki Mauri (MPi), Piipponen Juha (JPi), Piironen Ilkka (IPi), Pirppu Jouko (JoP), Pitkänen Anna-Mari (AMP), Pitkänen Kauko (KPi), Pitkänen Tiina (Tpi), Pohjalainen Sirpa (SPo), Pohjamo Pertti (PPo), Poikolainen Jari (JPO), Poutanen Juha (JPt), Pulkka Jouko (JPu), Pulkkinen Niina (NPu), Puranen Helena (HPu), Puranen Lauri (LPu), Puranen Perttu (PPu), Pursiainen Aino (APu), Puukko Jarmo (JoP), Puustinen Tuomo (TPu), Puustinen Ulla (UPu), Pynnönen Jyrki (JPY), Pynnönen Petro (PPY), Pärnänen Taina (TPä), Pärssinen Mikko (MPä), Pääkkönen Juha (JPä), Pöyhönen Pekka (PeP), Pöysälä Pentti (PPö), Pöysälä Ritva (RPö), Raatikainen Arja (ARA), Rahikainen Hannu (HRA), Rahikka Eija (ERA), Raita Kari (KRA),

Rajala Riitta (RiR), Ranta Veli-Pekka (VPR), Rantalainen Laura (LRA), Rantalainen Leevi (LeR), Rasp Pertti (PRA), Ratinen Ari (ARA), Ratinen Markku (MRA), Rautakoski Aarre (AAR), Renvall Menni (MRE), Renvall Pertti (PRE), Riikonen Armi (ARI), Rikala Risto (RRI), Rissanen Anne-Mari (AMR), Rissanen Eelis (ERI), Rissanen Juhani (JRI), Rissanen Jukka (JuR), Roine Maija (MRO), Roine Pekka (PRO), Ronkainen Aino (ARO), Ruetschi Anna-Liisa (AnR), Runko Pentti (PRu), Ruokolainen Kalle (KRu), Ruokonen Anne (ARu), Ruotsalainen Timo (TRu), Ruotsalainen Pekka (PeR), Ruottinen Teija (TeR), Rutonen Kalevi (KRt), Ruuskanen Sirpa (SRu), Ruusunen Pertti (PeR), Ruutiainen Niilo (NRu), Rytönen Juhana (JRY), Rytönen Mikael (MRY), Ryyänen Juha (JuR), Ryyänen Seppo (SRy), Räsänen Eini (ERä), Räsänen Hannu (HRä), Räsänen Martti (MRä), Räsänen Pertti (PRä), Räsänen Seppo (SRä), Rönkkö Heidi (HeR), Rönkkö Jussi (JuR), Rönkä Helena (HRö), Rönkä Jani (JaR), Rönkä Katja (KRö), Rönkä Risto (RRö), Röntynen Jouni (JoR), Saarela Matti (MSr), Saarelainen Toni (Tsa), Sahimaa Pentti (PSh), Sallinen Petri (PSa), Salonen Pentti (PSI), Saukkonen Kari (KSA), Savolainen Anna-Maija (AMS), Savolainen Eino (ESA), Savolainen Jarmo (JSA), Savolainen Markku (MKS), Siikavirta Hannu (HSi), Siikström Kauko (KSi), Siikström, T. (TSi), Siitonen Heikki (HSt), Simoinen Leena (LSi), Simonen Sami (SSi), Skären Uolevi (USk), Sipilä Maija (MSi), Soininen Anja (ASo), Soininen Tiina (TSO), Soininen Tuula (TuS), Sopanen Paavo (PSO), Soranta Marja (MaS), Sorri T. (TS), Sorsa Elma (ESO), Sorsa Tauno (TSr), Sorvari Veli-Matti (VMS), Stähle Timo (TSi), Suhonen Anna-Kaarina (AKS), Suhonen Antti (ASu), Suhonen Pirjo (PSu), Suhonen Riitta (RSu), Suhonen Ritva (RiS), Suorsa Petri (PeS), Tallgren Eini (ETa), Tallgren Lassi (Lta), Tallgren Mikko (MTa), Tanskanen Ari (ATa), Taskinen Janne (JTa), Tenhunen Anni (ATe), Tenhunen Pekka (Pte), Tervo Katariina (KTe), Tiainen Pekka (PTi), Tick Janne (JTi), Tiitinen Hannu (HTi), Tikanoja Mikko (MTi), Tikkanen Hilkka (HiT), Toivonen Ilpo (ITo), Tolvanen Liisa (LTo), Tolppanen Pentti (PTo), Toppinen Anna-Maija (AMT), Tossavainen Ari (ATo), Tossavainen Sirkka (STo), Tukiainen Hannu (HTu), Tuomainen Jorma (JTu), Tuominen Juha (JuT), Tuominen Meeri (MTu), Tuovinen Jouko (JTV), Turunen Eero (ETe), Tuore Marja-Leena (MIT), Törn Anne (ATö), Tuuninen Jarmo (JKu), Ukkonen Markku (MU), Ukkonen Mirja (MiU), Uotila Eeva (EUo), Uotila Jyrki (JUo), Utriainen Seppo (SUT), Uusimäki Toni (ToU), Uusipaikka Visa (VU), Vainikainen Vesa (VVA), Vainio Outi (OVA), Vanhanen Sirpa (SVa), Vares Minna (MVA), Varneslahti Pekka (PVA), Vartiainen Jere (JVa), Vartiainen Teijo (TVa), Vepsäläinen Teuvo (Tve), Vesterinen Jari (JVe), Vesänen Esko (EVe), Vesterinen Paula (PVe), Viitanen Jyrki (JVi), Virnes Ari (AVi), Virnes Suoma (SVi), Virta Paula (PVi), Vuokko Jouko (JVö), Vuotilainen Anna-Liisa (ALV), Väisänen Esko (EVä), Väinänen Aaro (AVä), Väinänen Ari-Salomon (ASV), Väinänen Eira (EiV), Väinänen Maija (MVä), Väinänen Raili (RVä), Väinänen Veli-Matti (VMV), Väättäin Esa (EVä), Väättäin Heikki (HVä), Väättäin Juha (JuV), Yli-Kauppi Asko (AYK), Yliluoma Jarmo (JYl), Ylönen Matti (MY) ja Åberg Niklas (NÄb).

Tämä lista sisältää kaikki yhdistyksen jäsenet sekä vuosien saatossa yhdistykseen kuuluneet ja lisäksi muutaman yhdistykseen kuulumattoman lintuharrastajan. Ihan kaikki eivät välttämättä ole ilmoittaneet havaintoja tähän katsaukseen, mutta tässä vaiheessa nähtiin tarpeellisenä julkaista lista, jossa on näkyvissä viralliset havainnoijalyhenteet. Lyhenteet ovat pääasiassa kolmikirjaimisia, mutta muutama poikkeuskin löytyy.

Havainnot lajeittain

Vesilinnut

Haapana *Anas penelope*

(7.4.-23.4.-6.5./34) (28.11./15)

1999: 14.4. Vrk Siitinselkä 1/1 p (OHu), 15.4. Iis Nerohvirta 2 p (MNI).

26.9. Kuo Puutossalmi a80 m (IMa, ERi) ja a40 m (ERi), 19.9. Kuo Puutossalmi a21 m (AHg, ALä).

2000: 12.4. Kuo Kallansillat 1/1 p (IMa), 13.4. Kuo Jännevirta 1/1 p (IMa), Päämuutto 15.-22.4., suurin keräntymä 19.4. Vrk Ruokojärvi 28/25 p (HKä).

Syksyllä ei vilkkaita muuttopäiviä, suurin parvi 22.10. Kuo Pöksänlampi 42 p (KRu, MU). Viimeiset **25.11.** Iis Kihlovirta 1 p (JYI) ja 29.10. Kuo Ritisenlahti 18 p (AHg).

2001: 9.4. Vrk Ruokojärvi 2/2 p (MMi, RMI), 10.4. Vrk Lehtoniemi 1/1p (MMi, OHu) ja Vrk Ruokojärvi 4/3 p (MMi, OHu). 26.4. Maa Lapinjärvi 200 p (MU ym).

Syyskeräntymä 10.9. Sii Apaja-Kumpunen 180 p (MU), viimeiset **30.10.** Vrk Ruokojärvi 4 p (MMi), 28.10. Sii Juurusvesi 2 p (MU).

2002: 13.4. Sii Jännevirta 1/1 p (ALä) ja Rau Äijävesi 2 p (JKn, RKa), 14.4. Vrk Siitinselkä 2 p (MMi). Runsastuminen 22.4. lähtien, komea keräntymä 30.4. Maa Lapinjärvet 350 p (MU).

Syksyn muutto vaisua, viimeiset 24.11. Vrk Kuvasinjoki 1/1 p (OHu), 10.11. Sii Jännevirta 1 p (IMa).

2003: 15.4. Rau Tyyrinvirta 3 p (MLi, EVe), 16.4. Rau Tyyrinvirta 2 p (JKn, RKa, EVe). Keräntymät lähekkäin 10.5. Maa Lapinjärvet, Alapitkän tien tulvapelto 40/40 p ja Maa Lapinranta 53/53 p (ALä, LLä).

Metsästys aikaistaa syysmuuton, 20.8. Sii Musti 150 p (PRE). Myöhempi keräntymä 21.9. Sii Apaja-Kumpunen 168 p (IMa, JKe). Syksyn muutto oli komeaa, paras päivä 5.10. Kuo Puutossalmi 480 (19a) m (monet). Viimeiset **22.11.** Vrk Huruslahti 3/3 p (OHu), 8.11. Lap Mäntylähti 1 p (JKo, ARi).

2004: 15.4. Kuo Leväsenlampi 1 p (MKi), 16.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari 6 p (Tve). Huiput 28.4. Maa Lapinjärvet 176 p (JKe, IMa, PRE) ja 29.4. Maa Lapinjärvi ja Kesimmäinen 200 p (MU, JRI).

Syysmuuton alkua 8.8. Sii Musti, 38 (3a) nousi mSSW/SW (PRE, RSu). Melkoinen keräntymä 5.9. Sii Raasio 475 (2a) p (MU, MKe, TKe). Syysmuutto hienoa, parhaat päivät 23.9. Kuo Puutossalmi 380 (10a) mS (PRE), 26.9. Kuo Puutossalmi 730 (18a) mS

(PRE, JKe, RiR) ja 3.10. Iis Itikka 420 (7a) m (ERi, AVä, JYI ym.). Viimeiset: **14.11.** Kuo Maljapuro 2 p (NAb) ja Sii Aappola, Saitalampi 1/1 p (MU).

Tavi *A. crecca*

(7.4.-17.4.-28.4./34) (30.11./15)

1999: 10.4. Vrk Lehtoniemi ja Siitinselkä 1/1 p (HKä, PVa), 11.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari 2/2 p (JKn).

4.12. Vrk Turjanvirta 1 p (HKä, HMi), 20.11. Maa Mustavirta 1/1 p (LLä, ERi), 6.11. Kuo Leipäniemi a5 p (JTU).

2000: Ensimmäiset 12.4. eri puolilla. Huippu 21.4. Vrk Ruokojärvi 171 p (HKä). Viimeiset **25.11.** Kiu Honkaranta 3 p (PKa), 11.11. Iis Kihlovirta 2 p (JYI).

2001: 7.4. Iis Nerohvirta 2 p (USK) ja Kuo Puutossalmi 1/1 p (AHg), 9.4. Rau Rastunsuo 2/2 p (PSa, TF). Keräntymä 25.4. Kuo Kesimmäinen 100 p (monet).

Melko myöhäinen syyskeräntymä 18.10. Sii Raasio 122 p (MU), viimeiset **4.11.** Kuo Sammalniemi 3 p (PHu), 27.10. Sii Raasio 18 p (IMa, PRE).

2002: 9.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (KSi), 10.4. Rau Liimattalansalmi 2p (RHy). Keräntymät 28.4. Rau Vaajasalmi, Pirttiniementie 350 p (Eka, JKn) ja 30.4. Maa Lapinjärvet 400 p (MU).

Syksynen joukko 1.9. Sii Raasio 310 p (ALä). Vielä **16.11.** Vrk Kuvasinjoki 1/1 p (OHu), 20.10. Kuo Sammalniemi 5 p (PHu).

2003: 15.4. Rau Tyyrinvirta 1/1 p (MLi, EVe), 17.4. Rau Lonkari 2 p (JKn, RKa) ja Rau Tyyrinvirta 3 p (EVe, MJä). Suurin keräntymä normaalia myöhempään 7.5. Sii Raasio 230 p (PRE).

Loppukesän keräntymä jo ennen metsästyskautta 15.8. Sii Musti 390 p (MU). Viimeiset **2.11.** Maa Tavinsalmi 1/1 p (PRE, RSu), 26.10. Kuo Petosenlampi 2 p (JKe, IMa).

2004: 12.4. Vrk Ruokojärvi 2 p (OHu), 16.4. Rau Rastunsuo, lintujärvi 2 p (KSi) ja Rau Savipuro 1 p (RHy). Hieno keräntymä 26.4. Maa Lapinjärvet 250/250 p (PRE, JKe). Sii Raasion ja Mustin altaat ovat tavien suosissa: 23.6. Sii Raasio 215/10 ad + 10 pull p (PRE), 30.7. Sii Raasio n300 p (MU), 20.8. Sii Musti n400 p + kiert (PRE). Viimeiset muuttajat **22.11.** Kuo Kaisanen 1 p (JPT) ja 14.11. Sii Aappola Saitalampi 1/1 p (MU).

Sinisorsa *A. platyrhynchos*

(21.4./33)

1999: 26.3. Lep Konnus 1/1 p (HRö, RRö), 28.3. Iisalmi Nerohvirta 2 p (USK).

Syksyllä runsaasti havaintoja marras-joulukuulta, muuttavia hankala tulkita.

2000: ensimmäiset muuttaviksi tulkitut **14.3.** Jua Pisankoski 1/3 p (JuV), 27.3. Iis Saarikoski, Runni 3 p (KAs), Päämuutto 12.-18.4., suurin joukko 18.4. Rau Rastunsuo n100 p (KSi).

Viimeisiä syysmuuttajia **18.11.** Sii Siltasalmi 3 m (MU), 11.11. Iis Kihlovirta 20 p (JYI).

2001: 4.4. Iis Paloisvirta 3 p (AVä), 5.4. Iis Kihlovirta 5 p (USK) ja Iis Nerohvirta 8 p (KJä).

Syksyn viimeiset **28.10.** Sii Juurusvesi 25 p (MU), 27.10. Sii Raasio 55 p (IMa, PRE).

2002: 29.3. Lap Akkalansalmi 2/2 p (JYI, MNI), 30.3. eri puolilla. Keräntymä vielä

24.4. Rau Rastunsuo 165 p (KSi).

Syksyn paras muuttopäivä 13.10. Sii Raasio a125 N (MU), keräntymä 8.11. Vrk Pirtinvirta 250 p (OHu). Viimeisiksi muuttajiksi tulkitut **17.11.** Kuo Maljalahti a10 mE (JMe).

2003: 29.3. Kuo Kallansillat 1/1 p (MkK), Lap Nerkoon kanava 1/1 p (JKo) ja Lep Konnus 1/1 p (HRö, RRö).

Metsästyksen alkua näkyy 20.8. Sii Musti n100 p (PRE). Viimeiset ilmeiset muuttavat **3.12.** Maa Mustavirta 3/3 p (JKo, ARi), 1.12. Lap Lammasvirta 2/2 p (JKo, ARi).

2004: 3.4. Iis Kihlovirta 7 p (USK) ja Iis Runni 2 p (MVA), 20.4. Kiu Niemiskylä, Hilapparanta 500 p (THä), ”paikka kiehuu sorsista”.

Ennakkoa ennen metsästystä 19.8. Sii Musti n230 p (monet). Havaintoja paljon vielä marraskuun lopulta ja joulukuulta.

Jouhisorsa *A. acuta*

(10.4.-22.4.-7.5./34) (24.10./14)

1999: 16.4. Sii Rissala 3 m (IJa), 17.4. Iisalmi Kihlovirta 4 p (JYI).

Muutto vilkkainta 18.4. eri puolilla, ei suuria keräntymiä.

19.10. Kuo Kesimmäinen 1 m (AMa, IMa, HKo), 16.10. Kuo Puutossalmi 11(2a) m (AHg, HHö, ALä).

2000: 12.4. Vrk Ruokojärvi 1/1p (OHu), 13.4. Vrk Lehtoniemi 2/2p (OHu). Keräntymä 26.4. Maa Lapinjärvet Vesajoki n40 p (PRE, RSu, Ova).

Syksyllä tavanomainen keräntymä 14.8. Sii Raasio 40 p (KRu). Viimeiset Sii Raasiosta: **20.10.** 4 p (MU), 6.10. 2 p (KRu).

2001: 10.4. Maa Mustavirta 2/2p (ALä, LLä) ja Kuo Kallansillat 1/1p (IMa), 11.4. Sii Kumpu-Jälä 1/1p (TeH).

Syysmuuton alun keräntymä 31.7. Sii Raasio 60 p (MU), varsin myöhäiset **19.10.** Kuo Pöksänlampi 4 p (AHg, HKä), 6.10. Kuo Puutossalmi 4(2a) m (monet).

2002: 12.4. Kuo Puutossalmi 2/2 p (AHg), 13.4. jo monin paikoin. Jouhikkaiden keräntymät kasvoivat entisestä 23.4. Maa Lapinjärvet 102 p, mm. Lapinranta a96 p (PRE, RSu).

Syksyn viimeiset **2.10.** Sii Musti 2 p (MU), 24.8. Sii Raasio 6 p (MU).

2003: 18.4. Lap Akkalansalmen silta 1/1p (MKi, JYI ym.), Iis Nerkoonniementie 1/1p (MKi, JYI ym.) ja Lap Linnansalmen pellot 2 p (KAs). Keräntymä 4.5. Sii Raasio 18/17 p (RiR, SVi).

Syysmuuton keräntymä 6.8. Sii Raasio n40 p (MU). Viimeisiä viedään **14.10.** Sii Vehkamäki n5 m (MU), 13.10. Sii Vehkamäki 2 W (MU, RSu, JKo).

2004: 16.4. Ter Rasvanki/Koskivesi 2 p (KSi) ja Vrk Ruokojärvi 1/1 p (OHu). Keräntymä 22.4. Maa Lapinjärvi 60 p (MU).

Syysmuuton alkua 22.7. Kuo Puutossalmi 12 (2a) m (PRE). Keräntymä 20.9. Sii Musti 72 p (PRE, RSu), päivää myöhemmin 21.9. Sii Musti vain 1(!) p (PRE). Viipyilyennätys **25.10.** Sii Raasio 2/2 p (PRE), 24.10. Sii Mustinaltaat 1 p (JKe, IMa).

Heinätavi *A. querquedula*

(14.4.-29.4.-23.5./33) (16.10./8)

1999: 18.4. Maa Lapinjärvet 1 p (JTU), 19.4.

Maa Lapinjärvi 1/1 p (HKO).
Vain yksi syysmuuttohavainnoksi tulkittu
22.7. Maa Ala-Pulkko a6 m (PRu).
2000: Melko varhainen **15.4.** Maa Pieni Lapinjärvi 1/p (MKe), 19.4. Kuo Kallansillat 1/1 p (IMa), 19.4. Rau Rastunsuo 1 Ä (LHa, IMa) ja 1/1 p (KSi).
Ei syyshavaintoja.
2001: **21.4.** Maa Lapinjärvi 1 p (Kli, MOk, MPä, ERi), 24.4. Iis Itikan pelto 1 p (JYI).
Ainut syysmuuttohavainto 27.7. Sii Raasio 2 p (ALi).
2002: **23.4.** Lap Linnansalmi 1/p (ARi), 24.4. Vrk Ruokojärvi 2 p (MMi, HRä, TIm, HMi).
Harvoin näinkin monta yhtä aikaa 4.5. Kuo Kesimmäinen 4/3 p (PRE, RSu, ALä, LLä).
Syksyn viimeinen havainto **17.9.** Sii Raasio 1/p (JKe, IMa).
2003: **21.4.** Maa Patalahti 1/1 p (monet), 23.4. Kuo Pöksänlampi 1/1 p (AHg). Eniten 13.5. Maa Patalahti 6/5 p (VMV).
Ei syyshavaintoja.
2004: **19.4.** Maa Lapinjärvi 2 p (JoK), 22.4. Maa Lapinjärvet, Vesajoki 1/p (AHg, HKu).
Syksyiset **5.9.** Kuo Puutossalmi 1 n-puk S (PRE, RSu) ja Sii Raasio 1 p (MU, MKe, TKe)

Lapasorsa *A. clypeata*

(11.4.-26.4.-15.5./34) (15.8.-19.9.-22.10./14)
1999: Ensimmäiset **17.4.** Vrk Siitinselkä 1/p (HKä) ja 18.4. Nil Vuotjärvi 1/1p (JuV).
Varsin myöhäinen **19.10.** Kuo Kesimmäinen 1 m (AMa, IMa, HKo), 9.10. Kuo Puutossalmi (PMu, RiR, JRi).
2000: **17.4.** Rau Rastunsuo 1/ä (KSi), 19.4. Maa Pieni Lapinjärvi 2/2 p (monet) ja Vrk Ruokojärvi 1/1 p (HKä).
Syksyn viimeisin jo **13.9.** Sii Raasio 1 p (MU).
2001: **18.4.** Rau Vaajasalmi, Toivola 2 p (EVe ym.), 22.4. Maa Patajärvi 2 p (ALä, LLä).
Syysmuuton alkua 13.8. Sii Raasio 27 p (HHö), viimeiset **19.10.** Kuo Pöksänlampi 1 p (AHg, HKä), 16.9. Maa Pieni-Lapinjärvi 1 p (PRu).
2002: **19.4.** Pie Säviä 1/p (KRt), 21.4. Iis Nerohvirta 1/p (USK), Lap Linnansalmi 1/1 p (ARi) ja Maa Viannankoski 2 p (PRE, RSu).
Viimeiset **1.10.** Sii Musti 1 n-puk p (JKe, IMa, PRE), 26.8. Sii Musti 2 p (PRE, RSu).
2003: **22.4.** Kuo Puutossalmi 1/1 p (AHg, AnL), 28.4. Lap Linnansalmi 2 p (KAs).
Enimmillään 4.5. Maa Patalahti 6/4 p (PRE, RSu).
Syyskeräntymä 11.9. Sii Musti 39 p (PRE).
Syksyn viimeiset **14.10.** Sii Vehkamäki 1 m (MU, JKe, JKo, RSu), 8.10. Sii Raasio 1 p (PRE).
2004: **14.4.** Iis Paloisvirta 1/1p (JYI), 18.4. Maa Kinnulanlahti, Pieni Lapinjärvi 1/1 p (PRE, RSu). Enimmillään 28.4. Maa Lapinjärvet 11/11 p (JKe, IMa, PRE).
Pois lähtevä 8.8. Sii Musti 10(2a) nousivat mSW (PRE, RSu).
Keräntymä 27.8. Sii Musti 26 p (PRE).
Mahdollisesti sama viipymisennätyksen tehnyt yksilö 1.– **24.10.** Sii Raasio 1 p (monet).
Punasotka *Aythya ferina* (10.4.-22.4.-8.5./34) (22.10./11)
1999: Ensimmäinen havainto melko varhain

15.4. Vrk Mula 1/p (OHu), seuraava 19.4. Kuo Kallansillat 1 p (IMa). Pääosa kevähavainnoista välillä 22.-26.4.
Uusi myöhäisyennätys **28.10.** Sii Apaja-Kumpunen 1/p (KRu), 10.10. Kuo Puutossalmi 1/ kiert (AHg, JoK, MKe).
2000: **12.4.** Iis Nerohvirta 1 p (USK), Kuo Kallansillat 1/p (KAs) ja Vrk Ruokojärvi 2/1 p (OHu). Suurin keräntymä 21.4. Vrk Ruokojärvi 16/4 p (HKä, OHu).
Viimeinen 9.9. Sii Raasio 1 p (monet).
2001: **16.4.** Iis Nerohvirta 1 p (USK) ja Maa Lapinjärvi 1 p (HHA), suurin määrä 28.4. Vrk Ruokojärvi 10/4 (ALi, OHu, ÄFo).
Viimeiset **20.9.** Sii Raasio 1 p (JKe, PRE), 13.9. Sii Raasio 1 p (JKe, AMa, IMa).
2002: **11.4.** Iis Itikka 1 p (AVä), 12.4. Vrk Ruokojärvi 3 p (MMi). Suurin määrä 23.4. Vrk Ruokojärvi 16 p (MMi, OHu).
Ei ilmoitettuja syyshavaintoja.
2003: **21.4.** Maa Mustavirta 2/p (monet), 22.4. eri puolilla. Eniten 12.5. Vrk Ruokojärvi 8/4 p (OHu).
Ainoa syyshavainto **24.8.** Sii Raasio 1ad/2 p (MU).
2004: **18.4.** Eri puolilla, mm. 18.4. Vrk Lehtoniemi 13/9 p (OHu).
Syksyiset **1.10.** Sii Raasio 1ad/p (MU, AHA, HKo), 24.8. Sii Musti 1/p (PRE ym.).

Tukkasotka *A. fuligula*

(4.4.-22.4.-6.5./34) (23.11./15)
1999: **10.4.** Vrk Lehtoniemi 1/p (HKä, PVa) ja Vrk Ruokojärvi 1/p (HKä, MMi).
Viimeiset **15.11.** Vrk Lehtoniemi 1 p (MMi), 31.10. Sii Raasio 4 p (MU, KRu).
2000: **15.4.** Vrk Siitinselkä 2/1 p (OHu), 16.4. Vrk Siitinselkä 5/3 p (OHu). 22.4. Vrk Ruokojärvi 30/10 p (HKä).
Syysmuuton viimeiset **11.11.** Vie Haajainen 3 p (JYI), 18.10. Kuo Puutossalmi 1 mS (AHg, IMa).
2001: **7.4.** Vrk Lehtoniemi 1/p (monet), 17.4. Vrk Lehtoniemi 1/1 p (OHu). Kevään keräntymä 3.5. Kiu Luupuvesi 75 p (JYI).
Syksyn viimeiset 28.10. Maa Kesimmäinen 9 p (TF, MKe), 27.10. Sii Raasio 2 p (IMa, PRE).
2002: **11.4.** Lap Linnansalmi 1/1 p (USK), 12.4. Iis Itikka 1 p (JYI). Huippuna 30.4. Maa Kinnulanlahti, Lapinjärvet 67 p (MU).
Viimeiset **9.11.** Kuo Rönö 1/p (monet) ja 2.11. Vrk Pirtinvirta 2 p (HRä).
2003: **17.4.** Rau Lonkari 1/p (JKn, RKa) ja Rau Tyyrinvirta 2 p (EVe, MJä), 20.4. Vrk Lehtoniemi 2/1 p (OHu). Huippu vasta 6.5. Vrk Lehtoniemi 100 p (MMi, OHu).
Pieniä syysparvia monin paikoin lokakuussa, vielä 1.11. Lap Mäntylähti a19 p (JKo, ARi). Ennätysmyöhäiseksi muuttajaksi tullut **27.11.** Iis Paloisvirta 1 p (AVä), 8.11. Lap Mäntylähti 2 p (JKo, ARi).
2004: **14.4.** Kuo Kallansillat 1/p (JKe, PRE), 17.4. Rau Konnekoski 3 p (MJä, HSi).
Muutto vilkkaimmillaan 24.4.-7.5. Syysmuuttoaikaan parveudutaan 27.8. Sii Musti 80 p (PRE). Paras muutto 3.10. Iis Itikka 120 (2a) m (ERi, AVä, JYI ym.). Viimeiset **29.10.** Sii Raasio 5 p (MU), 25.10. Sii Raasio 7 p (PRE).
Aili *Clangula hyemalis* (2.4.-8.5.-23.5./28) (1.12./15)
1999: **18.5.** Rau Etelä-Konnevesi n40 p

(JKn, EKa), 20.5. Kuo Vaajasalo 1/1 kiert (HKO, RiR ym.).
Hienoa syysmuuttoa havaittiin erityisesti 7.10., tuolloin havaittiin n. 5200 allia eri puolilla maakuntaa. Viimeinen myöhäisyennätystä hipoen **28.10.** Sii Iso Monninjärvi 1 p (KRu), 24.10. Rau Rastunsuo 1/p (KSi).
2000: **16.5.** Kuo Vaajasalon kärki a6 p + a43 m (JKe, ERi, VU) ja Rau Etelä-Konnevesi, Aittolahti 1/p (JKn, TVe, EVe), 17.5. Kuo Ollinselkä, Säyneensalon edusta 50 p (ALä, LLä).
Syysmuuton vilkkain aika 1. – 19.10., paras päivä 8.10. Kuo Puutossalmi 106 (7a) S (monet). Viimeiset ennätysmyöhään **10.12.** Vrk Huruslahti 30 p (HRä), 2.12. Rau Tyyrinvirta 1/p (JAA, TPä, EVe).
2001: **7.5.** Rau Toholampi 3 p (EVe), 13.5. Rau Etelä-Saikari a28 p (TJa).
Syksyllä muutto 5.-18.10., paras päivä 6.10. Kuo Puutossalmi 510 (23a) S-SW (monet).
2002: **24.4.** Vrk Akonlahti 1 p (MMi, TIm, HMi), 12.5. Kuo Sotkanselkä a200 p (AHg). Sii Juurusvesi 14 p (MU) ja Sii Vehkamäki 80 m (MU).
Syksyn arktikamuuttohavainnot hyvin vähäisiä, viimeiset 13.11. Maa Ahkionlahdenkanava 1 p (PRu) ja 10.11. Suo Eteläselkä 1/p (HKä).
2003: Huiman aikaisin **11. – 14.3.** Vrk Lehtoniemi 1/p (MMi, OHu ym.). 7.5. Sii Raasio 1/1 p (PRE).
Allien syysarktika vaihteeksi komeaa katsottavaa 3.-14.10., paras päivä 5.10. Kuo Puutossalmi 1635 (58a) m (monet). Muuttaja vielä ennätysmyöhään **6.12.** Kuo Rönö 1 p (EB), 29.11. Sii Iso-Jälä 1/p (PRE), 27.11. Vrk Huruslahti 2 p (HRä, OHu).
2004: Kaikki kevähavainnot: **2.5.** Vrk Lehtoniemi 1/1 p (OHu), 23.5. Sii Iso-Jälä a23 p (JKe, PRE, RSu), 27.5. Maa Ylä-Ruokovesi 14 m (PeM, MaM).
Syysmuuttoa pieninä parvina 25.9.-30.10., suurin lepäilijämäärä 8.10. Sii Musti a105 p (PRE). Viimeinen **6.11.** Suo Jauholahti 1/p (OIK).

Mustalintu *Melanitta nigra*
(4.4.-29.4.-22.5./26) (19.11./14)
1999: **9.4.** Vrk Siitinselkä 1/p (OHu), 19.4. Vrk Komminselkä 1 p (ALi, OHu).
Syksyn ennätyselliset viimeiset **16.11.** Vrk Lehtoniemi 2 juv p (MMi) ja 14.11. Kuo Sotkanniemi 25 m (AHA, IMa). Syksyn paras muuttopäivä 8.10. Kuo Puutossalmi 99(10a) m (KRu, JRi).
2000: **19.4.** Vrk Lehtoniemi 1/1 p (OHu) ja Vrk Siitinselkä 1 p (HKä), 22.4. Maa Mustavirta 2 p (HHA, HKo, JKe). Suurin parvi 24.5. Kuo Puutossalmi n100 p (AHg).
Syysmuuton ensimmäiset 16.9. Kuo satama 2 W (KRu), syksyn muuttajamäärät vähäisiä. Myöhäisyennätyksen teki Puutossalmella viivytellyt yksilö **30.11.-11.12.** (monet), 29.10. Lap Mäntylähti 1 p (ARi) ja Rau Vaajasalmi Koskelovesi a9 p (Eka, JKn).
2001: **1.5.** Rau Etelä-Konnevesi 2/2 p (Eka, JKn), 2.5. Rau Etelä-Saikari Iisvesi a2/2 m (TJa).
Syysmuutto melko vähäistä, viimeiset **13.11.** Vrk Lehtoniemi 1/p (MMi), 3.11. Kuo Haminalahti 2 p (JUK).

2002: 24.4. Vrk Akonlahti 10 p (MMi, TIm, HMi), 26.4. Rau Kattilavirta 1 p (LHa, JKe, IMA).

Syksyllä yksittäisiä lepäilijöitä siellä täällä, muuttohuippuja ei ollut. Viimeiset **10.11.** Suo Eteläselkä /1 (HKä) ja 4.11. Iis Paloisvirta 1 p (MNI).

2003: 30.4. Vrk Kissakoski 1/1 p (MMi), 1.5. Kuo Kallansillat 5/5 p (AHa, IMA), Rau Äijävesi 3/1 p (PRE, RSu) ja 1.5. Vrk Lehtoniemi 2/2 p (OHu). Pieniä kevätparvia siellä täällä 2.5.-3.6.

Pieniä parvia havaittiin pitkin syksyä 30.9. lähtien eri puolilla, suurin levähtävä joukko 17.10. Ter Iisvesi 91 p (AVä). Viimeiset **29.11.** Sii Iso-Jälä /1 p (PRE), 27.11. Vrk Huruslahti 2 p (HRä)

2004: 18.4. Sii Jännevirta 1/ p (JPt ym.), 28.4. Maa Ruokovirta a3/ p (JKe, IMA, PRE). Ei isompia kevätparvia.

Syysmuutto alkaa yllättävän aikaisin, 28.7. Kuo Puutossalmi 46 (4a) mS (ALä, PRE, SVi). 5.9. Kuo Puutossalmi 100 (2a) mSSW (PRE). Tämän jälkeen lokakuussa pikkuparvia, viimeinen uusi viivytelyennätys **13.12.** Suo Purola-Kimppa 1 p (ATo), 19.11. Vrk Käärmeniemi 12 p (OHu), 6.11. Lap Nerkoon kanava 2 p (USK) ja Sii Iso-Jälä 4 p (MU).

Telkkä *Bucephala clangula*

(3.3.-29.3.-22.4./34)

1999: Ensimmäinen **20.3.** Vrk Siitinselkä 1/ p (OHu), 26.3. Lep Konnus 2 p (HRö, RRö). Runsastui 7.4. alkaen.

Syyspuolelta runsaasti muuttoon viittaavia havaintoja vielä joulukuun alussa, osa jäi talvehtimaan.

2000: Ensimmäiset tulijat **19.3.** Vrk Lehtoniemi 1/ p (OHu), 20.3. Rau Tyyrinvirta 1/ p (EVe). Suuri kerääntymä 16.4. Rau Tyyrinvirta n120 p (KSi).

Viimeistä vietiin **28.10.** Kuo Puutossalmi 1 m (monet), 18.10. Kuo Puutossalmi 2 mS (AHg, IMA).

2001: Ensimmäisiksi saapuneiksi tulkitut **31.3.** Vrk Mula 1 p (OHu), 3.4. Iis Kihlovirta 1 p (USK) ja Iis Nerohvirta 3/3 p (JKo, ARi). Nopeat yleistymisen jälkeen kerääntymä 14.4. Rau Tyyrinvirta 100 p (EKA, JKn).

Viimeiset **28.10.** Sii Iso-Jälä 4 p (IMA, PRE), 27.10. Kuo Kuhanen 2 p (IMA, PRE) ja Sii Raasio 5 p (IMA, PRE).

2002: Ilmeisiä saapuneita **5.3.** Vrk Siitinselkä 1/2 p (AnK), 11.3. Vrk Lehtoniemi 2/2 p (MMi, KMi). Ylivoimainen huippu 19.4. Rau Tyyrinvirta 200 p (KSi).

Syysmuutonaikainen suurin kerääntymä 9.8. Sii Raasio 93 p (MU). Marraskuun lopussa yksittäisiä lintuja perinteisillä talvehtimispaikoillaan Varkaudessa ja Rautalammillä.

2003: 20.3. Rau Tyyrinvirta 5 p (EVe), 26.3. Rau Kattilavirta 2 p (KSi, JKn), 29.3. Lep Konnus 1/1 p (HRö, RRö). Myöhäisen kevään suuri kevätkerääntymä 27.4. Rau Tyyrinvirta n280 p (EVe).

Pesimättömien ja koiraiden muutto alkaa varhain 14.7. Sii Raasio 300 p (AFo, ALi). Viimeiset muuttoon viittaavat havainnot **5.12.** Lep Konnus /3 p (AHg), 3.12. Kuo Honkalahti /1 p (AHg).

2004: Ensimmäiset varmat muuttajat **28.3.** Son Koirakoski 2 p (PKa), 29.3. Lap Akkanlansalmi 1/1 p (JKo). Kevään ko-

meimmat joukot 18.4. Sii Jännevirta 190 p (PRE, RSu) ja Kuo Puutossalmi n130 p (AHg ym.), 23.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari n150 p (EVe, TVe).

Kesä- ja syyskerääntymiä havaitaan säännöllisimmin Sii Raasiassa ja Mustissa, nyt enimmäistään: 15.7. Sii Raasio n220 p (MU), 24.8. Sii Musti peräti 425 p (PRE ym.). Havaintoja runsaasti vielä marraskuun lopulla ja joulukuussa.

Uivelo *Mergus albellus*

(13.4.-24.4.-10.5./31) (28.11./15)

1999: 16.4. Vrk Siitinselkä 1/1 p, 17.4. Vrk Ruokojärvi /1 p (OHu). Suurin kerääntymä 21.4. Iis Nerohvirta 16 p (JYI).

Havaittu yksilömäärä, n. 95, edellisvuosien tasolla.

Myöhäisimmät **28.10.** Sii Apaja-Kumpunen 1/1 p (KRu), 10.10. Kuo Keskimmäinen 4 p (PRä).

2000: 14.4. Iis Nerohvirta 1 p (USK), 15.4. eri puolilla. Suurin parvi 26.4. Maa Onkivesi n15 p (PRu).

Kevään yksilömäärä n. 140.

Syysmuuton alku 18.8. Sii Apaja-Kumpunen 2 p (KRu), viimeiset muuttajat ennätysmyöhään **29.10.** Kuo Ritisenlahti /1 p (AHg), 14.10. Kuo Puutossalmi 1 m (monet).

2001: Uusi saapumisennätys **11.4.** Rau Tyyrinvirta 1/1p (EKA, JKn, EVe), 17.4. Vrk Kuvansi 1 p (OHu) ja Vrk Mula 1/ p (OHu). Suurin kerääntymä 30.4. Suo Tuomiojärvi 8/11 p (HKä).

Syyshavainnot vähissä, viimeiset **28.10.** Iis Tismiö 1 p (JYI), 21.10. Tuu Pakkalahti /1 p (AHA, JVU).

2002: Ennätystä sivuten **11.4.** Lap Linnansalmi 1/ p (USK) ja 11.4. Vrk Lehtoniemi 2 p (MMi). Havaitut yksilömäärät kasvoivat reippaasti edellisvuosista, paras kerääntymä 21.4. Vrk Akonlahti 22 p (MMi).

Syksyn komeat muuttoparvet 15.10. Lap Onkivesi, Jussilansaaren edusta 50 p (LLä) ja 14.10. Kuo Puutossalmi a8 N + a11 S (MU, IMA), viimeiset **5.11.** Kuo Kelloniemi 3 p (HKo).

2003: 16.4. Rau Äijävesi, Toholampi 2 p (monet), 17.4. Rau Tyyrinvirta 2 p (MLi, EVe). Havaintoja vähemmän kuin edellisvuonna, suurin kerääntymä 4.5. Vrk Lehtoniemi 14 p (OHu).

Syysmuuton alkua 21.9. Sii Apaja-Kumpunen 2 p (IMA, JKe) ja loppuyksilöt **22.11.** Sii Siltasalmi, Juurusvesi /1 p (MU), 14.11. Lap Liponsalmi 1 p (JKo, ARi).

2004: 13.4. Lap Akkalansalmi 1/ p (OHa), 15.4. Vrk Kuvansinjoen suisto 1/ p (OHu). Hieno muuttokeväät, viimeiset muuttajat 29.5., huippu 20.4. Iis Nerohvirta 10/10 p (USK).

Syysmuuton alku 11.9. Sii Apaja-Kumpunen 1 n-puk p (PRE), lepäileviä 4.10. Iis Kirmanjärvi a14p (USK). Viimeiset **24.10.** Iis Iso-Ahmo 5 p (JYI), 19.10. Kuo Puutossalmi 1 m (PRE).

Tukkakoskelo *M. serrat*

(15.4.-28.4.-16.5./29) (21.11./14)

1999: Kevään ensimmäiset **20.4.** Rau Tyyrinvirta /1 m (ATo), 21.4. Vrk Siitinselkä 1/ p (OHu). Vilkkain kevätmuutto 20.5. Kuo

Vaajasalo 23 (4a) m + n10 p (KRu ym).

Myöhäisin **7.11.** Sii Siltasalmi /1 S (MU), 31.10. Vrk Pirtinvirta /2 p (HKo, JKe, AHa).

2000: 17.4. Rau Konnekoski 1/1 p (HSi), 20.4. Vrk Siitinselkä 1/1p (OHu).

Syksyn viimeinen ennätysmyöhään **2.12.** Kuo Humalaselkä 1 p (KRu, MU), 28.10. Kuo Puutossalmi 1 m (monet), 15.10. Kuo Puutossalmi 3 mS (monet).

2001: 24.4. Vrk Pukkikangas 2 m (HRö), 25.4. Maa Mustavirta 1 p (AHA)

Viimeiset **3.11.** Rau Etelä-Konnevesi 2 p (JPo), 17.10. Sii Siltasalmi 20 m (MU).

2002: 23.4. Vrk Lehtoniemi 2 p (TF, MMi), 24.4. Rau Konnekoski, Hankavesi 2 p (EKA, JKn) ja Vrk Akonlahti 3 p (MMi, TIm, HMi). Syksyltä **19.10.** Rau Niinivesi 1 p (JPo), 14.10. Kuo Puutossalmi a5 S + a4 kiert (MU, IMA).

2003: 29.4. Vrk Siitinselkä 2 p (TKa, AnK, KKo), 30.4. Vrk Lehtoniemi 1/1p (OHu). Suurin määrä 10.5. Maa Ruokovirta 14 p (MRE, PRE, RSu).

Viimeiset **8.11.** Kuo Puutossalmi /1 mS (PRE), 18.10. Sii Siltasalmi 1 p (MU).

2004: 19.4. Vrk Lehtoniemi 1/1 p (OHu), 21.4. Kuo Riistavesi /1 p (MSr, JuV). Koko vuonna vähän ilmoitettuja havaintoja.

31.10. Lap Ollinniemi 1 p (JKo) ja Sii Siltasalmi 1 p (MU).

Isokoskelo *M. merganser*

(4.3.-30.3.-30.4./33) (4.12./13)

1999: 21.3. Kuo Puutossalmi 1 p (H.Silmärinen/IMA), 26.3. Lep Konnus 1 p (HRö, RRö). Suurin kerääntymä 8.5. Iis Keskimmäinen 30 p (JYI).

Syksyn suurimmat kerääntymät 7.11. Kuo Sotkanniemi, Koivulahti n400 p (AHg, Heino Kinnunen) ja 6.11. Lap Onkivesi, Sonnilansalmi 350 p (MNI ja JYI). Suuri lepäilijäparvi vielä 4.12. Vrk Kinkamonselkä 82 p (HKä, HMi, HRä). Viimeiset muuttajat **6.12.** Rau Etelä-Konnevesi, Pieni Selkäsalu n30 p (JKn, EVe).

2000: 23.3. Vrk Lehtoniemi 1/ p (OHu), 25.3. Vrk Lehtoniemi 4/1 p (OHu, ALi), runsastui 8.-19.4.

Syksyn komea muuttopäivä kerääntymisen jälkeen 11.11. Iis Haapajärvi n1000 S (TLo, MNI, JYI).

Viimeiset **4.12.** Rau Iisvesi a6 p (TJa), 30.11. Kuo Sotkanselkä a 56 p (AHg), 18.11. Sii Siltasalmi 105(3a) m (MU).

2001: 1.4. Rau Kattilavirta 1/ p (TF ja PSa), 3.4. Vrk Lehtoniemi 1/1 p (MMi).

Syksyn kerääntymä 17.10. Lap Onkivesi Lintulahti n600 p (USK). Viimeiset havainnot **4.11.** Sii Siltasalmi 23(2a) m (MU), 3.11. Rau Kerkonjoensuu Niinivesi 400 p, lähtivät SW (JPo).

2002: 11.3. Vrk Lehtoniemi 1/ p (KMi, MMi), 20.3. Vrk Kissakoski 2/1 p (MMi). Yleistymisen 11.4.-20.4.

Syksyn suurin kerääntymä perinteisesti 12.-13.10. Lap Nerkoon kanava 700 p (JKo, OLä, ARi). Myöhäisimmät **8.11.** Vrk Pirtinvirta 1/1p (OHu) ja 6.11. Suo Iisvesi 267 p (TJa).

2003: Ennätysmuuttajiksi tulkitut **2.3.** Maa Viannankoski a1/1 p (PRE, RSu), 8.3. Lep Konnus 1/1 p (JmK). Yleistymisen 11.4. lähtien, suurin kerääntymä 25.4. Rau Tyyrinvirta 70 p (EVe).

Syysmuuttoa 4.9.alkaen, valtava ennätyskerääntymä Onkivedellä 6.11. Lap Akkalanalmi n3100 p (JKo, ARi). Parvi liikkui eri puolilla Onkivettä 15.11. saakka pienentyen vähitellen. Suuri parvi vielä 5.12. Kuo Sotkanniemi, Kotkatlahti n200 p (AHg, JaK), Kuo Puutossalmi 15 p (AHg).
2004: 19.3. Iis Runni 1 p (MVA), 28.3. Rau Konnekoski, Konnekoski 1/ p (JKn, EKa). Kerääntymä 30.4. Kuo Puutossalmi 20/15 p (AHg).
 Perinteistä syksyn jättiparvea ei havaittu, suurin kerääntymä 11.11. Iis Ohenmäki, Pienjärvi 200 p (AVä). Viimeiset **2.12.** Maa Mustavirta /1p (JPY, MEr), 27.11. Kuo Itkonniemi /1 p (MU).

Kuikka *Gavia arctica*

(15.4.-30.4.-13.5./32) (28.11./14)
1999: Ensimmäiset **19.4.** Rau Äijävesi 2 p (EVe), 20.4. Vrk Siitinselkä 2 p (OHu).
 Syksyllä tavattiin myöhäisiä yksilöitä, **20.11.** Iis Hernejärvi 1 p, kuoli myöhemmin (MkS) ja 12.11. Vrk Lehtoniemi 1 p (MMi).
2000: 20.4. Rau Äijävesi 1 p (JKn), Vrk Pitkälänniemi 1 p (HKä), Vrk Siitinselkä 1 p (OHu). Kerääntymä 24.4. Vrk Siitinselkä 21 p (OHu).
 Syksyn paras muuttopäivä 14.10. Kuo Puutossalmi 20 p + 44 m (monet). Sulana pysyneellä Kallavedellä ennätysmyöhäinen yksilö **12.12.** Kuo Sotkanselkä 1 p (ALä, LLä), 28.10. Kuo Puutossalmi 4 m (monet) ja Kuo Sotkanniemi 1 S (AHg).
2001: 12.4. Rau Liimattalansalmi 2 m (RHy), 21.4. Rau Nokisenkoski 1 p (STo). Pieni kerääntymä 1.5. Rau Etelä-Konnevesi 20 p (Eka ja JKn).
 Parhaat syysmuuttopäivät 23.9. Kuo Puutossalmi 86 m (+ Gav sp 99 m) (monet), 6.10. Kuo Puutossalmi 37 m (+ Gav sp 81 m) (monet), 21.10. Kuo Puutossalmi 1 lkv p (AHa, JVo), 17.10. Sii Siltasalmi 15 m (MU).
2002: 20.4. Rau Äijävesi, Toholampi 1 p (Tve), 21.4. Vrk Lehtoniemi 2 p + 1 m (OHu). Huippu ennen jäiden lähtöä 27.4. Rau Lonkari 34 p (MRe, PRe, RSu).
 Viimeisiä syysmuuttajia: **16.11.** Rau Konnekoski 1 p (EVe) ja 28.10. Rau Etelä-Saikari 1 p (TJa).
2003: Ensimmäiset **23.4.** Rau Nokisenkoski 1 Ä (STo), 27.4. Rau Äijävesi 1 p (EVe). Ennätyskerääntymä 5.5. Vrk Lehtoniemi 70 p (OHu).
 Komeaa syysmuuttoa 11.10. Kuo Puutossalmi 128 m (+ Gav sp 23 m) (monet). Viimeiset **11.12.** Vrk Pirtinvirta 1 p (RRö), 22.11. Kuo Haminalampi 1 vp ad p (PRe).
2004: 20.4. Rau Vaajasalmi, Säynätsalmi 1 p (KSi) ja Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu). Kerääntymä 27.4. Vrk Lehtoniemi 30 p (OHu) ja hieno muuttoparvi 10.5. Lap Linnansalmi a25 N (HHö).
 Syysparvi 27.8. Vrk Kurenlahti 35 ad p (OHu). Syysmuutto melko vilkasta, 26.9. Kuo Puutossalmi 41 mS (13a; suurin a23) ja 30 p (JKe, RiR, PRe). Kerääntymä 3.10. Kar Virmasvesi, Lintuniemi 43 p (JKa). Viimeiset **20.11.** Kuo Niuva 1 p (TSa, MRy) ja 7.11. Kuo Puutossalmi 1 m + 1 vp ad p (AHg, PRe).

Silkkiiuiku *Podiceps cristatus*

(8.4.-22.4.-30.4./34)(24.11./15)
1999: 16.4. Vrk Siitinselkä 1 p (OHu), 17.4. Vrk Ruokojärvi 2 p (HKä, ALi, OHu).
 Muuttohavainnoiksi tulkittavat ennätysmyöhäiset 4.12. ja 3.12. Maa Mustavirta 2 p (KRu, MUK), 20.11. Lap Kuivamaidon sula 1 p (Hannu Kauhanen/ARi). Suurin syyskerääntymä 16.8. Sii Iso-Jälä 111 p (KRu).
2000: 15.4. saapujia tasaisesti maakunnan eri osissa, Kevään huippu 24.4. Vrk Siitinselkä 160 p (OHu).
 Vielä **1.12.** Sii Iso-Jälä 2 p (KRu), 30.11. Lep Unnukka 1 p (RMi).
2001: 6.4. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu, MMi), 7.4. Vrk eri puolilla (monet). Kevään suurin määrä **26.4.** Maa Mustavirta 40 p (JKe, TF). Syyskerääntymä 14.10. Sii Iso-Jälä 90 p (IMa, PRe, RSu), viimeiset **14.11.** Sii Siltasalmi 1 p (TeH), 4.11. Sii Siltasalmi 3 p (MU).
2002: Ennätystä hipoen **8.4.** Vrk Lehtoniemi 1 p (monet), 13.4. Vrk eri puolilla. Suuri kerääntymä 24.4. Vrk Akonlahti 168 p (MMi, TIm, HMi).
 Syysmuuttoa enteillen 16.8. Lap Nerkoo, kanava 85 p (JKo). **2.11.** Lap Mäntylampi Sahanlahti 1 p (JKo), 25.10. Iis Porovesi 1 p (PRA).
2003: 21.4. Maa Ruokovirta 1 p (LHa, JKe, IMa), 22.4. Sii Jännevirta 4 p (ALä, LLä) ja Vrk Siitinselkä 2 p (AKa, KKO, OHu). Huippu 6.5. Vrk Lehtoniemi 125 p (MMi, OHu). Hyvin myöhäinen **30.11.** Sii Rissala T-laituri 1 p (MU), 15.11. Sii Siltasalmi 1 p (MU).
2004: 13.4. Rau Äijävesi 1 p (RHy), 14.4. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu). Suurin joukko 26.4. Maa Ruokovirta 130 p (JKe, PRe). Syysparvi 21.9. Sii Iso-Jälä 85 p (PRe), viimeiset **14.11.** Lap Nerkojärvi 1 p (JKo, ARi) ja Sii Kevätön 1 p (MU).

Rantakanat ja kurki

Nokikana *Fulica atra*

(14.3.-11.4.-18.5./32) (7.11./15)
1999: 2.4. Iis Palosvirta 1 p (JRi), 7.4. Vrk Mula 1 p (OHu).
1.10. Syksyn viimeiset Lap Linnansalmi 3 p (HHö), 25.9. Sii Jälä 4 p (JJa).
2000: 7.4. Vrk Ruokojärvi 1 p (OHu), 12.4. eri puolilla. Suurin joukko 21.4. Vrk Ruokojärvi 20 p (HKä). Ei syyshavaintoja.
2001: 6.4. Vrk Ruokojärvi 4 p (OHu, MMi), 7.4. Vrk Ruokojärvi 6 p (monet).
 Syksyn viimeiset **13.10.** Sii Iso-Jälä 2 p (MU), 7.10. Iis Iso-Ahmo 3 p (JYI ym.).
2002: 30.3. Vrk Lehtoniemi 1 p (TIm, ANY, MMi ym.), 4.4. Suo keskusta, Siioninsilta 1 p (TJa).
 Porukka 13.4. Iis Itikka 15 p (JYI, AVä, MNi).
 Syyshavaintojakin mukavasti, viimeisinä **15.10.** Lap Peltoniemi, Hujalanlahti 2 p (JKo).
2003: 30.3. Kuo Kallansillat 1 p (PRA) ja Vrk Tyyskä 1 p (HRa, LTo).
 Viimeiset **10.10.** Maa Iso Lapinjärvi 1 p (ALä, PMu, RiR), 1.10. Sii Apaja-Kumpunen 2 p (JKe, IMa, PRe).
2004: 6.4. Sii Siilinjoki 1 p (MU), 8.4. Maa Lapinjärvet 1 p (JMe, ALä, SVi), porukka

22.4. Maa Pieni Lapinjärvi 10 p (MU).
 Ainoa syyshavainto **9.10.** Maa Lapinjärvi, Lapinranta 1 p (JKo, ARi).

Kahlaajat

Pikkutylli *Charadrius dubius*

(16.4.-28.4.-5.5./32) (28.9./13)
1999: 22.4. Kuo Siikaniemi 1 p (HKO), 23.4. Rau Rastunsuo 1 ä (KSi).
 Syysmuutto alkoi 24.7. Sii Raasio 4 ä (ERi). Viimeinen havainto **4.9.** Kuo Heinälammrinne 1 p (HKO, JKe), 1.9. Kuo Kelloniemi 1 p (HKO). Suurin parvi 3.8. Sii Raasio 20 p (JPY, MU).
2000: 19.4. Vrk eri puolilla (HKä, OHu), 20.4. Kuo Siikaniemi 2 p (EB).
 Viimeinen **23.8.** Sii Raasio 2 juv p (MU).
2001: 22.4. Lap Linnansalmen pellot 1 m (USk), 22.4. Lap Linnansalmi 1 m (USk) ja Vrk Pitkälänniemi 1 p (JKe, HKo, JuV, ERi).
 Syysmuuton alku 16.7. Sii Raasio 2 p (monet), 18.7. Sii Musti 11 p (monet). Viimeiset **5.9.** Sii Raasio 1 juv p (MU), 2.9. Sii Raasio 1 juv p (MU, ALä).
2002: 22.4. Maa Kinnulanlahti, Pyssymäki 1 kiert (monet), 25.4. Nil Vuotjärvi 1 p (JuV). Keväinen joukko 12.5. Sii Raasio 7 p (PRe, RSu).
 Syysmuuttoa 3.8. Sii Raasio 8 p (MU), viimeiset **26.8.** Sii Musti 1 p (PRe), 24.8. Sii Raasio 2 p (MU).
2003: 19.4. Rau Pukkiharju 1 p (RKa, JKn, EKa, Tve), 22.4. Vrk Ruokojärvi 1 m (OHu).
 Syysmuuton alku 24.7. Sii Musti n5 p (PRe & RSu) ja loppu **2.9.** Sii Raasio 2 p (JKe, IMa), 24.8. Sii Raasio 3 juv p (MU).
2004: 20.4. Rau Rastunsuo 1 kiert. (KSi), 21.4. Sii Vehkamäki 1 ä m (EB).

Syksyn viimeiset **19.8.** Sii Musti 4 p (MKe, PRe, RSu), 17.8. Sii Raasio 1 ä p (PRe).

Kapustarinta *Pluvialis apricaria*

(4.4.-19.4.-16.5./34) (2.11./15)
1999: Ensimmäinen normaaliaikataulussa **16.4.** Kuo Riistavesi 1 p (IMa), 18.4. Lap Nerkoönienientie 3 p (USk). Päämuutto 8. – 20.5., suurin parvi 18.5. Kuo Pöksänlampi a280 p (AHg).
 Ensimmäiset syysmuuttajat 24.6. Vrk Ruokojärvi a9 S (OHu), suurin kerääntymä 14.7. Son Sukeva, Saukkosuo 31 p (VMS). Viimeiset **2.10.** Kuo Keskimmäinen 15 p (IMa), 24.9. Sii Ahmon pellot 1 juv p (MU).
2000: 12.4. Rau Rastunsuo 2 m (KSi), 16.4. Sii Vehkamäki 1 m (ERi, MU). Kevään muutto poikkeuksellisen runsasta 22.4.-13.5. useine suurparvineen. Huiput 29.4. Maa Lapinjärvet, Vesajoki ja Lapinranta väh. 1000 m (2a) (ALä, LLä, IMa, ARi) ja 26.4. Maa Tavinsalmen pellot 450 (250+165) kiert (PRe, RSu, OVa).
 Muuton alku 9.9. Kuo Siikaniemi 3 p (EB), viimeiset jo **13.9.** Kuo Pöksänlampi 5 juv p (AHg).
2001: 14.4. Lep Nikkilänmäki 3 m (HRö), 15.4. Rau Vaajasalmi, Pirttiniemi 3 m (EVe).
 Hieman edellisyvuotta vaisumpaa menoa, suurimmat parvet 5.5. Maa Kinnulanlahti

350 mW (AHa, JKe, Ima) ja 9.5. Kuo Pöksänlampi n250 p (AHg).

Syysmuuttoa jo 18.7. Sii Musti 2 ad p (monet), vielä 21.10. Kuo Keskimmäinen 1 ad p (Ima) ja 5.10. Vrk Lehtoniemi 1 ä (HMi, MMi).

2002: 12.4. Rau Rastunsuo 2 kiert (KSi), 13.4. Rau Rastunsuo 1 m (KSi) ja Vrk Pitkälänniemi 1 m (Hko, AHa, JKe). Kevätmuutto jatkui 11.5. saakka, suurin keräntymä 30.4. Maa Lapinjärvi, Taivallahti 180 p (PeM).

Syksyä ennakkoiden 20.7. Sii Keskimmäinen 27 p (MKe, PSa), viimeiset 3.10. Sii Ahmon pellot 1 SW (MU), 1.10. Maa Vesajoki a15 kiert (PRe, JKe, Ima).

2003: 16.4. Rau Rastunsuo 1 m (KSi, JKn, RKa), 18.4. Rau Rastunsuo 1 m (monet). Useita n. 200 linnun keräntymiä, suurin 7.5. Kuo Keskimmäinen a240 p (PRe, RSu).

Syysmuuton eka 5.8. Kuo Puutossalmi 1 m (ALä, MRe, PRe), viimeiset 12.10. Kiu Hautakylä, Kilpijoki 7 p (AGr), 5.10. Iis Pölmämäki a9 mS (JKo, ARi), Sii Jälä a14 p (MU) ja Sii Siltasalmi 31 (3a) SW (MU).

2004: 9.4. Sii Kemira 1 N (MU), 17.4. eri puolilla. Melko vaisu kevät, suurin keräntymä vaatimaton, 2.5. Sii Aappola a70 p (MU).

Syysmuuton alkuparvi 27.7. Sii Rissala a35 p (MU). Viimeiset 8.10. Sii Musti 2 p (JKe, Ima), 6.10. Kiu Hautakylä, Kilpijoki 5 p (AGr).

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus*

(8.3.-31.3.-10.4./34) (31.10./14)

1999: Ensihavainnot 27.3. Maa Pieni Lapinjärvi 1 p (PHu), Rau Konnekoski 1 p (JH, HSi) ja Vrk Lehtoniemi 4 kiert (RRö, HRö, KRu).

Syysmuuton alkuun viittaava keräntymä 23.6. Son Lapinkylä 15 p (VMS). Hyvin myöhäinen 27.10. Iis Koivuniemi 1 p (KBo), 8.9. Rau Rastunsuo, lintujärvi 3 p (KSi).

2000: 28.3. Vjä Sopenjärvi 3 p (Tlt) ja 29.3. Vrk Lehtoniemi 1 S (OHu), keräntymä 15.4. Sii Ahmon pellot n150 p (MU).

Ennätysviivittelijä 28.11. Rau Etelä-Saikari, Hiikkaranta 1 p (TJa), 7.10. Iis Ahmonsaari 2 p (JYl).

2001: Melko varhainen 14.3. Kuo Haminalahti 1 p (OBj), 26.3. Rau Tyyrinvirta 1 NW (EVe), suurin porukka 10.4. Kuo Keskimmäinen, takapellot n200 p (PHu).

Jo pois matkalla 26.6. Vjä Jokijärvi 40 p (HHö), viipylit 13.10. Maa Hussolansaari 1 p (Ima, PRe, RSu), 5.10. Maa Mustavirta 1 p (PeM).

2002: 19.3. Vrk Kämäri a9 W (MMi), 20.3. Son Sukeva 1 p (JHu) ja Vrk Lehtoniemi 20(a2) m (OHu, MMi). Keräntymiä useita, suurin 14.4. Sii Jälä 150 p (THä).

Pois lähtökö jo mielessä 13.6. Sii Jälä 28 p (MU). Viimeisiä vietiin 30.9. Maa Mustavirta a8 p (JKe, Ima, PRe) ja 16.9. Sii Aappola a8 p (MU).

2003: Ensimmäiset 24.3. Rau Pakarila, Pakarilanselkä 4 p (Röntynen Jouni/KSi), Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe) ja Tuu Tuusjärvi 1 p (Pte). Vaihtelevien säiden aikaansaama, historiallinen keräntymä 16.4. Sii Toivalannotko peräti 1000 p (JYl, KAs).

Pian takaisin etelään 15.6. Sii Raasio a6

mS + a5 p (PRe, RSu). Viimeiset 20.9. Sii Vehkamäki a8 mSW (MU, JKe, PRe, RSu), 17.9. Kuo Pöksänlampi 1 p (AHg).

2004: 19.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (JKn, TVe, PeH), 28.3. Iis Kihlovirta 1 p (USk). Välillä joutuu palaamaan takaisinkin 8.4. Sii Ahmon pellot n170 S-SW (MU).

Syysmuutto toi poikkeuksellisen suuria keräntymiä 4.8. Maa Vesajoki a n350 p (ARi, JKo), Iis Itikan pellot 5.8. n350 p (JYl, MNi, AVä, THu), 6.8. huimat 1100 p (KAs, JYl) ja vielä 21.8. 500 p (JYl, THu). Viimeiset 26.9. Kiu Luupuvesi 5 p (AGr, PÄK), 21.9. Kiu Hautakylä, Kilpijoki a5 p (AGr).

Suokukko *Philomachus pugnax*

(25.4.-3.5.-13.5./34) (31.10./15)

1999: 27.4. Melko varhaiset Maa Keskimmäinen 2/ p (Ima VU, JKe, ERi), 28.4. Son Sukeva 1 m (JYl). Suurin keräntymä 16.5. Sii/Maa Keskimmäinen n200 p (ALä, LLä).

Syysmuuton alku 14.7. Sii Raasio 65 p (ALi), suurin parvi 16.7. Sii Raasio 77 p (ALi). Viimeiset 5.9. Sii Raasio 1 p (ALi ym.), 4.9. Sii Raasio 2 p (ALi ym.).

2000: 25.4. Rau Rastunsuo 5/1 p (KSi), 26.4. Maa Iso Lapinjärvi Lapinranta 2/1 p ja Vesajoki 1/1 p (Jri, MU). Ei suuria keräntymiä.

Syysmuuton alku 8.7. Sii Raasio 10 p (ALi), viimeiset 27.8. Sii Raasio 1 p (MU, Jri), 26.8. Sii Raasio 1/2 p (MU, RiR, PMu).

2001: 26.4. jo eri puolilla, "Taestossa" laskettuja mm. 5.5. Sii Vehkamäki 347 m (EB, Jri, KRu, MU) ja Maa Kinnulanlahti 250 W (AHa, JKe, Ima).

Syksyä enteillen 18.7. Sii Musti 75 p (monet), 22.9. Sii Musti 1 p (ALä, JUo), 16.9. Sii Jälä, Sammallahti 7 p (TeH).

2002: Päivän ennätyksellä 24.4. Rau Vaajasalmi, Pirttiniementie 1 p (monet), 26.4. Maa Lapinjärvet 1 p (MU). Kevään huippu 6.5. Sii Raasio 225 p (monet).

Pois menijöitä 20.6. lähtien Raasiassa, viimeisinä nuoria 10.9. Sii Raasio 2 juv p (ALä, Ima, JKe) ja 5.9. Sii Musti 2 juv p (JUo, PRe).

2003: 3.5. Vrk Pitkälänniemi 2 p (PeR), 4.5. Kuo Keskimmäinen 5 p (HRö, RRö). Ei mikään suurten keräntymien kevät, enimmäkseen 13.5. Maa Lapinranta 90 p (AHa, MD).

Ensimmäiset ilmeiset lähtijät 15.6. Sii Raasio 4/2 p (PRe, RSu) ja 20.6. Sii Raasio n10 p (JKo). Suurin syyskeräntymä 13.9. Maa Kinnulanlahti 81 juv (2a) p (MKe, PRe, RSu).

Viimeiset 24.9. Sii Musti 1/1 juv p (JoK, PRe, RSu), 20.9. Sii Vehkamäki 1 m (monet).

2004: 1.5. Lap Linnansalmi 1/ p (RiR) ja Rau Rastunsuo, lintujärvi 1/ p (KSi). Komea määrä 11.5. Maa Lapinjärvet 1000 (8a) p (PRe, RSu).

Syysmuuton ensimmäiset 16.6. Sii Ahmon pellot a3 ad/ SW (MU), suurin keräntymä 29.8. Maa Tavinsalmi Salmenniemi 250 p (PeM) ja viimeiset 21.9. Sii Musti 1/1 p (PRe), 19.9. Sii Jälä 1 juv/ p (MU).

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*

(8.4.-19.4.-29.4./34) (27.10./15)

1999: Ensimmäinen "makkattaja" 12.4. Suo Lempyy 1 kiert (NPu), 16.4. Kuo Riistavesi 1 p (Ima)

Hyvin myöhäinen 23.10. Sii Iso-Jälä 1 p (KRu, MU), 13.10. Rau Rastunsuo, lintujärvi 4 m (KSi).

2000: 12.4. Jua Pisankoski 2 p (JuV) ja Rau Tyyrinvirta - Lonkari 1 p (EVe), 13.4. Lep Konnus 1 p (HRö), 23.4. Kuo Keskimmäinen n30 p (PHu).

Ennätyselliset viivittelijät 11.11. Sii Iso-Jälä 1 p (MU), 6.11. Rau Toholahdi Palolahi 1 p (EVe).

2001: Uusi saapumisennätys 5.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (JKn, ALä, Ima, KRu), 8.4. Iis Ilomäki 1 Ä (MHu). Pikku parvi 22.4. Vrk Ruokojärvi n20 p (ERi, JKe, Hko, JuV).

Syksyinen keräntymä 13.10. Sii Jälä 10 p (MU), viimeiset 28.10. Sii Iso-Jälä, N-pää 2 p (MU), 20.10. Sii Jälä 1 p (MU).

2002: Hyvässä ajassa 9.4. Rau kirkonkylä 1 m (Tve), 11.4. Rau Rastunsuo 1 kiert (KSi). Melkoinen pukkijoukko" 23.4. Vrk Ruokojärvi 33 p (MMi).

Viimeisiä vietiin 27.10. Rau Peuralahti 1 m (RHy), 22.10. Kiu Keskusta 1 p (ToM).

2003: Ensimmäiset 16.4. Rau eri puolilla (monet). Hyvä muuttopäivä 21.4. Kuo Keskimmäinen 42 (6a) m + n10 p (ALä, LLä, PRe, RSu).

Syksyn viimeiset 19.10. Kuo Haminalahti Kasperintie 2 p (JKe, Ima), 11.10. Lap Linnansalmen pellot 1 p (JKo, ARi).

2004: 9.4. Maa Patalahti 1 p (JUo), 15.4. Maa Lapinjärvi 1 ä (MD, JMe). Syksyn viimeiset 8.10. Sii Raasio 1 p (PRe), 4.10. Kuo Haminalahti, Kasperintie 1 p (PRe, RSu).

Lehtokurppa *Scolopax rusticola*

(5.4.-17.4.-29.4./32) (13.11./14)

1999: 10.4. Kuo Itkonniemi 1 p (Hko), 14.4. eri puolilla.

Syksyn viimeiset 31.10. Jua Muuravesi, Petäjälahti 1 p (TF) ja Rau Rastunsuo 1 p (KSi).

2000: 10.4. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu), 12.4. Lap Pällikäs 2 p (MKu). Viimeiset 12.11. Sii Pyylampi 1 p (MPe) ja 12.10. Kuo Vehmasmäki 1 p (HKä).

2001: 6.4. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu), 8.4. Sii Kasurila 1 p (KRu).

Viimeiset 21.10. Kiu Korkeenjärvi 1 p (Ata), 20.10. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu).

2002: Ennätysksiä tälläkin lajilla 22.3. Rau kk 1 p (Tve), 31.3. Son Koirakoski 1 p (PKa).

Syyshavaintoja kertyi mukavasti, viimeisinä niistä 1.11. Vrk Häyrylä 1 p (yleisötietoj/Hy), 26.10. Kuo Heinälammminrinne 1 p (PRe).

2003: 10.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (EVe), 17.4. Rau Etelä-Saikari 1 Ä (EJa) ja Rau Toholahdi 1 Ä (EVe).

Viimeiset 26.10. Kuo Kallansillat, Suosaari 1 p (JoK, MKe), 25.10. Kaa Miettälänmäki 1 p (KRu).

2004: 8.4. Lep Saamainen, Ykshonka 1 p (HRö, RRö) ja Rau Etelä-Konnevesi, Pieni-Kurkilahti 1 p (JPo).

Viimeiset 17.10. Kuo Riistavesi, Ruunaoja 1 p (PRe, RSu), 16.10. Lap Jätevedenpuhdistamo 1 p (JKo).

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*

(19.4.-29.4.-14.5./28) (28.8./10)

1999: 25.4. Lep Helvejärvi 1 Ä (AnK), 25.4. Son Sukeva, Saukkosuo 4 p (VMS).

Ei syysmuuttohavaintoja.

Taulukko 1. Isojen lintujen ja petolintujen muutto vuonna 1999 Pohjois-Savossa (* merkitty saapumisennätys).

Laji	Kevät: ensimmäiset/viimeiset	Kevät: huiput ja yhteismäärät
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i> (29.2.-25.3.-24.4./34) (loka-joulukuu)	15.3. Vrk Mula 2 p (OHu) 20.3. Vrk Ruokojärvi 1 ad p (OHu)	11.4. Rau Rastunsuo a45 p (KSi)
Metsähanhi <i>Anser fabalis</i> (7.4.-17.4.-29.4./34) (25.9.-11.10.-2.11./15)	7.4. Rau Rastunsuo 1 kiert (KSi) 10.4. Vrk Siitinselkä 2 E (HKä, PVa) 19.3. Sii Ahmo 1SW (hanhilaji) (MU) Viimeisiä muuttajia 14.5.	24.4. Maa Patalahti 32 p + 30 m (ALä, LLä, IMa, ARi) 25.4. Maa Patajärvi 36 p (LHa, KRu, MU) Yhteismäärä n. 400 yks. + Ans. sp 90 yks.
Kurki <i>Grus grus</i> (11.3.-15.4.-24.4./34) (18.9.-15.10.-11.11./15)	9.4. Rau Rastunsuo 1 kiert (KSi) 10.4. Vrk Siitinselkä 3 NW (HKä, PVa) 29.5. Sii Vehkamäki 3 m (MU)	päämuuttopäivä 18.4. jolloin mm. 18.4. Sii Vehkamäki 42 (16a) m (IJä, KRu, MU) 18.4. Ter Haapamäki 34 (14a) m (Kauko, Eero, Timo ja Mirj.) Yhteismäärä n. 200 yks. 16.-29.5. yht 14 yks.
Mehiläishaukka <i>Pernis apivorus</i> (24.4.-14.5.-28.5./25) (5.9.-22.9.-2.10./11)	16.5. Kuo Kelloniemi 1 m (EB) 16.5. Lep Helvejärvi 1 N (AnK) 22.5. Kuo Neulamäki 1 m (ALä, LLä) 22.5. Sii Vehkamäki 1 m (KRu)	11.4.-15.5. yht. n. 30 yks.
Ruskosuohaukka <i>Circus aeruginosus</i> (6.4.-22.4.-19.5./23) (15.8.-9.9.-5.10./13)	11.4. Lap Ulmansaari 1/ saal (LLä) 18.4. Eri puolilla yht 17 yks. (monet)	2.4.-23.5. yht. 29 yks.
Sinisuohaukka <i>C. cyaneus</i> (6.4.-15.4.-2.5./33) (5.9.-10.10.-11.11./15)	*2.4. Sii Toivala 1/ kiert (AMR) *2.-3.4. Rau Rastunsuo 1/ p (HRö, RRö, KSi)	
Varpushaukka <i>Accipiter nisus</i> (13.3.-5.4.-17.4./22) (loka-marraskuu)	30.3. Sii Ahmon pellot 1 p + 1 NE (MU) 2.4. Lep Helvejärvi 2 kiert (AnK, TKa, KKo)	18.4. eri puolilla yht. 89 m mm 18.4. Vrk Vattuvuori yht 26 m (OHu, HKä, ALi, HMi) 30.3.-13.5. yht. 108 yks.
Hiirihaukka <i>Buteo buteo</i> (23.3.-8.4.-29.4./34) (10.9.-3.10.-24.10./14)	29.3. Lep Osmajoki 1 kiert (TKa) 29.3. Sii Ahmo 2 m (MU) 30.3. Sii Ahmon pellot 1 kiert (MU)	18.4. eri puolilla yht. 94 m mm. 18.4. Vrk Pitkälänniemi 37 m (HKo, TIm, JKe) 29.3.-2.5. yht. 120 yks.
Piekana <i>B. lagopus</i> (31.3.-15.4.-29.4./34) (2.10.-20.10.-7.11./15)	11.4. Maa Pulkonkoski 1 m (HKo, JKe) 14.4. Rau Rastunsuo 1 p (JoK, MKe) Viim. 8.5. Lap Linnansalmi 1 m (ERi, HHö, ARi)	18.4. eri puolilla yht. 170 m + But. sp. 150 m 18.4. Vrk Pitkälänniemi 60 m (HKo, TIm, JKe) 18.4. Sii Vehkamäki 112 m (IJä, KRu, MU) 11.4.-8.5. yht. 180 yks. + But. sp. 200 yks.
Kalasääski <i>Pandion haliaetus</i> (7.4.-20.4.-30.4./34) (6.9.-20.9.-12.10./13)	11.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (JKn) 12.4. Rau Hanhitaipale 1 p (HSi)	16.5. Rau Tyyrinvirta 5 kiert (AHg, JKn, TNa) 11.4.-16.5. yht. 27 yks.
Tuulihaukka <i>Falco tinnunculus</i> (14.3.-7.4.-23.4./34) (13.9.-2.10.-22.10./15)	2.4. Maa Mustavirta 1 m (AHa, JKe, IMa, ALä) 10.4. Nil Palonurmi 1 p (PHa) 10.4. Vrk Lehtoniemi 1 m (HKä, PVa)	18.4. eri puolilla yht. 20 m 2.4.-8.5. yht. 46 yks.
Ampuhaukka <i>F. columbarius</i> (18.3.-5.4.-30.4./32) (13.9.-2.10.-22.10./15)	28.3. Kuo Puutossalmi 1 N (AHg) 31.3. Lap Nerkoonnientie 1 m (USk)	28.3.-13.5. yht. 17 yks.
Nuolihaukka <i>F. subbuteo</i> (15.4.-3.5.-26.4./30) (26.8.-14.9.-9.10./15)	8.5. Maa Lapinjärvi 1 p (ALä, IMa, JPt) 11.5. Suo Iisvesi 1 p (ATo)	8.5.-1.6. yht. 8 yks.

Syksy: ensimmäiset/viimeiset

muuttoa vielä joulukuussa mm.

5.12. Rau Konnekoski n. 40 (2a) p (HSi)

10.10. Kuo matkustajasatama 8 SW (HKO)

8.10. Kuo Keskimäinen 5 p (RiR)

17.10. Rau Etelä-Saikari a12 W (Eero Jalkanen)

14.10. Rau Etelä-Konnevesi 2 SSW (JKn, EKa, KSi)

12.9. Lep, Rau, Sii yht. 4 yks. (monet)

5.9. Kuo, Sii yht. 9 m (monet)

13.9. Maa Lapinjärvet 1 juv p (VMV)

6.9. Vrk Ruokojärvi 1 juv p (OHu)

10.10. Sii Vehkamäki /1 SW (IJa)

7.9. Sii Iso-Jälä /1 p (KRu)

17.11. Rau Konnekoski 1/ p (HSi)

17.10. Rau Rastunsuo 1 kierr (HKO, IMa)

17.10. Sii Vehkamäki 1 m (MU, KRu)

10.10. eri puolilla yht. 18 m

13.9. Lap Akkalansalmi 1 m (MNi, JYI)

18.10. Sii Vehkamäki 1 S (MU)

17.10. Rau Rastunsuo 1 S (HKO, IMa)

17.10. Sii Vehkamäki 1 m (MU, KRu)

8.-10.10. Rau Tyyrinvirta 1 juv p (JKn, EKa)

24.9. Sii Ahmon pellot 1 p (MU)

14.9. Kaa Kortteinen 1 kierr (LHa, IMa)

17.10. Rau Rastunsuo 1 p (HKO, IMa)

15.10. Kuo Linnanpelto 1 kierr (ALä)

29.9. Lep Nikkilänmäki 1 E (HRö)

6.9. Kuo Puutossalmi 3 p (HHö, KRu)

Syksy: huiput ja yhteismäärät

24.10. Kei Koutajärvi 110 p (PPu)

13.11. Iis Iso-Ahmo 92 p (MNi, AVä, JYI)

päämuutto marraskuun puolivälissä

8.9. Kiu Rapakkojoki 22 SW (ATa)

25.9. Sii Rissala 81 (2a) m Ans. sp (MU)

5.10. Sii Jynkänniemi a105 SW Ans. sp. (MU)

muutto ajalla 6.9.-10.10. yht. 100 yks. + Ans.sp. 300 yks.

5.9. Kuo Keskimäinen 105 (5a) m (JKe, ALä, IMa)

8.10. Kuo Keskimäinen 120 p (RiR)

Yhteismäärä n. 500 yks.

21.8. Sii Raasio 6 m/kierr (ALi)

8.8.-12.9. summa 33 yks.

20.8.-13.9. yht. n. 25 yks.

8.8.-10.10 yht. 18 yks.

9.10. Kuo Puutossalmi 5 m (PMu, RiR, MU ym.)

6.8.-17.11. yht. 95 yks.

5.9. Kuo Keskimäinen 6 m (JKe, ALä, IMa)

10.10. Nil Ranta-Sänkimäki 10 S (JRi).

14.8.-10.10. yht. 42 yks.

25.9. Sii Rissala 18 m (MU)

10.10. Kuo Puutossalmi 14 m (AHg, JoK, MKe ym.)

5.9.-18.10. yht. 115 yks. + But. sp. 30 yks.

14.8.-10.10. yht. 28 yks.

21.8. Maa Vesajoki 6 p (ALä, JKe, IMa)

5.9. Sii Raasio 4 m + 2 p (ALi, OHu, JRi ym.)

18.8.-24.9. yht. 32 yks.

18.8.-17.10. yht. 19 yks.

15.8.-29.9. yht. 24 yks.

Taulukko 2. Isojen lintujen ja petolintujen muutto vuonna 2000 Pohjois-Savossa (* merkitty saapumisennätys).

Laji	Kevät: ensimmäiset/viimeiset	Kevät: huiput ja yhteismäärät
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i> (29.2.-25.3.-24.4./34) (loka-joulukuu)	21.-22.3. Vrk Ruokojärvi 22 p (OHu, JTu)	Huhtikuulta ei huippuja/kerääntymisiä 11.5. Maa Patajärvi 66 p (VMV) 22.5. Rau Rastunsuo 93 (3a) p (KSi)
Metsähanhi <i>Anser fabalis</i> (7.4.-17.4.-29.4./34) (25.9.-11.10.-2.11./15)	15.4. Kiu Kilpijoki 10 m (AYK) 15.4. Vrk Ruokojärvi 4 m (HKä) 16.4. eri puolilla yht. 22 m + p Viimeisiä muuttajia 1.5.	21.4. Rau Rastunsuo yht 83 m (TF, JKe, ERi, VU ym.) 24.4. Maa Lapinjärvet 72 p (JKe, ALä, LLä, IMa) Yhteismäärä n. 800 yks. + Ans. sp. 400 yks.
Kurki <i>Grus grus</i> (11.3.-15.4.-24.4./34) (18.9.-15.10.-11.11./15)	8.4. Rau Kerkonkoski 1 p (K. Vesterinen/KSi) 11.4. Iis Kiurujärvi 1 ä (E. Kumpulainen/JKu)	21.4. Rau Rastunsuo yht 35 m+p (JKe, HKo, ERi, KSi ym.) 22.4. Rau Rastunsuo 38 (12a) m (JKn, HSi, TVe ym.) Yhteismäärä n. 300 yks.
Mehiläishaukka <i>Pernis apivorus</i> (24.4.-14.5.-28.5./25) (5.9.-22.9.-2.10./11)	1.5. Kuo Uuhimäki 1 N (IJa) 7.5. Iis Koljonvirta 2 m (SIIm)	1.5.-10.6. yht. 4 m.
Ruskosuohaukka <i>Circus aeruginosus</i> (6.4.-22.4.-19.5./23) (15.8.-9.9.-5.10./13)	13.4. Rau Tyyrinvirta /1 NE (RHu) 15.4. eri puolilla 5 m	21.4. eri puolilla yht. 20 m 13.4.-8.5. yht. 80 yks.
Sinisuhaukka <i>C. cyaneus</i> (6.4.-15.4.-2.5./33) (5.9.-10.10.-11.11./15)	6.4. Lep Alakylä 1/p (YO) 12.4. Jua Pisankoski 1/ N (JuV) 12.4. Sii Ahmon pellot 1/ m (MU) 12.4. Vrk Ruokojärvi /1 N (OHu)	21.4. eri puolilla yht. 13 m esim. 21.4. Rau Rastunsuo 4 m (TF, JKe, KSi, VU ym.) 6.4.-10.5. yht. 38 yks.
Varpushaukka <i>Accipiter nisus</i> (13.3.-5.4.-17.4./22) (loka-marraskuu)	28.3. Sii Ahmon pellot 1 kierte (MU) 30.3. Kuo Neulalahti 1/ kierte (MKe) 30.3. Kuo Pappilanmäki 1 N (ALä)	21.4. eri puolilla yht. 95 m esim. 21.4. Sii Ahmon pellot 2 p + 24 m (MU) 28.3.-11.5. yht. 200 yks.
Hiirihaukka <i>Buteo buteo</i> (23.3.-8.4.-29.4./34) (10.9.-3.10.-24.10./14)	29.3. Sii Ahmon pellot 1 W (MU) 30.3. Rau Konnekoski 1 m (JH) 30.3. Vrk Lehtoniemi 1 NW (OHu)	21.4. eri puolilla yht. 69 m esim. 21.4. Rau Rastunsuo 21 m (TF, HKo, ERi, VU ym.) 29.3.-15.5. yht. 160 yks.
Piekana <i>B. lagopus</i> (31.3.-15.4.-29.4./34) (2.10.-20.10.-7.11./15)	12.4. Rau, Sii, Vrk yht. 4 m (monet) 14.4. Rau Rastunsuo 1 p (KSi) 14.4. Vrk Ruokojärvi 1 N (OHu) viim. 24.4. Vrk Lehtoniemi 1 N (OHu)	21.4. eri puolilla yht. 260 m esim. 21.4. Rau Rastunsuo 45 m (JKe, HKo, ERi, VU ym.) 21.4. Sii Ahmon pellot 46 m (MU) 12.4.-24.4. yht. 80 yks. + But. sp. 50 yks
Kalasääski <i>Pandion haliaetus</i> (7.4.-20.4.-30.4./34) (6.9.-20.9.-12.10./13)	*31.3. Rau Rastunsuo 1 kierte (KSi) 14.4. Vrk Ruokojärvi 2 N (OHu)	21.4. Rau Rastunsuo 5 m (TF, JKe, ERi, KSi ym.) 22.4. Rau Rastunsuo 6 kierte/m (JKn, HSi, TVe ym.) 31.3.-20.5. yht. 40 yks.
Tuulihaukka <i>Falco tinnunculus</i> (14.3.-7.4.-23.4./34) (13.9.-2.10.-22.10./15)	25.3. Son Sukeva, Saukkosuo 1 p (USk) 6.4. Sii Ahmon pellot 1/p (MU) 6.4. Vrk Huruslahti 1 m (OHu)	15.4. eri puolilla yht. 14 m 21.4. eri puolilla yht. 14 m 25.3.-7.5. yht. 80 yks.
Ampuhaukka <i>F. columbarius</i> (18.3.-5.4.-30.4./32) (13.9.-2.10.-22.10./15)	6.4. Sii Ahmon pellot 1 p (MU) 8.4. Rau Tyyrinvirta 1 SW (EVe)	6.4.-14.5. yht. 22 yks.
Nuolihaukka <i>F. subbuteo</i> (15.4.-3.5.-26.4./30) (26.8.-14.9.-9.10./15)	13.5. Rau Tyyrinvirta 1 p (EKa, JKKn, JaM) 13.5. Sii Ahmo 1 m (KBo) 20.5. Vrk Äläne 2 kierte (OLä, JKo)	kaikki havainnot

Sylsy: ensimmäiset/viimeiset

Syksy: huiput ja yhteismäärät

muuttoa vielä joulukuussa mm.

9.1. Son Paaskoski 40 p (USk)

4.10. Kiu Ruutana väh 100 p (LLäi)

29.10. Iis Tismiö 62 p (JYl)

ei selkeää päämuuttopäivää

10.0. Rau Rastunsuo 1 p (EKa, JKn)

20.9. Rau kirkonkylä a n70 SW (JKn)

3.1. Iis Sourunsaari 1 p (KBo)

27.8.-10.10. summa 200 yks. + Ans. sp. 300 yks.

14.0. Lap Kaijoonselkä 1 ä (LLä)

2.9. Maa Tavinsalmi 163 p (PeM)

1.1. Kuo Keskimmäinen 7 W (ALä, IMa ym.)

Yhteismäärä n. 500 yks.

3.9. Kuo Keskimmäinen 6 S (AHa, JKe, IMa)

20.8. Maa Lapinjärvet 18 m (HKo, ALä, IMa, ERi)

1.9. Nil Kinahmi 3 S (EB)

10.8.-3.9. yht. 35 yks.

3.9. Kuo Keskimmäinen /1 kiert (AHa, JKe, IMa)

20.8.-3.9. yht. 15 yks.

28. Kuo Väinölänniemi 1 m (HKo)

26. Kuo Neulamäki /1 SE (AHa, JKe, ALä, IMa)

18.8.-26.9. yht. 15 yks.

14. Vrk Ruokojärvi 1/ m (OHu)

4.1. Kuo Vehmasmäki 1 (AHg)

4.9. Sii Ahmon pellot 1 p + 8 m (MU)

28.0. Kuo Puutossalmi 1 m (AHa, ALä, IMa, KRu, MU)

19.8.-4.11. yht. 85 yks.

14.0. Kuo Puutossalmi 1 m (AHg, MNi, ERi, AVä ym.)

20.8.-14.10. yht. 10 yks.

26. Kuo Puutossalmi 1 SE (AHa, JKe, ALä, IMa)

13.1. Kuo Neulalahti 1 SW (MKe)

26.9. Kuo Neulamäki 19 SE (AHa, JKe, ALä, IMa)

22.0. Kuo Huuhanmäki 1 m (EB)

14.10. eri puolilla yht. 20 m

4.9.-13.11. yht. 95 yks. + But. sp. 15 yks.

12. Sii Ahmon pellot 1 m (MU)

20.8.-12.9. yht. 8 yks.

4.9. Sii Ahmon pellot 3 m (MU)

25. Sii Ahmon pellot 1 ad m (MU)

19.8.-25.9. yht. 13 yks.

16. Iis Niuvankylä 1 p (MKe)

1.1. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu)

1.10.-1.11. yht. 7 yks.

29.0. Lap Nerkoonnientie 1 p (USk)

11.0. Vrk Pitkälänniemi 1 juv m (TIm, HMi)

3.9. Kuo Keskimmäinen 5 S (AHa, JKe, IMa)

9.9. Lap Varposaari 1 p (LLä)

20.8.-11.10. yht. 16 yks.

Taulukko 3. Isojen lintujen ja petolintujen muutto vuonna 2001 Pohjois-Savossa (* merkitty saapumisennätys).

Laji	Kevät: ensimmäiset/viimeiset	Kevät: huiput ja yhteismäärät
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i> (29.2.-25.3.-24.4./34) (loka-joulukuu)	14.3. Vrk Ruokojärvi 2 ad + 5 juv p (OHu) 19.3. Kar Välisalmi 6 p (LLä) 19.3. Nil Palonurmi 1 p (PHA)	Huhtikuulta ei huippuja/kerääntymiä 11.5. Maa Patajärvi 70 p (VMV) 29.5. Son Rikkalampi 150 p (KRu)
Metsähanhi <i>Anser fabalis</i> (7.4.-17.4.-29.4./34) (25.9.-11.10.-2.11./15)	*29.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (TJa, JKn, EVe, TVe) 7.4. Rau Rastunsuo 2 NW (JKn, RHy, TVe, KSi ym.)	21.4. eri puolilla yht.350 yks esim. 21.4. Maa Kinnulanlahti 25 m + 55 p (JKe, HKo, ERi) 29.3.-27.5. yht. 1500 m + p. + Ans. sp. 500 yks.
Kurki <i>Grus grus</i> (11.3.-15.4.-24.4./34) (18.9.-15.10.-11.11./15)	5.4. Rau Rastunsuo 2 p (KSi) 5.4. Rau Tyyrinvirta 1 ä (EG, JPt, EVe, TPä) 6.4. Rau Tyyrinvirta 1 kiert (TF) 6.4. Sii Ahmon pellot 1 SW (MU)	21.4. eri puolilla yht.90 m + p esim. 21.4. Rau Rastunsuo 31 m (JKn, TVe) 5.5.-16.5. yht. 600 yks.
Mehiläishaukka <i>Pernis apivorus</i> (24.4.-14.5.-28.5./25) (5.9.-22.9.-2.10./11)	3.5. Rau Tyyrinvirta 1 NW (EVe) 5.5. Lap Linnansalmi 1 N (TF, MKe, ERi, PSa) 5.5. Sii Pöljä 1 N (TF, MKe, ERi, PSa)	3.5.-27.5. yht. 10 yks.
Ruskosuohaukka <i>Circus aeruginosus</i> (6.4.-22.4.-19.5./23) (15.8.-9.9.-5.10./13)	7.4. Kuo Jänneeniemi 1/ kiert. (ALä, IMa) 7.4. Sii Rissala 1/ ad p (KRu) 7.4. Sii Toivalannotko 1/ m (ALä, IMa) 8.4. Vrk Lehtoniemi 1 S (OHu)	21.4. eri puolilla yht.14 yks. esim. 21.4. Maa Kinnulanlahti 6 p (HKo, JKe ym.) 7.4.-14.5. yht. 120 yks.
Sinisuhaukka <i>C. cyaneus</i> (6.4.-15.4.-2.5./33) (5.9.-10.10.-11.11./15)	4.4. Sii Ahmon pellot 1/ NNE (MU) 6.4. Rau Tyyrinvirta /1 m (TF)	4.4.-14.5. yht. 90 yks.
Varpushaukka <i>Accipiter nisus</i> (13.3.-5.4.-17.4./22) (loka-marraskuu)	14.3. Kaa Karsikkovaara 1/ kiert (SRä) 19.3. Kuo Neulalahti 1 kiert (TF, MKe)	21.4. eri puolilla yht. 31 m esim. 21.4. Vrk Ruokojärvi 9 m (MMi, RMi, TIm, PRt) 14.3.-15.5. yht. 180 yks.
Hiirihaukka <i>Buteo buteo</i> (23.3.-8.4.-29.4./34) (10.9.-3.10.-24.10./14)	*23.3. Maa Vesajoki 1 SE (TF, MKe) 30.3. Lep Riikinneva 1 NW (JMi, MMi)	21.4. eri puolilla yht. 26 m 24.4. Kuo Keskimmäinen 17 m (JKe, TF, MKe, ALä) 23.3.-15.5. yht. 150 yks.
Piekana <i>B. lagopus</i> (31.3.-15.4.-29.4./34) (2.10.-20.10.-7.11./15)	6.4. Sii Ahmon pellot 1 NW (MU) 9.4. Rau Vaajasalmi Kökkökallio 1 NW (EVe) viim. 6.5. Vrk Ruokojärvi 1 m (MMi)	24.4. Kuo Keskimmäinen 29 m (JKe, TF, MKe, ALä) 6.4.-6.5. yht. 140 yks. + But. sp. 50 yks.
Kalasääski <i>Pandion haliaetus</i> (7.4.-20.4.-30.4./34) (6.9.-20.9.-12.10./13)	9.4. Rau Tyyrinvirta 1 NW (EVe) 10.4. Rau Tyyrinvirta 2 m + 3 kiert (EVe)	9.4.-10.5. yht. 50 yks.
Tuulihaukka <i>Falco tinnunculus</i> (14.3.-7.4.-23.4./34) (13.9.-2.10.-22.10./15)	3.4. Kuo Pelonniemi 1 p (IMa) 5.4. Kuo Keskimmäinen /1 p (TF, MKe, HKo) 5.4. Kuo Vehmasmäki 1 N (AHg)	3.4.-16.5. yht. 160 yks.
Ampuhaukka <i>F. columbarius</i> (18.3.-5.4.-30.4./32) (13.9.-2.10.-22.10./15)	25.3. Sii Vuorela 1 m (JoK, MKe) 5.4. Kuo Keskimmäinen 1 N (TF, MKe, HKo)	25.3.-23.5. yht. 35 yks.
Nuolihaukka <i>F. subbuteo</i> (15.4.-3.5.-26.4./30) (26.8.-14.9.-9.10/15)	28.4. Lap Linnansalmi 1 m (JYl) 3.5. Rau Tyyrinvirta 2 p (EVe) 3.5. Vrk Kurola 1 p (HRö)	28.4.-21.5. yht. 11 yks.

Syksy: ensimmäiset/viimeiset

muuttoa vielä joulukuussa mm.

13.12. Rau Tyyrinvirta 108 p (JKn, EVe)

6.10. Rau Kerkonjoensuu 160 (3a) SW (JPo)

6.10. Suo Eteläselkä 2 m (HKä)

1.10. Maa Lapinjärvi 4 W (MKe, IMa)

1.10. Vrk Vattuvuori 54 (2a) SW (MMi)

25.10. Sii Jälä 1 N (P. Hämäläinen/TeH)

30.9. Kuo Keskimmäinen 160 p/kiert (SVi, PMu, RiR)

30.9. Maa Haatala 7ad + 2 juv p (PeM)

22.9. Sii Jälän pellot 1 juv S (MU)

17.9. Kuo Neulalahti 1 S (MKe)

12.9. Iis Kihlovirta 1 p (KAs)

8.9. Lap Tölvä /1 p (LLä, MPi)

8.9. Maa Mustavirta 1 p (MMa, JUK)

6.10. Maa Iso-Lapinjärvi 1 kiert (PeM)

2.10. Kuo Pöksänlampi 1 1 juv p (ALä, IMa)

21.10. Vrk Lehtoniemi 2 m (ALi, OHu, AFo ym.)

19.10. Sii Vehkamäki 4 m (JKe, IMa, MU)

19.10. Sii Vehkamäki 1 m (JKe, IMa, MU)

23.9. Vrk Pitkälänniemi 1S + 1NW (TIm, MMi, HMi, RMi, PRt)

19.10. Sii Vehkamäki 6 m (JKe, IMa, MU)

19.10. Vrk Lehtoniemi 1 m (MMi, HMi)

17.10. Vrk Lehtoniemi 2 p + 1 S (TF, AHA, JKe, HKo, HRä ym.)

*19.10. Sii Vehkamäki 1 S (JKe, IMa, MU)

23.9. Lap Nerkoon kanava 1 p (ARi)

23.9. Sii Vehkamäki 1 SW (MU, EB)

6.-7.10. Maa Iso-Lapinjärvi 1 p (PeM)

24.10. Sii Siltasalmi 1 p (MU)

21.10. Kuo Kallansillat 1/ m (JoK, MKe)

15.9. Maa Mustavirta 2 juv p (HHö, ALä)

13.9. eri puolilla yht. 9 yks.

Syksy: huiput ja yhteismäärät

20.10. Sii Vehkamäki 30 p + 40 m (MU)

ei selkeää päämuuttopäivää

23.9. eri puolilla yht. n. 1000 m esim.

23.9. Sii Vehkamäki 695 (12a) SSW-W (MU)

26.8.-6.10. yht. 1300 yks. + Ans. sp. 1200 yks.

9.9. Maa Tavinsalmi-Haatala-Pohjois-Haatala 348 ad + 71 juv p (PeM)

24.9. Vrk Pitkäläniemi 255 m (HMi, MMi)

20.8.-25.10. yht. n. 1000 m + p.

25.8. eri puolilla yht. 23 m + p

9.8.-22.9. yht. 75 yks.

20.8.-12.9. yht. 15 yks.

20.8.-6.10. yht. 32 yks.

24.9. Kuo Matkustajasatama 5 S + 2 p (PRe, RSu)

20.8.-19.10. yht. 150 yks.

8.9. Kiu Rapakkojoki 6 SE (ATa)

20.8.-19.10. yht. 28 yks.

23.9. Sii Vehkamäki 23 SE (MU, EB)

24.9. Vrk Pitkäläniemi 14 m (HMi, MMi)

22.9.-19.10. yht. 120 yks. + But. sp. 20 yks.

20.8.-19.10. yht. 12 yks.

15.8.-7.10. yht. 80 yks.

20.8.-24.10. yht. 23 yks.

20.8. Maa Mustavirta 2 ad + 4 juv (JKe, HKo)

13.9. Vrk Ruokojärvi 5 kiert (MMi)

18.8.-11.10. yht. 50 yks.

Taulukko 4. Isojen lintujen ja petolintujen muutto vuonna 2002 Pohjois-Savossa (* merkitty saapumisennätys).

Laji	Kevät: ensimmäiset/viimeiset	Kevät: huiput ja yhteismäärät
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i> (29.2.-25.3.-24.4./34) (loka-joulukuu)	10.3. Pie Pajuskylä 5 p (ARa) 12.3. Vrk Lehtoniemi 2 ad p (MMi)	31.3. Son Koirakoski 120 p/m (PKa) 20.4. Maa Pieni Lapinjärvi 90 p (IMa, MiU, MU)
Metsähanhi <i>Anser fabalis</i> (7.4.-17.4.-29.4./34) (25.9.-11.10.-2.11./15)	1.4. Son Oinasjärvi 2 p (Kaarainen Antti) 6.4. Kuo Ranta-Toivala 3 m (IJa)	5.5. Kiu Ponginperä 145 p (ATa) 19.5. Kei Hetejärvi 100 p (PPu) 22.4. Maa Kinnulanlahti 210 p (LHa, JKe, HKo, PR) 1.4.-10.5. yht.n 1200 m + p. + Ans. sp. 400 yks.
Kurki <i>Grus grus</i> (11.3.-15.4.-24.4./34) (18.9.-15.10.-11.11./15)	31.3. Rau Tyyrinvirta 2 m (EVe) 1.4. Vrk Lehtoniemi 2 m (HMi, TIm, MMi, HRä ym.)	20.4. eri puolilla n. 150 m + p esim. 20.4. Sii Vehkamäki 27 m (EB, JRi, MU) 22.5. Sii Musti 43 p (PRe, RSu) 31.3.-27.5. yht. 700 yks. 30.4.-25.5. yht. 5 yks.
Mehiläishaukka <i>Pernis apivorus</i> (24.4.-14.5.-28.5./25) (5.9.-22.9.-2.10./11)	30.4. Iis Keskimäinen 1 m (KBo) 1.5. Rau Rastunsuo 1 m (HSi, TVe)	
Ruskosuohaukka <i>Circus aeruginosus</i> (6.4.-22.4.-19.5./23) (15.8.-9.9.-5.10./13)	10.4. Vrk Ruokojärvi 1 kiert (MMi) 11.4. Vrk Lehtoniemi 1 m (MMi)	21.4. eri puolilla 15 m + p 10.4.-12.5. yht. 100 yks.
Sinisuhaukka <i>C. cyaneus</i> (6.4.-15.4.-2.5./33) (5.9.-10.10.-11.11./15)	31.3. Rau Rastunsuo 1/ m (KSi) 5.4. Iis Paaslahti 1/ p (JYI)	17.4. Rau Rastunsuo 7 m (TVe, KSi) 31.3.-11.5. yht. 90 yks.
Varpushaukka <i>Accipiter nisus</i> (13.3.-5.4.-17.4./22) (loka-marraskuu)	17.3. Kuo Puijo 1 N (PLi) 29.3. eri puolilla 5 m + p	20.4. eri puolilla 24 m + p 21.4. eri puolilla 36 m + p 17.3.-9.5. yht. 130 yks.
Hiirihaukka <i>Buteo buteo</i> (23.3.-8.4.-29.4./34) (10.9.-3.10.-24.10./14)	*18.3. Kuo Heinälammrinne 1 N (IMa) 21.3. Rau Kattilavirta 1 m (EVe)	17.4. Rau Rastunsuo 12 m (TVe, KSi) 18.3.-11.5. yht. 120 yks.
Piekana <i>B. lagopus</i> (31.3.-15.4.-29.4./34) (2.10.-20.10.-7.11./15)	*31.3. Kuo Petonen 1 m (ERi, MKe) 11.4. Rau Rastunsuo 1 m (KSi, ATo, PaM) viim. 19.5. Suo Karsikonmäki 1 kiert (EJa)	13.4. Kuo Keskimäinen 37 m + But sp 3 m (ALä) 17.4. Rau Rastunsuo 35 m + But. sp. 30 m (TVe, K) 21.4. Rau Rastunsuo 27 m + But. sp. 6m (TF, MKe) 31.3.-19.5. yht. 320 yks. + But. sp. 100 yks.
Kalasääski <i>Pandion haliaetus</i> (7.4.-20.4.-30.4./34) (6.9.-20.9.-12.10./13)	9.4. Rau Rastunsuo 1 kiert (KSi) 12.4. Rau Tyyrinvirta 1 kiert (JKn, RKa)	24.4. Rau Tyyrinvirta 5 kiert (PRe, IMa) 9.4.-12.5. yht. 48 yks.
Tuulihaukka <i>Falco tinnunculus</i> (14.3.-7.4.-23.4./34) (13.9.-2.10.-22.10./15)	30.3. Maa Kinnulanlahti 1/ p (PRe, RSu) 31.3. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe, TVe ym.)	26.4. Son Saukkosuo 5 p (KJä) 30.3.-9.5. yht. 85 yks.
Ampuhaukka <i>F. columbarius</i> (18.3.-5.4.-30.4./32) (13.9.-2.10.-22.10./15)	17.3. Kuo Kelloniemi 1 kiert (EB) 18.3. Vrk Lehtoniemi 1 ad N (MMi)	17.3.-18.5. yht. 26 yks.
Nuolihaukka <i>F. subbuteo</i> (15.4.-3.5.-26.4./30) (26.8.-14.9.-9.10./15)	8.5. Vrk Mula 1 p (OHu) 8.5. Vrk Ruokojärvi 1 p (ALä, MMi) 11.5. Iis Kiviranta 1 m (JYI)	8.5.-29.5. yht. 7 yks.

Syksy: ensimmäiset/viimeiset

muuttoa marraskuun lopussa mm.

24.11. Vrk Mula 5ad + 17juv p (OHu)

30.9. Sii Jälä 2 p (JKe, IMa, PRe)

29.9. Kuo Puutossalmi 25 m (JoK, MKe, ERi, JUo)

1.10. eri puolilla n. 100 m + p

27.9. Maa Pulkonkoski 81 p (PeM)

15.9. Kuo Keskusta 1 m (HKO, ERi)

10.9. Kuo Itkonieniemi 1 m (ALä)

5.9. Maa Lapinjärvi 1/1 p (ERi)

4.9. Lap Linnansalmi /1 p (ALä, ARi)

14.10. Sii Jälä /1 p (AHa, HKo)

25.9. Sii Raasio 1 ad E (MU, JKo)

17.11. Kuo Jännevirta 1 m + 1 saal (ALä)

14.11. Vrk Könönpelto 1 p (KKi, MMi)

27.9. Iis Runni 1 p (ATa)

21.9. Kuo Kurkimäki 1 m (AHg)

15.10. Vrk Huruslahti 1 m (TIm)

5.10. Sii Vehkamäki 1 1 kv SE (MU, EB, PRe)

20.9. Kuo Neulamäki 1 m (ALä, SVi)

5.9. Maa Mustavirta 1 p (SSi)

26.10. Kuo Petonen 1 S (IMa)

10.9. Iis Nieminen 1 p (KBo)

14.10. Kuo Puutossalmi 1 p (MU, IMa)

11.10. Sii Siltasalmi 1 p (MU)

11.9. Vrk Pitkälänniemi 1 ad kiert (MMi)

10.9. Iis Pitkälahti 1 p (KBo)

Syksy: huiput ja yhteismäärät

24.9. Maa Lapinjärvi 90 p (PeM)

28.9. Son Hirvolansaari 148 p (KAs)

ei selvää päämuuttopäivää

19.9. Kuo Keskusta 40 m (ERi)

23.8.-15.9. yht. 120 m + p. + Ans. sp. 150 yks.

18.8. Maa Haatala - Pohjois-Haatala 220 ad + 4 juv p (PeM)

5.9. Maa Tavinsalmi - Pohjois-Haatala 252 ad + 38 juv p (PeM)

16.9. Lap Rasti a151 p (JKo)

6.8.-1.10. yht. 1000 m + p

25.8. Kuo Keskimmäinen 3 p + 2 SE (PRe, RSu, SVi, RiR)

18.8.-15.9. yht. 21 yks.

20.8.-5.9. yht. 22 yks.

20.8.-14.10. yht. 20 yks.

10.9. Kuo Silmäsuu 17 S-SSW (PRe, JUo)

20.8.-17.11. yht. 90 yks.

17.8.-27.9. yht. 13 yks.

16.9.-15.10. yht. 10 yks. + But. sp. 5 yks.

10.9. Kuo Silmäsuu 6 (6a) S (PRe, JUo)

20.8.-20.9. yht. 10 yks.

6.9. Kiu Heinäkylä 6 p (ToM)

17.8.-26.10. yht. 40 yks.

27.8.-14.10. yht. 19 yks.

18.8.-11.9. yht. 25 yks.

Taulukko 5. Isojen lintujen ja petolintujen muutto vuonna 2003 Pohjois-Savossa (* merkitty saapumisennätys).

Laji	Kevät: ensimmäiset/viimeiset	Kevät: huiput ja yhteismäärät
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i> (29.2.-25.3.-24.4./34) (loka-joulukuu)	15.3. Kuo Keskimäinen 1 ad kiert (MRe, PRe, RSu) 16.3. Vrk Mula 2 ad + 7 (2kv) p (OHu, SUt)	21.4. Maa Patalahti n. 50 p (ERi, PHu, JuV) 4.5. Kiu Kilpijoki 110 p (AGr, ATa)
Metsähanhi <i>Anser fabalis</i> (7.4.-17.4.-29.4./34) (25.9.-11.10.-2.11./15)	4.4. Kiu Kilpijoki 12 p (AGr) 14.4. Rau Äijävesi 1 p (TVe, EKa, JKn, RKa)	27.4. Maa Patalahti n. 120 m + p (ERi, PRe, RSu) 2.5. Maa Lapinjärvi n. 130 p (PeM) 3.5. Lap Linnansalmi n170 (17a) m (ERi, TF, MKe, JKn) 1.4.-10.5. yht.n 2000 m + p. + Ans. sp. 300 yks.
Kurki <i>Grus grus</i> (11.3.-15.4.-24.4./34) (18.9.-15.10.-11.11./15)	14.4. Rau Virrankylä 1 ä (TVe) 15.4. eri puolilla yht. 5 m	21.4. eri puolilla yht. 220 m + p esim 21.4. Sii Kemira 59 (20a) m (MU) 14.4.-29.5. yht. 1000 yks.
Mehiläishaukka <i>Pernis apivorus</i> (24.4.-14.5.-28.5./25) (5.9.-22.9.-2.10./11)	17.5. Lep Ahveninen 1 m (MU, ERi, JRi) 20.5. Vrk Ruokojärvi 3 m (AnK, TKa, KKO)	17.5.-29.5. yht. 5 yks.
Ruskosuohaukka <i>Circus aeruginosus</i> (6.4.-22.4.-19.5./23) (15.8.-9.9.-5.10./13)	16.4. Sii Ahmon pellot 1/ NW (MU) 17.4. Vrk Lehtoniemi /1 kiert. (OHu)	3.5. Iis Keskimäinen 1/1p + 2/1m (JYI, MNi, KBo) 16.4.-10.5. yht. 90 yks.
Sinisuhaukka <i>C. cyaneus</i> (6.4.-15.4.-2.5./33) (5.9.-10.10.-11.11./15)	30.3. Son Savonvirta 1/ kiert (USK) 15.4. Kuo Kurkimäki 1/ SW (AHG)	21.4. eri puolilla 11 m + p 30.3.-13.5. yht. 40 yks.
Varpushaukka <i>Accipiter nisus</i> (13.3.-5.4.-17.4./22) (loka-marraskuu)	14.3. Vrk Lehtoniemi 1 kiert (MMi, TF, OHu) 15.3. Rau Rastunsuo 1 m (KSi) 15.3. Sii Ahmon pellot 1 W (MU)	20.4. Sii Kemira 18 m (MU) 21.4. Kuo Keskimäinen 16 m (ALä, LLä, PRe, RSu) 21.4. Sii Kemira 29 m (MU) 14.3.-18.5. yht. 180 yks.
Hiirihaukka <i>Buteo buteo</i> (23.3.-8.4.-29.4./34) (10.9.-3.10.-24.10./14)	25.3. Lep Nikkilänmäki 1 N (HRö) 27.3. Lep Riikinneva 1 m (KKo)	21.4. Kuo Keskimäinen 10 m (ALä, LLä, PRe, RSu) 21.4. Rau Rastunsuo 16 m + But. sp. 13 m (JKn, EKa) 22.4. Rau Rastunsuo 13 m (JKn, TVe) 25.3.-15.5. yht. 130 yks.
Piekana <i>B. lagopus</i> (31.3.-15.4.-29.4./34) (2.10.-20.10.-7.11./15)	15.4. Sii Ahmon pellot 1 N/NW (MU) 16.4. Kuo Silmäsuo 1 m (RiR) 16.4. Rau Rastunsuo 2 m (KSi) viim. 10.5. Kuo Keskimäinen 1 m (MRe, PRe, RSu)	23.4. Sii Ahmon pellot 9 NW (MU) 3.5. Kuo Keskimäinen 13 m (JoK, ALä, LLä, PRe, JKn) 3.5. Sii Vehkamäki 13 NW-NNW (MU, EB, JRi)
Kalasääski <i>Pandion haliaetus</i> (7.4.-20.4.-30.4./34) (6.9.-20.9.-12.10./13)	14.4. Son Laakajärvi 1 p (USK) 15.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (MLi, EVe)	14.4.-13.5. yht. 100 yks. + But. sp. 70 yks. 27.4. Rau Rastunsuo 3 kiert + 3 m (EB) 14.4.-13.5. yht. 60 yks.
Tuulihaukka <i>Falco tinnunculus</i> (14.3.-7.4.-23.4./34) (13.9.-2.10.-22.10./15)	16.4. Kuo Silmäsuo 1 p (RiR) 16.4. Rau Rastunsuo /1 p (KSi) 16.4. Suo Tyyrinmäki 1 p (EVe) 18.4. eri puolilla 3 m + p	16.4.-15.5. yht. 55 yks.
Ampuhaukka <i>F. columbarius</i> (18.3.-5.4.-30.4./32) (13.9.-2.10.-22.10./15)	30.3. Sii Ahmon pellot 1 p (MU) 12.4. Kuo Kallansillat 1 kiert (HKO, ALä, LLä)	3.5. Sii Vehkamäki 4 NW-N (MU, EB, JRi) 30.3.-11.5. yht. 35 yks.
Nuolihaukka <i>F. subbuteo</i> (15.4.-3.5.-26.4./30) (26.8.-14.9.-9.10./15)	2.5. Rau Tyyrinvirta 1 p (EVe, HSi) 4.5. Kiu Rapakkojoki 1 p (ATa)	2.5.-21.5. yht. 8 yks.

Syksy: ensimmäiset/viimeiset

muuttoa vielä joulukuussa mm.

6.12. Maa Yläruokovesi n. 40 p (PeM, MaM)

18.10. Maa Lapinjärvet 2 m (VMV)

12.10. Iis Pölläsenlahti n. a30 W (AVä)

12.10. Kuo Haminalahti 1 kiert (RiR, SVi, ARi, AVä, JKo)

12.10. Maa Pulkonkoski 5 m (MaM)

11.10. eri puolilla yht. 54 m

20.9. Lap Rommeikonmäki 1 S (JKo)

18.9. Sii Jälä 1 S (JKo, ARi)

28.9. Kuo Puutossalmi 1 m (ALä, JKe, IMA ym.)

20.9. Kuo Keskimäinen /1 kiert (ALä, JUo)

20.9. Sii Vehkamäki /1 p + /1 m (JKe, PRe, RSu, MU)

27.10. Vrk Huruslahti /1 SE (OHu)

18.10. Sii Siltasalmi /1 SSE (MU)

16.11. Kuo Varvisaari 1 kiert (NÄb)

3.11. Lep Nikkilänmäki /1 p (HRö)

15.10. Lap Rommeikonmäki 1 S (JKo, ARi)

12.10. Sii Vehkamäki 1 mS (PRe, RSu, MU)

19.10. Kuo Puutossalmi a2 SW (PRe)

18.10. Sii Siltasalmi 1 SSE (MU)

11.10. Sii Vehkamäki 1 SSW (MU)

10.10. Maa Kinnulanlahti 1 m (JTü)

11.10. Lep Nikkilänmäki 1/p (HRö)

5.10. Lap Mäntylahti 1 p (ARi)

14.10. Sii Vehkamäki 1 ad/ p (MU, JKe, JKo, IMA)

13.10. Sii Vehkamäki 2 SW-S (MU, RSu)

19.9. Sii Mustintie 1 kiert (JKo)

19.9. Vrk Haapasaari 1 p (AKa, KKo, OKo)

16.9. Sii Vehkamäki 1 ad S (PRe)

Syksy: huiput ja yhteismäärät

14.10. Sii Vehkamäki 108 (15a) m (MU, JKe, JKo, IMA, ERi, RSu ym.)

19.10. Maa Patajärvi 150 p (VMV)

22.10. Son Matkusjoki 116 p (USk)

30.11. Sii Rissala T-laituri n. 180 p (MU)

20.9. eri puolilla 750 m esim

20.9. Maa Patalahti 376 (8a) SW (PeM, PkM)

20.9. Sii Vehkamäki 231 (7a) SW-W (JKe, PRe, RSu, MU)

6.9.-18.10. yht. 1200 m + p. + Ans. sp. 1500 yks.

13.9. Maa Lapinjärvi-Haatala-pohj. Haatala 433 ad + 43 juv (PeM)

20.9. Maa Patalahti 317 (21a) S (PeM, PkM)

20.9. Sii Vehkamäki 260 (21a) m (JKe, PRe, RSu, MU)

6.8.-12.10. yht. 1400 m + p

24.8. Sii Vehkamäki 7 m (JKe, PRe, RSu)

16.9. Sii Vehkamäki 7 mSSE (PRe)

10.8.-20.9. yht. 40 yks.

24.8. Sii Vehkamäki 1 m + 4 p (JKe, PRe, RSu)

17.8.-28.9. yht. 35 yks.

21.8.-27.10. yht. 30 yks.

24.8. Sii Vehkamäki 12 m + 1 p (JKe, PRe, RSu)

20.9. Sii Vehkamäki 23 m (JKe, PRe, RSu, MU)

11.10. Sii Vehkamäki 13 S-SW (MU)

17.8.-16.11. yht. 130 yks.

24.8. Sii Raasio 8 m (MU)

24.8. Sii Vehkamäki 8 m + 2 p (JKe, PRe, RSu)

17.8.-15.10. yht. 60 yks.

12.10. Sii Vehkamäki 39 mS-SE (PRe, RSu, MU)

14.10. Sii Vehkamäki 32 m (MU, JKe, RSu, ERi ym.)

1.9.-19.10. yht. 180 yks. + But. sp. 50 yks.

17.8.-11.10. yht. 22 yks.

17.8. Sii Musti 1 p + 5 m (MU)

17.8.-11.10. yht. 50 yks.

12.10. Sii Vehkamäki 3 S (MU, PRe, RSu)

17.8.-14.10. yht. 28 yks.

24.8. Sii Vehkamäki 5 m + 2 p (JKe, PRe, RSu)

17.8.-19.9. yht. 30 yks.

Taulukko 6. Isojen lintujen ja petolintujen muutto vuonna 2004 Pohjois-Savossa (* merkitty saapumisennätys).

Laji	Kevät: ensimmäiset/viimeiset	Kevät: huiput ja yhteismäärät
Laulujoutsen <i>Cygnus cygnus</i> (29.2.-25.3.-24.4./34) (loka-joulukuu)	8.3. Vrk Tyyskä 1 ad p (OHu) 13.3. Lap Lahdenperä 2 E (TiH)	16.4. Vrk Ruokojärvi 90 p (OHu) 17.4. Kiu Ryönänjärvi 140 p (THä) 25.4. Iis Kihlovirta 110 p (USk) 25.4. Kiu Ryönänjärvi 140 p (AGr, MGr)
Metsähanhi <i>Anser fabalis</i> (7.4.-17.4.-29.4./34) (25.9.-11.10.-2.11./15)	9.4. Maa Pyssymäki 3 NE (PeM) 9.4. Nil Palonurmi 5 p (PHa) 9.4. Sii Kemira 3 (2a) N-NE (MU) 10.4. Maa Kinnulanlahti 1 p (MPä)	22.4. Maa Lapinjärvi 450 p (MU) 24.4. Kuo Keskimmäinen n.200 p (PeM) 24.4. Maa Patalahti yli 200 p (PeM) 9.4.-13.5. yht. 1800 p + 550 m + Ans. sp. 400 y
Kurki <i>Grus grus</i> (11.3.-15.4.-24.4./34) (18.9.-15.10.-11.11./15)	4.4. Maa Pyssymäki 1 S (ALä, LLä, PeM) 5.4. Rau Lonkari 3 N (RHy, KSi) 5.4. Sii Ahmon pellot 1 N (MU)	19.4. Sii Ahmon pellot 28 28(9a) m (Markku U) 26.4. Maa Haatala a29 p (JKe, PRe) 4.4.-14.5. yht. 500 yks.
Mehiläishaukka <i>Pernis apivorus</i> (24.4.-14.5.-28.5./25) (5.9.-22.9.-2.10./11)	8.5. Lep Nikkilänmäki 1 N (HRö) 8.5. Maa Kinnulanlahti 1 S (JUo, JKe, IMa) 8.5. Sii Vehkamäki 1 NW (MU, EB, JRi) 25.5. Sii Keskimmäinen 1 p (PRe)	em. kaikki keväältä
Ruskosuohaukka <i>Circus aeruginosus</i> (6.4.-22.4.-19.5./23) (15.8.-9.9.-5.10./13)	10.4. Maa Pieni-Lapinjärvi /1 p (KSa, JPy) 11.4. Rau Tyyrinvirta /1 p (TJa)	16.4. Maa Pyssymäki 3/2 kiert (PeM) 8.5. Sii Vehkamäki 5/ p + m (MU, EB, JRi) 10.4.-15.5. yht. 100 yks.
Sinisuhaukka <i>C. cyaneus</i> (6.4.-15.4.-2.5./33) (5.9.-10.10.-11.11./15)	10.-11.4. Maa Mustavirta 1/ kiert (MRe, PRe, RSu) 10.4. Son Koirakoski 1 p (PKa) 11.4. Sii Ahmon pellot /2 (2a) NW (MU)	10.4.-20.5. yht. 20 yks.
Varpushaukka <i>Accipiter nisus</i> (13.3.-5.4.-17.4./22) (loka-marraskuu)	13.3. Sii Kemira 1 p (MU) 19.3. Rau Tyyrinvirta 1 m (JKn, TVe)	16.4. Kuo Keskimmäinen 9 m + 1 p (PRe, ALä) 16.4. Sii Ahmon pellot 11 N (MU) 19.4. Sii Ahmon pellot 2 p + 8 m (MU) 13.3.-8.5. yht. 140 yks.
Hiirihaukka <i>Buteo buteo</i> (23.3.-8.4.-29.4./34) (10.9.-3.10.-24.10./14)	23.3. Kuo Riistavesi, Melalahti 1 NE (LLä) 2.4. Sii Vehkamäki 1 m (PRe)	17.4. Rau Kilpimäki 9 m (HSi, MJä) 23.3.-8.5. yht. 80 yks.
Piekana <i>B. lagopus</i> (31.3.-15.4.-29.4./34) (2.10.-20.10.-7.11./15)	11.4. Kuo Riistavesi 1 m (JUo) 16.4. Kuo Keskimmäinen 4 m (ALä, LLä, IMa, MPä, PRe) 16.4. Sii Ahmon pellot 3 NW (MU) viim. 2.5. eri puolilla yht. 11 m	18.4. Sii Vehkamäki 14 m (PRe, ERi, RSu) 11.4.-2.5. yht. 100 yks. + But. sp. 20 yks.
Kalasääski <i>Pandion haliaetus</i> (7.4.-20.4.-30.4./34) (6.9.-20.9.-12.10./13)	16.4. Sii Ahmon pellot 1 W (MU) 17.4. Rau Tyyrinvirta 2 m + 1 p (HRö, RRö)	16.4.-9.5. yht. 30 yks.
Tuulihaukka <i>Falco tinnunculus</i> (14.3.-7.4.-23.4./34) (13.9.-2.10.-22.10./15)	3.4. Sii Kemira 1/ p (MU) 4.4. Sii Kemira 1 N (MU)	17.4. eri puolilla yht. 13 m + p 8.5. Rau Rastunsuo 6 m + p (JKn, KSi, ATö) 3.4.-10.5. yht. 85 yks.
Ampuhaukka <i>F. columbarius</i> (18.3.-5.4.-30.4./32) (13.9.-2.10.-22.10./15)	9.4. Sii Kemira 1/ p (MU) 10.4. Kuo Petonen 1/ p (PRe)	9.4.-26.5. yht. 30 yks.
Nuolihaukka <i>F. subbuteo</i> (15.4.-3.5.-26.4./30) (26.8.-14.9.-9.10./15)	24.4. Rau Vaajasalmi, Saareke 1 m (EVe, HSi) 29.4. Rau Rastunsuo 1 m (KSi)	24.4.-23.5. yht. 8 yks.

Syksy: ensimmäiset/viimeiset

muuttoa vielä joulukuussa mm.

8.12. Kaa Luikonlahti 7 m (SRä)

29.10. Iis Koljonvirta 15 m (MHa)

10.10. Iis Itikan pellot 1 S (JKo, ARi, JYl)

30.9. eri puolilla yht. 200 m

28.9. Maa eri puol. yht. 102 p (PeM)

25.9. Son Harvanjärvi 1 juv (heikkokuntoinen hoitoon) (USk)

8.9. Sii Vehkamäki 1 mS (PRe)

4.9. Sii Raasio /2 p (MU, MRy, JRy, TSa, NÅb)

3.9. Lap Nerkoan kanava 1 juv p (JKo)

6.10. Kiu Kilpijoki 1 juv kiert (AGr)

3.10. Kiu Hautakylä, Kilpijoki 1/ kiert (AGr)

9.11. Suo Kaatronlampi-Kyöpelä 1 kiert (ATo)

31.10. Kuo Puutossalmi 1 p (PRe, RSu)

31.10. Suo Iisvesi 1 p (NÅb, IMa, JKe)

23.9. Kuo Puutossalmi 1 mWSW (PRe)

19.9. Sii Siltasalmi 1 NW (MU)

25.10. Rau Rastunsuo 1 m (ATo)

10.10. Kuo Pappilänmäki 2 m (ALä)

10.10. Kuo Puutossalmi 7 S-SE (MU, IMa, PRe, JRi, RSu ym.)

10.10. Sii Ahmon pellot 1 SE (MU)

8.9. Sii Ahmon pellot 1 SW (MU)

8.9. Sii Vehkamäki 1 mSE (PRe)

4.9. Sii Raasio 1 p + 2 m (MU, MRy, JRy, TSa, NÅb)

8.10. Lap Linnansalmi 1 m (ALä, MPä)

29.9. Sii Ahmon pellot 1 p (MU)

13.11. Kuo Siikaniemi 1 p (EB)

11.11. Kuo Neulalahti 1 p (MKe)

24.9. Kuo Maljapuro 1 m (TKe)

8.9. Sii Vehkamäki 3 S (PRe)

Syksy: huiput ja yhteismäärät

8.10. Son Savonvirta 400 p (PKa)

13.10. Rau Rastunsuo 240 p (PRe, RSu)

22.10. Maa Pulkonkoski 350 p (MHa)

30.10. Vrij Siikakosken pellot n. 200 p (JKo, ARi, HHö)

3.9. Sii Musti a27 p->SW + a3 S (MU)

4.9. Sii Raasio 29 (5a) m (MU, MRy, JRy, TSa, NÅb)

3.9.-29.10. yht. 50 p + 350 m. + Ans. sp. 250 yks.

26.9. Kuo Keskimäinen 198 (4a) p (PeM)

26.9. Lap Lehtosalmi 170 p (USk)

28.9. Lap Rasti n. a210 p (JKo)

6.8.-12.10. yht. 1500 m + p

11.8.-25.9. yht. 40 yks.

16.8.-4.9. yht. 30 yks.

13.8.-6.10. yht. 25 yks.

4.9. Sii Raasio 12 p + m (MU, MRy, JRy, TSa, NÅb)

30.9. Sii Vehkamäki 18 m (PRe, JoK)

15.8.-9.11. yht. 120 yks.

22.8. Sii Raasio 8 a3 nS + a5 p (Markku Ukkonen)

28.8. Kuo Keskimäinen 8 p + m (PRe, RSu)

4.9. Sii Raasio 9 m (MU, MRy, JRy, TSa, NÅb)

17.8.-23.9. yht. 50 yks.

30.9. Sii Vehkamäki 28 m (PRe, JoK)

9.10. Sii Vehkamäki 14 SSE-SE (MU, EB, JoK, MKe, JKe ym.)

4.9.-25.10. yht. 65 yks. + But. sp. 20 yks.

16.8.-8.9. yht. 15 yks.

19.8.-8.10. yht. 35 yks.

25.9. Iis Hernejärvi 5 m (USk)

13.8.-13.11. yht. 45 yks.

18.8.-24.9. yht. 25 yks.

2000: 20.4. Vrk Siitinselkä 1 N (OHu), 21.4. Rau Rastunsuo 1 p (monet). Ainoa syysmuuttot havainto **11.7.** Vjä keskusta 2 m (HHö).

2001: 21.4. Rau Tyyrinvirta 2 m (TPä, EVe), 24.4. Maa Kinnulanlahti, Lapinranta 1 p (IMa), muuttopäivä 1.5. Sii Kopolanlahti 10(2a) N (MU).

11.8. Nil Eitikka 1 ä (HHö), 5.8. Sii Musti 2 p (IMa).

2002: 23.4. Kuo Ranta-Toivala, Pieni-Uuhilahti 1 p (IJa), 24.4. Vrk Pitkälänniemi 1 p (RMi, OHu). Eniten 28.4. Kuo Keskimmäinen a8 m (MRe, PRe, RSu).

Kaikki syysmuuttot havainnot **11.7.** Sii Iso-Jälä, Murtosaari 4 (2a) m (MRe, PRe, RSu) 20.7. Maa Vesajoki 1 p (MKe, PSa), 21.7. Jua Muuruvesi, Petäjänieni 1 kiert (TF), 26.7. Maa Lapinjärvi 1 p (HKo, 31.7. Maa Vesajoki 1 ä (PRe, RSu), **4.8.** Sii Raasio 1 p (MU).

2003: 24.4. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe), 25.4. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe). Paras muuttopäivä 3.5. Sii Vehkamäki 11(5a) m (MU, EB, JRi).

Ensimmäinen poislähtijä **8.7.** Sii Jälä 1 p (MU), syksyn viimeiset **27.8.** Kuo Väinölänniemi 2 m (HKo), 23.8. Sii Raasio n5 äm (MU).

2004: 20.4. Sii Vuorela 1 p (TKe, Jukka Kekäläinen), 25.4. Kuo Pöksänlahti 3 p (JUo), 26.4. Son Iskola 2 p (JYI, KJä). Syysmuuton alkua **15.7.** Sii Musti 1 p (MU, JKe, IMa, TSa) ja loppua **27.8.** Sii Musti 1 p (PRe), 20.8. Sii Musti 1 p (PRe).

Isokuovi *N. arquata*

(3.4.-15.4.-24.4./34) (27.9./15)

1999: Saapumisennätystä hipoen **3.4.** Son Pajusenlampi 1 Ä (HeR), 10.4. Sii Koivusaari 1 ä (SVa ym.).

Syysmuuton alku **24.6.** Kuo Linnanpelto a25 S (ALä, LLä, PVe), kerääntymä **25.6.** Kiu Hakoniemi 41 p (JYI). Viimeinen **14.9.** Rau kirkonkylä 1 ä W (JKn), 12.9. Rau Rastunsuo 1 ä (JKe, ALä, IMa).

2000: 10.4. Vrk Lehtoniemi 1 m (OHu), 12.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari 1 m (EVe). Vilkkain muutto **21.4.** Maa Kinnulanlahti, Pyssymäki n20 m ja Maa Tavinsalmi, Hussolansaari 40 p (ALä, LLä).

Syysmuuttoa jo **23.6.** Lep Mustinmäki 11 m (IMa), viimeiset **27.8.** Lap Sonnilansalmi 2 p (ALä), 17.8. Sii Raasio 9 m (ALä).

2001: 9.4. Vrk Mula 1 S (OHu), 10.4. Rau Rastunsuo 1 m (EVe), päämuutto **22. - 25.4.** Etelään **17.6.** Sii Toivala 7 (3a) S (PRe, RSu). Myöhäisimmät **22.9.** Sii Pöljä 1 p (PMu, RiR), 15.9. Maa Haatala 1 p (HHö, ALä).

2002: 11.4. Havaintoja eri puolilla maakuntaa. Suurimmat kerääntymät **20.4.** Maa Pieni Lapinjärvi 120 p (IMa, MU) ja **21.4.** Kuo Keskimmäinen 120 p (monet).

Naaraat lähdössä jo **9.6.** Vjä Itärannantie 28 p (SVi), 10.6. Pie Säviä 41 p (KRT). Viimeinen todella myöhään **30.9.** Maa Vesajoki 1 kiert. (JKe, IMa, PRe), 7.9. Lap Sonnilansalmi 1 p (JKo).

2003: 14.4. Vrk Pitkälänniemi 1 m (HMi, MMi), 15.4. eri puolilla. Suurin kerääntymä **25.4.** Kuo Keskimmäinen väh. 100 p (JKo, ARi).

Poikkeuksellisen aikaisia pois muuttajia **1.6.** Maa Haatala a n25 SE (PRe, RSu). Viimeiset **31.8.** Sii Raasio 1 juv p (MU), 24.8. Sii Raasio 1 p (IMa, JKe).

2004: 8.4. Kiu Hautakylä, Kilpijoki 1 p (AGr), 11.4. Sii Ahmon pello 1 NW (MU). Suuri kerääntymä **15.4.** Maa Mustavirta a100-110 p, lähtivät S (JMe).

Lähtijöiden kerääntymä **18.6.** Sii Koivusaari a20 kiert (PRe). Viimeiset **15.9.** Sii Jälä 1 p (JoK, NÄb), 4.9. Sii Jälä 2 p (PRe, RSu).

Mustaviklo *Tringa erythropus*

(27.4.-4.5.-15.5./34) (11.9./15)

1999: 8.5. Iis Keskimmäinen 10 p (KBo, MNi, JYI), 8.5. Maa Lapinjärvi 1 p (ALä, IMa, JPt). Suurin kerääntymä **9.5.** Rau Rastunsuo, lintujärvi 17 p (KSi).

Takaisin etelään menijöitä jo **8.6.** Sii Raasio 1 p (MU) ja **15.6.** Sii Raasio 11 p (KRu). Viimeiset **5.9.** Sii Kemira 1 juv p (MU), 4.9. Kuo Heinälammrinrinne 1 p (HKo, JKe).

2000: Ennätyskelliset **22.4.** Maa Lapinjärvet 1 ä (HHa, HKo, JKe), 24.4. Kuo Pöksänlampi 1 p (AHg), suurin määrä **9.5.** Iis Pohjoislahti 14 p (MKe).

Ilmeinen etelään matkaa **10.6.** Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 p (KSi), Syksyn viimeinen **18. - 19.8.** Sii Raasio 1 p (MU, PMu, RiR).

2001: 27.4. Maa Kinnulanlahti, Vesajoki 1 p (PeM), 29.4. Maa Keskimmäinen 3 p (JKe, TF, PSa, MKe). Hienoa muuttoa **5.5.** Maa Kinnulanlahti 25 m (AHa, JKe, IMa). Kauan ei viivytä, **5.6.** Sii Raasio 1 p (MU), 10.6. Kuo Linnanpelto 1 ä S (ALä) ja Kuo Talasniemi 1 mS (HKo). "Syyskerääntymä" **18.7.** Sii Musti 15 ad p (monet). Loppujoukot **19.8.** Sii Musti 3 juv p (MU), 11.8. Sii Raasio 1 ad p (MU).

2002: 28.4. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 p (KSi) ja Sii Raasio 1 p (PRe, RSu, IMa, MU), 30.4. Maa Lapinjärvet 2 p (MU). Suurin määrä **4.5.** Kuo Keskimmäinen 17 p + m (PRe, RSu, ALä, LLä).

Naaraat tekivät pikaisen visiitin pohjolaan; **8.6.** Sii Raasio 1 p (MU), 10.6. Sii Raasio 9 p (HHö). Myöhäinen yksilö **11.9.** Vrk Pitkälänniemi 1 NW (MMi), 24.8. Sii Raasio 1 p (MU).

2003: 6.5. Eri puolilla. Kerääntymä **8.5.** Maa Lapinranta 28 p (ALä, IMa). Visiitti Suomeen oli lyhyt, **4.6.** Sii Raasio 2 ad p (PRe), **5.6.** Sii Musti 1 p, nousi SW (MU). Viimeiset **31.8.** Sii Raasio 1 juv p (MU), 10.8. Sii Kemira 1 juv N (MU).

2004: 30.4. Sii Raasio 1 p (PRe), 1.5. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 p (KSi). Kerääntymä **5.5.** Maa Lapinjärvi 35 p (PMu), vielä **12.5.** 30 p (TKe, JTi).

Naaraat lähtevät ensin **18.6.** Maa Patalahti 1 p (JHe), **25.6.** Sii Raasio 21 p (PRe, RSu). Viimeiset **2.9.** Maa Lapinjärvi, Lapinranta 1 p (JKo, ARi), 1.9. Sii Musti 1 p (monet).

Valkoviklo *T. nebularia*

(14.4.-28.4.-5.5./34) (11.9./15)

1999: Ennätystä hipoen **15.4.** Rau Tyyrinvirta 1 p (KSi), 18.4. Vrk Pitkälänniemi 1 ä (HKo, TIm, JKe).

Ensimmäiset etelän matkaa **14.7.** Sii Raasio 40 p + m (ALi), 16.7. Sii Raasio 50 p + m (ALi). Viimeiset menijät **11.9.** Sii

Raasio 1 p (MU, JRi, JAa), 10.9. Sii Raasio 1 p (MU).

2000: Saapumisennätystä hipoen **14.4.** Rau Rastunsuo 1 m (RHy), 17.4. Iis Koljonvirta 1 p (MTa). Hurja kerääntymä **29.4.** Maa Iso Lapinjärvi 110 p + 80 p (JRi, KRu, MU).

Takaisin etelään jo **11.7.** Tuu Linnoinensaari 1 mSE (PRe), viimeiset **24.-25.8.** Sii Raasio 1 p (MU ym.).

2001: Saapumisennätys **11.4.** Maa Ruokovirta 1 m (PHu), 18.4. Vrk Ruokojärvi 1 p (monet). Suurin kerääntymä **2.5.** Maa Lapinjärvet, Vesajoki a36 p (PSa, TF).

Pois menossa jo **19.6.** Sii Raasio 4 p (EB), kerääntymät **18.7.** Sii Musti 45 p ja Raasio 30 p (monet), **2.9.** Sii Raasio 1 juv p (MU, ALä), 1.9. Sii Raasio 2 p (MU).

2002: 21.4. Vrk Mula 1 p (OHu) ja Maa Lapinjärvi 1 p (PRe, RSu), 22.4. Maa Patajärvi 1 p (monet). Raasioon keräännytään keväälläkin **28.4.** Sii Raasio 48 p (PRe, RSu).

Levähdys etelään muutolla **30.6.** Sii Raasio 10 p (MU), kerääntymä vaihteeksi **26.7.** Maa Lapinjärvi 20 p (HKo). Viimeisimmät **22.8.** Maa Lapinjärvi 1 p (JKo) ja Sii Raasio 1 p (PRe ja RSu).

2003: 20.4. Rau Rastunsuo 1 ä (KSi, PJä, MJä, SNi), 21.4. eri puolilla. Pikku kerääntymä toukokuun alussa eri puolilla, suurin **7.5.** Maa Lapinjärvi 26 p (KAs).

Etelään meneviä jo **22.6.** Sii Raasio 2 p (MU). Suurin syysparvi **3.8.** Maa Patalahti n15 p (PRe). Viimeiset **31.8.** Sii Raasio 1 p (MU), 14.8. Sii Musti 1 juv p (PRe, RSu).

2004: 18.4. Maa Pieni Lapinjärvi 1 p Ä (RiR) ja Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 p (KSi). Kerääntymä **1.5.** Maa Lapinjärvi 41 p (PeM).

Etelään jo **15.6.** Sii Ahmon pello 1 S (MU). Paras muutto **19.7.** Sii Raasio 15 p + 14 S (JPy, MEr, EB). Myöhäisyysennätys **15.9.** Sii Musti 2 p (JoK, NÄb), 7.9. Sii Raasio 2 p (PRe).

Metsäviklo *T. ochropus*

(5.4.-20.4.-1.5./34) (31.8./15)

1999: 14.4. Lep Konnus 1 p (HRö, RRö), 15.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (KSi).

Ensimmäiset lähtijät **18.7.** Vrk Lehtoniemi 3 m (OHu) ja viimeinen **8.8.** Sii Raasio 1 p (ALä, IMa ym.).

2000: 13.4. Lep Konnus 1 p (HRö), 13.4. Nil Kuistinkoski 1 p (USK). Kerääntymä **23.4.** Sii Aappola 40 p (MU).

2001: 5.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (HKä, EVe), 12.4. Maa Lapinjärvi 1 p (PeM). Huippu **20.4.** Sii Aappola 11 p (MU).

Syysmuutto alkoi **16.7.** Sii Raasio 3 p (monet), viimeiset lähtivät **2.9.** Sii Jälä 1 mS (TeH) ja **23.8.** Sii Jälä 2 mS (TeH).

2002: 12.4. Rau Rastunsuo 1 m (KSi), 13.4. Rau Rastunsuo 1 kiert (KSi) ja Vrk Ruokojärvi 1 p (HKo, AHa, JKe). Huippu **21.4.** Sii Ahmon pello 20 kiert/m (MU), muutto jatkuu **12.5.** saakka.

Syysmuuton alku **2.7.** Maa Patalahti a4 m (PRe, RSu) ja loppu **28.7.** Sii Toivala, Kinnulanieni 1 mS (PRe), 25.7. Sii Musti 1 ä p (PRe, RSu).

2003: 18.4. Rau Rastunsuo 1 p (KSi), 19.4. eri puolilla. Vilkkain muutto **21.4.** Kuo

Keskimmäinen 10 m + 3 p (ALä, LLä, PRe, RSu).

Etelään 15.7. Sii Toivala, Kinnulanniemi 1 mS (PRe, RSu), viimeiset 15.8. Sii Raasio 1 p (JPY), 3.8. Maa Patalahti 3 p (PRe).

2004: 16.4. eri puolilla. Metsäviklotkin osaat kerääntyä, 22.4. Maa Lapinjärvi 75 p (MU) ja 23.4. Rau Vaajasalmi, Toivola 105 p (PJä, SNI).

Syysyn viimeiset 27.8. Sii Musti 1 p (PRe), 15.8. Sii Musti 1 p (IMa, JKe, NÄb).

Liro *T. glareola*

(23.4.-30.4.-8.5./34). (21.9./15)

1999: 24.4. Lap Linnansalmi 1 p (KBo) ja 24.4. Maa/Sii Keskimmäinen 1 p (monet).

25.4. Kuo Keskimmäinen 2 p (monet). Huippu 15.5. Maa/Sii Keskimmäinen 30 p (MU).

Syysmuuton räväkkä alku 3.8. Sii Raasio 30 p (JPY, MU) ja 4.8. Sii Raasio 10 p + 50 m (JPY, MU). Viimeiset 3.9. Sii Raasio 1 p (ALi, OHu, JRi ym.), 26.8. Kuo Siikaniemi 1 p (EB).

2000: Ennätysajassa 20.4. Rau Rastunsuo 1 p (KSi), 22.4. Rau Rastunsuo n10 m (JKn, HSi, Tve ym.). Suurin kerääntymä 11.5. Maa Patalahti n200 p (VMV).

Syysmuutto alkoi 8.7. Sii Raasio 30 p (ALi) ja loppui 26.8. Sii Raasio 2 p (MU, PMu, RiR), 25.8. Sii Raasio 2 p (MU, PMu, RiR).

2001: 22.4. Rau Rastunsuo 1 p (JPo), 23.4. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 p (TPä, EVe). Hurjaa muuttoa Tornien taisto -päivänä 5.5. Sii Vehkamäki 693 m (EB, JRi, KRu, MU) ja 5.5. Maa Kinnulanlahti Lapinjärven torni 400 W (AHa, JKe, IMa).

Jo pois menossa 17.6. Sii Raasio 4 p (KRu), hieno kerääntymä 18.7. Sii Musti 160 p (MKe, JKe, PRe, ERi, MUK). Viimeiset 30.8. Sii Raasio 3 p (JKe, PRe, RSu) ja 23.8. Sii Raasio 2 p (JKe, IMa, PRe, RSu).

2002: Ensimmäiset 25.4. Nil Vuotjärvi 1 p (JuV) ja Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe, JLi) sekä 26.4. Maa Lapinjärvet 1 p (MiU, MU). Huiput kevätmuutolle 4.5. Rau Rastunsuo 200 m (KSi) ja Ves Sonkari Koivulahti 80 (7a) p + m (AHg, JKn, ATo).

Syysmuuton alku 23.6. Sii Aappola 9 SW (MU). Suuren kansankokouksen jälkeä kokoontuivat kahlaajat mutaisille pelloille; 20.7. Maa Keskimmäisen ja Lapinjärvien välinen tieosuus 200 p (MKe, PSa). Viimehavainnot 25.8. Kuo Riistavesi, Savuniemi 1 m (PRe ja RSu), 20.8. Sii Musti 1 p (IMa, JKe).

2003: 25.4. Kuo Keskimmäinen 1 Ä (JKo), 27.4. Maa Patalahti 1 p (PRe, RSu, ERi), 27.4. Rau Vaajasalmi Pirttiniementie 2 p (EVe). Pieniä kerääntymiä eri puolilla 4.5. – 11.5., suurin 11.5. Vrk Ruokojärvi 170 p (MMi).

Syysmuuton alku 22.6. Sii Raasio 4 p (MU), huippu 30.7. Sii Raasio n140 p + m (MU). Viimeiset 6.9. Sii Musti 2 p (Sampo Laukkanen), 29.8. Sii Raasio 1 juv p (MU, JKo, ARi, HHö).

2004: 23.4. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 kierr. (KSi), 25.4. Rau Rastunsuo, Korpisaareke 1 ä (m) (HHö, EVe). Huippu 11.5. Maa Lapinjärvet 350 (n.10 a) p (PRe, RSu). Aikaista on pois lähtö, 19.6. Sii Ahmon pelot a4 S (MU). Paras päivä 5.7. Sii Raasio

37 p + a12 mS (PRe). Viimeiset 30.8. Kuo Puutossalmi 1 mS (PRe), 29.8. Sii Raasio 1 p (MU, TSa, MKe, TKe).

Rantasipi *Actitis hypoleucos*

(18.4.-28.4.-15.5./33) (22.9./15)

1999: Jokseenkin varhainen 20.4. Kuo Neulalahti 1 p (MKe), 23.4. Rau Kattilavirta 1 p (JKe, HKo, VU).

Viimeiset 16.9. Rau Kiesimä, Sonkarinsalmi 1 ä (m) (KSi), 4.9. Sii Raasio 1 p (ALi, OHu, JRi ym.).

2000: 23.-24.4. eri puolilla.

Syysmuutto alku 26.7. Rau Rastunsuo lintujärvi 1 p (HKä), viimeiset 17.8. Sii Raasio 1 p (ALä) ja 16.8. 1 p (MU, MMA, SVi).

2001: 25.4. Rau kirkonkylä, Kuutinhartu 1 m (EVe), 26.4. Rau Rastunsuo, Kurkela 2 p (JKn, ATo, KSi) ja Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe, Tve).

Viimeinen todella myöhään 29.9. – 7.10. Suo Iisvesi, satama 1 lkv p (HKä, IMa, PRe).

2002: 20.4. Kuo Ranta-Toivala, Pieni-Uuhilahti 1 p (IJa), 21.4. Vrk Pirttiniemi 1 p (HMi), Melko paljon 30.4. Maa Kinnulanlahti, Lapinjärvet 9 p (MU).

Varvoja pois menijöitä 11.7. Sii Iso-Jälä a10 mSE (PRe, MRe, RSu). Viimeiset havainnot 20.8. Sii Musti 2 p (IMa, JKe) ja 17.8. Sii Raasio 1 p (MU, EB).

2003: 22.4. Lap Nerkoon kanava 1 p (JKo, OLä, ARi) ja Vrk Mula 1 p (OHu), 25.4. Lap Sulkava 1 p (JKo).

Syyskerääntymä 25.7. Sii Musti 1 l p (MU), viimeiset 30.8. Sii Raasio 1 p (MU), 29.8. Vrk Komminselkä 1 p (OHu).

2004: 17.4. Rau Rastunsuo, Tervalampi 1 p (JPo), 20.4. Iis Runni 1 p (MVa).

Rantasipit muuttavat vaivihkaa 6.8. Kuo Linnanpelto a n20 ä yöm (PRe). Viimeiset 31.8. Sii Musti 1 p (MPä), 29.8. Sii Musti 1 p (PRe).

Lokit

Pikkulokki *Larus minutus*

(24.4.-2.5.-9.5./33) (15.9./10)

1999: Entiseen ennätysaikaan 24.4. Maa/Sii Keskimmäinen 1 p (MU), 27.4. Maa Lapinjärvi 2 p (VU, JKe, ERi). Suurin kerääntymä 16.5. Maa Mustavirta ja Ruokovirta n300p (ALä, LLä).

Ainut syysmuuttohavainto 27.7. Sii Raasio n120 juv p (JPY).

2000: Uusi saapumisennätys 23.4. Vrk Ruokojärvi 1 p (JTU), 24.4. jo eri puolilla pieninä parvina. Kerääntymä 21.5. Sii Musti n200p (IJa). Muuton alkua 12.7. Vjä keskusta 4 p (HHö), mahdollittoman myöhäinen muuttaja 12.10. Sii Siltasalmi 1 juv S (MU).

2001: 26.4. Maa Pieni Lapinjärvi 2 p (MU ym.), 28.4. Iis Keskimmäinen 1 ä (JYI) ja Sii Vehkamäki 2 m (EB, MU). Melkoinen joukko 12.5. Rau Tyyrinvirta n500 p (EVe).

Muuttoa ennakkoon 20.7. Sii Raasio 12 ad + 56 lkv p (MU), viimeiset 19.8. Sii Iso-Jälä 8 juv p (PRe), 16.8. Sii Raasio 4 juv p (JKe, IMa).

2002: 23.4. Vrk Ruokojärvi 1 p (MMi, OHu), 26.4. Vrk Akonniemi 6 m (HMi), Huippu 4.5. Kuo Keskimmäinen 306 (joista 2 kv) p (PRe, RSu, ALä, LLä).

Syysmuuton alku 2.7. Sii Raasio 13 p (MKe, MU, ERi), viimeiset 23.8. Sii Iso-Jälä 1 p (PRe ja RSu), 16.8. Sii Raasio 2 p (MU, EB).

2003: 3.5. Kuo Keskimmäinen 1 p (monet), 4.5. eri puolilla. Suurin kerääntymä 13.5. Kuo Keskimmäinen a440 ad p (PRe & RSu). Pesimäpaikalla 27.5. Maa Patalahti 200 p (VMV).

Aikuiset alkavat lähteä, 12.7. Kuo Puutossalmi 1 ad mS (PRe), 5.8. Kuo Puutossalmi 9(3a) m (ALä, MRe, PRe). Viimeiset ovat nuoria 4.9. Sii Raasio a4 juv p (PRe).

2004: 28.4. Maa Ruokovirta a4 ad kierr. (JKe, IMa, PRe), 29.4. Maa Lapinjärvi 6 p (JMe, MU, JRi) ja Vrk Lehtoniemi 4 ad p (OHu). Kerääntymä 4.5. Kuo Keskimmäinen 350 p (PRä).

Etelään menoa 12.7. Kuo Puutossalmi 23 (3a) mS (PRe). Viimeiset 5.-6.9. Sii Raasio 1 juv p (monet), 1.9. Sii Raasio a7 juv p (PRe).

Naurulokki *L. ridibundus*

(21.3.-6.4.-15.4./34) (22.11./13)

1999: 1.4. Vrk Huruslahti 1 p (OHu), 2.4. Vrk Lehtoniemi 1 p (monet). Suurin kerääntymä 21.4. Kuo Haapaniemi, syväsatama n2500 p (JTU).

Ensimmäisiä etelään menijöitä 28.7. Vrk Lehtoniemi a50 ad mSW (OHu), Viimeiset 7.11. Iis Satama 1 ad p (KBo), 16.10. Iis Satama 16 p (KBo).

2000: 10.4. Kuo Kallansillat 1 ad p (IMa) ja Vrk Huruslahti 5 ad p (OHu). Perinteinen kerääntymäpaikka, suurin määrä 17.4. Kuo Haapaniemi, syväsatama 2800 p (JTU).

Syysyn viimeiset 11.11. Iis satama 9 p (JYI), 14.10. Iis satama 13 p (JYI).

2001: 5.4. Vrk Huruslahti 13 ad p (OHu, HMi, Pekka Ruotsalainen, HRä) ja Vrk Lehtoniemi 3 p (OHu, MMi). Hurja joukko 22.4. Maa Ruokovirta 2000 p (KAs, TF, ERi).

Syysmuuttoa jo 22.7. Kuo Puutossalmi 44 m (MUK, KRu), viimeiset 28.10. Iis Satama 3 p (JYI), Maa Tavinsalmi 2 p (TF, MKe), Vrk Lehtoniemi 1 ad tp S (HMi, MMi, TIm).

2002: 7.4. Iis Kilpivirta 1 p (KBo) ja Rau Tyyrinvirta, Koskelovesi 1 p (HSi)

8.4. eri puolilla. Kerääntymiä 16.4. Vrk Huruslahti 1000 p (TF, MMi), 22.4. Kuo Syväsatama 3500 p (JTU) ja 25.5. Iis Poskilampi 1000 p (KBo).

Viimeisiä 26.10. Maa Mustavirta 1 p (MKe, PSa), 14.10. Kuo Heinälammirinne 2 juv p (MU, IMa).

2003: 12.4. Vrk Lehtoniemi 2 p (HRö, RRö) ja 1 p (AKa, KKO), 13.4. Vrk Huruslahti 6 p (ERi, EAl, JHa, HKo). Hurja ennätyskerääntymä aukaistulla syväväylällä 26.4. Kuo Haapaniemi 7000 p (JTU).

Komea syysmuuton alku 22.7. Sii Toivala, Kinnulanniemi 320 (7a) mS (PRe, MRe, RSu). Hännän huiput 1.11. Kuo Puutossalmi 2 mS (PRe), 26.10. Kuo Puutossalmi 1 lkv mS (PRe, RSu).

2004: 5.4. Vrk Lehtoniemi 6 ad p (OHu), 8.4. eri puolilla. Perinteinen kevään odottelupaikka 17.4. Kuo Haapaniemi, syväväylän sula 4000 ad p (PRe), vielä 28.4. 2200 ad p (PRe).

Syysyn viimeiset 14.11. Iis Iso-Ahmo 1

p (THu), 16.10. Kuo Puutossalmi 1 lkv N (PRe) ja Lap Nerkoon kanava E-pää 1 juv p (JKo).

Kalalokki *L. camus*

(20.3.-11.4.-30.4./34) (8.12./9)

1999: 4.4. Kar Lintulahti 2 kiert (TPa), 5.4. Vrk Huruslahti 1 ad (HMi, MMi). Keräntymä 21.4. Kuo Haapaniemi, syväsatama n100 p (JTU).
 Syksyn keräntymä 2.10. Kuo Sotkanniemi a60 p (AHg). Viimeiset **4.12.** Kuo Pirttiniemi 1 p (ALä ym) ja Kuo matkustajasatama 1 ad kiert (KRu, MU), 1.12. Kuo Haapaniemi 5 p (ALä ym).
2000: 7.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari 3 p (EVe), 9.4. Vrk Siitinselkä 3 p (AKa). Viimeiset Kallavedellä liki joulua **16.12.** Kuo satama 3p (EB), 19.11. Kuo satama 5 p (JKe, HKo).
2001: 6.4. eri puolilla. 22.4. Maa Ruokovirta 200 p (KAs, TF, ERi).
 Syksyinen keräntymä 15.9. Maa Mustavirta 300 p (HHö, ALä), viimeisiäkin vielä paljon **4.11.** Sii Siltasalmi n30 kiert (MU), 28.10. Maa Tavinsalmi 42 p (TF, MKe).
2002: 10.4. Rau Liimattalansalmi 1 p (RHu), 11.4. eri puolilla. Suuri kevätkeräntymä 23.4. Kuo Ritisenlahti, pellot n300 p (AHg). Syksyn viimeiset **5.11.** Kuo Satama 7 p ja Kuo Kelloniemi 2 p (HKo), 4.11. Kuo Huuhanmäki 1 E (EB).
2003: 13.4. Vrk Lehtoniemi 1 p (ERi), 15.4. Lap Akkalansalmi 2 p (JKo) ja Vrk Lehtoniemi 1 ad p (OHu). Suurin keräntymä 7.5. Rau Pakarila, Vanhatalo n250 p (JKn, EKa).
 Syysmuuton alku 22.7. Sii Toivala, Kinnulanlahti 85 (4a) S (PRe, MRe, RSu), keräntymä 16.10. Maa Kinnulanlahti a n300 p (JTU). Viimeiset **7.12.** Vrk Tyyskä 1 juv S (OHu), 3.12. Kuo Kellosekä 1 p (AHg).
2004: 1.4. Maa Tavinsalmi a8 p (ARi, JKo), 2.4. Kuo Savilahti 4 m (VVa). Kevään ennätyskeräntymä 17.4. Kuo Haapaniemi, syväväylä 390 ad p (PRe).
 Syksyn ennätyskeräntymä 3.10. Maa Haatalan pellot n400 p (PRe, RSu). Viimeiset **21.11.** Kuo Puutossalmi a3 (2ad 1juv) S (PRe), 14.11. Lap Vääri 5 p (JKo, ARi).

Selkälokki *L. fuscus*

(1.4.-14.4.-29.4./34) (2.11./15)

1999: 9.4. Kuo Puutossalmi 1 p (AHg, JTU) ja Vrk Siitinselkä 1 ad p (HMi), 10.4. Vrk Huruslahti 2 ad p (OHu). Suurin keräntymä 21.4. Kuo Haapaniemi, syväsatama 180 p (JTU).
 Syksyn viimeisiä **23.10.** Kuo Heinälammminrinne 1kv p (JTU), 10.10. Kuo Puutossalmi 1 ad m (monet).
2000: 3.4. Vrk Huruslahti 1 ad p (OHu), 6.4. Rau Pohjois-Konnevesi 1 kiert (HSi) ja Vrk Huruslahti 2 ad p (OHu). Keräntymä 16.4. Kuo Haapaniemi syväsatama 98 p (JTU).
 Syksyn viimeinen **20.10.** Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu).
2001: 4.4. Maa Ruokovirta 1 p (PeM) ja Vrk Huruslahti 1 p (HMi, MMi), 5.4. Vrk Huruslahti 5 ad p (OHu, HMi, PeR, HRä). Suuri keräntymä 22.4. Kuo Haapaniemi, syväsatama 263 p (PRe).
 Viimeinen ennätysmyöhään **4.11.** Kuo

Heinälammminrinne 1 lkv p (IMa, PRe, RSu), 3.10. Kuo Heinälammminrinne 1 lkv p (IMa, PRe).

2002: 6.4. Sii Jälä, Siltasalmi 1 m (TeH) ja 7.4. Kuo Pirttiniemi 1 m (HKo). Yleistyminen 11.4. lähtien. Keräntymä 22.4. Kuo Syväsatama 165 p (JTU).
 Syksyn viimeinen **1.10.** Kuo Heinälammminrinne 1 lkv p (JKe, IMa, PRe).
2003: 14.4. Kuo Suosaari 1 p (IMa) ja Vrk Komminselkä 2 ad p (HMi). Huippu 28.4. ja 29.4. Kuo Haapaniemi syväsatama 346 p (JTU).
 Viimeiset **25.10.** Kuo Haminalahti 1 lkv p (PRe) ja Kuo Heinälammminrinteen jätekeskus 1 lkv p (JKe, IMa, PRe).
2004: 3.4. Maa Mustavirta 2 m (JsK), 7.4. Kaa Luikonniemi 1 m (PRä). Ennätysjoukko 28.4. Kuo Haapaniemi, syväsataman sula 480 ad p (PRe).
 Syksyn ruokailua 27.8. Kuo Heinälammminrinne 350 p, suurin osa ad, myös juv (ALä, MEI). Viimeinen vitkastelija 16. - **23.10.** Lap Nerkoon kanava 1 juv p (JKo, ARi) 9.10. Iis satama 1 juv p (HRö, RRö).

Harmaalokki *L. argentatus*

(23.2.-22.3.-21.4./33) (9.12./13)

1999: 20.3. Kuo Puutossalmi 6 p (IMa), 20.3. Vrk 120 p (OHu). Suuri keräntymä 3.4. Vrk Huruslahti 1665 ad + muutama imm (MMi, HMi).
 Syksyllä 6.12. Vrk Päivönsaari 8 lkv p (JHh), 4.12. Rau Savon Taimen 4 p (HSi ym.).
2000: 29.2. Vrk Huruslahti 8 ad p (HMi), 1.3. Vrk Lehtoniemi 50 ad p (OHu). Kevään suurin keräntymä vaihteeksi Varkaudessa, 25.3. Vrk Huruslahti 1010 p (OHu, ALi).
 Syksyllä ennätysmyöhäinen menijä 16.12. Iis Kiviranta 1 m (AVä), 8.12. Vrk Huruslahti 100 p (OHu).
2001: Ensimmäiset 13.3. Kuo Puutossalmi 1 p (Harri Törnqvist), 13.3. Vrk Huruslahti 7 ad p (OHu), 30.3. Vrk Huruslahti n1000 ad p + 22kv p (MMi, RMi).
 Viimeiset joukot **28.10.** Iis Satama 80 p (JYI), syksyinen keräntymä 3.10. Kuo Heinälammminrinne 650 p (IMa, PRe).
2002: 11.3. Vrk Komminselkä 10 ad p (JHy ym), 12.3. Vrk Komminselkä 38 ad p (MMi). Keräntymät 26.3. Vrk Komminselkä 1800 ad p (TF, MMi), 19.4. Kuo Puutossalmi n550 p (AHg).
 Viimeiset **16.11.** Kuo Heinälammminrinne 20 p (MKe, JoK), 13.11. Rau Tyyrinvirta 17 p (EVe).
2003: 9.3. Vrk Lehtoniemi 10 ad p (MMi, HRä ym.), 10.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (JoR) ja Vrk Lehtoniemi 2 ad p (OHu). 28.3. Vrk Komminselkä 1100 p (MMi) ja 17.4. Kuo Puutossalmi 370 p (AHg).
 Syksyisiä hengailijoita 15.9. Kuo Haminalahti n1700 p (PRe), muutto selvintä 1.11. Kuo Puutossalmi 120 S (PRe). Viimeiset **14.12.** Kuo Heinälammminrinne a16 p (PRe, RSu) ja 7.12. Vrk Tyyskä 1 kiert (OHu).
2004: 13.3. Rau Tyyrinvirta 1 m (JKn, HSi, TVe, EVe), 14.3. Rau Tyyrinvirta 3 p (monet), 14.3. Vrk Lehtoniemi 115 ad p (OHu). Kevään suurin Varkauden ulkopuolelta ilmoitettu joukko 13.4. Kuo Puutossalmi 355 p (AHg).

Kaatopaikkaretkellä Kuopiossa 4.10. Kuo Haminalahti n700 p (PRe, RSu). Viimeiset **12.12.** Kuo Heinälammminrinne 1 p (IMa, NÄb), 11.12. Kuo Heinälammminrinne 2 p (NÄb).

Kalatiira *Sterna hirundo*

(26.4.-4.5.-13.5./33) (26.9./15)

1999: Ensimmäiset 5.5. Kuo Savilahti 1 p (JoK) ja Rau Liimattalansalmi 1 p (Tve). Huippu 21.5. Kuo Vaajasalo a120 p (KRu). Syksyllä viimeiset **8.9.** Veh Vehmersalmen lossi 1 p (LLä), 6.9. Kuo Puutossalmi a2 S (HHö, KRu).
2000: Jo 24.4. Vrk Siitinselkä 1 p (OHu), 25.4. Vrk Siitinselkä 2 p (OHu), keräntymä 16.5. Kuo Kallansillat, Tikkalansaari 100-150 p (IMa).
 Viimeiset syksyllä **8.-9.8.** Sii Raasio 10 p (monet).
2001: 28.4. Vrk Lehtoniemi 1 m (ALi, OHu, AFo) ja Vrk Ruokojärvi 1 p (MMi, OHu), 30.4. Kuo Keskimäinen 1 p (MRe, PRe, RSu).
 Syksyinen keräntymä 19.8. Sii Iso-Jälä 60 p joista n25 lkv (PRe), viimeiset **9.9.** Kuo Puutossalmi 5 kiert (MU, JRi), 7.9. Kuo Maljalahti 1 p (EB).
2002: Saapui ennätysvarhain 23.4. Vrk Ruokojärvi 1 p (MMi, OHu) ja Vrk Siitinselkä 1 p (MMi).
 Komea iltakeräntymä 25.7. Sii Musti 280 p (PRe, RSu), **31.8.** Sii Iso-Jälä 5 p (PRe, RSu), 30.8. Sii Iso-Jälä 3 p (PRe).
2003: 27.4. Kuo Ritisenlahti 1 p (AHg) ja Kuo Kaislastenlahti 1 p (JPt). Keräntymä 11.5. Vrk Lehtoniemi 69 p (MMi).
 Syysmuuttoa 22.7. Sii Toivala, Kinnulanlahti a12 ad S (PRe, MRe, RSu), paras muutto 16.8. Kuo Puutossalmi 85 (n20a) S + n40 kiert (PRe). Myöhäisyysennätyksen tekijä 30.9. - **5.10.** Kuo Puutossalmi 1 ad p (PRe ym.).
2004: 27.4. Vrk Lehtoniemi 2 p (OHu), 1.5. eri puolilla.
 Syysmuuton alku 22.7. Kuo Puutossalmi 74 S + 10 N (PRe). Viimeiset **15.9.** Kuo Puutossalmi 1 m (JUo), 6.9. Kuo Puutossalmi 3 m (MPä).

Sepelkyyhky *Columba palumbus*

(15.3.-5.4.-16.4./34) (27.11./14)

1999: 28.3. Iis Hernejärvi 1 m (KBo) ja Iis Taipale 5 p (PKä). Päämuutto 10. - 12.4. Syksyinen keräntymä 17.9. Rau Etelä-Saikari a140 p (EJa). Todella myöhäinen **27.11.** Kuo Kelloniemi 1kv p (HKo), 11.10. Kuo Silmäsuu 3 S (IMa).
2000: 30.3. Vrk Lehtoniemi 5 m (OHu, HRä), 31.3. Jua Pisankoski 1 m (JuV), Keräntymät 14.4. Maa Vianta a n250 p (PRu) ja 22.4. Maa Lapinjärvet 250 p (AHa, ALä, LLä, IMa).
 Syysmuuttoa **12.10.** Sii Siltasalmi 1 p, lähti SW (MU), 6.10. Rau Etelä-Saikari a13 p (TJa).
2001: 2.4. Rau Tyyrinvirta 2 m (EVe) ja Sii Ahmon pellot 3 m (MU), 3.4. Lap Nerkoon kanava 1 N (JKo, ARi). Suurin joukko 18.4. Maa Kinnulanlahti, Lapinjärvi 100 p (PaS). Hyvä syksyn muuttopäivä 1.9. Sii Vehkamäki 155 m + 400 kiert (JKe, ALä). Viimeiset **18.10.** Kuo Linnanpelto 1 S (PRe), 14.10. Iis Porosuo 1 p (Ville Suorsa) ja Sii Vehkamäki

1 p (IMa, PRc, RSu).

2002: 20.3. Rau Rastunsuo 7 m (KSi) ja Kuo Huuhanmäki 1 m (EB).

24.3. Rau Tyyrinvirta 4 m (EVe, TVe). 20.4. Kuo Jänneeniemi 550 p (JRI, MU).

Viimeiset **26.11.** Vrk Könönpelto 1 kv p ruokinnalla (KMi, MMi), 16.10. Kuo Huuhanmäki 1 N (EB).

2003: 22.3. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe), 23.3. Vrk Lehtoniemi 3 m (MMi) ja Vrk Ruokojärvi 1 m (MMi, TPa). Yleistyminen 12.4. lähtien. Keräntymä 6.5. Maa Pulkonkoski 750 p (PRu).

Parassyysmuuttopäivä 28.9. Kuo Puutossalmi 676 (20 a) m (ALä ym.). Viimeisiä **13.10.** Kuo Puutossalmi n25 m (ALä, LLä, MPä), 11.10. Kuo Puutossalmi 46 m (monet) ja Sii Vehkamäki 62 (8a) m (MU).

2004: 28.3. Sii Kemira 1 NW (MU), 3.4. eri puolilla. Suurin keräntymä 17.4. Sii Jälä a200 p (MU).

Syysinen tankkaus 4.8. Kiu Kiurujärvi a n400 kiert (AGR, MGR). Paras muutto 26.9. Kuo Puutossalmi 570 (11a) m (JKe, RiR, PRc). Viimeiset **9.10.** Sii Vehkamäki 2 p + 6 (3a) SW (monet), 4.10. Lep Nikkilänmäki 1 W (HRö, RRö).

Käki *Cuculus canorus*

(30.4.-11.5.-23.5./34) (17.9./10)

1999: 13.5. Rau Vihlahdentie 1 Ä (ALä, LLä, IMA), 14.5. eri puolilla

Ei syyshavaintoja.

2000: 7.5. Rau Tyyrinvirta 1 Ä (JKn, TVe), 14.5. käki kukkui monin paikoin.

Ei syyshavaintoja.

2001: käki kukkui **4.5.** Veh Suojärvi, Kangasmäki 1 Ä (PSu) ja **6.5.** Veh Mullinlampi 1 Ä.

Syyshavaintojakin saatiin **1.9.** Kuo Humalajoki 1 kv p (JKe, PRc, RSu), 22.8. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu).

2002: 9.5. Lep Rauvastenlahti 1 Ä (KHi), 10.5. Maa Tervaslahti 1 Ä (JMe).

Viimeiset **6.9.** Kuo Karttula, Hirvijärven risteys 1 p (JMe), 24.8. Sii Raasio 1 m (MU).

2003: 5.5. Rau Etelä-Saikari 1 Ä (EJa) ja Rau Tyyrinvirta 1 Ä (EVe).

Syksyn viimeiset **9.9.** Kuo Puutossalmi 1 S (PRc) ja **3.9.** Lep Oravikoski 1 p (OHu).

2004: 5.5. Kuo Humalajoki 1 Ä (AHg), Kuo Rytty, Kellomäki 1 Ä (TKo) ja Rau Toholahdi, Ropola 1 Ä (TVe).

Syksyn viimeiset **2.9.** Maa Lapinjärvi 1 p (JKo, ARi), 28.8. Sii Musti 1 p (JKo, ARi).

Tervapääsky *Apus apus*

(8.5.-19.5.-1.6./34) (5.11./11)

1999: Saapuminen keskivertoajassa **21.5.** Iis Lippuniemi 10 m (AVä), 22.5. Kuo Linnanpelto 1 p (ALä, LLä).

Viimeiset Kuopion taivaalla **5.9.** Kuo Neulamäki 1 m (HKO), 26.8. Kuo Linnanpelto 4 kiert (ALä, LLä).

2000: 18.5. Iis keskusta 1 kiert (KBo), 20.5. Iis keskusta 2 p (JYI), Kuo keskusta 2 p (PRc, RSu) ja Maa Lapinjärvet 1 p (JKe, KRu).

Ainoa syyshavainto 12.9. Sii Ahmon pellot 2 kiert (MU).

2001: 11.5. Kuo Neulalahdi 1 p (MKe), 17.5. Iis Parkatti 1 p (KBo).

Syysmuutolla 10.8. Lap Linnansalmi 50 p (HHö), Viimeiset **10.9.** Vrk Pitkälänniemi 1

p (MMi), 8.9. Kuo Männistö 1 p (ALä).

2002: 19.5. Vrk Ruokojärvi 5 p (AKa, KKO), 20.5. Iis Keskimmäinen 8 kiert (JKo) ja Vrk Mula 1 p (OHu).

Syysmuuttoa 6.8. Sii Raasio 50 p (MU), myöhäiset **5.10.** Sii Vehkamäki 1 S (PRc, MU), 2.10. Sii Vehkamäki 1 W (IMa).

2003: 13.5. Sii kk. 3 p (MU), 14.5. Vrk Vattuvuori 1 kiert (MMi).

Merkittävä kesähavainto 28.6. Sii Raasio a170 hyönteispyynnissä (PRc).

Todennäköisiä syysmuuttajia 29.7. Sii Toivala, Kinnulanniemi a240 kiert (PRc, MRe, RSu), Viimeiset **7.9.** Sii Vehkamäki 1 kiert (IMa), 6.9. Sii Ahmon pellot a3 p (MU).

2004: 6.5. Kuo Kelloniemi 2 p (TSa, MRY, JRY), 13.5. Vrk Ruokojärvi 2 p (OHu).

Syysmuuttoa 6.8. Kuo Linnanpelto 100 kiert (ALä, MaK), viimeiset **23.9.** Kuo Puutossalmi a2 mS (PRc), 5.9. Kuo Niuvan pellot 8 p (TSa). Havaintoja ilmoitettiin luvattoman vähän.

Varpuslinnut

Kiuru *Alauda arvensis*

(11.3.-27.3.-15.4./31) (7.10.-16.10.-20.11./12)

1999: Aikaisimmat **25.3.** Lep Nikkilänmäki 1 ä ja 1 Ä m (HRö), 28.3. Kuo Silmäsuo 2 p (AHa, JKe, HKo, MMA).

Viimeiset **8.10.** Kuo Silmäsuo 2 p (JPt) ja 7.10. 1 p (JPt), 2.10. Kuo Keskimmäinen 1 p (IMa).

2000: Aikaisimmat **30.3.** Vrk Lehtoniemi 3 N + 2 äm (OHu), 31.3. Vrk Ruokojärvi 1 ä (OHu). Suurin keräntymä 15.4. Sii Ahmon pellot n60 p (MU).

Ei syyshavaintoja.

2001: Aikaisimmat **18.3.** 19.3. ja 20.3. Kuo Heinälammrinrinteen kaatopaikka 2 p (TF ym), 27.3. Rau Tyyrinvirta 1 NE (EVe). Suurin keräntymä 16.4. Rau Vaajasalmi, Kökkökallio 42 p (TPä, EVe).

Viimeiset **21.10.** Kuo Silmäsuo 1 p (JKe, MKe), 18.10. Lep Nikkilänmäki 1 kiert (HRö).

2002: Aikaisimmat **16.3.** Rau Rastunsuo 1 m (KSi), 18.3. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe). Suurin keräntymä 12.4. Vrk Pitkälänniemi 80 p (HMi, MMi).

Viimeiset **5.10.** Sii Jälä 2 p (MU), 1.10. Kuo Silmäsuo 1 p (JKe, IMA, PRc), 1.10. Sii Jälä a6 p (JKe, IMA, PRc).

2003: Aikaisimmat **15.3.** Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe), 16.3. Rau Rastunsuo 1 m (KSi).

Viimeiset **26.10.** Kuo Puutossalmi 1 mS (PRc, RSu), 26.10. Kuo Heinälammrinrinne 1 p (JKe, IMA), 5.10. Sii Jälä 1 p (MU).

2004: Aikaisimmat **19.3.** Rau Tyyrinvirta 1 m (JKn, TVe, PeH), 30.3. Maa Lapinjärvi 1 p (LLä).

Viimeiset **18.10.** Kuo Silmäsuo 1 p (JUo), 10.10. Iis Kirmantie 1 p (JKo ym).

Törmäpääsky *Riparia riparia*

(1.5.-10.5.-27.5./27) (22.8.-2.9.-16.9./12)

1999: Aikaisimmat **10.5.** Rau Tyyrinvirta 1 p (KSi), 13.5. Rau Tyyrinvirta 2 p (ALä, LLä, IMA).

Viimeiset **4.9.** Kuo Karhonsaari 15 m (EB), 4.9. Kuo Silmäsuo 10 p (HKO, JKe), 22.8. Vrk Niskaselkä 1 p (ERi, HKO).

2000: Aikaisimmat **27.4.** Vrk Ruokojärvi 1 p (HMi), 7.5. useita: Sii, Vie, Rau. Suurin keräntymä 21.5. Sii Raasio n150 p (IJa).

Viimeinen **26.7.** Rau Rastunsuo, lintujärvi 2 p (HKä).

2001: Aikaisimmat **1.5.** Kuo Keskimmäinen 2 p (PRc, RSu) ja 2.5. Rau Tyyrinvirta 3 m (TPä, EVe) sekä Vrk Tyyskä 2 p (MMi).

Suurin keräntymä 25.5. Sii Raasio yli 100 (RiR, KSA, IMA, JuV).

Viimeiset **15.9.** Maa Haatala 1 p (HHö, ALä), 14.9. Vrk Lehtoniemi 1 kv kiert. (MMi).

2002: Aikaisimmat **29.4.** Rau Tyyrinvirta, Lonkari 2 p (EVe) ja 4.5. Kuo Riistavesi 10 useita (monet).

Viimeiset **5.9.** Maa Lapinjärvi 2 kiert (ERi), 1.9. Kuo Silmäsuo 1 mS (IMa, PRc). Suurin keräntymä 18.7. Nil Eitikka 150 p (HHö).

2003: Ennätysaikaisin **24.4.** Rau Tyyrinvirta 1 p (EVe ym.), 27.4. Rau Katilavirta 1 p (MkK, ALä ym.), 6.5.2003 Vrk 1 kiert (OHu).

Suurin keräntymä 24.5. Sii Raasio a250 p (PRc, RSu).

Viimeiset **31.8.** Sii Raasio 1 p (MU), 29.8. Vrk Komminselkä 2 p (OHu).

2004: Aikaisimmat **22.4.** Rau Tyyrinvirta 1 p (EVe), 25.4. Sii Raasio 1 ä (PRc, RSu).

Viimeinen **5.9.** Kuo Puutossalmi 1 m (PRc, RSu). Suurin keräntymä 14.7. Sii Raasio n100 p (EB).

Haarapääsky *Hirundo rustica*

(7.4.-3.5.-13.5./30) (13.9.-1.10.-24.10./13)

1999: Aikaisimmat **30.3.** (uusi ennätys) Kaa Sivakkavaara 1 p (yleisötieto/SRä), 17.4. Nil Palonurmi 1 p (PHA), 19.4. Iis Lippuniemi 1 p (AVä). Suurin keräntymä 24.5. Maa Patalahti 140 kiert (AYK).

Viimeiset **29.9.** Iis Kiviranta 1 p (AVä), 28.9. Iis Kortesus 3 kiert (MNI).

2000: Aikaisimmat **26.4.** Maa Ruokovirta 1 p (JKe, ALä, LLä) 29.4. Sii Raasio 1 m (MD, AHa).

Viimeiset **26.10.** Iis Koivuniemi 1 mS (KBo), 17.9. Iis Koivuniemi 2 m (KBo). Eritäin suuri keräntymä 22.8. Maa Ylä Ruokovesi -Lapinjärvet n15000 p (VMV ym), muita 9.9.2000 Lap Sonnilanselkä 200 p (LLä).

2001: Aikaisimmat **5.4.** Tuu Susimäki 1 p (EG, JPt), 24.4. Maa Mustavirta 1 m (RSu, KSA, ESA, OVA), 25.4. Rau Tyyrinvirta 1 m (RHy).

Viimeiset: **7.10.** Vrk Ämmäkoski 1 kiert (MMi), 30.9. Iis Pihlajajarju 2 p (JyL).

Suurin keräntymä 15.9. Maa Pohjois-Haatala 500 p (HHö, ALä).

2002: Aikaisimmat **20.4.** Maa Patalahti 1 p (KRt), 26.4. Rau Tyyrinvirta 2 p (EVe).

Viimeiset **10.10.** Lap Onkivesi, Kajoonselkä 4 p (LLä, ELä), 1.10. Kuo Lehtoniemi, jätevedenpuhdistamo 1 p (TPe). Suurin keräntymä 1.9. Maa Patalahti 600 p (PeM).

2003: Aikaisimmat **21.4.** Vrk Puurtala 1 p (ATö), 29.4. Iis Nerohvirta 1 p (KJä).

Viimeiset **20.9.** Kuo Puutossalmi 1 m (SVi, RiR, PMu), 16.9. Vrk Lehtoniemi 1 S (OHu).

Suurin todettu muutto 28.8. Iis Koivuniemi 400 m (KBo).

2004: Aikaisimmat **17.4.** Rau Tyyrinvirta 1 (RRö, HRö), 20.4. Rau Rastunsuo, lintujärvi a5 p (KSi).

Viimeiset **12.11.** (uusi viivytelyennätys) Iis keskusta 1 kiert (KBo), 28.10. Kuo

Taulukko 7. Eräiden varpuslintujen muutto vuosina 1999–2004 Pohjois-Savossa (* merkitty saapumis/myöhäissyennätys).

Peukaloinen	1999	2000	2001
<i>Troglodytes troglodytes</i> (22.3.-13.4.-3.5./31) (18.9.-6.10.-23.11./15)	1.4. Rau kk 1 Ä (HSi) 2.4. Rau Tyyrinvirta 1 Ä (JKn) 10.10. Kuo Sammalniemi 1 p (PHu) 6.10. Suo Keurnmäki 1 p (ERi, HHö ym.)	12.4. Kuo Savuniemi 1 Ä (IMa) 12.4. Rau Kivisalmi 1 Ä (HSi) 13.4. Rau kk 1 p (EKa, JKn) 11.11. Sii Uuhimäki 1 p (PSu) 17.10. Vrk Kangaslampi 1 p (OHu)	7.4. Kiu Ryönäjoki 1 ä (JYI) 7.4. Kuo Keskimäinen 1 p (ALä, IMa) 8.4. kolmelta paikalta yht. 3 p 27.10. Son Koirakoski 1 p (PKa) 13.10. Kuo Niuva 1 p (AHa)
Rautainen <i>Prunella modularis</i> (4.4.-17.4.-2.5./31) (29.9.-15.10.-10.11./15)	11.4. Kuo Sorsasalo 1 kiert. (IMa) 11.4. Rau Kiesimä 1 ä (KSi) 13.4. Iis Itikka 1 p (USk) 13.4. Nil Ranta-Sänkimäki (Jri) 3.10. Kuo Silmäsuo 3 ä (ALä ym.) 1.10. Kuo Sorsasalo ä (IMa) 1.10. Vrk Lehtoniemi muut p (OHu)	12.4. Rau Kivisalmi 1 Ä (HSi) 14.4. Rau Rastunsuo 1 Ä (KSi) 4.10. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)	6.4. Lep Nikkilänmäki 1 m (HRö) 7.4. eri puolilla yhtn. 20 yks. 9.10. Kuo Silmäsuo 1 ä (IMa)
Punarinta <i>Erithacus rubecula</i> (3.4.-15.4.-30.4./34) (7.10.-27.10.-29.11./14)	*28.3. Kuo Sammalniemi 1 p (PHu) 31.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (JKn) 26.10. Iis Kangas 1 p (JYI) 24.10. Sii Vesijärvi 1 p (Teuvo Herranen)	4.4. Rau kk 1 p (EKa, JKn) 7.4. Kuo Hirvalahti 1 Ä (LHa) 15.10. Kuo Siikaniemi 1 ä (EB) 12.10. Rau Etelä-Saikari 1 p (TJa)	5.4. Vrk Lehtoniemi 1 Ä (OHu) 6.4. neljällä paikalla lis myöten 20.10. Vrk Lehtoniemi 1 p (ALi, OHu, A) 18.10. Kuo Neulalahti 1 p (MKe)
Leppälintu <i>Phoenicurus phoenicurus</i> (25.4.-3.5.-13.5./34) (5.9.-18.9.-18.10./14)	30.4. Kuo Kalevankatu 1 Ä (MD) 2.5. Sii Jälä 1/ p (MU) 5.10. Kuo Iso hautausmaa 1 p (ERi, HKo, ALä ym.) 1.10. Vrk Tyyskä-kaupungintalo 1 juv p (Hko, AHa)	*22.4. Lep Helvejärvi 1/ p (AnK, KKo) 23.4. Rau kk 1 Ä (JKn) 23.4. Sii Ahmon pellot 1/ p (AHa, JKe, ALä, LLä, IMa, MU) Ei syyshevaksia	2.5. Kuo Haminalahti 1/ p (IMa) 2.5. Sii Toivala 1/ Ä (ERi) 3.5. neljällä paikalla 25.9. Kuo Linnanpelto 1 p (RSu) 17.9. Vrk Pitkälänniemi 2 p (MMi)
Pensastasku <i>Saxicola rubetra</i> (26.4.-5.5.-16.5./33) (5.9.-13.9.-25.9./15)	14.5. Kuo Pappilampelo 1 p (ALä) 14.5. Lap Nerko 1/ p (HRö) 15.5. Sii/Maa Keskimäinen 1 p (MU) 12.9. Sii Ahmo 1 p (MU) 7.9. Sii Ahmo 4 p (MU)	*25.4. Lep Tukiala 1/ p (AnK, KKo, TIm, ATö) 29.4. Rau Rastunsuo 1 p Ä (KSi) 10.9. Sii Jälä 7 p (ERi, JKe, HKo) 9.9. Kuo Silmäsuo 2 p (ERi, HKo)	2.5. Kuo Haminalahti 2/ p (IMa) 3.5. Rau Rastu 1 p (EVe) 3.5. Vrk Kurola 1 p (HRö) *2.10. Sii Jälä 1/ p (TeH) 22.9. Sii Jäkä 1 p (MU)
Kivitasku <i>Oenanthe oenanthe</i> (8.4.-22.4.-4.5./34) (15.9.-19.9.-26.10./15)	21.4. Kuo Syvästama 1/ p (JTU) 22.4. Kuo keskusta 5 p (Hko) 2.10. Vrk Leijukuja 1 p (OHu) 30.9. Son Sukeva 1 p (JYI) 30.9. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu)	17.4. Kuo Tikkalansaari 1 p (Mma, JUK) 18.4. Son Sukeva 1 p (J.Salo) 13.9. Kuo Pöksänlampi 1 p (AHg)	*7.-8.4. Kuo Jänneniemi 1/ p (ALä, IMa) 8.4. Sii Toivalan notko 1/ p (Hko, JKe) 26.9. Suo Pappilampelo 4 p (HKä) 22.9. Suo Pappilampelo 3 p (HKä) 22.9. Sii Musti 1/ p (ALä, JUo)
Ruokokerttunen <i>Acrocephalus schoenobaenus</i> (2.5.-13.5.-25.5./34) (23.8.-11.9.-28.9./14)	19.5. Vrk Huruslahti 1 p (HRö) 19.5. Suo Suonenjoki 1 Ä (JKn) 22.5. Son Sonkakoski 1 p (USk) 18.9. Vrk Ruokojärvi 1 p (OHu) 17.9. Sii Jälä 1 p (ALä, IMa)	9.5. Vrk Ruokojärvi 3 Ä (OHu) 9.5. Vrk Ruokolahti 1 Ä (OHu) 18.5. Kuo Keskimäinen 1 Ä (PRe, ESa, RSu, OVa) Ei syyshevaintoja	5.5. Rau Tyyrinvirta 1 Ä (Jaa, Tve, EVe) 5.5. Vrk Ruokojärvi 2 Ä (Hra, Mmi, Hm) 6.5. Kuo Riistavesi Keskimäinen 1 Ä (O) 16.9. Vrk Pitkälänniemi 1 p (MMi) 16.9. Sii Ahmo 5 p (MU) 15.9. Sii Iso-Jälä 3 p (MU)
Hernekerttu <i>Sylvia curruca</i> (1.5.-10.5.-23.5./33) (6.9.-16.9.-30.11./14)	6.5. Kuo Itkonniemi 1 p (Hko) 13.5. Rau Kiesimä 1 Ä (KSi) 13.5. Rau Pakarila (JKn, EKa) 5.-6.10. Vrk Tyyskänniemi 1 p (OHu, Mmi) 18.9. Vjä Varpanen 1 p (HHö)	6.5. Rau kk (Tve) 8.5. Kuo Sorsasalo 1 p (IMa) 12.9. Iis keskusta 2 p (JYI)	*29.4. Kuo Väinölänniemi 1 p (RSu, MRa) 30.4. Kuo Keskimäinen 1 Ä (PRe, MRa) 25.9. Vrk Huruslahti 1 p (OHu) 22.9. Kuo Iso Hautausmaa 1 p (PRe)
Pensaskerttu <i>S. communis</i> (5.5.-14.5.-28.5./34) (20.8.-1.9.-20.9./10)	16.5. Lep Helvejärvi 1 p (AnK) 20.5. Kuo Pappilänmäki 1 p (Hko) *27.9. Kuo Huuhanmäki 1 p (EB) 20.9. Kuo Vuorela 1 p (EB)	11.5. Kuo Sorsasalo 1 Ä (IMa) 19.5. Sii+Iis yht. 4 p 26.8. Kuo Vehmasmäki 1 p (AHg)	*3.5. Vrk Kurola 1 p (HRö) 4.5. Kuo Savilahti 1 Ä (EB) 15.9. Kuo Pappilänmäki 1 p (ALä) 12.9. Vrk Akonlahti 1 p (MMi)
Lehtokerttu <i>S. borin</i> (7.5.-21.5.-31.5./33) (17.8.-16.9.-10.11./13)	17.5. Kuo Maljalampi 1 p (Hko, ALä) 22.5. kolmella paikalla 27.9. ja 1.10. Vrk Tyyskä 1 p (OHu, Hko, AHa)	17.5. Kuo Sorsasalo 1 Ä (IMa) 19.5. yht. 7 p eri puolilla 27.8. Lap Linnansalmi 2 p (ALä)	*5.5. Rau Tyyrinvirta 2 p (Jaa, Tve, EVe) 6.5. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö) 13.10. Sii Siltasalmi 1 p (MU) 26.9. Kuo Iso Hautausmaa 1 p (PRe)

2002

26.3. Vrk Lehtoniemi 1 p (MMi, SaA)
30.-31.3. Maa Kinnulanlahti 1 Ä (LLä, ALä)

28.10. Kuo Neulamäki 1 p (AHa)
11.10. Kuo Kolmisoppi 1 p (PRe)

13.4. eri puolilla 5 p + 2 m
14.4. eri puolilla 10 m

19.10. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)

*26.3. Kuo Julkula 1 p (PMe)
27.3. Vrk Kõnõnpelto 1 Ä (MMi)

Joulukuultakin useita yksilöitä

30.4. Sii Hamula 1 p (MU)
30.4. Son Sonkakoski 1 Ä (USk)
2.5. eri puolilla yht. 6 p

19.10. Kuo Linnanpelto /1 p (RiR, PMu)
1.9. Kuo Linnanpelto 1 p (ALä)

1.5. Lap Linnansalmi 1 p (ATa)
1.5. Sii Jälä 1 p (MU)
1.5. Sii Kuuslahti 1 p (AHa)
2.5. Vrk Ruokojärvi 2/ p (OHu)

7.9. Sii Jälä 3 p (ERi)

21.4. eri puolilla
22.4. eri puolilla

21.9. Kuo Petonen 1 p (MKe, ERi)
21.9. Iis Koivuniemi 1 p (KBo)

4.5. Kuo Keskimäinen 1 Ä (PRe, RSu, ALä, LLä)
8.5. Vrk Ruokojärvi 5 Ä (OHu)

13.9. Sii Iso-Jälä 1 p (MU)

3.5. Kuo Brahenpuisto 1 Ä (PRe)
4.5. Lep Tukiala 1 p (AnK)
4.5. Ves Sonkari 1 Ä (AHg, JKn, ATa)

3.9. Kuo Linnanpelto 1 p (ALä)
3.9. Lap Linnasalmi 2 p (ALä, ARi)

*3.5. Vrk Lehtoniemi 1 p (MMi)
5.5. Iis Makkarahti 1 p (MNi)
5.5. Iis Pihlajaharju 1 Ä (JYI)

4.9. Lap Linnansalmi 1 p (ALä, ARi)
2.9. Vrk Käärmeniemi 2 p (OHu)

7.5. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö)
10.5. Kuo Kolmisoppi 1 Ä (JoK)

29.8. Kuo Silmäsuo 1 p (Ima, PRe)

2003

30.3. Kuo Kipansalo 1 Ä (JKe, Ima, JUo)
1.4. Vrk Mulantaus 1 Ä (OHu)

29.10. Vrk Ruokojärvi 1 p (OHu)
10.10. Kuo Linnanpelto ja Neulalahti 1 p (Hko, MKe)

17.4. Rau Kattilavirta 1 m (EVe, MLi)
19.4. Vrk Mula 1m (OHu)

11.10. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö)
10.10. Suo Keurnmäki 1 m (PRe)

17.4. Rau Toholhti 2 Ä (EVe)
17.4. Rau Tyyrinvirta 1 Ä (EVe)
18.4. kolmella paikalla

27.10. Vrk Huruslahti 1 p (OHu)
22.10. Kuo Sammalniemi 1 ä (PHu)

4.5. Kuo Linnanpelto 1/ p (ALä)
4.5. Kuo Sotkanniemi 1 p (ALä, LLä)
6.5. Vrk Häyriä 1 Ä (OHu)

27.10. Kuo Väinölänniemi 1/ p (JUo, PRe, NÄb)
14.10. Vrk Lehtoniemi 1/ p (HRö)

6.5. Rau Vaajasalmi 1/ p (EVe)
7.5. viidellä paikalla 10p

7.9. Kuo Haminalahti 1 p (AHa)
6.9. Vrk Pitkälänniemi 3 p (OHu)
6.9. Sii Ahmo 1 p (MU)

21.4. Sii Kemira 1 p (MU)
26.4. Sii Kemira 2 p (MU)

27.9. Sii Vuorela 1 p (MKe)
24.9. Sii Musti 1 p (JoK)

9.5. Vrk Ruokojärvi 1 p (AnK, Tka, Kko)
10.5. Vrk Käärmeniemi 1 Ä (OHu)
10.5. Vrk Ruokojärvi 1 Ä (LTo, HRa)

13.9. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)
6.9. Sii Ahmo 1 p (MU)

10.5. Kuo Julkula 1 Ä (AHa)
10.5. Maa Patalahti 1 Ä (PRe, RSu, MRe)
10.5. Rau Tyyrinvirta 1 Ä (EVe)
11.5. yht. 10 Ä eri puolilla

26.9. Vrk Huruslahti 1 p (OHu)
21.9. Sii Apaja-Kumpunen 1 p (PRe, RSu)

10.5. Maa Haatala 1 Ä (JKe)
12.5. Lep+Rau yht. 5 Ä

15.9. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)
13.9. Vrk Käärmeniemi 2 p (OHu)

15.5. Lep Nikkilänmäki 1 Ä (HRö)
15.5. Rau Kiesimä 1 Ä (EVe)
16.5. Vrk Kosulanniemi 1 Ä (Osmo Huupponen)

13.9. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)
10.9. Lep Nikkilänmäki 2 p (HRö)

2004

8.4. Son Luomajoki 3 p (USk)
10.4. Nil Ranta-Sänkimäki 1 p (JRi)
10.4. Son Koirakoski 2 p (PKa)

6.10. Vrk Lehtoniemi 2 p (HRö, RRö)
6.10. Kuo Antikkala 1 p (JUo)
5.10. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö, RRö)

11.4. Nil Ranta-Sänkimäki 1 Ä (JRi)
12.4. Kuo Kurkimäki 1 Ä (AHg)

8.10. Sii Vehkamäki 3 m (PRe)
7.10. Sii Raasio 1m (HRö, RRö)

9.4. Maa Kinnulanlahti 1 ä (JUo)
10.4. Sii Pyylampi 1 Ä (ERi ym.)

3.10 ja 9.10. Suo Valkeisenkatu 2 p (Pma, ATo)

27.4. Kuo Siikaniemi 1 p (EB)
29.4. Iis Porovesi Punahovi 1 p (ETa)
29.4. Kuo Rytty 1 p (TKo)

26.9. Kuo Iso hautausmaa 1/ p (PRe, RSu)

2.5. Kuo Keskimäinen 1/ p (PRe, RSu)
6.5. Maa Keskimäinen 1/ p (MU)
6.5. Sii Apaja-Kumpunen 1/ p (MU)

19.9. Iis Itikka 2 p (JKo)
12.9. Sii Jälä 2 p (JKo, ARi)

17.4. Kuo Silmäsuo 2 p (RiR)
18.4. eri puolilla

30.9. Sii Vehkamäki 1 p (PRe)
26.9. Sii Jälä ja Siltasalmi 1 p (MU)

5.5. Kuo Keskimäinen 1 Ä (RmH)
8.5. Rau Rastunsuo 1 Ä (JKn, KSi, ATo)

13.9. Sii Ahmo 6 p (MU)
10.9. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)

4.5. Kuo Haapaniemi 1 Ä (PRe)
5.5. eri puolilla 2 p + 2 Ä

20.9. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)
13.9. Sii Ahmo 3 p (MU)

7.5. Sii Keskimäinen 1 Ä (ERi)
7.5. Sii Pyylampi 1 Ä (ERi)
9.5. Sii Jälä 1 Ä (MU)

17.9. Kuo Silmäsuo 1 p (JUo)
10.9. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)

23.5. Lep Nikkilänmäki 1 Ä (HRö)
23.5. Rau kk 1 Ä (EKa)
24.5. Nil Palonurmi 1 Ä (PHa)
24.5. Sii Pyylampi 1 Ä (ERi)

13.9. Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu)
5.9. Sii Raasio 1 Ä (MU, MKe, TKe)

Sirittäjä <i>Phylloscopus sibilatrix</i> (28.4.-9.5.-1.6./29) (15.8.-26.8.-18.9./8)	13.5. Rau Tyyrinvirta 1 Ä (JKn, EKa) 16.5. Kuo Särkiniemi 1 Ä (PHu) 16.5. Sii Jälä ja Siltasalmi 1 Ä (JJa) ei syyshevaintoja	*27.4. Vrk Lehtoniemi 2 p (HMi) 4.5. Vrk Mula 1 Ä (OHu) 30.8. Vrk Kangaslampi 2 p (OHu)	21.5. Vrk Mula 1 Ä (OHu) 4.5. Kuo Haminalahti 1 Ä
Tiltilti <i>P. collybita</i> (17.4.-27.4.-6.5./34) (24.9.-15.10.-19.11./15)	18.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (IMa) 18.4. Vrk Ruokojärvi 1 Ä (OHu) 18.4. Vrk Vattuvuori 1 Ä (OHu, HKä, ALi, HMi) 20.4. eri puolilla 19.10. Rau kk 1 p (JKn) 5.10. eri puolilla yht. 5 yks.	*15.4. Lep Konnus 1 p (HRö, RRö) 19.4. Rau Etelä-Saikari 1 Ä (TJa) 19.4. Vrk Pitkälänniemi 1 Ä (OHu) 5.10. Iis Kihmala 1 ä (PKa) 4.10. Vrk 1 ä (OHu)	21.4. Lep Rauvastenlahti 22.4. Iis Nerohvirta 1 p (TJa) 22.4. Vjä Sopenjärvi 1 p (TJa)
Pajulintu <i>P. trochilus</i> (24.4.-2.5.-12.5./33) (19.9.-29.9.-25.10./15)	27.4. Lep Helvejärvi 1 Ä (AnK, KKo) 27.4. Vrk Ruokojärvi 1 Ä (OHu) 27.-28.4. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö) 4.-5.10. Kuo Iso Hautausmaa 1 p (ERi, HKo, ALä ym.)	28.4. Kuo Siikaniemi 1 Ä (EB) 29.4. Kuo Julkula 1 Ä (AHa) 21.10. Kuo Likolahti 1 p (ERi, HKo, PSa) 20.9. Lep Nikkilänmäki useita p (HRö, RRö)	24.4. Rau Toholampi 1 p (TJa) 24.4. Rau Vaajasalmi 1 p (TJa) 24.4. Sii Jälä 1 p (TeH) 25.4. Kuo Kelloniemi 1 Ä 1.10. Sii Apaja-Kumpumäki 25.9. Kuo Linnanpelto 1 p
Harmaasieppo <i>Muscicapa striata</i> (3.5.-14.5.-26.5./33) (9.9.-24.9.-13.10./15)	20.5. Kuo Maljalampi 1 p (HKo) 21.5. Kuo Huuha 1 p (EB) 19.9. Kuo Linnanpelto 1 p (HKo) 12.9. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö, RRö)	19.5. Lep Nikkilänmäki 2 p (HRö) 19.5. Rau Rastunsuo 1 p (KSi) 20.5. yht.8 p eri puolilla Ei syyshevaintoja	10.5. Jua Pisankoski 1 p (TJa) 10.5. Vrk Mula 1 p (OHu) 15.5. Kuo Neulalahti 1 p (TJa) 20.9. Kuo Neulaniemi 1 p (TJa) 16.9. Sii Musti 1 p (PRE, RRö) 16.9. Nil Eitikka 1 p (HMi)
Kirjosieppo <i>Ficedula hypoleuca</i> (24.4.-6.5.-15.5./34) (25.8.-5.9.-23.9./12)	3.5. Kuo Neulalahti 1 Ä (MKe) 4.5. Son Suolahti 1 Ä (USk) 4.5. Rau Kiesimä 1 Ä (TSi/KSi) Ei syyshevaintoja	*22.4. Rau kk 1/ p (EKa, JKn, TS) *22.4. Sii Vuorela 1/ p (MKe) 23.4. yht. viisi lintua Son myöten! Ei syyshevaintoja	24.4. Kuo Linnanpelto 1 p (TJa) 29.4. Sii Jynkälähti 1 p (TJa) Ei syyshevaintoja
Peltosirkku <i>Emberiza hortulana</i> (1.5.-7.5.-17.5./33) (15.8.-1.9.-18.9./12)	13.5. Rau Rastunsuo 1 m (KSi) 15.5. Maa Lapinjärvet ja Maa/Sii Keskimäinen n.10p Ä (MU) Ei syyshevaintoja	3.5. Maa Keskimäinen 1 Ä (MU) 3.5. Rau Rastunsuo 1 m (KSi) 7.5. Maa Lapinjärvet 3 Ä (JKe, HKo) Ei syyshevaintoja	3.5. Rau Rastu 1 Ä (EVe) 5.5. Rau Etelä-Saikari 1 Ä 12.9. Maa Haatala 1 p (TJa)
Pajusirkku <i>E. schoeniclus</i> (24.3.-11.4.-27.4./34) (9.10.-22.10.-20.11./15)	6.4. Rau Rastunsuo 1 p (KSi) 9.4. Lep Tukiala 1/ p (TIm, AnK, KKo) 11.4. Sii Jälä 1m (AHa, IMa, ALä) 16.10. Rau Rastunsuo 1 p (KSi) 11.10. Kuo Silmäsuo 1 p (IMa)	6.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari 2/ p (EVe) 8.4. Sii Iso-Jälä 2/ p (MU) 8.4. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu) 15.10. Kuo Siikaniemi 1 m (EB) 10.10. Kuo Puutossalmi 6 m (IMa)	4.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (TJa) 5.4. yht.12 p+m Iisalmen 20.10. Vrk Pitkälänniemi 13.10. Sii Siltasalmi 2 S

Puijonlaakso, Ahkiole 1 m (RiR), 13.10. Kuo Väinölänniemi 1 kiert (ALä). Suurin keräntymä 14.9. Sii Aappola n200 p (MU).

Räystäspääsky *Delichon urbicum*

(22.4.-5.5.-14.5./30) (28.8.-12.9.-2.10./13)

1999: Aikaisimmat 30.4. Vrk Ruokojärvi 1 p (OHu), 1.5. Rau Tyyrinvirta 4 p (JKn, EKa, TS).

Viimeiset 5.9. Rau Etelä-Saikari a2 p (TJa), 4.9. Kuo Karhonsaari 7m (EB).

2000: Aikaisimmat 24.4. Rau Tyyrinvirta 3 m (TJa), 24.4. Kuo Jännevirta 1 S (JKe, ALä, LLä, IMa), 26.4. Maa Ruokovirta 1 p (JKe). Viimeiset 15.9. Iis Kiviranta 2 p (JYI), 11.9. Rau Etelä-Saikari a3 S (TJa).

2001: Aikaisimmat 22.4. Sii Jälä 1 p (TeH), 30.4. Kuo Keskimäinen 2 p (MRe, PRE, RSu).

Viimeiset 17.9. Kuo Neulalahti 10 kiert

(MKe), 15.9. Maa Pieni-Maajärvi 1 p (HHö, ALä). Keräntymä 5.8. Maa Lapinjärvi 150 kiert (PeM).

2002: Aikaisimmat 28.4. Kuo Ikonniemi 2 p (HKo), 28.4. Rau Etelä-Saikari 1 p (TJa), 29.4. Rau Tyyrinvirta, Lonkari 2 p (EVe, TVe).

Viimeiset todella myöhään 5.10. Lap Peltoniemi, Hujalanlahti 4 kiert (JKo), 8.9. Kuo Savilahti 1 kiert (ALä), 5.9. Maa Lapinjärvi 5 kiert (ERi). Suurin keräntymä 1.9. Maa Patalahti 400 p (PeM).

2003: Aikaisimmat 24.4. Rau Tyyrinvirta 1 p (EKa, JMa), 1.5. Rau Kattilavirta 1 p (PRE, RSu).

Viimeiset 8.9. Lep Nikkilänmäki 1 ä (HRö), 7.9. Kuo Karhonsaari 12 m (EB).

2004: Aikaisimmat 23.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari 1 kiert (EVe, TVe) ja 25.4. Kuo Sorsasalo 1 p (IMa).

Viimeiset 25.9. Kuo Puutossalmi 2 mS (monet), 21.9. Ter Lohimaa n5 p (NÄb).

Metsäkirvinen *Anthus trivialis*

(13.4.-27.4.-6.5./31) (17.9.-30.9.-13.10./13)

1999: Aikaisimmat 18.4. useita havaintoja Sii, Son, Vrk, 20.4. Vrk Lehtoniemi 1 m (OHu).

Viimeiset 2.10. Kuo Keskimäinen 1 p (IMa), 30.9. Sii Raasio 1 m(ä) (ALä).

2000: Aikaisimmat 19.4. Vrk Pitkälänniemi 1 m (OHu), Sii Ahmon pelto 1 m (MU), Vrk Ruokojärvi 1 m + 1 p (HKä), 20.4. Vrk Siitinselkä 5 m (OHu).

Viimeinen 18.9. Kuo Huuhanmäki 2 kiert (EB). Keräntymä 19.8. Kuo Silmäsuo 200 p (HKo).

2001: Aikaisimmat 16.4. Rau Kirkonkylä, Korhola 1 p (EVe), 16.4. Rau Vaajasalmi, Kökkökallio 1 p (TPä, EVe), 19.4. Lep

Ma)	*27.4. Lep Nikkilänmäki 1 Å (HRö)	6.5. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö)	4.5. Lep Nikkilänmäki 1 Å (HRö)
	1.5. Lep Vokkolänrinne 1 Å (RRö)	6.5. Rau Tyyrinvirta 1 Å (EVe)	5.5. Lep Nikkilänmäki 2 Å (HRö)
	2.5. Vrk Lehtoniemi 1 p (TF, MMi)	7.5. Kuo Haminalahti 1 Å (AKp)	
	4.9. Sii Raasio 1 p (JKo)	28.8. Vrk Häyriä 2 p (OHu)	1.9. Sii Musti 1 p (PRe)
			26.8. Kuo Iso-Hautausmaa 1 p (PRe)
	24.4. Son Sukeva 1 Å (USk)	21.4. eri puolilla yht. 4 Å	17.4. Rau Tyyrinvirta 1 Å (TVe)
	25.4. Kuo Kemilänrinne 1 p (PLi)	22.4. Vrk Ruokojärvi 1 Å (OHu)	18.4. Nil Palonurmi 1 Å (PHA)
			18.4. Sii Kemira 1 Å (MU)
	12.10. Sii Siltasalmi 1 p (MU)	26.10. Kuo Kallansillat 1 p (JoK, MKe)	6.10. Vrk Rantapuisto 2 p (HRö, RRö)
	2.10. Vrk Mula 1 p (OHu)	12.10. Sii Vehkamäki 1 p (MU, PRe, RSu)	6.10. Vrk Lehtoniemenraitti 2 p (HRö, RRö ym.)
			4.10. Kuo Iso Hautausmaa 1 p (PRe, RSu)
	28.4. Vrk Ruokojärvi 1 Å (OHu)	3.5. Rau Tyyrinvirta 1 Å (HSi)	1.5. Maa Patalahti 1 Å (ERi, JuV)
	30.4. Vrk Mula 1 Å (OHu)	4.5. Kuo Haminalahti 1 p (JKe, IMa)	2.5. Lap Mäntylähti 1 p (ARi)
		4.5. Kuo Sorsasalo 1 p (IMa)	
Ke, IMa)	13.10. Rvr Tiilikajärvi 1 p (HRö, RRö)	9.10. Lep Nikkilänmäki 1 Å (HRö)	4.10. Lep Nikkilänmäki 1 p + Å (HRö, RRö)
iSu)	1.10. Vrk Lehtoniemi 1 p (AHa, HKo)	6.10. Sii Harjamäki 1 Å (MU)	28.9. Kuo Iso Hautausmaa 1 p + Å (PRe)
	1.10. Lap Linnansalmi 1 p (ATa)		
	1.10. Kuo Heinälammminrinne 1 p (PRe, JKe, IMa)		
	9.5. Kuo Sorsasalo 1 p (IMa)	12.5. Kuo Vehmasmäki 1 p (AHg)	8.5. Rau Tyyrinvirta 1 p (JKn, HSi, ATo, TVe, EVe)
	12.5. Lep Nikkilänmäki 2 p (HRö)	12.5. Rau Virrankylä 1 p (JKn, RKa)	16.5. Kuo Sorsasalo 1 p (IMa)
		13.5. eri puolilla	
	29.9. Sii kk 1 p (MU)	12.9. Vrk Lehtoniemi 2 p (OHu)	29.9. Iis Kiviranta 1 p (AVä)
	21.9. Kiu Kiuruvesi 1 p (ToM)	7.9. Kuo Savuniemi 1 p (PRe)	18.9. Vjä Jokijärvi 2 p (HHö)
		7.9. Kuo Iso Hautausmaa 1 p (PRe)	
	24.4. Lep Nikkilänmäki 1/ p (HRö)	2.5. Iis Kirkonmäki 1 p (AVä)	25.4. Maa Lapinranta 1/ p (JPä)
	25.4. Son Ilomäki 1 p (MHu)	3.5. Rau kk 1/Å (EVe)	28.4. Son Suolahti 1 p (USk)
	18.9. Kuo Valkeislahdentie 1 juv p (IMa)	2.9. Vrk Lehtoniemi 2 p (OHu)	2.9. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö)
			26.8. Kuo Iso-Hautausmaa /2 p (PRe)
	3.5. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö)	8.5. Maa Lapinjärvet 1 Å (ALä, IMa)	6.5. Maa Käärmelahti 1 Å (MU, ALä)
	4.5. Maa Lapinjärvi 1 p (JoK)	10.5. kolmella paikalla 4Å	6.5. Maa Lapinjärvi 2 Å (MU)
			25.5. Sii Keskimäinen 2/ p (PRe)
	30.9. Sii Keskimäinen 1 ad/ p (IMa, PRe)	Ei syyshavaintoja	Ei syyshavaintoja
	25.3. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe, KSi)	29.3. Rau Tyyrinvirta 1 ä (HSi, RKa)	7.4. Rau Kilpimäki 6 m (HSi)
	26.3. Im Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe, KSi)	9.4. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe)	8.4. Iis Kurenpolvi 1 p (SLn)
		Ekat Rau ulkopuolelta vasta 16.4. Sii	8.4. Kuo Kelloniemi 1m (EB)
	12.10. Sii Siltasalmi 2 m (MU)	3.10. Lap Linnansalmi 1 p (JKo, ARi)	14.10. Sii Siltasalmi 1 p (MU)
	8.10. Kuo silmäsuu 2 p (MKe, PSa)		5.10. Sii Raasio 1 p (PRe, RSu)

Nikkilänmäki 1 p (RRö). Suurinta muuttoa 5.5. Nil Pisa 58 m (PRe, RSu, OVa). Viimeiset 16.9. Sii Jälä 3 m (PRe ym.), 15.9. Suo Pappilampelto 5 p (HKä). Suurinta muuttoa 19.8. Sii Toivala, Kinnulanniemi 52 m (PRe).

2002: Aikaisimmat 22.4. Maa Kinnulanlahti, Pyssymäki 1 m (monet), 23.4. Vrk Ruokojärvi 3 p (MMi, OHu).

Viimeiset 4.10. Kuo Silmäsuu 1 p niittykirvisparvessa (äänimääritys, sisältää taigakirvisen mahdollisuuden) (JKe, PRe), 25.9. Sii Pyylampi 2 ä (ERi). Suurinta muuttoa 10.8. Kuo Sorsasalo 39 m (IMa).

2003: Aikaisimmat 21.4. Sii Kemira 2 m (MU), 27.4. Maa Patalahti 1 ä (ERi).

Viimeiset 18.9. Vrk Pitkälänniemi 1 p (OHu), 18.9. Sii Ahmon pelto 3 p (JKo, ARi), 16.9. Kuo Silmäsuu 2 p (JKo). Vilkkainta muuttoa 24.8. Sii Vehkamäki 40 m (JKe, PRe, RSu).

2004: Aikaisimmat 18.4. Vrk Ruokojärvi 1 m (OHu), 19.4. Vrk Pitkälänniemi 1 m (OHu). Suurinta muuttoa 2.5. Sii Vehkamäki 32 m (MU).

Viimeiset 26.9. Kuo Puutossalmi 3 m (JKe, RiR, PRe), 22.9. Kuo Puutossalmi 2 mE (PRe).

Niittykirvinen *Anthus pratensis*

(2.4.-12.4.-26.4./31) (9.10.-18.10.-13.11./13)

1999: Aikaisimmat 31.3. Kuo Heinälammminrinne 1 p (JJo), 4.4. Lep Riikinneva 1 ä (AnK, Tka, Kko), 11.4. Rau Rastunsuo 1 m (KSi). Suurinta muuttoa 13.5. Sii Vehkamäki 52 m (MU).

Viimeiset 20.10. Vrk Paskis 3 p (OHu), 20.10. Kuo Heinälammminrinne 1 p (Hko), 13.10. Rau Rastunsuo, lintujärvi 5 p (KSi). Suuri keräntymä 18.9. Vjä Jokijärvi, Sopenjärvi n 45 p (HHö).

2000: Aikaisimmat 8.4. Rau Tyyrinvirta 1 m (JKe, ALä, IMa), 10.4. Sii Aappola 1 p (MU). Suurimmat määrät: 16.4. Rau Rastunsuo 40 p (KSi), 15.4. Vrk Ruokojärvi 40 p (HKä). Viimeiset 15.10. Kuo Siikaniemi 1 m (EB), 14.10. Kuo Puutossalmi 1 m (monet).

2001: 29.3. Sii Jälä 1 mN (TeH), 30.3. Kuo Kelloniemi 1 N (Hko), 5.4. Rau Tyyrinvirta 4 m (EVe, TPä). Keräntymä 15.4. Rau Vaajasalmi, Pirttiniemi 109 p (EVe). Viimeiset 13.10. Sii Siltasalmi 2 mS (MU), 7.10.2001 Kuo Silmäsuu 2 p (TF, PSa). Keräntymä 16.9. Kuo Silmäsuu 155 p (IMa, JKe).

2002: Aikaisimmat 2.4. Rau Tyyrinvirta 1 m (HSi, EVe), 9.4. Vrk Pitkälänniemi 2 p (MMi). Keräntymä 14.4. Vrk Ruokojärvi 60 p + m (MMi).

Viimeiset 26.10. Sii Keskimäinen 1 p (MKe, PSa), 18.10. Vrk Käärmeniemi,

Paskis 1 p (OHu). Kerääntymä 21.9. Lap Nerkoo, Valkama 40 p (ALä).

2003: Aikaisimmat **16.4.** useita havaintoja: Rau, Sii, Kuo.

Viimeiset **18.10.** Sii Jälä 1 p (MU), 17.10. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu). Kerääntymä 17.9. Sii Ahmon pelot n100 p (MU).

2004: Aikaisimmat **3.4.** Vrk Lehtoniemi 1 mN (OHu), 7.4. Rau Kilpimäki 1 ä (HSi). Kerääntymä 17.4. Kuo Jänneeniemi 120 p (PRE, RSu).

Viimeiset **19.10.** Kuo Silmäsuo 1 p (JUo), 14.10. Sii Jälä 1 p (MU). Kerääntymä 19.9. Sii Jälä n100 p (MU).

Lapinkirvinen *Anthus cervinus*

(4.5.-16.5.-1.6./25) (29.8.-13.9.-5.10./13)

1999: Ainoa kevähavainto **15.5.** Maa Vesajoki 1 p (MU).

Viimeiset **27.9.** Kuo Niuvanniemi 1 ä (HKO), 25.9. Sii Jälä 1 p (IJa). Havainnot keskittyvät syyskuulle, jolta 40 yks/22 havaintoa. Suurin määrä 4.9. Sii Koivusaari, pelot 10 p (MU).

2000: Kevään ainoa **18.5.** Kuo Keskimmäinen 1 p (PRE), 22.5. Sii Jälä 1 p (MU).

Viimeiset **10.9.** Kuo Siikaniemi 1 m (EB), 3.9. Kuo Keskimmäinen 14 mS (AHa, JKe, IMa), syksyiltä vain neljä havaintoa (17 yks).

2001: Kevään ainoa **17.5.** Sii Jälä 1 p (MU). Viimeiset **25.9.** Sii Jälän pelot 1 S (TeH), 24.9. Kuo Väliköntie 1 S (IMa), syksyn suurin kerääntymä 21.8. Kuo Silmäsuo 25 p (IMa & PRE), syyskuulta 69 yks/35 hav.

2002: Kevään ainoa **11.5.** Sii Apaja-Kumpunen 1 p (MU), 14.5. Kuo Petonen 1 p (IMa).

Viimeiset **22.9.** Kuo Silmäsuo 1 p (ALä, JKe), 15.9. Kuo Silmäsuo 1 ä (HKO, ERi), elokuulta 36 yks/11 hav, syyskuulta 44 yks/16 hav.

Suurin määrä 31.8. Sii Raasio 15 p (MU).

2003: Ainoa kevällä **14.5.** Sii Jynkänniemi 1 äm (MU), 20.5. Vrk Pitkälänniemi 1 p (OHu).

Viimeiset **17.10.** (uusi ennätys) Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu), 15.9. Kuo Haminalahti 2 p (PRE), 14.9. Sii Raasio 1 p/m (AHa); elokuulta 3 yks ja syyskuulta 19 yks/14 hav.

2004: Kevään ainoa **28.5.** Sii Raasio 1 p (PRE).

Viimeiset **23.9.** Kuo Puutossalmi 1 S (PRE), 13.9. Sii Musti, N-allas 1 ä (JUo), elokuulta 13 yks/11 hav, syyskuulta 18 yks/12 hav.

2001: Aikaisimmat **24.4.** Lep Helvejärvi 1 W (AnK), 28.4. Rau Rastunsuo 1 m (KSi).

Viimeiset **2.10.** Kuo Pöksänlampi 1 p (ALä, LLä), 19.9. Rau Etelä-Saikari 1 p (TJa).

Suurimmat kerääntymät 1.9. Kuo Silmäsuo 240 p (mukana västäräkkejä) (IMa), 29.8. Kuo Heinälammminrinne n100 p (ERi), 25.8. Lap Kajoonselkä 200 m (ALä, LLä).

2000: Aikaisimmat ennätysvarhain **21.4.** Maa Lapinjärvi 1 p (PKM, PeM), 22.4. Maa Lapinjärvi 2 p (KRu), 24.4. Rau Rastunsuo 3 m (KSi).

Viimeiset **18.9.** Iis Koivuniemi 3 m (KBo), 17.9. Kuo Siikaniemi 1 m (EB). Kerääntymä 12.8. Sii Raasio 40 p (JKe, HKo, ERi).

2001: Aikaisimmat **23.4.** Rau Rastunsuo, lintujärvi 2 p (TPä, EVe), 25.4. Rau Tyyrinvirta,

torni 1 m (TPä, EVe, TVe)

Viimeiset **22.9.** Sii Vehkamäki 1 m (EB), 16.9. Sii Jälä 1 p (JKe, MRe, PRE, RSu).

Havaintoja huomattavan runsaasti (70). Suurimpia muuttomääriä: Sii Ahmon pelot 16.8. 110 m, 23.8. 95 m (MU) 19.8. Sii Toivala, Kinnulanniemi 88(11a) m (PRE).

2002: Aikaisimmat **25.4.** Maa Keskimmäinen 1 p (MKe, PSa, ERi), 28.4. Rau Rastunsuo, lintujärvi 1 m (KSi).

Viimeiset **2.10.** Kuo Savilahti, Snellmanian edusta 2 p (ToU), 21.9. Kuo Silmäsuo 3 p (MKe, ERi). Kerääntymä 15.8. Sii Jälä 180 p (PRE).

2003: Aikaisimmat **4.5.** Rau Rastunsuo 2 m (KSi), 4.5. Kuo Kaislastenlahti 1 m (JPT), 6.5. Rau Vaajasalmi, Kökkökallio 7 p (EVe).

Viimeiset **14.9.** Sii Jälä 3 p (MU), 8.9. Maa Patalahti 1 p (PRE, RSu). Suurin kerääntymä 31.8. Joroinen Pasala 70 p (AnK, KKO, OKO).

2004: Aikaisimmat **21.4.** Rau Rastunsuo 1 m (KSi), 1.5. Nil Palonurmi 2 p (PHA).

Viimeiset **3.10.** Iis IPO:n saha-alue 1 p, lähiti SW (JKo ym), 11.9. Sii Raasio 1 p (MU). Suurimmat kerääntymät 22.8. Sii Musti, N-allas n100 p + m (PRE ym.), 14.5. Kiu Hautakylä, Kilpijoki 80 p (AGR).

2001: Aikaisimmat **21.4.** Rau Rastunsuo 1 m (KSi), 1.5. Nil Palonurmi 2 p (PHA).

Viimeiset **3.10.** Iis IPO:n saha-alue 1 p, lähiti SW (JKo ym), 11.9. Sii Raasio 1 p (MU).

Suurimmat kerääntymät 22.8. Sii Musti, N-allas n100 p + m (PRE ym.), 14.5. Kiu Hautakylä, Kilpijoki 80 p (AGR).

2002: Ennätysvarhain **20.3.** Vrk Lehtoniemi 1 m (OHu), 30.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (Eka, JKn).

Kerääntymä 17.4. Vrk Ruokojärvi 100 p (monet), 31.3. Vrk Turjanvirta 1 p (OHu).

Viimeiset **5.11.** Kuo Satama 1 S (HKO), 5.11. Kuo Sotkanniemi, Nuottisaari 1 p (HeK), 25.10.2002 Son Koirakoski 1 p (PRA).

Kerääntymä 24.8. Sii Raasio 180 p (MU).

2003: Saapui vasta **16.4.** Sii Ahmon pelot 1 p + 1 N (MU) ja Rau Rastunsuo, Ahola 1 m (MLi, EVe), 18.4. Lep Konnus 2 p (HRö, RRö).

Suurimmat määrät: 24.4. Kuo Kiekkalanlahti, Mäntyniemi n80 p (AHg), 27.4. Maa Patalahti n100 p (MU, ALä, LLä).

Viimeiset **22.11.** Kar Matilaisen maitotilan tunkio 1 p (Ilmoitti OKo), 7.11. Kuo Puutossalmi 1 p (AHg), 24.10. Kuo Linnanpelto 1 p (PRE).

Kerääntymä 4.10. Maa Salmenniemi n80 p (PeM).

2004: Aikaisimmat **4.4.** Nil Palonurmi 1 p

(PHA), 5.4. Sii Ahmon pelot 1 p/m (MU).

Viimeinen 30.10. – **17.11.** Kuo Brahenpuisto – Snellmanipuisto 1 p, jalkavaivainen (NÄb, PRE, JUo), 9.11. Iis Kangaslampi 1 p (AVä). Kerääntymä 24.8. Sii Musti 130 p (PRE ym.).

Sinirinta *Luscinia svecica*

(28.4.-10.5.-23.5./29) (8.9.-22.9.-3.10./14)

1999: Kaikki **21.5.** Iis Peltomäki 1 p (AVä), Kuo Haminalahti 1 p (AKp/IMa), 22.5. Kuo Pappilänmäki 1/ Ä (HKO, ALä), 22.5. Kuo Sorsasalo 1/ p (IMa), 22.5. Rau Konnekoski 1 p (Ä) (HSi), 30.5. Sii Raasio 1 ä (JYI).

31.8. Kuo Siikaniemi 3 p (HKO), 1.9. Kuo Siikaniemi 2 p (HKO), 4.9. Sii Jälä Sammallahdentie 2 p (IMa), 17.9.1999 Vrk Paskis 1/ p (OHu), 21.9. Vrk Paskis 1 p (OHu), **30.9.** Vrk Leijukuja 1/ p (OHu).

2000: Kaikki **7.5.** Iis Keskimmäinen 1 ä (JYI), 14.5. Sii Vesijärvi 1/ p (MaS), 22.5. Vrk Käärmeniemi 1 Ä (OHu), 26.5. Kuo Sorsasalo Puikkarintie 1/ p Ä (IMa), 3.9. Kuo Siikaniemi 1 p (EB), **16.9.** Vrk Leijukuja 1 p (OHu).

2001: Havaintosumma 55 yks/29 havaintoa: toukokuulta 11, kesäkuulta 2 ja syyskuulta 17.

Aikaisin **5.5.** Maa Pieni Lapinjärvi 1 p (ALä, LLä, SVi).

Syksyn viimeisimmät **26.9.** Vrk Leijukuja 1 p (MMi), 22.9. Sii Iso-Jälä 5 p (MU). Suurin määrä 16.9. Kuo Silmäsuo 9 p (IMa, JKe).

2002: Havaintosumma 30 yks/9 havaintoa touko-, elo- ja syyskuulta.

Aikaisimmat **10.5.** Sii Jälä 4 p (MU), 11.5. Sii Raasio 1 p (IMa, JKe).

Viimeiset **22.9.** Kuo Silmäsuo 1 p (ALä ym.), 21.9. Kuo Silmäsuo 5 p (myös suurin määrä) (MKe, ERi).

2003: Havaintosumma 30 yks/21 havaintoa touko- ja syyskuulta (elokuulta 1).

Aikaisimmat **10.5.** Rau Vaajasalmi, Kökkökallio 1 p (EVe), 13.5. Vrk Ruokojärvi 1 Ä (OHu).

Viimeiset **18.9.** Vrk Pitkälänniemi 1 p (OHu), 17.9. Sii Ahmon pelot 1 p (MU). Suurin määrä 13.9. Sii Raasio 4 p (MU).

2004: Havaintosumma 34 yks /27 havaintoa, joista 21 toukokuulta ja 5 syyskuulta.

Aikaisimmat **5.5.** Kuo Keskusta 1 Ä (EB), 9.5. Kei Lahnasjärvi 1 p (AiK, UnN).

Viimeiset **26.9.** Sii Siltasalmi /1 p (MU), 15.9. Sii Kemira 2 p (MU).

Mustarastas *Turdus merula*
(7.3.-31.3.-12.4./29) (marraskuu)

Talvi- ja muuttohavaintojen erotelu vaikeaa

1999: Talvihavaintoja 27.2. Kuo Ekoraitti 1/ p (AHg), 8.12. Rau Talliniemi 1 ä (EVe), 7.12. Rau kirkonkylä 1 juv p (EVe).

Aikaisimmat **13.3.** Lep Nikkilänmäki 1/ p (HRö, RRö, KRö), 24.3. Son Suolahti 1 p (USK).

Viimeinen/kerääntymä **12.10.** Kuo Silmäsuo 12 p (PLi).

2000: Talvihavaintoja 15.1. Rau Tallivirta 1/ p joulukuusta alkaen (EVe), 28.11. Vrk Kuvansijoki /2 p (OHu), 29.12. Kuo Vehmasmäki 1/ p (AHg).

Aikaisimmat **3.3.** Rau Talliniemi 1 p, edelleen (EVe), 26.3. Lep Nikkilänmäki 1/ p (HRö, RRö), syksyiltä ei havaintoja ilmoitettu.

2001: Runsaasti talvihavaintoja (43 yks/tammi-helmikuuta)
Keväältä **5.3.** Sii Toivala, Uuhimäki 1/ p (RiS), 10.3. Rau Kirkonkylä, Myllytie 1/ p (JKn).
Viimeinen ilmoitettu **24.10.** Kuo Iso hautausmaa 1 p (MRe, PRe).
2002: Kevättalvelta 20.1. Rau keskusta 2/ p (AHa, IMA), 24.2. Kuo Sorsasalo 1/ p (IMA). Keväältä **12.3.** Rau Kerkonkoski, Koivula 1 p (KSi), 17.3. Lep Helvejärvi 1/ p (AnK). Havaintoja marras-joulukuulta 35 yks, joista mainittakoon 7.12. Vrk Häyriä Käpykuja 8 p (OHu).
2003: Tammi-helmikuulta sekä joulukuulta 26 yks.
Keväältä **5.3.** Rau Kerkonkoski, Vataja 1/ p (KSi), 13.3. Kuo Sammalniemi 1 p (PHu). Viimeiset **27.10.** Kuo Sammalniemi 1/ p (PHu), 26.10. Lep Nikkilänmäki 1/ p (HRö).
2004: Talvihavaintoja tammi-helmikuulta vain 8 yks.
Keväältä **17.3.** Son Takkobaari 1 p (UsK), 17.3. Vrk Osmajoki 1 p (OHu), 19.3. Rau Kirkonkylä 1 p (JKn, EKa).
Syksyltä **21.11.** Sii Salmitie 1 p (AVä), 30.10. Suo Rantakatu 1 p (ATO).

Räkättirastas *Turdus pilaris*

(5.3.–8.4.–23.4./31) (lokakuu)

1999: Talven ajalta useita havaintoja, joten muuttohavaintoja vaikea tulkita.
Keväältä mm. **7.3.** Iis keskusta 1 p (Sim), 26.3. Lep Konnus 2 p (HRö, RRö). Päämuutto huhtikuun 18.4. tietämällä, jolloin mm. Sii Vehkamäki n110 p + 250 m (sis. *Turdus sp.*) (IJa, KRu, MU).
Viimeisimmät syksyltä 31.10. Kuo Puijo 1 ä (ALä, LLä), 30.10. Kuo Sorsasalo 1 kierrä (IMA). Suurimmat määrät syksyllä 4.9. Kuo Karhonsaari n300 m (EB) ja 3.10. Sii Vehkamäki yht. 810 NW (mukana myös *Turdus sp.*) (MU). Marras-joulukuulta 12 yks/8 havaintoa.
2000: Talvelta vähän, joten muuttajien tulkinta helpompaa. Aikaisimmat **19.3.** Kuo Jynkkä 1 p (JTU), 6.4. Kuo Tasavallankatu 1 p (IMA). Suurimmat muuttomäärät **19.4.** (*Turdus sp.*) Sii Ahmon pellot n150 p + 530 m (MU) ja **22.4.** (*Turdus sp.*) Sii Vehkamäki yht. 650 m (MU). Syys-joulukuulta mm. 30.9. Kuo Puutossalmi a50 N (AHg), 17.12. Iis asema 58 p (JYI).
2001: Havaintoja suuristakin parvista tammi-helmikuulta. Aikaisin keväältä **18.3.** Kuo Heinälammrinne kaatopaikka 6 p (MMA, JUK, SVi). Suurimmat määrät keväällä 16.4. Rau Vaajasalmi, Kökkökallio 500 p (TJa ym), 24.4. Vjä Jokijärvi 250 p (HHö), 9.4. Rau Rastusuo n200p (PSa, TF).
Viimeiset **30.10.** Kuo Neulalahti 1 p (MKe), 28.10. Iis Keskusta 2 p (MNI), ei syystalvihavaintoja. Suurin kerääntymä 22.9. Suo Pappilampelto 200 p (HKä).
2002: Talvelta vähän havaintoja. Kevään ensimmäiset **16.3.** Kuo Riistavesi 1 p (LHa, IMA), 24.3. Rau Tyrvirta 1 m (EVe, TVe). Suurin muuttomäärä keväällä 20.4. Sii Vehkamäki 135 m (EB, JRi, MU).
Syksyn suurimpia määriä: 3.10. Kuo Puutossalmi 1540 (9a) m (JKe, PRe), 10.10. Kuo Hiltulanlahti 2000 p (AKe), 27.10. Kuo Linnanpelto n300 p (ALä), 19.10.

Kuo Siikaniemi 300 kierrä (EB), 13.9. Sii Toivalannotko n300p (JKo).
Marras-joulukuulta erittäin runsaita havaintoja mm. 28.12. Vrk Häyriä a800p (OHu), 19.12. Lep Nikkilänmäki 500 kierrä (HRö) ja 16.11. Vrk Kuvasinjoki a600p (OHu).
2003: Runsaasti havaintoja talvelta. Aikaisimmat keväällä **5.3.** Rau Kilpimäki a20 p (JKn, EKa), 6.3. Kuo Sammalniemi 100 p (PHu), 6.3. Rau Tyrvirta a10 (JKn, EKa). Suurimpia määriä keväällä 21.4. Sii Kemira 105 m (MU), 23.4. Sii Aappola 180 (3a) p pelloilla (MU), 25.4. Rau Tyrvirta 200 (150 p + 50 m) (EVe).
Suurimpia määriä syksyllä 28.9. Kuo Puutossalmi 100 m (ALä ym), 11.10. Sii Vehkamäki 400 m (MU). Marras-kuulta 5 merkintää, joista mm. 1.11. Kuo Puutossalmi a180 S (PRe), joulukuulta 8 havaintoa
2004: Talvelta vähän havaintoja. Aikaisimmat keväällä **1.4.** Lap Mäntylahti 1 p (ARi, JKO), 7.4. Rau Kilpimäki 2 m (HSi). Eniten 18.4. Sii Kemira n. 1200 m (sis sp:t) (MU).
Suurimpia määriä syksyllä 8.9. Sii Ahmon pellot n2000 p (MU), 26.9. Sii Siltasalmi 650 m (MU), ja 3.10. Kuo Puutossalmi 450 + 1Tur 450(10a) W-WNW (PRe ym.). Marras-joulukuulta havaintoja 8 yksilöstä.

Laulurastas *Turdus philomelos*

(12.4.–20.4.–30.4./30) (2.10.–16.10.–1.11./13)

1999: Aikaisimmat **14.4.** Vrk Ruokojärvi 1 p (OHu), 15.4. Lep Helvejärvi 1 p (AnK). Suurin muuttomäärä 18.4. Sii kk.-Vehkamäki n10 Ä (MU).
Viimeinen todella myöhään **6.11.** Kuo Särkiniemi 1 (PHu), 21.10. Kuo Haminalahti 1 p (IMA).
2000: Aikaisimmat **15.4.** Rau Tyrvirta - Lonkari 1 p/m (EVe, SVi), 18.4. eri puolilla yht. 4 p. Yömuuttoa 2.10. Kuo Keskusta 38 ä yöm (klo 20.40–21.40) (PRe & RSu).
2001: Aikaisimmat **8.4.** (uusi ennätys) Vrk Lehtoniemi 1 ä p (MMi, OHu) ja 9.4. Rau Vaajasalmi, Kärkkäälä 1 p (EVe). Suurin muuttomäärä 13.4. Rau Tyrvirta 5 m (EVe).
Viimeiset **23.10.** Kuo Itkonniemi 1 p (HKO, PRe), 9.10. Kuo Silmäsuo 8 p (IMA). Huomattavin muutto 17.9. Sii Toivala 31 ä yöm (PRe, RSu).
2002: Aikaisimmat **14.4.** Maa Kinnulanlahti, Lapinjärvi 2 p (HKO, JKe), 15.4. Iis Porosuo 4 p (KBo), 15.4. Vrk Lehtoniemi, Paskis 1 p (MMi).
Viimeiset **9.11.** (uusi ennätys) Vrk Mula 1 p (OHu), 2.11. Kuo Iso hautausmaa 1 p (PRe, RSu), 1.11. Kuo Pohjolankatu 1 p (HKO).
2003: Aikaisimmat **17.4.** Rau Toholampi, Huuhkovouri 1 Ä (EVe), 21.4. Rau Etelä-Saikari 1 Ä (TJa), Huomattavaa muuttoa 3.5. Rau Tyrvirta 30 m (EVe, RKa, HSi, TVe). Kerääntymä 27.4. Lep Nikkilänmäki 8 p Ä (HRö).
Viimeiset **26.10.** Vrk Huruslahti 1 p (OHu), 5.10. Vrk Lehtoniemi 2 m (OKo ym.).
2004: Aikaisimmat **12.4.** Kiu Kukkomäentie 2 p (VLi), 12.4. Lap Mäntylahti 2 p (ARi), 15.4. Nil Palonurmi 1 p (HHe). Suurin muuttomäärä 18.4. Vie Mykänlampi 4 m (MHa).
Viimeiset **17.10.** Kuo Linnanpelto 1 p (PRe), 11.10. Sii Vehkamäki 1 mS (MU, PRe, RSu).

Punakylkirastas *Turdus iliacus*

(2.4.–13.4.–29.4./31) (6.10.–31.10.–27.11./13)

1999: Aikaisimmat **5.4.** Lep Konnus 1 p (HRö), 10.4. Lep Konnuskoski 2 p (JTU ym).
Viimeiset **12.11.** Vrk Lehtoniemi 1 p (MMi), 4.11. Kuo Sorsasalo 1 ä (IMA). Suurin muuttomäärä 4.9. Kuo Karhonsaari n20 m (EB).
2000: Aikaisimmat **12.4.** Rau Tyrvirta - Lonkari 1 m/p (EVe), 13.4. Kuo Sorsasalo 2 N (IMA). Suurin määrä 17.4. Rau Tyrvirta - Lonkari 79 (10a) m (EVe).
Voimakasta yömuuttoa Kuo keskustassa: 2.10. 524 ä yöm (klo 20.40–21.40), 8.10. 102 ä yöm (klo 20.05–21.05) (PRe, RSu).
Kaikki havainnot marras-joulukuulta: 18.11. Vrk Lehtoniemi 1 p (JKe, HKo, ERi), 23.11. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu), 2.12. Iis Makkarahti 2 p (JYI), 2.12. Vrk Kuvasinjoki 1 p (OHu), 17.12. Kuo Linnanpelto 1 p (IMA, KRu), 21.12. Lep Nikkilänmäki 1 p (HRö).
2001: Kaikki talvihavainnot: 8.1. Vrk Hasintie 1 p (OHu), 16.1. Kuo Julkula 1 p (EB), 18.1. Kuo Julkula 1 p (JKe).
Aikaisimmat keväällä **6.4.** Kuo Kemilänrinne 1 p (JKe) ja Kuo Sorsasalo 1 p (IMA), 7.4. Kuo Keskimmäinen 1 p (ALä, IMA). Suurimmat määrät keväällä 9.4. Kuo Sorsasalo 105(7a) m (IMA), 24.4. Vjä Jokijärvi 200 p (HHö).
Viimeiset **23.10.** Kuo Iso hautausmaa 3 p (MRe, PRe), 9.10. Kuo Silmäsuo 25 p (IMA).
2002: Aikaisimmat **12.4.** Kuo, Rau ja Vrk ja 13.4. eri puolilla. Suurin kerääntymä 23.4. Iis Koivuniemi 100 p (KBo).
Suurin muuttomäärä syksyllä 29.9. Kuo Puutossalmi 1700 W (JKe, MKe, ERi, JUo).
Kaikki havainnot marras-joulukuulta: 4.11. Kuo Jynkkä 5 p (JPt), 10.11. Kuo Linnanpelto 1 p (PRe, RSu), 15.11. Lep Nikkilänmäki 32 ä (HRö), 26.11. Rau Konnuskoski 2 p (HSi), 3.12. Kuo Kelloniemi 1 p (HKO).
2003: Saapui vasta **16.4.** Kuo, Lep ja Rau. Suurin muuttomäärä 25.4. Rau Tyrvirta 70 (50 p + 20 m) (EVe).
Viimeiset **31.10.** Lep Nikkilänmäki 1 äm (HRö, RRö), 26.10. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu).
2004: Aikaisimmat **7.4.** Rau Kilpimäki 1 Ä (HSi), 8.4. Kuo Silmäsuo 1 ä (JUo). Suurimmat määrät keväällä 16.4. Lep Nikkilänmäki 20p + 7m (HRö), 18.4. Sii Vehkamäki 25 m + kierrä (PRe, RSu).
Viimeiset **30.10.** Rau Rastusuo 1 p (SVi, RiR), 16.10. Sii Raasio 5 p (PRe, RSu). Suurin muuttomäärä syksyllä 3.10. Kuo Puutossalmi 120 m (PRe ym.).

Kulorastas *Turdus viscivorus*

(30.3.–18.4.–1.5./31) (27.9.–16.10.–4.11./13)

1999: Aikaisimmat **10.4.** Nil Palonurmi 1 p (PHa) ja Kuo Heinälammrinne 1 p (HKO). 11.4. Rau Rastusuo 1 m (KSi). Suurin muuttomäärä 13.5. Sii Vehkamäki 9 m (MU).
Viimeiset **20.10.** Kuo Heinälammrinne 2 p (HKO), 19.10. Lep Konnuksen kanavat 2 p (IMA).
2000: Aikaisimmat **10.4.** Kuo Silmäsuo 1 p (JPt), 13.4. Nil Kotipuro 1 ä (USK). Suurimmat määrät keväällä 21.4. Sii Aappola 11 p (ERi), 18.4. Kuo Silmäsuo 7 p (JPt).
Viimeiset **22.10.** Kuo Huuhanmäki 1 ä (EB), 20.10. Kuo Huuhanmäki 1 ä (EB), 9.10. Vrk

Kangaslampi 2 m (OHu). Suurin määrä syksyllä 7.10. Vrk Kangaslampi 5 m (OHu).

2001: Aikaisimmat 5.4. Rau Laakkola 1 p (JKn ym.), 7.4. Vrk Ruokojärvi 1 p (ERi ym.). Suurimmat määrät keväällä 16.4. Maa Vesajoki 10 p (ALä, ELä, LLä) 17.4. Rau Rastunsuo 13 p (Eka, JKn), 20.4. Rau Rastunsuo 14 p (EVe), 5.5. Sii Vehkamäki 9(2a) NNW (EB, JRi, KRu, MU).

Viimeiset 28.10. Vrk Kangaslampi, Kurenlahti 1 p (OHu). Syksyllä ennätysmuutto 3.10. Rau Säynätsalmi 36 S (Ima, PRe), 9.10. Kuo Silmäsuo 25 p (Ima).

2002: Aikaisimmat 29.3. (uusi ennätys) Rau Rastunsuo 1 p (KSi), 6.4. Kuo Kelloniemi 1 p (HKO). Suurimmat määrät keväällä 13.4. Rau Rastunsuo 7 m (KSi), 13.4. Rau Virrankylä - Kapola 10 p (JKn, RKa), 20.4. Sii Vehkamäki 9 m (EB, JRi, MU). Syksyllä vähissä, suurin määrä 3.10. Kuo Puutossalmi 4 W (JKe, PRe).

Kaikki havainnot marraskuulta 5.11. Lep Nikkilänmäki 1 ä (HRö), 23.11. Lep Nikkilänmäki 1 ä (HRö).

2003: Aikaisimmat 16.4. Rau Rastunsuo, Ahola 1 p (EVe ym.), 18.4. Rau Rastunsuo 1 m (JKe ym.). Suurimmat määrät keväällä 25.4. Rau Tyyrinvirta 7 (5a), m (EVe), 3.5. Rau Tyyrinvirta 20 m (EVe, RKa, HSi, TVe), 7.5. Rau Vaajasalmi, Kökkökallio 10 p (EVe).

Viimeiset 26.10. Kuo Linnanlahti 1 p (HKO), 16.10. Lep Nikkilänmäki 2 m ä (HRö). Suurimmat määrät syksyllä 20.9. Kuo Keskimäinen a6 m/p (ALä, JUo), 11.10. Sii Vehkamäki 5 m (MU).

2004: Aikaisimmat 4.4. Sii Kemira 1 NW (MU), 9.4. Rau Konnekoski 1 Ä (PSh). Suurimmat määrät keväällä 18.4. Sii Kemira 11 m (MU), 25.4. Rau Kangaskylä, Lehtola a27 p (JKn, EKa).

Viimeiset 27.10. Kuo Sorsasalo 1 p (Ima), 18.10. Kuo Silmäsuo 1 p (JUo). Suurimmat määrät syksyllä 2.10. Sii Vehkamäki 8 S (MU), 2.10. Kuo Heinälampi 7 m (HRö, RRö).

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio*

(7.5.-21.5.-10.6./24) (23.8.-12.9.-11.10./13)

1999: Aikaisimmat 23.5. Sii Raasio 1/ (JKe, HKO, AHa), 1.6. Kuo Neulalahti 1 p (MKe). Viimeiset 4.9. Sii Koivusaari 3 p (MU), 22.8. Vrk Pitkälänniemi 1 p (ERi, HKO)

2000: Aikaisimmat 2.5. (uusi ennätys) Maa Mustavirta 1 p (KaS), 17.5. Kuo Haminalahti 1 p (Ima), 22.5. Rau Koipilahti 1/1 p (RHy). Viimeiset 27.8. Iis Sourunsaari 1 p (KBo), 11.8. Vrk Käärmeniemi 3 juv p (OHu).

2001: Aikaisimmat 15.5. Kuo Haminalahti 1/ p Ä (JKe), 15.5. Rau Pukkiharju 1 p (EVe), 16.5. Suo Kapeensalo, Vääräniemi 1 p (HSi).

Viimeiset 7.9. Sii Jälä 1 p (MU), 5.9. Sii Jälä 1 juv p (Ima, AMa)

2002: Aikaisimmat 11.5. Kuo Haminalahti 1 p (RiR, SVi), 11.5. Kuo Petonen, Pirtin täyttömäki 1 p (RiR, SVi), 28.5. Kuo Vehmasmäki, Mäenselkä 1/1 p (AHg).

Viimeiset 4.9. Sii Raasio 1 p (JKo), 1.9. Kuo Petonen, Pirtti 1 juv p (Ima, PRe).

2003: Aikaisimmat 13. ja 15. 5. Rau Vaajasalmi, Kökkökallio 1 p (EVe).

Viimeiset 7.9. Kuo Riistavesi, Ruunajoki 2

juv p (PRe, RSu), 7.9. Kuo Haminalahti 2 p (AHa), 6.9. Kuo Silmäsuo 1 p (AHa, HKO, JKe), 6.9. Kuo Petonen, Pirtin täyttömäki 1 p (AHa, HKO, JKe)

2004: Aikaisimmat 2.6. Iis Kurenpolvi 1 (MHa), 7.6. Sii Ahmon pellot 1/ p (MU).

Viimeiset 10.10. Iis Kirmantie 1 n-puk p. lähti W (JKo, ARi), 3.9. Sii Jälä 1/ p (ALä, LLä, SVi).

Isolepinkäinen *Lanius excubitor*

(5.3.-5.4.-5.5./29) (loka-marraskuu)

Havaintosummaan laskettu talvi-, sekä kevät- ja syysmuuttoaikaiset havainnot. Summasta on karsittu pois todennäköisesti samoilta paikoilta havaitut samat yksilöt.

1999: Tammi-helmikuulta 3 havaintoa. Aikaisimmat keväältä 27.3. Iis Joutsenjoki 1 p (JR), 28.3. Rau Rastunsuo 2 p (HHa, HKO, JKe).

Viimeiset syksyllä 21.11. Rau Rastunsuo (HKO, ERi) ja Konnekoski (JH, HSi), 24.10. Kuo Savulahti 1 p (Ima), Joulukuulta 1 havainto. Havaintosumma 45 yksilöä.

2000: Tammikuulta 2 havaintoa, keväällä aikaisimmat 1.4. Nil Ranta-Sankimäki 1 p (JRi/KRu), 1.4. Rau Tyyrinvirta 2 p (KSi, EVe), 1.4. Suo 9-tie 1 p (JPY).

Syysyn viimeisiä 18.11. Vrk Ruokovirta 1 p (JKe, HKO, ERi), 18.11. Lep 5-tien ja Hyväriläntien risteys 1 p (JKe, HKO, ERi), 18.11. Kuo Riistavesi, Muuruveden tie 1 p (TF), Joulukuulta 3 havaintoa. Suurin määrä 1.10. Rau Rastunsuo 4 p (JKe, ERi). Havaintosumma 45 yksilöä.

2001: Tammi-helmikuulta havaintoja 16 yksilöstä.

Erittäin runsaasti keväthavaintoja, aikaisimmat 4.3. Rau Hankamäki, Laitila 1 p (PeR, EVe), 8.3. Kuo Männistö 1 p (HKO, ALä). Suurin määrä 17.4. Rau Rastunsuo 5 p (Eka, JKn).

Myös syyshavaintoja runsaasti, viimeiset 28.10. Vrk Niittypuro 1 p (MMi), 28.10. Sii Pikku-Siili 1 p (MU), 28.10. Kuo Keskimäinen 1 p (Ima, PRe), 21.10. Sii Apaja-Kumpunen 1 p (MU), Joulukuulta yksi havainto. Havaintosumma suuri, n160 yksilöä.

2002: Tammi-helmikuulta 6 havaintoa. Runsaasti keväthavaintoja, aikaisimmat 9.3. Kuo Kylmälahti 1 p (edelleen) (ALä, LLä), 19.3. Jua Pisankoski 1 p (JuV), 19.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (TVe, EVe). Suurin määrä 11.4. Rau Rastunsuo 10 p/m (KSi).

Viimeiset syksyltä 29.11. Rau Hankamäki, Niinimäki 1 p (ReH/EVe), 16.11. Kuo Heinälammrinne 1 p (MKe, JoK), Joulukuulta 2 havaintoa. Havaintosumma n100 yksilöä.

2003: Tammi-helmikuulta 4 havaintoa. Aikaisimmat keväältä 9.3. Rau Rastunsuo 1 p (KSi), 10.3. Vjä kirkonkylä 1 p (HHö). Suurin määrä 19.4. Sii Vehkamäki 4 (4a) m (MU).

Etenkin syyskuulta runsaasti havaintoja, syysyn viimeiset 25.11. Vrk Tyyskä 1 p (OHu), 23.11. Vrk Mula 1 p (OHu). Joulukuulta 2 havaintoa. Havaintosumma n130 yksilöä. Suurimpia määriä 21.9. Maa Mustavirta 4 p (Ima, JKe) ja 10.10. Maa Keskimäinen - Ruokovirta välillä 6 p (ALä, PMu, RiR).

2004: Tammi-helmikuulta 6 havaintoa. Aikaisimmat keväältä 13.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (JKn ym), 17.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (JKn, TVe)

Viimeiset syksyltä 21.11. Sii Kasurila, Kirves-Kumpunen 1 p (MU), 20.11. Kuo Niuva 1 p (Tsa, MRY), 20.11. Iis Vehkasuo 1 p (JyL ym), joulukuulta 5 havaintoa. Havaintosumma n70 yksilöä. Suurin määrä 25.9. Son Sukeva, Mölönvirta, Paisua 5 (UsK)

Naakka *Corvus monechula*

(24.2.-24.3.-8.4./28)

Muuttajien erottaminen talvehtijoista hankalaa.

1999: Kerääntymä 2.1. Lep Riikinnevan kaatopaikka 400 p (HKä)

Mahdollisia muuttajia 28.3. Kuo Puutossalmi 1 m (AHg), 30.3. Sii Ahmo 8 m/kiert (MU). Suurin parvi keväältä 1.3. Iis Paloisjärvi 200 p (KBo).

Viimeiset 8.10. Kuo Puutossalmi 1 W (monet), 26.9. Kuo Puutossalmi 1 E (ALä, LLä, Ima).

2000: Aikaisimmat 9.3. Rau Rastunsuo 1 kiert (KSi), 19.3. Rau Rastunsuo 2 m (KSi). Suurehkoja parvia keväältä 31.3. Rau Tyyrinvirta-Lonkari 21(2a) p (TPä, EVe), 22.4. Maa Kinnulanlahti 32 p (PRe, PSu, RSu).

Syyskerääntymä 8.9. Iis koivuniemi 200 p (KBo)

2001: Aikaisimmat 11.2. Iis Runni 8 m (JYI), 8.3. Maa Viannankoski 12 p (PRu), 15.3. Rau Rastunsuo a2 m (EVe)

2002: Aikaisimmat 26.3. Lep Nikkilänmäki 1 mS (HRö), 1.4. Sii Ahmo 10 m (TF). Suuri kevätparvi 14.4. Maa Patalahti 50 p (PeM). Viimeisiä (?) muuttajia 5.10. Sii Vehkamäki 2 m (MU, EB, PRe). Suurimmat kerääntymät syksyltä 4.11. Iis Keskusta 130 p (MNi), 24.10. Lap Nerkooniemi Sulkava 50 p (JKo).

2003: Aikaisimmat 10.3. Rau Tyyrinvirta 1 p (EVe), 14.3. Rau Rastunsuo 4(3a) m (KSi). Kevätparvia: 27.3. Maa Tavinsalmi a60 p (PRe, RSu), 12.4. Lap Sulkava n30p (OLä). Viimeiset 14.10. Kuo Sammalniemi n 50 m (PHu), 12.10. Sii Vehkamäki a22 SW (MU, PRe, RSu)

2004: Aikaisimmat 3.3. Sii Hamula a60 p (MU), 12.3. Sii Ahmon pellot n40 kiert (MU), 17.3. Rau Rastunsuo 2 m (KSi). Kevätparvia: 3.3. Sii Hamula a60 p (MU), 11.4. Sii Ahmon pellot a70 p (MU). Suurimmat kerääntymät syksyltä 12.8. Sii Jälä a170 p (PRe), 3.10. Sii Jälä n100 p (MU, ALä, LLä ja SVi), 7.11. Sii Hamula 90 p (MU).

Mustavaris *Corvus frugilegus*

(2.3.-16.3.-2.4./31) (22.9.-6.11.)

1999: Aikaisimmat 19.3. Lep Riikinneva 2 p (OHu), 20.3. Iis Koivuniemi 2 m (KBo). Suurin määrä 14.4. Vrk Huruslahti 7 (RMi). Yksi syyshavainto 19.9. Sii Toivala Kumpu-Jälä 2 p varisparvessa (KRu, MU).

Havaintosumma 37 yksilöä.

2000: Aikaisimmat 18.3. Kuo Itkonniemi 2 ad p (HKO), 20.3. Rau Tyyrinvirta 1 NE (EVe). Suurin määrä 7.4. Rau Tyyrinvirta - Lonkari 9(7a) m (EVe). Ei syyshavaintoja. Havaintosumma 25 yksilöä.

2001: Aikaisimmat **8.3.** Iis Soinlahti 2 N (TeH), 15.3. Kuo Haapaniemi 1 W (PRe). Suurimpia määriä 29.3. Kuo Heinälammrinne peräti 60 p (TF, MKe), 29.3. Vrk Huruslahti 35 p (OHu), 25.3. Kuo Likolahti 7 p (EB). Havaintosumma ennätysellinen 377 yksilöä.

2002: Paljon kevähavaintoja, aikaisimmat **12.3.** Vrk Komminselkä 1 ad p (MMi) ja 13.3. Kuo Saarijärvi 1 m (HKO). Suurimmat määrät 19.3. Kuo Haapaniemi 8 p (JPo), 23.3. Kuo Linnanpelto 7 (3a) NE (PRe, RSu). Syyshavainnot: **24.10.** Lap Nerkoonniemi, Sulkava 1 p (JKo), 14.10. Sii Jälä 1 p (AHa, HKO). Havaintosumma 105 yksilöä.

2003: Runsaasti kevähavaintoja, aikaisimmat **13.3.** Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe), 14.3. Lep Riikinneva 1 p (MMi, TF, OHu). Suurimmat määrät 25.3. Vrk Komminselkä 24 p (MMi, HMi, PSa), 1.4. Kuo Linnanlahti a8 p (RSu), 16.3. Vrk Lehtoniemi 8 p (OHu). Syksyllä kolme havaintoa: **18.9.** Sii Jälä 2 p (JKo, ARi), 9.9. Vrk Kommi 1 ad (RRö), 1.9. Vrk Savontie 1 p (KKO). Havaintosumma n150 yksilöä.

2004: Talvihavainto, joka voi tosin koskea jo varhaista muuttajaa: 7. – 22.2. Kuo Heinälammrinne 1 ad p (PRe ym.), seuraavat **15.3.** Vrk Käärmeniemi 1 p (OHu), 19.3. Sii Vehkamäki 3(2a) m (PRe). Suurimmat määrät 3.4. Vie Vuorinen 30 (MHa), 27.3. Sii Kemira a18 NW (MU). Ainoa syyshavainto **16.10.** Lap Linnansalmen pellot 1 p (JKo). Havaintosumma 101 yksilöä.

Varis *Corvus corone cornix*

Suurimmat kerääntymät ja huomattavimmat muutot

1999: 25.9. Sii Rissala - Jänneniemi n400 p (MU), 26.9. Kuo Puutossalmi 380 kierte E (ALä, LLä, IMA), 3.10. Kuo Jänneniemi 200 p (MU).

2000: 2.1. Lep Riikinnevan kaatopaikka 200 p (HKä).

2001: 10.2. Kuo Heinälammrinne 500 p (HKO, KRu), 18.3. Kuo Kallansillat 105 p (MKe, EiV), 1.8.4. Vrk Ruokojärvi 71 p (Mmi ym), 12.8. Iis Peltomäki, kaatopaikka 100 p (ATa), 17.10. Sii Siltasalmi 130 (7a) m (MU).

2002: 16.4. Vrk Pussila 160 p (TF, MMi), 25.8. Kuo Keskimäinen a70 p (PRe), 28.8. Lap Nerkoo, kanava 100 p (JKo), 4.10. Sii Kemira 148 (5a) SW (MU), 5.10. Sii Vehkamäki 120 (8a) m (MU, EB, PRe) 8.10. Sii Siltasalmi 68 (4a) m (MU), 24.10. Lap Sulkava 120 p (JKo).

2003: 22.3. Rau Tyyrinvirta 70 (35a) m (EVe), 26.8. Lap Nerkoon kanava n270 p (JKo), 27.9. Kuo Riistavesi, Leppäranta a110 p (PRe, RSu), 11.10. Kuo Puutossalmi 135 (7a) m (ALä ym), 11.10. Sii Vehkamäki 270 SW-W (MU), 12.10. Sii Vehkamäki 190 m (MU, PRe, RSu).

2004: 19.3. Sii Vehkamäki 73 (13a) m (PRe), 10.9. Suo Suontee, Liminka 130 p (ATo), 18.9. Vjä Jokijärvi a250p (HHö), 2.10. Sii Vehkamäki 240 S-SW (MU), 9.10. Kuo Puutossalmi 196 (9a) mSW (ALä, MPä, PRe, RSu).

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

(4.3.-22.3-7.4./31) (18.10.-10.11-30.11./13)

Viimeisten syysmuuttajien ja talvehtijoiden erottaminen vaikeaa.

1999: Aikaisimmat **28.3.** Rau Vaajasalmi 4 p (JKn, EKä), 28.3. Sii Ahmo 1 p (MU).

Viimeiset/talvehtimishavainnot **1.12.** Ves Horontaival, Hallasuo 1 p (EVä), 1.12. Suo Maatalousoppilaitos 3 p (TLö), 6.11. Kuo Heinälammrinne 6 p (PSa, HKO, VU).

Suurimmat parvet: 28.8. Maa Tavinniemi n500 p (ALä, ARi), 25.9. Iis Kirmanranta 51 p (JyL), 1.10. Lap Linnansalmi 50 p (HHö).

2000: Aikaisimmat **20.3.** Kuo Linnanlahti 3 p (HKO), 25.3. Lep Riikinneva 4 p (JTU, ALV).

Viimeiset/talvehtimishavainnot **16.12.** Rau Tyyrinvirta a11 p (HKO/EVe), 2.12. Kuo Heinälammrinne 1 p (KRu, MU), 30.11. Kuo Heinälammrinne 1 p (JaK), suurimmat parvet 5.9. Jua Kaunisharju a122 p (JuV), 6.9. Kuo Jänneniemi 180 p (ALä, LLä).

2001: Aikaisimmat **29.3.** Rau Tyyrinvirta 1 NW (EVe), 30.3. Suo Oittilansalo 1 p (KSi).

Viimeiset **21.10.** Maa Lapinjärvi 20 p (KHe) ja Kuo Heinälammrinne 2 p (JKe, MKe).

Suuria parvia 12.9. Maa Mustavirta + ympäristö 500 p (IMA, JKe), 14.9. Iis Peltosalmi a300p (KBo), 23.8. Maa Tavinniemi 300p (ALä, LLä, ARi), 18.8. Sii Jänneniemi n300 p (MU).

2002: Aikaisimmat **21.3.** Vrk Relanderinkatu 1 p (HMi), 26.3. Lap Nerkoo, ravirata 1 p (ATa).

Viimeiset/talvihavainnot 28. – 29.11. Kuo Keskusta 2 p (SKä, PLi, RiR, PRe).

Suurimmat parvet 1.10. Maa Haatala 500 p (JKe, IMA, PRe), 16.8. Maa Tavinniemi 300 p (PRe, RSu), 18.9. Lap Nerkoon kanava a200p (JKo).

2003: Aikaisimmat **19.3.** Rau Tyyrinvirta 1 mN (EVe), 22.3. Iis Haapaniemi 1 p (KBo).

Viimeiset/talvihavainnot **12.12.** Kuo Väinölänniemi 1 p (NÄb), 1.12. Lap Nerkoo 2 p (JKo, ARi), 30.11. Vrk Lehtoniemi 1 p (OHu).

Suurimmat parvet 23.8. Maa Lapinjärvi a750p (JKo, ARi), 11.10. Lap Sulkava a600 p (AVä, JKO, ARi), 26.8. Maa Tavinsalmi n400 p (PeM).

2004: Aikaisimmat **20.3.** Sii Ahmon pellot a2 (MU), 25.3. Sii Vesijärvi 2 p (PMä).

Viimeiset **24.10.** Sii Jälä 1 p (MU), 23.10. Lap Nerkoonjärvi 5 p (JKo, ARi).

Suurimmat parvet 5.9. Lap Taipale n500p (JKo, ARi), 8.10. Iis Kirmanjärvi 280 (UsK) 24.9. Maa Mustavirta a n250 kierte (JMe).

Peippo *Fringilla coelebs*

(17.3.-3.4.-13.4./31) (loka-marraskuu)

Muutama yksilö talvehti säännöllisesti.

1999: Aikaisimmat **30.3.** Rau, Sii, Vrk, Iis sekä 31.3. eri puolilla. Syysmuuttoa 5.9. Kuo Karhonsaari 200 m (EB).

Viimeiset **12.11.** Lep Nikkilänmäki 1/ p (HRö, RRö), 30.10. Iis Koivuniemi 1/ p (KBo).

2000: Aikaisimmat **1.4.** Rau Rastunsuo 1 m (KSi) ja 2.4. eri puolilla.

Viimeiset **30.11.** Lep Halola, Hanhisalo 1 p (JTU), 29.11. Rau Toholampi, Mäntylä 1 p (OGr/EVe).

2001: Aikaisimmat: 27.3. Rau Tyyrinvirta 1 m (EVe) ja 29.3. Rau Tyyrinvirta 1 NW (EVe). Suurimmat määrät: 11.4. Rau Tyyrinvirta 233 (145a) m (EVe, JKn), 7.4. Sii

Kemira 200 p + m (MU) 8.4. Kuo Peräniemi 230 (50a) m (PRe, RSu).

Viimeiset **28.10.** Kuo Keskimäinen 1 ä (IMA, PRe), 24.10. Kuo Neulalahti 2 p (MKe).

2002: Aikaisimmat **24.3.** Rau Rastunsuo 1 m (KSi), 25.3. Rau Tyyrinvirta 2 m (EVe).

Suurimmat määrät 14.4. Kuo Silmäsuo 600 p (IMA), 14.4. Iis Kirma 500 p (USK), 14.4. Kuo Keskimäinen 500 p (HKO, JKe), 14.4. Sii Ahmon pellot 300 p (MU).

Viimeiset **31.10.** Vrk Lehtoniemenraitti 1/1 p (ViRu), 31.10. Lap Peltoniemi 2 p (JKo), 31.10. Kuo Linnanpelto 1 p (MPä).

2003: Aikaisimmat **22.3.** Kuo Sammalniemi 1 p (PHU), 26.3. Kiu Aittojärvi 1 p (KBo).

Suurimmat määrät 13.4. Lep Nikkilänmäki ja Konnus n500 p + m (HRö, RRö), 21.4. Sii Kemira 280 m (MU), 19.4. Sii Vehkamäki 135 m (MU, PRe, RSu).

Viimeiset 30.11. Suo Iisvesi 1/1 p (PRe, RSu), 30.11. Sii Jälä 1/1 p (MU).

2004: Aikaisimmat **29.3.** Kuo Huuhanmäki 1/ (EB) ja 3.4. eri puolilla. Suurimmat ilmoitetut määrät vaatimattomia 18.4. Sii Vehkamäki 250 m (+ Fri sp n250 m) (PRe, RSu), 12.4. Kuo Kurkimäki 206 m (AHg), Vaatimaton kerääntymä 20.8. Sii Musti 250 p (PRe).

Järripeippo *Fringilla montifringilla*

(21.3.-15.4.-29.4./31) (loka-marraskuu)

Muutama yksilö talvehti säännöllisesti.

1999: Aikaisimmat **7.4.** Rau Pappilampelto 2 ä (JKn), 8.4. Rau Kirkonkylä 2/ p + 2 ä + 2 ä (JKn). Kerääntymä 24.4. Kuo Humalajoki n100 p (AHg).

Viimeiset **12.10.** Vrk Lehtoniemi 1 p (Vieno Rautiainen), 12.10. Kuo Linnanpelto (ruokinta) 1/ p (ALä), 11.10. Kuo Silmäsuo 1 p (IMA). Kerääntymä 18.9. Kuo Sotkanniemi n200 m/p (ALä).

2000: Aikaisimmat 9.4. Rau kirkonkylä 1 p (Tve) ja 12.4. eri puolilla. Suurimmat määrät 22.4. Maa Lapinjärvi 1500 p (AHa, ALä, LLä, IMA), 22.4. Sii Vehkamäki PL (peippoja + järrejä) 550 m (MU), 29.4. Iis Sukeva, Saukkosuo 3000 p (JYI).

Viimeiset: **19.11.** Jua Pisankoski 1/ p (JuV), 22.10. Kuo Huuhanmäki 1 ä (EB).

Talvihavaintoja joulukuulta 7.

2001: Talvihavaintoja tammi-helmikuulta 6, joista mainittakoon 1.2. Suo keskusta, useita p (MIT).

Aikaisimmat 7.4. Kiu Ryönänjoki 3 m (JYI) ja Rau Etelä-Konnevesi a2-3 äm (HSi) sekä 8.4. eri puolilla. Huomattavaa muuttoa 28.4. Sii Vehkamäki 255 m (EB, MU).

Viimeiset **28.10.** Lep Nikkilänmäki 1/ p (HRö), 27.10. Kuo Sorsasalo 1/ p (AMa, IMA). Kerääntymä 4.10. Lap Linnansalmi 1200 p (IMA, PRe).

2002: Aikaisimmat **10.4.** Rau Rastunsuo 1 m (KSi), 12.4. Vrk Pitkälänniemi 1 p (MMi). Suurimmat määrät: 25.4. Kuo Särkiniemi 1000 p (PHu), 27.4. Sii Vehkamäki 315 m (EB, MU), 30.4. Rau Maakkolan pellot a n400 p (ALä, LLä, JKn).

Viimeiset **23.10.** Lap Peltoniemi 1/ p (JKo), 21.10. Lep Nikkilänmäki 1 ä (HRö). Kerääntymä 22.9. Kuo Sotkanniemi a n200 p (AHg).

2003: Aikaisimmat **4.4.** Vrk Lehtoniemi 1 ä

(OHu), 15.4. Rau Etelä-Saikari 1/ m (TJa), 15.4. Rau kirkonkylä, Turkila 1 p (HSi). Suurimmat määrät 4.5. Sii Kemira 1130 NW-N (MU), 6.5. Son Hirvolansaari 80 p (KaS). Viimeiset 16.10. Lap Peltoniemi 1/p (JKo), 11.10. Son Suolahti 3 m (UsK).

Suurimmat määrät 27.9. Son Saukkosuo 400 m (UsK), 1.10. Maa Lapinjärvi n100 p (JKe, Ima, PRe).

2004: Aikaisimmat 9.4. Sii Kemira 2 m (MU), 13.4. Lep Länsi-Saamainen, Uudissuo 1 Ä (HRö). Suurimmat määrät: 28.4. Kuo Siikaniemi 50 m (EB), 29.4. Sii Vehkamäki 200 E (EB).

Viimeiset 20.11. Kuo Julkula 1 ruokinnalla (TSa), 13.11. Kuo Linnanpelto 1/ ruokinnalla (MRe, PRe, RSu), 6.11. Vie Kirkonkylä 1 ruokinnalla (MHa, HnH). Suurin määrä: 3.10. Iis Itikka n200 m (ERi, AVä, JYl ym.).

Tikli *Carduelis carduelis*

Talvehtimis- ja muuttohavaintojen erottamisen vaikeaa

1999: Aikaisin 27.3. Vrk Lehtoniemi 2 p (HRö, RRö), viimeiset 28.11. Kuo Siikaniemi 2 mSW (EB), 16.11. Kuo Väliköntie 7 kiert (Ima), talvihavaintoja joulukuulta 12 yksilöstä.

2000: Runsaasti talvihavaintoja

2001: Runsaasti talvihavaintoja Viimeiset 26.10. Kuo Likolahti 9 p (TeH), 21.10. Kuo Heinälammrinne 2 p (JKe, MKe)

2002: Runsaasti talvihavaintoja Viimeiset syksyltä 22.11. Rau kirkonkylä 1 m (His), 15.11. Kuo Sorsasalo 2 p (Ima)

2003: Runsaasti talvihavaintoja Suurin parvi 26.10. Kuo Heinälammrinne 20 p (JKe, Ima)

2004: Kevättalvelta ei havaintoja Aikaisimmat 13.3. Kuo Haapaniemi 2 (AsV), 2.4. Kuo Särkiniemi 2 p (JKo). Joulukuulta havaintoja 12 yksilöstä.

Hempu *Carduelis cannabina*

(23.3.-4.4.-30.4./30) (20.9.-19.10.-22.11./11)

1999: Aikaisimmat 3.4. Lep Riikinneva 1 ä (AHa, Ima), 10.4. Iis kaupunginpuutarha 1 p (MNi, JyL), viimeiset 15.10. Kuo Silmäsuo 2 p (HKO, PPy), 24.9. Sii Ahmon pelto a14 p (MU). Muuttoajakaisten havaintojen yhteismäärä 42 yksilöä. Suurimmat määrät 24.9. Sii Ahmon pelto a14 p (MU), 7.9. Sii Ahmon pelto a11 p (MU)

2000: Aikaisimmat 24.3. Kuo Heinälammrinne 1 m (Ima), 9.4. Kuo Heinälammrinne 1 p (TF, JKe, HKo)

Viimeiset 4.10. Vrk Käärmeniemi 2 p (OHu), 1.10. Lap Nerkooniementie 2 p (JYl). Muuttoajakaisten havaintojen yhteismäärä n37 yksilöä. Suurin määrä 15.9. Lap Nerkooniementien pelto 8 p (JYl).

2001: Aikaisimmat 28.3. Vrk Käärmeniemi 1/ p (OHu), 2.4. Vrk Lehtoniemi 1 m (OHu). Keräntymä 20.4. Sii Ahmo 15 p (JJo). Viimeiset 20.10. Kuo Silmäsuo 2 p (Ima ym.), 25.9. Sii Ahmon pelto a22 p (MU). Keräntymä 22.9. Lap Suoniemi 27 p (JyL, MNi). Muuttoajakaisten havaintojen yhteismäärä ennätyselliset n180 yksilöä.

2002: Aikaisimmat 30.3. Sii Räisälä 1 p (MU) sekä Vrk Pitkälänniemi 4 p (monet) ja 1.4. Kuo Heinälammrinne 1 p (MD, AHa).

Muuttoa 13.4. Vrk Pitkälänniemi 5 m (HKO, AHa, JKe).

Viimeiset 4.10. Sii Kemira a4 p (MU) ja 6.9. Sii Aappola n10 p (MU). Keräntymä 16.9. Sii Aappola n10 p (MU). Muuttoajakaisten havaintojen yhteismäärä n50 yksilöä.

2003: Aikaisimmat 29.3. Vrk Lehtoniemi 1 p (TiM), 12.4. Kuo Jänneniemi 1 äm (PRe, RSu). Rau Rastunsuo 1 m (HSi, KSi, Tve) ja Sii Ahmon pelto 1 p (MU). Keräntymä 14.4. Vrk Pitkälänniemi 8 p (HMi, MMi).

Syksyn viimeinen 20.9. Sii Vehkamäki 1 äm (MU, JKe, PRe, RSu). Muuttoajakaisten havaintojen yhteismäärä 47 yksilöä.

2004: Aikaisimmat 9.4. Sii Kemira 1 p (MU), 10.4. Kuo Haminalahti 1/1 p (PRe, JKe).

Viimeiset 17.10. Iis Lippuniemi n15 p (myös suurin määrä) (THu), 6.10. Lep Riikinneva 3 p (HRö, RRö). Muuttoajakaisten havaintojen yhteismäärä 37 yksilöä.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis*

(23.2.-23.3.-9.4./31) (27.10.-11.11.-21.11./11)

1999: Aikaisimmat 5.3. Rau Rastunsuo 1/ (KSi), 19.3. Sii Ahmo 4 p (MU)

Viimeiset 14.11. Sii Siltasalmi a2 S (MU), 7.11. Sii Siltasalmi 1 S (MU), 7.11. Kuo Kelloniemi 2m (HKO). Havaintosumma n. 660 yks. Suurimmat parvet: 31.3. Rau Rastunsuo n200 m/p (KSi), 3.4. Kuo Keskimmäinen a300 p (JTU).

2000: Mielenkiintoinen tammikuinen liikehtijä 24.1. Kuo Kelloniemi 1 m (EB), jota ei tulkittu kevätmuuttajaksi. Aikaisimmat 1.3. Kuo Kelloniemi 1 NW (ä) (HKO), 17.3. Rau Rastunsuo 1 m (KSi). Suurimmat parvet 12.4. Rau Rastunsuo 191 m + 35 p (KSi), 12.4. Iis Pitkälänniemi 180 p (UsK). Ei syys-havaintoja. Havaintosumma n. 1350 yks.

2001: Aikaisimmat 10.3. Rau Rastunsuo 1 m (KSi), 13.3. Kuo Sorsasalo 1 N (Ima). Suurimmat määrät 2.4. Rau Tyrvinvirta n400 (10a) m (EVe), 3.4. Rau Tyrvinvirta 272 m (EVe, RHy, TPä), 12.4. Sii Jälä a120 mN (TeH).

Viimeiset 27.10. Kuo Petonen, Pirtin täyttömäki 2 p (Ima, PRe), 24.10. Kuo Sorsasalo 2 p ä (Ima). Havaintosumma n. 2400 yks.

2002: Aikaisimmat 18.2. (uusi ennätys) Rau Kiesimä 1 ä (HSi), 18.3. Rau Rastunsuo 1 m (KSi). Suurimmat määrät 31.3. Rau Rastunsuo 690 m (KSi ym.), 31.3. Vrk Pitkälänniemi 250 p/m (TiM, MMi).

Viimeiset 25.11. (uusi ennätys) Rau Konnekoski 1 m (HSi), 25.10. Vrk Lehtoniemi 2 p (OHu), 24.10. Lap Nerkooniemi Rasti 1 p (JKo). Havaintosumma n. 3400 yks.

2003: Aikaisimmat 9.3. Rau Koipiniemi, Heintaival 10 p/m (JoR/EVe), 9.3. Rau Rastunsuo a7 m (KSi ym.), 10.3. Rau Tyrvinvirta 1 m/p (EVe). Suurimpia parvia 9.4. Rau Tyrvinvirta n850 m + p (EVe), 3.4. Rau Rastunsuo n730 (3a) m + p (EVe), 13.4. Lap Sonnilansalmi 600(3a) p (JKo, OLä), 10.4. Lap Nerohvirta 600 p (UsK).

Viimeiset 7.11. Kuo Puutossalmi 1 p (AHg), 25.10. Kuo Heinälammrinne 1 p (JKe, Ima, PRe). Havaintosumma todennäköiset samat parvet pois karsienkin suuri, n. 6200 yks.

2004: Aikaisimmat 7.3. Rau Kilpimäki 1 ä (HSi ym.), 15.3. Nil Niittyjärvi 12 (Vol), 17.3. Rau Rastunsuo 1 kiert. (KSi). Suurimmat kevätparvet 9.4. Sii Kemira 42 p

+ 90 (5a) nN (MU).

Viimeiset 7.11. Kuo Puutossalmi a2 SW (PRe), 31.10. Sii Siltasalmi 2 äm (MU). Suurin määrä 23.10. Sii Musti peräti a327 hetken p, parvi lähti S + a3 S (MKe). Havaintosumma n. 1230 yks.

Pohjansirkku *Emberiza rustica*

(21.4.-1.5.-19.5./28) (5.9.-22.9.-3.10./12)

1999: Yksi aikainen kevähavainto 19.4. Maa Lapinjärvi 1/ (HKO).

Syksyn viimeiset 18.9. Vjä Sopenjärvi 2 p (HHö), 18.9. Rvr Metsäkartano 3 m (ERi). Havaintosumma 32 yks. Suurin määrä 4.9. Sii Raasio n10 (ALi ym).

2000: Kaikki havainnot (8 yksilöä): 18.4. Vrk Ruokojärvi 1 Ä (OHu), 21.4. Rau Rastunsuo 1 p (monet), 22.4. Kiu Niemisjärvi 1 m (PeS), 6.5. Son Koivujärvi 1 p (UsK), 10.7. Kaa Keikonsuonvaara 1/ p (HHö, ERi), 19.8. Kuo Silmäsuo 3 p (HKO).

2001: Aikaisimmat 21.4. Rau Tyrvinvirta 1 p (TPä, EVe), 24.4. Kuo Rytty, Kellomäki 1 p (TKo).

Viimeiset 27.9. Vrk Pitkälänniemi 2 p/m (MMi), 22.9. Sii Jälä 1 SE (MU). Havaintoja eri puolilta. Havaintosumma (muuttoajakaist) 17 yks.

2002: Aikaisimmat 27.4. Sii Vehkamäki 2 m (EB, MU) ja 29.4. Rau Tyrvinvirta 1 p (EVe).

Viimeiset 16.9. Vrk Ruokojärvi 3 p (MKe, HKO), 15.9. Kuo Silmäsuo 2 m (HKO, ERi). Havaintosumma n. 20 yks.

2003: Aikaisimmat 20.4. Maa Salmenniemi 1/ p Ä (PeM, PkM), 7.5. Rvr Tiilikka n10p (JKo, OLä).

Syksyn viimeiset 28.9. Kuo Pihlajenkyliä 1 p (AHg, JKe, Ima), 15.9. Lap Linnansalmen pelto 1 p (JKo). Havaintosumma ennätysellinen 45 yks.

2004: Aikaisimmat 8.5. Kuo Keskimmäinen 1/ m (MRe, PRe, RSu), 12.5. Maa Mustavirta 1/ p Ä (JMe).

Viimeiset 12.9. Sii Raasio 1 S (MU), 11.9. Sii Apaja-Kumpunen 1/ p (PRe). Havaintosumma (muuttoajakaist) 15 yks.

Vaelluslinnut

Tikat

1999: Syksyllä käpytikalla (*Dendrocopos major*) lievää liikehdintää 4.9. Kuo Karhonsaari 4 m (EB), 3.10. Sii Vehkamäki 2 m (MU)

2000: Ei mainittavaa

2001: Käpytikkojen runsas vaellus enim-mäkeen suuntiin W-NW alkoi heinäkuun loppupuolella. Heinäkuun summaksi tuli 352 m, josta mainittakoon 28.7. Sii Toivala, Kinnulanniemi 165 mNW-W (PRe). Vaellus jatkui koko elokuun (summa 751 m), josta huippuna 4.8. Sii Vehkamäki 205 m (203 W-NW, 2 SW) (MU, ALä, Ima) ja 16.8. Kuo Puutossalmi ennätyselliset 251 m (ALä, LLä, SVi). Syyskuussakin havaittiin hiipuvaa käpytikkaliikehdintää (summa 48 m).

Palokärkiäkin (*Dryocopus martius*) lenteli: 22.9. Sii Siltasalmi 1 p + 2 SE + 1 SW (MU) ja 22.9. Sii Vehkamäki 3 (2a) E (EB)

2002: Ei merkittävää liikehdintää, mutta mainittakoon käpytikasta 13.10. Rvr

Tiilikajärven kansallispuisto 20 p (HRö, RRö)

2003: Ei mainittavaa muuttoa, mutta paikallisia käpytikka-rumpaleita runsaasti pitkin maakuntaa (havaintosumma 57). Näistä mainittakoon mm. 29.3. Kuo Sotkanniemi 4 Å/9 p (AHg). **Palokärjestä** havainto: 30.9. Kuo Puutossalmi 2 mW + 1 mN (PRe).

2004: Katsausajan toinen merkittävä käpytikkojen vaellusvuosi, joka keskittyi elokuun alkupuolelle (elokuun summa 496 m, pääsuuntina W-NW). Huippuna 4.8. Kuo Puutossalmi 136 m (PRe, AHg), jonka menosta suora lainaus: "Puutossaareissa ja Puutosniemessä poukkoili parhaimmillaan n80 salmen ylitystä pohtivaa itäloikkaria enemmän tai vähemmän p!...parhaimmillaan ylitysvauhti n60-70yks/1h." (PRe). Puutossalmessa vaellus oli runsasta jo edellisenä päivänä: 3.8. 90 (29a) mW (PRe) ja liikettä oli myös muualla: 3.8. Sii Ahmon pelot 113 m (MU) ja 4.8. Sii Raasio 47 mNW-SW (MU). Syyskuussa tikkameno hiipui.

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Kierteleviä tilhiä alkaa parvina ilmaantua ihmisten ilmoille syyskuussa. Talven edetessä parvien koko kasvaa ja suurimmat tilhimäärät nähdään hyvinä marjatalvina joulutammikuussa. Pieniä parvia voi näkyä vielä huhtikuun puolellakin ja yksittäisiä m/k/p-lintuja kesällä.

Katsausjaksolla eniten tilhiä havaittiin talvena 2002-2003.

Havaintosummien laskemista hankaloittaa parvien kiertely laajallakin alueella ja niiden kerääntyminen yhteen suurparveksi. Kun selvästi samoista parvista/alue on otettu mukaan vain yksi ja samalla paikalla suunnilleen samoina aikoina havaituista parvista noteerattu vain suurin, päädytään seuraaviin lukuihin: Joulukuun 2002 summa n. 12000 ja tammikuun 2003 n. 9000. Suurimpia kerääntymiä: 14.12.2002 Kuo Sammalniemi 2000 p (PHu), 31.12.2002 Vrk 2000 tuhansia p (OHu), 2.1.2003 Iis Parkatti 2000 p (KBo), 16.1.2003 Lep kk 2500 (2a) (HRö) ja Kuo Inkilänmäki 2000 kiert (JPö).

Toinen marjatalvi oli 2000-2001, jolloin suurimmat tilhimäärät nähtiin marraskuussa (summa n. 5600) ja tammikuussa (6100). Suurimpia kerääntymiä: 10.11.2000 Sii kk a1500 p (MU), 14.11.2000 Kuo Haapaniemi Myhkyrinkatu a1700 p (PRe), 1.1.2001 Kuopio Sammalniemi n.1000p (PHu), 4.1.2001 Kuo Petonen 1400 p (IMa).

Vuosi 2002 kannattaa tilhien kohdalla noteerata siksi, että havaintoja on kaikilta kuukausilta - kesä-elokuulta yhteensä 33 yksilöstä mm. 3.8.2002 Rvr Issakka 20 p (SVi).

Kesähavaintoja on myös vuosilta 2001 ja 2004: 28.6.2001 Kaa Keltti 5 p (2 ad ja 3 pull) (IMa, LHa, SVi) ja Rautavaaran Tiilikan kansallispuistosta ja läheiseltä Sammakkosuolta mm. 9.6.2004 Rvr Tiilikka Sammakkosuo 8(4a) p (MU).

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Katsaus on koottu vuosittain niin, että mukana ovat kevättalven-kevään (tammikuu-huhtikuu) ja vastaavasti syksyn-syys-talven (syyskuu-joulukuu) valikoidut havainnot ja tilhien tapaan lasketut havaintosummat kuu-

kausittain (yks/I = tammikuu). Suurimmat määrät keskittyvät selvästi lokakuulle, joista suurin summa vuodelta 2001 420 yks.

1999: Kevättalven suurimpia kerääntymiä ja vaellusparvia: 1.1. Rau Etelä-Saikari 30 p (EJa), 1.2. Rau Etelä-Saikari a12NW (EJa), 17.3. Kuo Lentoasema 16 m (JyL), 21.3. Rau Nokisenkoskia6NW(EJa). Havaintosummat: 59/I, 21/II, 58/III, 26/IV.

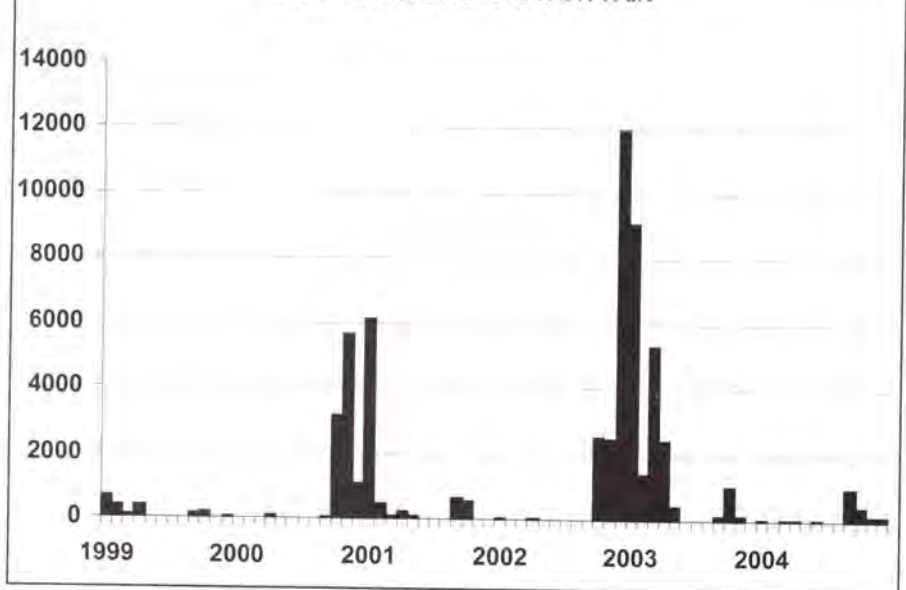
Syksyllä vaelluksen alkua oli havaittavissa: 5.9. Sii Raasio a17 (ALi ym.), 14.9. Kaa Luikonlahti a14 kiert (LHa, IMa). Havaintoja runsaasti. Suurimpia määriä: 27.9. Kuo Männistö 25 m (HKO), 2.10. Sii Siltasalmi 22 (2a)m (ERi), 19.10. Kuo Riistavesi Savuniemi 21 kiert (IMa ym.), 6.12. Kuo Kipansalo 19 kiert. (AHa, IMa). Havaintosummat: 138/IX, 218/X, 51/XI, 70/XII.

Havaintomäärät runsaita. Suurimpia mm.: 29.9. Sii Vehkamäki 22 (2a) m (EB), 1.10. Vrk Leijukuja/Vattuvuori a24 kiert (MMi), 9.10. Kuo Silmäsuu a33 W (IMa), 18.10. Sii Pöljänmylly a32 W (MU), 21.10. Vrk Lehtoniemi 22m (ALi ym.). Havaintosummat: 109/IX, 420/X, 9/XI, 0/XII.

2002: Kevättalven suurimpia kerääntymiä ja vaellusparvia: 1.1. Kuo Iso hautausmaa 15 kiert (MRe, PRe, RSu), 15.1. Kuo Neulalahti a11p (MKe), 17.3. Kuo Lehoistenlampi 11 (2a) kiert (LHa, IMa). Havaintosummat: 85/I, 21/II, 38/III, 22/IV.

Syksyllä vaelluksen alkua oli havaittavissa mm: 1.10. Kuo Sorsasalo a2 kiert (JKe, IMa, PRe), 1.10. Rau Tyyrinvirta ja kalanjäljelyltä 4 kiert (HRö, RRö), 1.10. Sii Musti a8 m (JKe, IMa, PRe). Suurimpia

TILHIEN MÄÄRÄ KUUKAUSITTAIN

2000: Kevättalven suurimpia kerääntymiä ja vaellusparvia: 9.1. Lep Konnus n15 kiert (HRö, RRö), 20.2. Iis Pöllösenlahti a10 p (AVä), 7.4. Rau Etelä-Saikari a11 SE (TJa). Havaintosummat: 15/I, 29/II, 26/III, 15/IV.

Syksyllä havaintojen mukaan oikein pitkäpyrstöisten palleroisten invaasio, joka alkoi: 4.9. Iis Pihlajajarju 19 m (JyL), 16.9. Iis Selkäniemi 6 m (MKe). Paljon havaintoja ja suuria kerääntymiä mm: 22.9. Rau Pakarila Kivisalmi 50 (4a) kiert (HSi), 27.9. Kuo Linnanpelto 122 kiert (LLa), 15.10. Pie Jokijärvi 120(4a) m (ENi), 7.10. Sii Iso-Jälä 83 (6a) m (MU). Huomattavan suurissa havaintosummissa saattaa karsinnasta huolimatta olla mukana samoja parvia: 493/IX, 1297/X, 279/XI, 88/XII.

2001: Kevättalven suurimpia kerääntymiä ja vaellusparvia: 1.1. Rau Pohjois- ja Etelä-Saikari 15(2a) p (TJa), 16.1. Rau Hankamäki a20 kiert (JuH/Eve), 6.3. Rau Hankamäki, Niinimäki a n30 kiert (HeH, Eve). Havaintosummat: 147/I, 29/II, 69/III, 36/IV.

Syksyllä vaelluksen alkua oli havaittavissa mm: 16.9. Vrk Pitkälänieni 10 NE (MMi), 17.9. Kuo Neulalahti 6 p (MKe), 22.9. Rau Tyyrinvirta 12 (2a) mSE-S (IMa ym.).

määriä: 2.11. Iis Paloisuvi 15 p (KBo), 17.11. Ves Harinkaa a15 kiert (ESa), 13.12. Iis Koivuniemi 20 kiert (KBo). Havaintoja varsin vähän. Havaintosummat: 1/IX, 94/X, 73/XI, 134/XII.

2003: Kevättalven suurimpia kerääntymiä ja vaellusparvia: 6.1. Vrk Lehtoniemi 10 kiert (HMi, PeR), 7.1. Kei Vuonamo 9 p (PPu), 8.2. Kuo Kaarinniemi a6 kiert (ESa). Havaintosummat: 48/I, 17/II, 24/III, 13/IV. Elokuun puolelta mainittakoon 28.8. Jor Katisenlahti a50p (OHu). Syksyllä vaelluksen alkua oli havaittavissa mm: 14.9. Lep Nikkilänmäki 10 kiert (HRö), 27.9. Jor Kerisalonsaari 32 m (AnK ym), 27.9. Kuo Riistavesi, Leppäranta 14 (2a) NW (PRe, RSu). Suurimpia määriä: 1.10. Ter Manginniemi 18 (3a) m (JTU), 2.10. Vrk Kämäri a17p (OHu), 10.10. Kuo Linnanpelto 16 kiert (HKO). Havaintosummat: 86/IX, 162/X, 16/XI, 16/XII.

2004: Kevättalvelta havaintoja huomattavan vähän, suurimpia määriä vain: 9.1. Iis Porovesi, Punahovi 10 p (ETa, LTa). Havaintosummat: 10/I, 6/II, 4/III, 9/IV. Syksyllä vaelluksen alkua oli havaittavissa mm: 16.9. Maa Patalahti a10 p (JTU), 18.9. Lep Nikkilänmäki 2 kiert (HRö), 22.9. Sii

Musti an10p (JoK, NÄb). Suurimpia määriä: 17.10. Kaa Kaatranen a20m (HHö), 23.10. Sii Musti a9 N + a13 S (MKe), 7.11. Lep Särkilähti a20 (EiK), 28.11. Kuo Jännevesi an20 kiert (ESa). Havaintosummat: 33/IX, 233/X, 61/XI, 39/XII.

Tiaiset

Tähän on poimittu kaikista havainnoista suurimmat muutto-/vaellusmäärät, jotka on siten ryhmitelty vuosittain

Hömötiainen *Parus montanus*

2001: 25.8. Sii Vehkamäki 10 (2a) NW (MU), 3.10. Rau Säynätsalmi 11 S (IMa, PRe), 13.10.2 Sii Siltasalmi 15 SE (MU)
2002: 12.10. Sii Siltasalmi 25 NW (MU)
2003: 9.9. Kuo Puutossalmi 37 (2a) WNW, mm. a35 (PRe), 13.9. Sii Raasio n20 (SE+NW) (MU)

Kuusitiainen *Parus ater*

2001: 15.9. Sii Siltasalmi 36 (4a) S (MU), 22.9. Sii Siltasalmi 4 SE (MU), 13.10. Sii Siltasalmi 4 NW (MU)
2002: 5.9. Kuo Kelloniemi 54 vaelt (HKo)
2003: 19.4. Kuo Kelloniemi 10 kk (EB), 9.9. Kuo Puutossalmi 5 (2a) WNW (PRe), 13.9. Sii Raasio 8 SE (MU), 16.9. Sii Vehkamäki 10 (3a) S (PRe)

Sinitiaainen *Parus caeruleus*

1999: 19.9. Kuo Puutossalmi 11 W + 31 E (AHg ym), 9.10. Kuo Puutossalmi 31 m (monet)
2001: 25.8. Sii Vehkamäki 23 m (MU), 7.10. Sii Siltasalmi 23 SE + 10 NW (MU), 13.10. Sii Siltasalmi 35 SE (MU)
2002: 14.10. Kuo Puutossalmi 41 ESE max a20 (MU, IMa)
2003: 14.9. Sii Siltasalmi 15 NNW + 9 SSE (MU), 28.9. Kuo Puutossalmi 30 E (ALä ym), 29.9. Kuo Puutossalmi 36 (4a) ESE (PRe), 30.9. Kuo Puutossalmi 55 (6a) ESE (PRe), 5.10. Sii Siltasalmi 23 (4a) NNW (MU)
2004: 22.9. Kuo Puutossalmi a24 ESE (PRe), 26.9. Kuo Puutossalmi 80 (10a) mESE (JKE, RiR, PRe)

Talitiaainen *Parus major*

1999: 19.9. Kuo Puutossalmi 52 W (monet)
2000: 1.4. Kuo Kelloniemi 25 m (EB)
2001: 6.1. Lep Sorsakoski 40 m (ALä, LLä), 13.10. Sii Siltasalmi 9 SE ja 14 NW (MU)
2002: 12.10. Sii Siltasalmi 31 NW (MU)
2003: 13.9. Sii Raasio nn100 m (MU), 28.9. Kuo Puutossalmi 29 E (monet), 5.10. Sii Siltasalmi 32 (5a) NNW (MU), 11.10. Sii Vehkamäki 27 N-NW (MU)

Tiaislaji *Parus sp.*

2001: 5.10. Sii Raasio 26 W (MU)
2003: 28.9. Kuo Puutossalmi 36 E (monet)
2004: 26.9. Sii Siltasalmi 218 m (MU), 3.10. Sii Siltasalmi 42 m (MU), 14.10. Sii Siltasalmi 45 m (MU)

Närhi *Garrulus glandarius*

Suurimmat vaellus- ja muuttohavainnot: 12.9.1999 Sii Siltasalmi 33 7 S, 5 E-SE, 21 N (MU), 10.10.2005 Rau Rastunsuo, Junnon allas 26 (19a) m enimmäkseen SW tai E (HSi, EVe), 25.9.2005 Kuo Puutossalmi 24

16 E (2a), a4 W, a4 S (RiR, ALä), 20.9.2003 Sii Vehkamäki 20 (6a) m (MU ym).

Korppi *Corvus corax*

Vaellukseen viittaavia havaintoja:

1999: 19.9. Kaa Luikonniemi a8m (PRä)
2000: 18.10. Kuo Puutossalmi 5 E (AHg, IMa)
2001: 25.8.2001 Suo Ysitie 6 SE (HKä), 13.9. Vrk Pitkäläniemi 10 (3a) NW (MMi), 22.9. Sii Vehkamäki 4 (2a) W (EB), 27.9. Vrk Pitkäläniemi 3 m NW (MMi)
2002: 21.4. Vrk Pitkäläniemi 2 m (monet), 4.10. Maa Onkivesi, Karvaselkä a34 SE (PRu), 4.10. Sii Kemira 11 (4a) m + kiert (MU), 5.10. Sii Vehkamäki 16 (5a) m + kiert (max a10) (MU ym.).
2003: 16.3. Sii Kemira 9 NNE (MU), 19.4. Iis Koivuniemi 2 m (KB), 10.8. Sii Kemira a13 nS (MU), 26.10. Kuo Puutossalmi 10 (2a) mSW (PRe, RSu).
2004: 7.3. Sii Ahmon pellot 11 (3a) WNW (MU), 8.3. Sii Ahmon pellot 5 (2a) W (MU), 12.3. Sii Ahmon pellot 9 (4a) SW-N (MU), 13.3. Sii Kemira 2 p + 13 (2a) W (MU), 20.10. Suo Lylynkangas 16 kiert (ATo).

Vihervarpunen *Carduelis spinus*

Katsauksessa ovat mukana vuodenvaihteen jälkeen havaitut suuremmat määrät (jos niitä on), syksyn vaelluksen aloittajat, suurimmat kertymät sekä merkittävimmät havaintosummat/kk (merkintätapa: yks/VIII = elokuu).
1999: Syksyn ensimmäisiä 4.9. Kuo Karhonsaari 54 m (EB), 6.9. Kuopio Huuha n20 m (EB), 27.9. Kaa Luikonniemi a25m (PRä).

2000: Havaintoja kirjattu vähän (41 yks).

2001: Suurimpia määriä talvella: 7.1. Vrk Päiviönsaari a35p (MMi ym), 13.1. Kuo Väinölänniemi a60 kiert (PRe, RSu), 21.1. Kuo Saarijärventie 90 p (HKä), 20.2. Kuo Rypysuo a40 p (MRe, PRe), 27.2. Vrk Mula 40 p (OHu)
 Vaellus alkoi vilkkaana ja runsaana jo heinäkuun puolella: 26.7. Sii Vehkamäki 70 SW-NW (MU), 28.7. Sii Toivala, Kinnulanmäki 186 (28a) SW-NW (PRe), 3.8. Sii Ahmon pellot 180 m, enimm. SW-W (MU), 4.8. Sii Vehkamäki 318 NW (MU, ALä, IMa), 23.8. Maa Kärmelahti 400 p (ALä, LLä, ARi). Havaintosummat: 290/VII, 1017/VIII, 63/IX.

2002: Suurimpia määriä keväältä: 14.4. Rau Rastunsuo 20 m (KSi), 23.4. Suo Lylynniityt 50 p (EeT, ATo), 27.4. Sii Vehkamäki 75 m (EB, MU).

Syysliikkeitä alkoi jo heinäkuun puolella ja jatkui suhteellisen vilkkaana lokakuun loppupuolelle mm: 31.7. Sii Siltasalmi 65 (4a) NW (MU), 24.8. Sii Raasio 25 m (MU), 21.9. Kuo Puutossalmi 30 E (monet), 5.10. Suo Suonteen Laakonlahti 60 mNW (ATo), 11.10. Suo Valkeisenlammen ranta 120 kiert (ATo), 12.10. Sii Siltasalmi 40 (2a) S (MU). Havaintosummat: 67/VIII, 60/IX, 324/X.

2003: Talvelta runsasmääräisiä havaintoja mm: 16.2. Rau Konnekoski, Partolaisenvuori a80 p (JKn, EKä), 22.2. Vrk Häyrylä a100p (OHu), 25.2. Rau Kiesimä, Sonkarinsalmi a n220 p (KSi), 27.2. Vrk Tyyskä n130 kiert (MMi, TiM), 2.3. Kuo Sorsasalo 95 (2a) kiert (PRe, RSu), 8.3.2003 Rau Vaajasalmi,

Nujula a n100 (STo/EVe). Havaintosummat 701/II, nn480/III.

Syyspuolen vaeltelu alkoi heinäkuun puolella, oli vilkkaimmillaan syyskuussa ja jatkui yksittäisiksi hiipuen joulukuulle saakka mm: 12.7. Kuo Puutossalmi 54 (4a) SE (PRe), 6.9. Sii Ahmon pellot 41 m (MU), 18.9. Kuo Itkonniemi a45 p (AHg), 20.9. Sii Vehkamäki 120 m (MU ym), 11.10. Kuo Puutossalmi a60 m (monet). Havaintosummat: 224/IX, 112/X.

2004: Kevään suurimmat parvet: 6.4. Kuo Savuniemi n20 p (ERi), 18.4. Sii Kemira 35 m (MU). Havaintosummat: 24/I, 13/II, 3/III, 104/IV.

Syyspuolen vaeltelu alkoi räväkästi 10.7. Kuo Puutossalmi 140 (7a) W (PRe) ja jatkui runsaana elo-syyskuun mm: 17.8. Suo Valkeisenkatu 200 kiert (ATo), 24.8. Kuo Haapaniemi n250p (PRe), 19.9. Sii Siltasalmi n300 nS (MU), 22.9. Kuo Puutossalmi 110 (6a) m, lähinnä E (PRe), 26.9. Sii Siltasalmi 230 m (MU), 3.10. Sii Siltasalmi 105 m (MU). Havaintosummat: 659/VIII, 755/IX, 158/X, 73/XI, 50/XII.

Urpiaainen *Carduelis flammea*

Urpiaishavainnot on koottu kuukausittain diagrammiksi. Parvien vaeltelu ja todennäköinen liittyminen suurparviksi on otettu huomioon seuraavasti: Havaintosummat on laskettu niin, että selvästi samalta alueelta samoina aikoina ilmoitetut eri p/kiert- parvet on tulkittu samoiksi ja lähipäivinä samalta paikalta ilmoitetusta parvista on otettu mukaan suurin. Jotkut havainnot ovat lisämerkinnällä PL, jonka summa on mukana luvuissa.

Valikoituja huomioita vuosittain.

1999: Maaliskuulta vain tämä runsas havainto 19.3. Lep Riikinneva n3000 N (OHu)

2000: Syyskuun ainoat: 26.9. Sii Ahmon pellot 1150 + (PL) 1150(17a) m (MU), 30.9. Kuo Puutossalmi 80 (a60 E + a20 kiert) (AHg). Lokakuun suurhavainto 12.10. Kuo Puutossalmi 5720 (114a) SE (monet). Marraskuulta vain kaksi 4.11. Kuo Vehmasmäki 690 (240 + a450) (AHg), 18.11. Sii Siltasalmi PL n3000 m (MU). Joulukuulta mukana yksi 6.12. Iis Koivuniemi 400 m (KBo).

2001: Tammikuulta runsaasti ja laajalti havaintoja mm: 1.1. Kuo Neulalahti a300p (MKe ym.), 3.1. Lep Nikkilänmäki 300 kiert (HR6), 7.1. Kuo Sammalniemi 500 m (PHu), 13.1. Vrk Lehtoniemi 400 p (HKä), 19.1. Sii Räisälä 1000 p (MU), 21.1. Kuo Linnanpelto-Männistö 400 p (HKä). Helmikuun havainnoista mainittakoon 25.2. Kuo Puijonsarvi 662 kiert (AHa) ja maaliskuulta 29.3. Kuo Vehmasmäki, Tikkalanmäki 325 (18a) W (AHg). Huhtikuulta löytyy suurmuuttoa 3.4. Rau Tyyrinvirta n2000(37a) m (EVe, RHu, TPä) ja "älyttömän isoja parvia" 4.4. Suo Iisvesi väh n500 (ATo). Syksyn vähäisistä määristä suurin 13.10. Sii Siltasalmi 140 (9a) SE (MU)

2002: Niukka urpiaistalvi ja vuosi, jonka piikkinä vain lokakuu, jonka alkuna 2.10. Sii Vehkamäki 6 m (IMa). Suurimpia määriä: 5.10. Kuo Puutossalmi 460 (19a) W (monet), 5.10. Sii Vehkamäki 235 (13a) mNW (MU, EB, PRe), 6.10. Kuo Puutossalmi 410

W (monet), 9.10. Sii Vehkamäki 292 (15a) W-NW (EB), 12.10. Sii Siltasalmi 342 (15a) NW-N (MU).

2003: Helmikuulta 20.2. Lepp Nikkilänmäki a200 k (HRö). Maaliskuulla paljon muuttavia etenkin Rastulta, joista runsaimmat määrät: 14.3. 807 (34a) m (KSi), 15.3. 452 (30a) m (KSi), 16.3. 403 (22a) m (KSi). Myös Rau Tyyrinvirralla laskettiin urpiaisia: 17.3. 208 (10a) m (EVe), 25.3. 181 (35a) m (EVe). Urpiaisrikas kevät jatkui runsain kerääntymis-
min mm: 15.4. Lep Nikkilänmäki a n1000p (HRö), 16.4.2003 Rau Rastunsuo a600 m (KSi), 16.4. Sii Ahmon pellot 820 (31a) N-NW (MU), 17.4. Ter Haapamäki a500 p/kiert (MLi., EVe), 21.4. Sii Kemira 310 NW-N (MU).

Syksyn liikehdintä käynnistyi hitaasti: 6.9. Sii Ahmon pellot 1 m (MU). Lokakuulta yksi merkittävä kerääntymä 11.10. Maa Lapinjärvet n500 p (VMV) ja marraskuulta muuttoa 1.11. Kuo Puutossalmi 255 (8a) W (PRe).

2004: Kevään puolella vaellus kiihtyi maaliskuussa mm: 24.3. Nil Pölläkä 150 (UsK), 24.3. Vjä Mustanpuro 400 p (UsK), 28.3. Kiu Salahmintie n50 m NE (AGr). Huhtikuun suurin määrä 4.4. Vjä Sopenjärvi 363m, pääas. S (HHö).

Ensimmäistä liikehdintää syyspuolella 5.9. Sii Musti a2 mS (PRe, RSu) ja lokakuussa vilkastuvaa ainakin Sii Siltasalmeista katsottuna 3.10. 180 (9a) NW (MU), 24.10. n100 nS (MU), 31.10. 115 (5a) NW (MU). Muita kerääntymiä: 14.11. Lap Vääni a60p (JKo, ARi), 21.11. Kuo Linnanpelto a120 p (PRe), 27.11. Kiu Näläntöjärvi 60 p (UsK).

Käpylinnut

Havainnot käpylinnuista ovat osin satunnaisia ja yksittäinen, yksilömäärältään suuri havainto saattaa vinouttaa koko vuoden todellista esiintymistä. Tämän huomioon ottaen voidaan aineistosta kuitenkin nähdä, että vuonna 2001 metsien vakioäänimaisemaa oli käpylintujen näppäily ja viheltely. Myös vuonna 2002 niitä esiintyi suhteellisen runsaasti, vuonna 2004 vähemmän ja vuodelta 2003 on havaintoja jonkin verran. Niukkoja käppäri vuosia olivat 1999 ja 2000. Tässä valikoima suurimmista määristä/havainnoista.

Pikkukäpylintu *Loxia curvirostra*

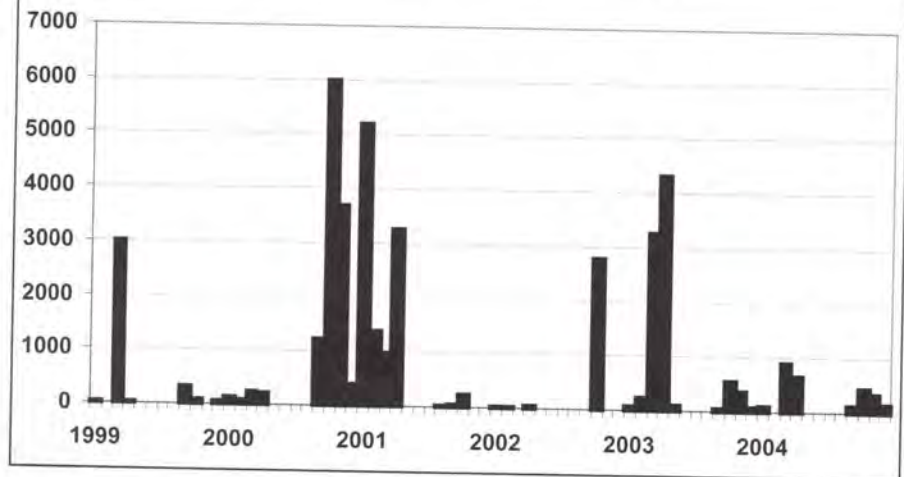
2001: 31.3. Vrk Niittypuro n20 p (MMi), 17.5. Rau Kerkonkoski 6 lentopoikue, ei lkm (EVe), 5.6. Kuo Puijo 29 SW (2a) (AHa), 7.6. Lep Nikkilänmäki 119 (8a) SW (HRö), 22.6. Rvr Pumpulikirkko n20 kiert (5 juv) (ALä, LLä), 27.6. Lep Nikkilänmäki 20 SW (HRö, RRö), 28.6. Kaa Keltti 20 m (IMa, LHa, SVi), 1.7. Nilsia Pisa 19 (2a) SW (PRe, RSu), 28.7. Sii Toivala, Kinnulanmäki 20 m (PRe).

2002: 9.7. Kiu Korkeanjärvi a28 W (ATa), 11.10. Kuo Kolmisoppi - Vuorilampi 25 (2a) kiert (PRe).

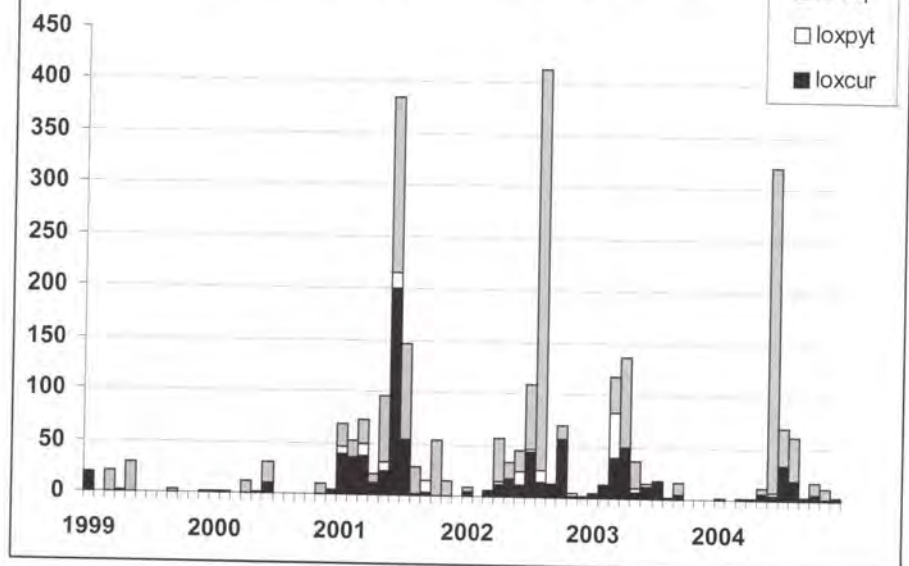
2003: 22.3. Iis Nieminen 20 p (KBo), 11.4. Kuo Sotkanniemi n15 p (AHg), 16.3. Rau Kerkonkoski 6 p (JPo).

2004: 10.7. Kuo Puutossalmi 34 Lcur + sp 34 (4a) W (PRe)

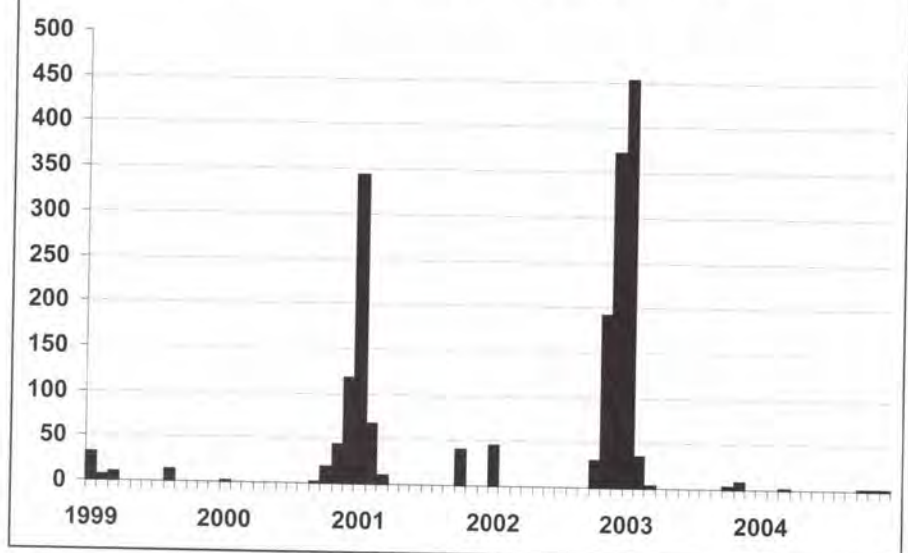
URPIAISTEN MÄÄRÄ KUUKAUSITTAIN

KÄPYLINTUJEN MÄÄRÄT KUUKAUSITTAIN

TAVIOKUURNIEN MÄÄRÄ KUUKAUSITTAIN

Käpylintulaji/pikku/iso *Loxia* sp.

2001: 12.5. Sii Vehkamäki 35 (6a) SW-NW (MU), 16.6. Sii Kasurilanmäki a25 NW + a15 SSW (KRu), 28.6. Kaa Keltti 65 m (IMa, LHa, SVi), 26.7. Sii Vehkamäki 39 (5a) m/kiert (MU).

2002: 22.4. Maa Kinnulanlahti, Pyssymäki 30 m (JKe ym.), 9.7. Sii Raasio 52 (4a) NW (MU), 3.8. Sii Raasio 79 m (MU), 3.8. Sii Toivala, Kinnulanniemi 40 m (PRe), 6.8. Vrk Mula 30 SW (OHu), 7.8. Kuo Sorsasalo 75 m (IMa), 17.8. Sii Raasio 44 m (MU, EB), 18.8. Sii Vehkamäki 39 m (EB), 21.8. Vrk Pitkälanniemi 33 m (MMi), 11.10. Kuo Kolmisoppi 30 (3a) m/kiert (PRe), 18.10. Kuo Silmäsuu a14 W (MKe).

2003: 12.4. Vrk Ruokojärvi 19 m (AnK, KKo), 19.4. Sii Vehkamäki 38 m (MU, PRe, RSu), 13.5. Kuo Neulaniemi a25 (EB).

2004: 1.6. Rvr Tiilikajärven kansallispuisto 24 (3a) SW-W (MU) 6.6. Sii Toivala, Uuhimäki 35 (3a) W (MRe, PRe, RSu), 7.6.

Tuu Pajulahti 50 (4a) m (HHö), 7.6. Kuo Ranta-Toivala 30 m (HHö), 9.6. Rvr Tiilikka Sammakkosuo a40 W (MU), 5.6. Sii Jälä 79 (4a) W (MU), 21.6. Tuu Tuusjärvi a36m (HHö), 10.7. Kuo Puutossalmi Lcur 34 + sp 34 (4a) W (PRe), 22.7. Iis Salmenrannantie n. 30 p, lehtikuusissa (THu), 7.8. Sii Jännevirta Vehkamäki 11 (2a) m (MU, EB)

Taviokuurna *Pinicola enucleator*

Katsausjakson ”papukaijatalvia” olivat 2000- 2001 ja 2002-2003, joiden joulu- tamikuussa päästiin parvittain seuraamaan näiden värikkäiden lintujen hiljaista hyörimää pihlajanmarjoja mutustellen.

Valikoima suurimmista parvista ei puolilta maakuntaa:

1999: 6.1. Iis keskusta 20 p (LJä)

2000: 13.12. Iis keskusta 44 p (KAs), 17.12. Kuo Siikaniemi 35 m (EB), 17.12. Kuo keskusta 29 p (EB)

2001: 7.1. Vrk Joutenlahti a30p (RMi ym),

18.1. Iis Makkaralahti-keskusta 29 p (AVä, MNi), 21.1. Kuo Linnanpelto-Männistö 26 p (HKä), 2.2. Kiu keskusta 39 p (ATa), 28.10. Maa Tavinsalmi a35 W (TF, MKe)

2002: 20.1. Sii Monni, Hiekkala a36 p (MKe, TF), 1.11. Iis Keskusta 30 p (KJä), 9.11. Kuo Pappilanmäki 30 p (PRe, RSu), 11.11. Iis Kirkonsalmentie 40 p (KBo), 1.12. Kuo Puijontie n40 p (ALä), 8.12. Kuo Saarijärvi-Inkilänmäki a n50 (KRu), 25.12. Vrk Turjanvirta a28p (OHu), 28.12. Kuo Vehmasmäki, Ekoraitti a35 kiert (AHg), 29.12. Maa kk 40 p (PeM)

2003: 1.1. Kuo Iso hautausmaa n30 kiert (PHu), 5.1. Sii kk-Leppäkaarre 37 p (MU), 5.1. Lap kk a24p (JKo), 6.1. Vrk Mula 38 p (MMi), 7.1. Vrk Könönpelto 27 p (MMi), 10.1. Rau kk. 20 p (KSi), 16.1. Kuo Savilahti 50 p (EB), 29.1. Kuo Haapaniemi a24p (PRe), 26.1. Kuo Saarijärvi n30 kiert (ALä).

Pulmunen on kevään ensimmäisiä saapujia. Keväällä nähdään parhaimmillaan jopa yli 500 yksilön parvia. Syksyisin nähdään yleensä vain yksittäisiä lintuja.

Kuva Eelis Rissanen.

Taivaanvuohen uusi saapumisennätys kirjattiin 5.4.2001. Kuva Eelis Rissanen.

LAULUJOUTSENEEN VOITTOKULKU

Jukka Kauppinen

Vanhimmat merkinnät Pohjois-Euroopan joutsenista ovat esihistoriallisen ajan kalliomaalauksista Itä-Karjalasta, jossa laulujoutsen on ollut pyhä lintu ja sen tappaminen tabu. Järvi-Suomen ensimmäiset joutsentiedot ovat kivikauden metsästäjien tulisijoilta. Riistalintujen luulöytöjen joukosta on paljastunut myös jokunen joutsenen luu.

Kirjallisten arkistojen varhaiset joutsenhavainnot ovat pääosin muuttoajalta. Vanhat otaksutut pesimistiedot perustuvat yleensä paikannimiin. Ne eivät kuitenkaan kerro esiintymiskuvasta, onko joku Joutenniemi saanut nimensä laulujoutsenen muutonaikaisen levähdysvai kesäisen pesimäpaikan mukaan, tai onko se aivan muuta puhetta.

Perimätietona on kerrottu joutsenten pesineen vanhoina aikoina myös Pohjois-Savossa; kuulopuheita on 1800-luvun loppupuolelta ja 1900-luvun alusta. E. W. Suomalainenkin (1908) mainitsi muutto aikaisten havaintojen lisäksi: "Pesii kuitenkin kuulon mukaan Rautavaaran ja Nilsin asumattomissa saloseuduissa". Tätä vanhempi arkistokirjaus pesimisestä on 1870-luvulta, sekin varmistamaton.

Kun maaliskuun lopulla 1932 opettaja Matti Jauhiainen Kaavilta oli ilmoittanut 50-100 linnun joutsenparven ja kun samoihin aikoihin oli nähty muuttoparvia Siilinjärven Jännevirralla ja Karttussa, Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksessä vedottiin suureen yleisöön sanomalehtien välityksellä, että joutsenhavaintoja ilmoitettaisiin museolle. Näin ollen joutsenseuranta alkoi museolla jo noin 75 vuotta sitten - tosin havaintoja on merkitty ylös myös vanhemmalta ajalta, niiden joukossa varmistamaton pesiminen Varpaisjärveltä yhdeksänkymmenen vuoden takaa, 1916.

Uudenvuoden päivänä 1921 maisteri Miettinen oli nähnyt joutsenten lentävän lounaaseen - ennen julkaisemattomia joutsenhavaintoja museon arkistosta

Vanhoja kirjallisia dokumentteja joutsenten esiintymisestä on melko niukasti ja ne on yleensä koottu jo julkaisuihin. Kuopion luonnontieteellisen museon arkistoissa on kuitenkin muutamia ennen

mainitsemattomia tietoja, pääasiassa keväältä ja talviajalta.

*Suonenjoella Jylängin järven jäältä neljätöistavuotias poika oli ampu-
nut joutsenen vuonna 1920 joulukuun puolivälissä, ilmoitti tarkastaja O. A. F. Lönnbohm. Niin ikään Suonenjoella ja samana talvena - uudenvuoden päivänä 1921 - maisteri Miettinen oli nähnyt joutsenten lentävän lounaaseen.*

Usein talviset joutsenhavainnot olivat poikkeuksellisten leutojen talvien merkkejä. Kolme joutsenta oli nähty lentävän lounaaseen joulun aaton-aattona 1929 - tuona talvena kuljettiin laivalla vielä tammikuun lopulla. "Tavattomasta" talvesta 1936/37, jolloin laivaliikenne jatkui tammikuun puolelle, todistaa myös tämä havainto: Reviisori Gustafsson kertoi nähneensä matkustaessaan Riistavesi-laivassa 27.12. 1936 seitsemän joutsenen lähtevän lentoan Kallavedestä.

Myös 40-luvulta kirjattiin talvisia joutsenia: 3.1.1944 lintumiehinä tunnetut Sovisen veljekset olivat havainneet Kuopiossa kahden yksilön lentävän pohjoista kohti ja 11.1. useat henkilöt olivat nähneet ensin kymmenen joutsenen parven menossa koillista kohti, sitten kaksi koilliseen ja 21 yksilöä länteen päin. Vuoden 1945 joulukuun puolivälistä Karppasella oli havaintoja parinkymmenen joutsenen parvista. Vuoden 1947 tapaninpäivänä oli havaittu Laivonsaareissa 15-20 yksilöä matkalla etelää kohti.

Maaliskuussa 1951 ilmoitettiin, että Rautalammin Karinkosken sulassa oli tammikuusta lähtien talvehtinut joutsenpari.

Vaikka joutsenta on pidetty silmäillä ja havainnot siitä ylittivät ennen myös sanomalehtien uutiskynnyksen, varmoja tietoja lajin pesimisestä Pohjois-Savossa on vasta 1960-luvun lopulta alkaen. Poikkeuksena ovat nämä kaksi merkin-
tää toukokuun loppupuolelta 1953, jolloin sanomalehdissä julkaistiin pesimiseen viittaavia uutisia: "Suvantojärven tienoilla on havaittu yksi joutsenpari ja Lapinlahdesta pohjoiseen sijaitsevan Pajujärven kylässä erään järven rannalla 2 joutsenparia." Näitäkään tietoja ei ole voitu pitää varmistettuina pesimistapauksina. Savon ulkopuolelta Kainuusta ja Pohjois-Karjalasta on toki arkistoissa

varmaksi dokumentoituja pesintöjä noilta ajoilta.

Entä jos joutsenen kotitumista Itä-Suomeen autettaisiin siirtoistutuksin, miettivät luonnonystävä ainakin Kuopiossa, jossa kaupunginisäät olivat havigelleet jonkinlaisia joutsenta kaupunkinähtävyydeksi. Vuoden 1963 alussa eläinlääkäri-kirjailija Yrjö Kokko kutsuttuna museon joutsenesitelmöijänä esitti, että Kuopioon hankittavien joutsenten pitäisi olla nimenomaan laulujoutsenia. Hänen mielestään Itä-Suomen kaupungeissa kasvatettavien yksilöiden avulla voitaisiin kanta saada leviämään alkuperäisille asuin-
sijoilleen. Kokko oli valmis hankkimaan "menestyvän joutsenparin Kuopioon, jos kaupunki on suostuvainen huolehtimaan niistä".

Mutta joutsen ilmestyi mainittuna vuotena 1963 omin neuvojin. Tälle vuodelle on kirjattu Savon uuden joutsenajan ensimmäinen tähti, luonnollisen leviämiskehityksen alku: Pieksämäen maalaiskunnassa syntyi kolme poikasta (Haapanen ym. 1973a).

Savon joutsenen neljäkymmentä vuotta - asutushistoria tunnetaan hyvin

Puoli vuosisataa sitten laulujoutsen oli kuolemaisillaan Suomesta sukupuuttoon. Kannan ollessa niukimmillaan 1940-luvulla se oli perääntynyt pohjoiseen Lappiin - pesivä pareja oli tuolloin vain muutamia kymmeniä. Pohjoisissa äärioloissa poikastuotto jäi vaatimattomaksi. Poikueet olivat pieniä, ja lisäksi pohjoisten vesien jäätön aika oli auttamatta liian lyhyt, jotta poikaset olisivat ehtineet joka vuosi varttua kunnolla lentokykyisiksi. Salametsästäjät ja erilaiset "joutsenten elättäjät" ottivat lisäksi vähästäkin osansa.

Laulujoutsenen tulevaisuus näytti pohjoisessa melkein jo menetetyllä. Kuitenkin suojelutahto oli herännyt - kiitos siitä ensisijassa kirjailija-eläinlääkäri Yrjö Kokon teoksille "Laulujoutsen" (1950) ja "Ne tulevat takaisin" (1954). Laulujoutsen oli saanut aseman suomalaisen luonnon ja sen suojelun symbolina - jospa ne palaavat entisille asuin-
sijoilleen!

Joutsenen pelastuminen ja menestystarina on vailla vertaa, kuin oppikirja-esimerkki: sen vaiheista saamme lukea montasopeutusstrategiaa. Ratkaisevin avain voittokulkuun oli levittäytyminen pohjoisen soilta ja karuilta pikkuvesiltä etelämmäksi matalien runsaskasvuisten järvien asukkaaksi. Kun 1800-luvun loppupuolella oli keksitty laskea järvien vedenpintaa karjalouden tarpeisiin ja saatu aikaan matalien järvien nopeutuva umpeenkasvu, oli syntynyt uusi järvityyppi - matalat sararantaiset kortejärvet - jotka tarjosivat joutsenelle vapaan, käyttämättömän ekologisen lokeron. Aluksi aralle erakkolajille soiden ja metsien ympäröimät, rauhalliset, melkein "hylätyt" kosteikot antoivat pesimärauhan. Kun sitten joutsenet tottuivat ihmisasutukseen ja vähitellen asettuivat viljelyseutujen reheville järville ja vihdoin myös karujen vesien matalille lahille, voittokulku oli viitoitettu: laulujoutsenesta koko Suomen lintu!

Lajin leviämishistoriaa ja kannan runsastumista Suomessa on dokumentoitu monissa yhteyksissä (esim. Haapanen 1987, 1991, Haapanen ym. 1973a, b, Kauppinen & Tuomainen 1986, Ohltonen 1992, Väisänen ym. 1998). Lyhyessä ajassa myös omin silmin olemme saaneet todistaa harvinaisen näkyvää luonnonhistoriallista sopeutumis- ja menestystarinaa. Kun joutsen Järvi-Suomessa alkoi saada sillanpääasemaa 1960-luvulla, kuka olisi uskonut, että niitä 2000-luvun alussa Pohjois-Savossa voisi olla runsaat puoleentuhatta paria - pian jo tuhat!

Savon joutsenten varhaisvaiheista on julkaistu artikkeleja (Haapanen ym. 1973a), samoin Pohjois-Savon kosteikkojen asuttamisesta 1990-luvulle uusin elinympäristöjen valloitukseen asti (Kauppinen & Tuomainen 1986, Kauppinen 1999, 2004). Ympäristö- ja linnustoseurannan erityiskohteena Kuopion luonnontieteellisessä museossa on selvitetty laulujoutsenen esiintymistä, elinympäristön valintaa ja pesimistulosta; tässä yhteydessä on kartoitettu kannan suuruutta Pohjois-Savossa myös luonnonharrastajilta ja suurelta yleisöltä tiedustellen. 1990-luvun puolivälissä tehtiin laaja kysely pesivän kannan suuruuden selvittämiseksi. Pesimäpaikkoja kyseltiin kesällä 2003 museokävijöiltä eräaiheisen näyttelyn yhteydessä yhdessä Pohjois-Savon riistanhoitopiirin kanssa. Vuonna 2004 tehtiin Suomen BirdLifen aloitteesta valtakunnallinen tilannekartoitus, joka toteutettiin Pohjois-Savossa lintutieteellisen yhdistyksen Kuikan ja Kuopion luonnontieteel-

lisen museon yhteistyönä. Joutsentietoja saatiin lintu- ja luontoharrastajille järjestetyn havaintokeruun yhteydessä; lisäksi niitä koottiin erilaisin tiedusteluin, joita suunnattiin muun muassa riistanhoitoyhdistysten kautta metsästäjille ja suurelle yleisölle maakunta- ja paikallislehtiä sekä radiokanavia käyttäen. Tiedotusvälineitä pyrittiin aktivoimaan kesän eri vaiheissa toimittamalla niille ajankohtaisia uutistiedotteita ja väliaikakatsauksia pesimistilanteesta, kannan koosta ja pesimistuloksesta.

Vuoden 2004 tilannekartoituksen pohjana olivat aiemmat seurantatiedot ja inventoinnit 1980- ja 1990-luvulta. Muodostunutta yhdyshenkilöverkostoa hyödynnettiin etenkin poikuetietojen aktiivisessa keruussa. Havainnointitehokkuus oli alueellisesti melko samankaltainen koko Pohjois-Savossa. Kuitenkin maakunnan reunaosat jäivät huonommalle osalle, suurista kunnista etenkin Rautavaara ja Sonkajärvi.

Museon joutsentiedostoon on tallennettu eniten havaintoja 1990-luvun puolivälistä ja nyt uusimpien tiedustelujen yhteydessä. Havaintojaan ilmoitti vuonna 2004 eri muodossa 180 henkilöä, ja kaikkiaan joutsentietoja on kertynyt 680 havainnoijalta.

Tässä katsauksessa tarkastellaan vuoden 2004 havaintoja ja aiempaa perusaineistoa käyttäen pesivän joutsen kannan suuruutta, elinympäristöä, alueellista esiintymistä sekä pesimistulosta Pohjois-Savossa. Populaation kasvu- ja leviämisdynamiikkaan syvennyttään tarkemmin toisessa yhteydessä.

Muutamasta parista kuuteensataan

Järvi-Suomen joutsenkanta on levittäytynyt monesta suunnasta, pääasiassa pohjoisesta ja koillisesta päin (Kainuun ja Pohjois-Karjalan etujoukoista) ja lännestä (Suomenselän laajenemissuunnasta); lisäksi Etelä-Savo muodosti oman varhaisen saarekkeen jo 1960-luvulla, kuten Haapanen ym. (1973a) totesivat artikkelissa "Savon joutsenkanta kymmenvuotias". Etelä-Savon erillinen esiintymä alkoi Pieksämäen maalaiskunnan varhaisesta pesinnästä 1963.

Eteläisen Suomen ensimmäisiä pesintäpaikkoja kuvaavassa kartassa (Haapanen ym. 1973a) Pohjois-Savon reunamilla oli aluksi vain muutama piste. Muut nelisenkymmentä paikkaa olivat Pohjois-Karjalasta, Kainuusta, Suomenselältä ja Etelä-Savosta (Kuva 1).

Joutsenen ollessa aluksi saloseutujen

Kuva 1. Laulujoutsenen eteläisimmät tunnetut pesimäpaikat vuosina 1963-72 Haapasen ym. (1973a) mukaan.

Kuva 2. Laulujoutsenen tunnetut pesimäpaikat Pohjois-Savossa vuosina 1960-85 Kauppinen & Tuomaisen (1986) mukaan.

varovainen pesijä sen rauhaa kunnioitettiin eikä siitä paljon huudeltu - olkoon omissa oloissaan, monet ajattelivat. Näin ollen joitakin varhaisia esiintymislöytöjä on saattanut jäädä vain pienen piirin tietoon ja sinne hautautunut laajemmalla julkisuudella.

Pohjois-Savosta tunnettiin 1970-luvun alussa neljä joutsenen pesimispaikkaa. 1980-luvun puolivälissä niitä oli runsaat 20 (Kuva 2) ja kannaksi arvioitiin noin 25-30 paria (Kauppinen & Tuomainen 1986). Saman vuosikymmenen lopulla tiedettiin noin 30 paikkaa. Yksityiskohtaisin inventoinnin saatiin museon

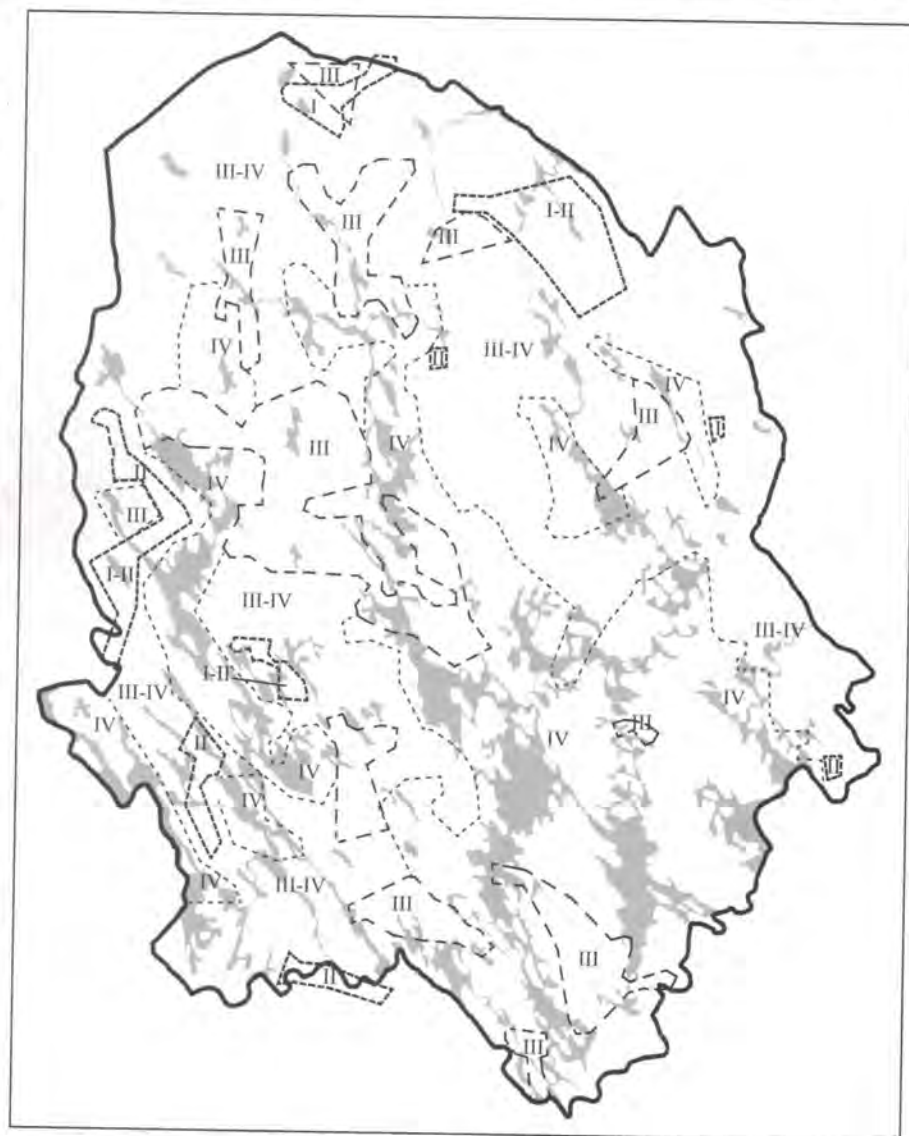
selvityksessä 1990-luvun alkupuolelta mainitun 30 vanhan pesimispaikan lisäksi tietoon 160 uutta paikkaa, jonka perusteella arvioin kannan olleen vuosikymmen puolivälissä noin 200 pesivää paria (Kauppinen 1999).

Vuonna 2004 saatiin pesimistieto yhteensä 275 reviiriltä, joiden lisäksi on tiedossa aiemmilta vuosilta 237 muuta paikkaa. Jos oletamme nämä kaikki asutuiksi myös vuonna 2004, saamme kokonaismääräksi 512 pesivää paria. Oletukselle on vahva perusta: aiemmat pesimäpaikat - tai lähiseudun mahdolliset vaihtoehtoiset paikat - tulevat kokemusteni mukaan yleensä asutuksi vuodesta toiseen useinkin sukupolven ajan. Kuitenkin joku osa vanhoista paikoista on autoitunut, ehkä enintään neljännes. Tämän oletuksen mukaan käytössä voisi olla noin 450 paikkaa. Seutu- ja kuntakohtaisen tilannearvion mukaan näyttää kuitenkin siltä, että läheskään kaikki pesinnät eivät ole tulleet tietoon. Tunteuttomaa voisi olla 100-200, ehkä 150 - tällöin pesiviä olisi yhteensä noin 600 paria. Tai jos arvioimme hiukan toisella tavalla "tunteuttomien" osuuden olevan yksi neljäsosa tai kolmasosa kokonaiskannasta, saamme vuoden 2004 pesiväksi kannaksi 600 paria, vähän enemmänkin.

Pieniltä kortejärviltä suurille reittivesille

Joutsen asutti ensin muutamia soita ja matalia, metsä- ja suorantaisia sara-kortejärviä. Tämä lintujärviasutuksen ensivaihe kesti Pohjois-Savossa parikymmentä vuotta, ja näitä avainbiotooppeja riitti maakunnassa runsaalle sadalle parille. Kyseinen levittäytymisvaihe käy ilmi myös lintuvesitutkimuksissa: Kuntoistuin linnustolaskentoja osalla 70-luvulla tutkimillani järvillä 80-luvun puolivälissä, joutsen oli ilmestynyt pesijäksi kuudelle 28 tutkitusta runsaskasvustoisesta järvestä, joilla se ei esiintynyt vielä kymmenen vuotta aiemmin. Toistaessamme Veli-Matti Väänänen kanssa kyseisten järvien laskennat jälleen 1990-luvun puolivälissä, totesimme niistä puolet (14) joutsenen asuttamiksi. Nyt lähes kaikilla pesitään.

Kun lajin mieluuisimmat elinympäristöt - matalat luhtarantaiset ja kortekoiset kosteikot - oli pääosin asutettu, vuorossa olivat viljelyseutujen ruovikoiset lintujärvet, sitten myös karummat järvet lahtineen, ja näitähän Savossa on riittänyt! Uusien elinympäristöjen valloitus on ollut menestymisen avain; poi-

Kuva 3. Pesivien laulujoutsenten alueellinen keskittyminen Pohjois-Savoon eri vaiheissa. Pesimäpaikat (512) on yhdistetty alueellisesti tiedossa olevan ensipesinnän mukaan seuraavasti: I (1965-80), II (1981-88), III (1989-1996) ja IV (1997-2004).

kastuotto on ollut lupaava myös suurilla reittivesillä.

Kanta oli aluksi keskittynyt maakunnan reunaosiin (Kuva 2). Vielä 1980-luvun puolivälissä oli erotettavissa erillinen Ylä-Savon esiintymä (Rautavaara-Sonkajärvi-Vieremä) ja läntinen Keitele-Pielavesi-Vesanto-Tervo-Rautalampi-Karttula -keskittymä. Molemmat käsittivät kymmenkunta paria. Lisäksi Etelä-Savon saareke oli työntymässä pohjoista kohti. Kullakin esiintymällä näyttää olevan oma, tietyistä ydinpareista lähtevä syntyhistoriansa.

Sukupolvina tarkastellen, vaikkapa neljän vuoden jaksoina - yhteensä kymmenen sukupolvea - asutushistorian I vaiheessa neljän ensimmäisen nelivuotisjakson aikana (1965-80) ja II vaiheessa kahden seuraavan nelivuotisjakson (1981-88) aikana esiintyminen oli alueellisesti hyvin rajoittunutta (Kuva 3).

Näiltä reuna-alueilta asutus laajeni maakunnan sisäosia kohti siten, että ensin (III vaihe) olivat vuorossa järvet suurten reittivesien välisillä alueilla ja viimeisessä vaiheessa IV (1997-2004) suuret reittivedet (Kuva 3). Asutus työntyi Kuopio-Siilinjärvi-Maaninka akselille vasta 1990-luvulla, jossa reittivesiä valittiin viimeiseksi 2000-luvulla.

Järvityypeittäin tarkastellen joutsenen pesiminen oli aina 1990-luvulle asti rajoittunut ns. mikсотrofisille lintujärville, jotka ovat matalia (syvyys 0.5-2.0 m), runsaan korte- ja sarakasvillisuuden luonnehtimia, vedenlaadultaan ruskeavetisiä ja melko happamia (Kauppinen 1993). Tällaiset järvikosteikot soiden lisäksi olivat muuallakin leviämisen alkuvaiheen biotooppeja (Haapanen ym. 1977). Sittenkin, viimeisen kymmenen vuoden aikana, ovat Pohjois-Savossa kelvanneet muutkin järvityypit: rehevät

viljelyseutujen järvet, erikokoiset rehevöityneet vedet (mesotrofiset) ja lopuksi jotkut pienet karut järvet ja suurten karujen järvien lahdet.

Pesimäjärvien kokojakautumassa (Taulukko 1) on tapahtunut selväpiirteinen muutos: Asutushistorian alkuvaiheessa valtaosa, yli 80 % asutuista järvistä oli pienehköjä, pinta-alaltaan alle 100 ha. Tarjolla olevat matalat kortejärvet olivat juuri tämänkaltaisia pikkukosteikkoja. Viime aikoina joutsenet ovat ottaneet käyttöön suurempia pesimäjärviä, yleensä karujen järvien lahtia; jopa 40 % on ollut suuria reittivesiä.

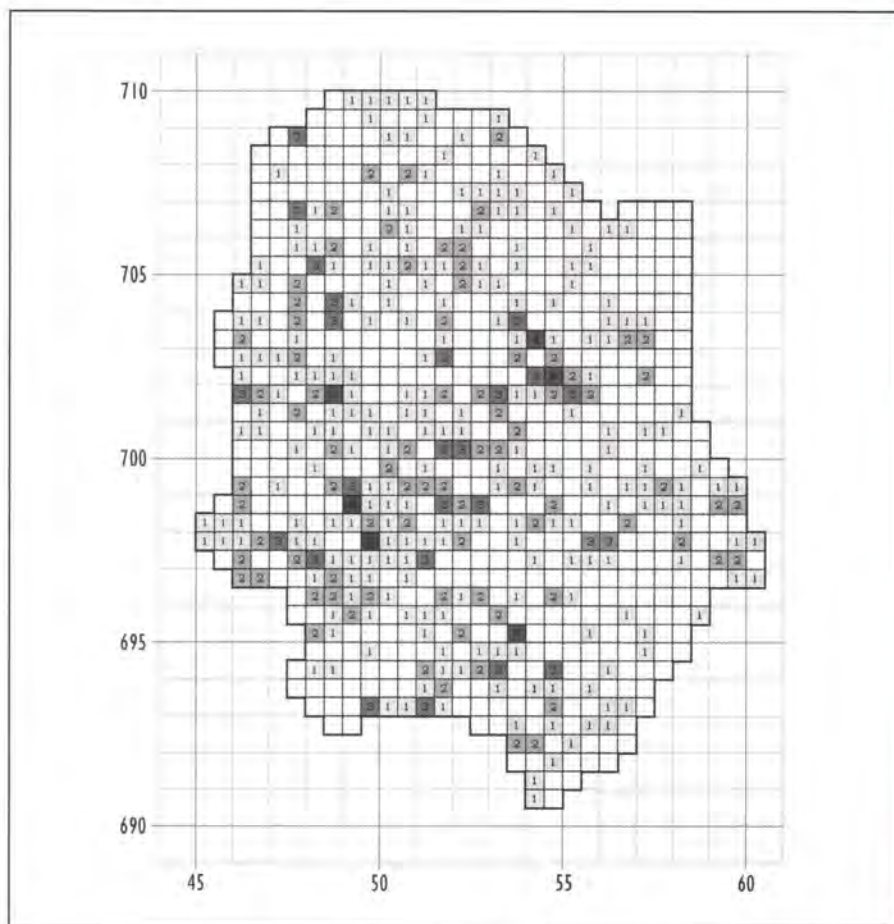
Vuoden 2004 pesä- ja poikuehavainnot koottaessa pyydettiin ilmoittamaan elinympäristö seuraavin vaihtoehtoisin kategorioin: suo, selkävesi, rehevä järvi, rehevä lahti, metsäjärvi ja muu. Tämänkaltaisessa ympäristön määrittelyssä on monenlaisia subjektiivisia tulkintamahdollisuuksia ja vaikeuksia, joten sen vaaran nojautuvaan biotooppijakautumaan on syytä suhtautua jonkin verran varauksellisesti. Usein juuri luokitteluvaikeudesta johtuen lukuissat havainnoijat jättivät elinympäristön kirjaamatta.

Elinympäristötieto saatiin 39 pesästä, joista 18 (46 %) oli rehevillä järvillä. Selvästi pienempi osuus pesistä oli selkävesillä, rehevillä lahdilla ja metsäjärvillä, 15-20 % kussakin biotoopissa. Suolla tavattiin vain kaksi pesää.

Vastaavat tiedot on 120 poikueesta. Rehevä lahti oli tässä tilastossa jo suosituin ympäristö, jossa tavattiin lähes 40 % poikueista. Rehevä järvi oli toiseksi suosituin (25 %), sitten metsäjärvi (18 %), selkävesi (8 %) ja muut (9 %) - pääasiassa turvetuotannosta vapautuneita altaita tai muita kaitteita, yleensä pieniä tekoaltaita.

Karttatarkastelussa (yhtenäiskoordinaatio ruudukolla 5x5 km, Kuva 4) vuosina 1968-2004 havaitut pesinnät näyttävät jakautuvan lähes koko maakunnan alueelle. Pesimäpaikkojen määrä vaihtelee ruutukohtaisesti ollen yleensä 1-3, joskus 4-6, josta tiheydeksi saadaan noin 0.05-0.2 paria neliökilometriä kohden. Osa ruuduista on jäänyt valkeiksi puutteellisen havainnoinnin vuoksi, tai laji ei todella pesi.

Kuntakohtaisesti tiedossa oleva pesimäpaikkojen määrä on yleensä 20-30, jopa 40 (Kuva 5). Vuoden 2004 todetut pesinnät (274), joka oli tiettävästi noin puolet todellisesta pesivien määrästä, jakautuivat nekin melko tasaisesti eri puolille maakuntaa, yleensä 10-20 paria kuntaa kohti.

Kuva 4. Laulujoutsenen tunnetut pesimäpaikat (498) Pohjois-Savossa yhtenäiskoordinaatistossa (ruudun koko 5x5 km) 1968-2004.

Kuva 5. Laulujoutsenen tunnetut pesimäpaikat (512) Pohjois-Savossa kunnittain 1968-2004.

Pesimistulos kertoo menestyksestä - runsaasta viidestä munasta neljä poikasta lentoon

Keskeinen populaation suuruuteen vaikuttava tekijä on lisääntymistulos, josta tarkastelemme tässä munapesue- ja poikuekokoja sekä poikueiden selviämistä ensimmäisten kuukausien aikana.

Vuodelta 2004 ilmoitettiin 17 haudontavaiheessa olevaa munapesuä, joissa oli 4-8 munaa (keskimäärin 5.5). Tavallisin munaluku oli neljä ja viisi. Lisäksi olen koonnut Pohjois-Savosta aineistoa 1980-luvulta lähtien yhteensä 66 eri pesueesta. Tämän aineiston mukaan munaluku on ollut 3-8, keskimäärin 5.7. Eniten on ollut kuutta ja viittä munaa. Aineisto on valtaosin runsaskasvustoisilta lintuvesiltä, tietävästi tuottoisimmilta elinympäristöiltä, joilla yleensä pesintä on jatkunut jo vuosia.

Munapesueen koko Pohjois-Savossa (5.5-5.7) on korkea verrattuna vaikkapa Haapasen ym. (1973b) vanhan aineiston Etelä-Suomen lukuun 4.7 - siis yksi muna suurempi. Ero Pohjois-Suomesta saatuaan pesuekokoon, keskimäärin 3.4 (Haapanen ym. 1973b), on runsaat kaksi munaa. Eteläisillä rehevillä järvillä ja lammilla munapesueet ovat suurempia kuin pohjoisen soilla ja karuilla järvillä. Oulun seudulta Kuusamoon ulottuvalta alueelta kootuissa pesueaineistoissa oli rehevillä järvillä keskimäärin 5.1 ja 4.9 munaa, kun taas karummissa ympäristöissä - soilla ja karuilla järvillä - oli vastaavasti 4.0 ja 4.3 munaa (Oh-tonen 1992, Oh-tonen & Huhtala 1991, Knudsen 1999.) Näin ollen rehevillä järvillä Pohjois-Savossa on noin 0.5 munaa enemmän kuin pohjoisempana Pohjois-Pohjanmaalla.

Suuri munamäärä tuottoisilla kosteikokobiotoopeilla näyttää siis olleen lisääntymismenestyksen vahva kulmakivi.

Tappioita tapahtuu munavaiheessa: usein yksi muna jää pesän pohjalle kuoriutumatta, joskus koko pesue tuhoutuu, eikä uusintapesuetta tehdä. Vuonna 2004 ilmoitettiin kahdeksan epäonnistunutta pesintää, joka on runsaat kolme prosenttia kaikista kyseisen vuoden todetuista pesinnöistä - luku tosin ei kerro luotettavasti tuhoutuneiden todellista osuutta, koska kaikkien pesintöjen vaiheita ei seurattu. Epäonnistumisen syistä mainittiin tulva, mahdollinen minkki ja läheisen pariskunnan häirintä. Lisäksi munien kuoriutumattomuutta todettiin,

Taulukko 1. Uusien käyttöön otettujen pesimäjärvien kokojakauma

Pohjois-Savossa kolmena ajanjaksona: 1968-89, 1990-99 ja 2000-2004.

Järven koko (ha)	1968- 89	(%)	1990- 99	(%)	2000- 04	(%)	Yht.	(%)
1-19	12	(35.3)	55	(32.0)	56	(20.8)	123	(25.8)
20-99	16	(47.1)	54	(31.4)	55	(20.4)	125	(26.3)
100-999	4	(11.8)	28	(16.3)	52	(19.3)	84	(17.7)
1000-	2	(5.9)	35	(20.3)	106	(39.4)	143	(30.1)
Yhteensä	34		172		269		475	

Taulukko 2. Joutsenpoikueiden kokojakauma

Pohjois-Savossa kesällä 2004 (179 poikuetta)

Poikasten määrä	Poikueita	% kaikista poikueista
1	3	1.7
2	17	9.5
3	39	21.8
4	41	22.9
5	47	26.3
6	23	12.8
7	9	5.0

Taulukko 3. Joutsenpoikueiden kokojakauma ja keskimääräinen koko onnistunutta pesintää kohti eri kuukausina Pohjois-Savossa vuonna 2004.

Poikasmäärä	1	2	3	4	5	6	7	Poikueita yht.	Poikueen keskikoko
Kesäkuu	1	5	19	16	27	14	4	97	4.45
Heinäkuu	1	11	18	17	28	13	7	106	4.36
Elokuu	1	11	20	20	21	15	4	103	4.18
Syyskuu	1	9	19	13	17	4	4	78	3.96

jonka arveltiin johtuvan muun muassa pariskunnan vanhuudesta. Aiemmilla vuosilla on pesätappioiden syiksi kirjattu vesivahingot, varis, muiden pesivien parien häirintä ja emon tapaturmainen menehtyminen.

Pesuekoon ohella menestymisen toinen kulmakivi on jälkeläisten selviäminen poikasvaiheesta lentokykyisiksi. Vuonna 2004 Pohjois-Savosta kootut poikue-tilastot - ja sitä aiemmatkin - kertovat yhtä lailla poikueiden menestymisestä. Kesällä 2004 tavattiin kaiken kaikkiaan 179 eri poikuetta, joissa oli keskimäärin 4.2 poikasta onnistunutta pesintää kohti. Eniten oli viiden, sitten neljän ja kolmen jälkeläisen perheitä (Taulukko 2). Kukin poikue on otettu tähän tilastoon vain kerran; mikäli siitä on ollut useita havaintoja kesän eri vaiheista, mukaan on kelpuutettu vain myöhäiskesän tieto. Kaikki poikueet mukaan lukien keskikoko laski neljän kuukauden aikana - kesäkuusta syyskuuhun - noin 0.5 poikasta seuraavasti: 4.5 - 4.4 - 4.2 - 4.0 (Taulukko 3). Tässä aineistossa oli 384 poikue-tietoa, yksi kultakin kuukaudesta.

Pesimiskauden aikana seurattiin lisäksi 53 saman poikueen vaiheita tilastoiden niistä erikseen kesä-, heinä-, eloj- ja syyskuun poikasmäärä. Kesäkuussa keskimääräinen poikuekoko oli korkea, lähes 4.8, väheten poikueen varhaisvaiheesta kohti lentokykyisen ikää vajaan yhden poikasen verran, noin 0.2-0.4 poikasta kuukaudessa seuraavan alenevan poikuekoon mukaan: 4.8 - 4.5 - 4.4 - 4.0.

Pohjois-Savossa selviytyy siis eri aineistoista yhteen vetäen keskimäärin 5.5-5.7 munitusta munasta 4.5-4.8 poikasta vesille. Tappiot ovat tähän mennessä yhden jälkeläisen verran. Kesän yli pääsee lentokykyään harjoittamaan keskimäärin neljä poikasta, joten kesäaikaiset tappiot ovat noin 0.5-0.8 poikasta. Kaiken kaikkiaan tappiot munavaiheesta lentokykyiseksi ovat näin ollen 1.5 jälkeläistä tai hiukan sen yli.

Haapasen ym. (1973b) vanhan aineiston mukaan kuoriutumisprosentti oli Suomessa 79 % munapesuevaiheesta (4.7) kesäkuuksiksi vastakuoriutuneiksi (3.7). Tappio - keskimäärin yksi poikainen - oli samaa luokkaa kuin Pohjois-Savossa. Lopputuloksena keskimääräi-

nen poikuekoko Haapasen ym. (1973b) mukaan hupeni Pohjois-Suomessa kesäkuun arvosta 3.2 niin, että se oli syyskuussa 2.5. Etelä-Suomessa vastaavat luvut olivat 3.6 ja 3.2 - ja nyt Pohjois-Savosta saatiin selvästi parempi tulos: 4.5-4.8 ja 4.0.

Joutsenasutuksen vakiintuessa pesimistulos näyttää myös parantuneen sitten alkuvaiheiden. Haapasen ym. (1973a) aineistosta laskien Savon ensimmäiset 19 pesintää vuosilta 1963-70 tuottivat keskimäärin 3.1 syyskuusta poikasta eli melkein yhden poikasen vähemmän kuin nykyisin.

Muihin aineistoihin verrattuna Pohjois-Savon hyvää pesimistulosta ei selitä niinkään poikasvaiheen menestys, vaan lähtökohtana on jo keväällä yhden munan ja kesäkuussa yhden poikasen etulyöntiasema. Menestymisen avaimia näyttävät olevan etelään leviäminen ja hakeutuminen suotuisaan elinympäristöön hyvätuottoisille järvikosteikoille, jossa muna- ja poikastuotto on suurempi ja poikaskuolleisuus pienempi kuin pohjoisessa. Lisäksi sulavesikausi on täällä riittävän pitkä poikasten 130-140 vuorokauden kehitysjaksolle.

Joutsenperheen alkuvaiheen menestys heijastunee pitkälle tulevaan, johon Knudsenin (1999) tutkimustulokset viittaavat. Hän seurasi Pohjois-Pohjanmaan joutsenten menestymistä munapesuvaiheesta (keskimäärin 4.4 muna) aina talvehtimisalueiden pesuekokoon (2.7) todeten, että suurimmat talvipoikueet tavataan nimenomaan reheviltä järveltä lähteneillä joutsenilla, ja tämä ero johtuu suurelta osin munapesueen koosta.

Hyvät poikastuottajat, menestyksen viitoittajat

Yksilöimme menestystä edelleen muutamia poikueilastojen yksityiskohtia esille nostaen:

Kun keskimääräinen poikuekoko on Pohjois-Savossa kesän aikana 4-5, yleisimmät poikuekoot ovat myös viisi ja neljä (yhteensä puolet kaikista poikueista). Hyviä poikastuottajia - viisi, kuusi tai seitsemän jälkeläistä tuottaneita - oli 44 % kaikista onnistuneista pesijöistä. Vaatimattomammin menestyneitä, alle neljän poikasen perheitä, oli kolmasosa kaikista, ja lisäksi on koko joukko poikasensa tyystin menettäneitä.

Miten selittyvät nämä menestymisen erot? Ehkä on kysymys elinympäristöstä, iästä, kokemuksesta, yksilöllisistä ja perinnöllisistä eroista sekä sattumasta - ehkä näistä kaikista?

Elinympäristön mukaan tarkastellen poikastuotossa ei näyttänyt olevan kovin suuria eroja vuonna 2004. Saman verran tuottivat metsäjärvet (keskimäärin 4.3 poikasta) kuin rehevät lahdetkin (4.4).

Vuosilta 1990-2004 kokoamani aineiston mukaan ensimmäistä kertaa paikalla pesineiden (44 poikuetta) keskimäärin 3.7 poikasta - oli 0.5 poikasta pienempi kuin kaikkien pesijöiden aineistossa. Eniten, peräti 42 %, oli neljän poikasen perheitä, sitten kolmen ja viiden.

Ensipesijöiden ja vanhempien yksilöiden kyvyssä tuottaa muna näyttää siis olevan eroja. Mutta eroihin lienee muitakin syitä: ensipesijät eivät saa yhtä hyvää tulosta kokemattomuuttaan tai jouduttuaan tyytymään marginaalisiin pesimisbiotoopeihin vanhempien ja kokeneempien varatessa parhaat päältä.

Län lisäksi hedelmällisyydessä on populaation sisäisiä yksilöllisiä eroja: jotkut yksilöt tuottavat enemmän kuin jotkut toiset. Havaintosarjat samoilta pesäpaikoilta - kyseessä monesti saman pariskunnan monivuotinen pesimishistoria - paljastavat näitä eroja. Mainittakoon tässä seuraavat:

- Pienehkö matalan lintujärven, jossa pesitty vuodesta 1992 saakka samalla pesäsaarella, erityisen tuottoisan pariskunnan (Pt) munalukusarja 1998-2005: 8, 6, 8, 8, 8, 6, 7, 6 (keskimäärin 7.1)

- Ilmeisen kahden peräkkäisen pariskunnan (Ks1 ja Ks2) munalukusarja samalta matalalta lintujärveltä, ensin pesäpaikka Ks1 1996-98: 6, 6, 7. Uuden pesäpaikan Ks2 neljän ja viiden munan sarja 1999-2004: 4, 5, 4, 5, 4, 5 (keskimäärin 4.5).

- Melko karun metsä- ja suorantaisen järven pariskunnan (Kr) kuoriutuneet poikaset, vaihteleva 4-7 sarja, ensimmäisestä pesinnästä alkaen 1996-05: 4, 5, 5, 6, (tässä pariskunta saattoi vaihtua: 4, 7, 7, 5, 6, 6 (keskimäärin 5.5))

- Karun järven saaripariskunnan (Nr) kuoriutuneet, vaihteleva 5-7 sarja 1998-2004: 6, 5, 6, 5, 6, 7, 7 (keskimäärin 6.0)

- Karun järven lahtipariskunnan (Lv) kuoriutuneet nousevassa sarjassa ensipesinnästä alkaen 2001-2004: 3, 4, 5, 6 (keskimäärin 4.5)

Aineistot osoittavat erilaisia muna- ja poikastuoton sarjallisuutta eri yksilöiden välillä: nouseva 3-6, vaihteleva 4-5, 4-7, 5-7, 6-7 ja 6-8. Tietävästi saman pariskunnan tuotossa on vuosien välillä vaihtelua 2-4 munan tai kuoriutuneen poikasen verran.

Pitkäaikaiset, tuottoiset pesimäpaikat, joista on lähtöisin monia kymmeniä, jopa satoja uusia joutsenia maailmalle, erottuvat joukosta. Nämä ovat matalia, runsaskasvuisia sara-kortejärviä, joissa perheet pysyttelevät yleensä koko poikueajan tai siirtyvät aikaisin-

taan elokuisen metsästyksen alkaessa muille vesille. Näitä tuottoisia joutsenkosteikkoja on eri puolilla maakuntaa, pääasiassa sen reuna-alueilla, ja ne ovat ruokkiineet lähiseutua ja tietävästi laajempiakin alueita kannan kasvukeskuksina. Monilla tällaisilla joutsenjärvillä on jo vuosikymmenien katkeamaton pesimishistoria.

Kymmenen sukupolven kehityskulku - ja tästä eteenpäin

Teoreettisesti ottaen Pohjois-Savon pesivä joutsenkanta on lisääntynyt kymmenen sukupolven ajan kaksinkertaistuen sukupolvelta toiselle noin neljän vuoden välein. Tämän pohjana on oletus, että joutsen tulee sukukypsäksi noin neljän vuoden iässä ja alkaa pesiä (tällöin uusi pesivä sukupolvi tulee mukaan noin neljän vuoden välein ja tällöin maakunnan joutsenten asutushistoria on noin kymmenen sukupolven mittainen: kymmenen nelivuotiskaksoa).

Populaation pesivien parien määrä on kaksinkertaistunut sukupolvelta toiselle noin neljän vuoden välein. Populaation kasvunopeus on ollut pitkään jopa noin 20 % vuodessa. Vähemmäläkin vauhdilla ylitettäneen Pohjois-Savossa pian tuhannen parin raja.

Kun pesimistulos on ollut hyvä, uusia pesimäpaikkoja ja kokonaan uusia ympäristötyyppejä on otettu käyttöön. Lisäksi pesiviä pareja lienee levittänyt kauemmaksi synnyinseudultaan.

Joutsenen sopeutumiskyky erilaisiin elinympäristöihin on ollut yllättävää. Lupaava pesimistulos myös reittivesien lahdemissa ja pikkusaarissa viittaa edelleen menestykseen. Olen pohtinut aikaisemmin (Kauppinen 2004) poikueympäristön merkitystä menestymiseen ja arvelut, että joutsenten elämän varhaisista oppikuukausista saattaa olla merkittävää etua: varttuville jälkeläisille jää riittävästi aikaa tutustua ympäristöön ja valmistautua lentämisen ja nuoruusajan vaaroihin yhdessä vanhempien ja sisarusten seurassa liikkuen. Reittivesi lahtineen ja saarineen ei liene joutsenperheelle epäedullinen ympäristö - pesimistuloskin puhuu tästä. Poikasten melko varhaisista ja laajalle ympäristöön ulottuvista liikumiskokemuksista saattaa olla tulevaan elämään huomattavaa hyötyä, jota vaille jäävät monet pienessä elinpiirissä varttuvut kosteikkojen kasvatit, joilla kyllä saattaa olla ravintoa ja suojaa yllin kyllin lähellä, muttei kerry paljon elämäkokemusta ja tietoa ympäristöstä. Sitä paitsi

suurilla vesillä on tilaa väistellä häiriö- ja riskitekijöitä, kuten metsästystä ja muita pesiviä pareja.

Yksi avaintekijä menestyksen jatkumiseen on joutsenen sietokyky muita lajin kilpailevia yksilöitä kohtaan. Toisaalta on merkkejä yksilöiden välisestä häirinnästä ja siitä johtuneesta pesimisen epäonnistumisesta, mutta vuosi vuodelta on kertynyt havaintoja sietokyvyn lisääntymisestä. Aluksi ehdottomana sääntönä näytti olevan, ettei järvelle mahdu yhtä useampaa paria pesimään eikä pesimättömiä yksilöitä suvaita lähipiirissä. Kuitenkin samalla järvellä voi joskus olla pesiviä pareja melko lähelläkin reviiirin ollessa pienimmillään vain muutaman kymmenen hehtaarin luokkaa. Nykyisen Pieksänmaan pitäjän puolella on samalle järvelle - pinta-ala noin 250 hehtaaria - keskittynyt viime vuosina 4-5 pesivää paria ja niiden seuraan vielä runsaan sadan yksilön toukokesäkuinen pesimättömien joukko.

Kesäaikaiset tappiot näyttävät olevan melko pieniä ainakin niissä järvissä, missä perheet viettävät koko poikueajan. Siirtyminen maataivalta järveltä toiselle merkitsee aina riskiä eksyä tai joutua pedon saaliiksi. Joskus koira saattaa keksiä täysin tai osittain lentokyvyttömän yksilön eksyttäen sitä takaa ajamalla.

Hyvä pesimistulos - keskimäärin neljä poikasta varttuu lentokykyiseksi - näyttää ruokkivan kannan kasvua, tosin jälkeläisten myöhemmistä vaiheista emme paljoa tiedä. Kotimaassa tapaturmainen lankoihin lentäminen on yleisin kuolinsyy. Nuoret pesimättömät linnut näyttävät joutuvan kokemattomuuttaan ja vailla paikallistuntemusta helpommin tapaturmaan kuin paikalliset pesivät yksilöt.

Pesimättömien lintujen keväiset ja kesäiset ryhmät kertovat potentiaalista pesimäkannasta, mihin ne sitten asettuvatkaan sukukypsyyden saavuttaessaan. Pohjois-Savosta ilmoitettiin keväällä 2004 ajalta 1.4.-19.5. noin 1120 pesimättöntä yksilöä. Eniten, noin 500 yksilöä, tavattiin viikolla 19.4.-25.4. Suuria kerääntymiä (50-100 yks.) ilmoitettiin kahdeksasta paikasta eri puolilta maakuntaa, enimmäkseen Ylä-Savosta. Reviirittömiä kesälintuja ajalta 17.5.-31.7. tilastoitiin noin 460 yksilöä. Niistä pienissä kerääntymisissä (alle 20 yks.) oli 90 yksilöä ja tätä suuremmissa noin 375 yksilöä kymmenessä eri paikassa. Horjuva arvio pesimättömien määrästä maakunnassa voisi olla tuhansien yksilöiden luokkaa - lukua on vaikea arvioida lintujen liikkumisen ja vaihtumisen vuoksi. Kirjallisuuden mukaan pesimättömien määrän on arveltu olleen noin 70 % koko joutsenkannastamme.

Ihmisten nykyinen suhde joutseniin

Vain harvoin päästään seuraamaan luonnossa omin silmin niin näkyvää ja nopeaa lajin leviämiskehitystä ja runsastumista kuin joutsenhistoria on todistanut. Joutsenesta on tullut luonnonystävien ja kaikkien rannoilla liikkujien yhteinen puheenaihe - siitä todistavat myös museon arkistoon kootut 680 havainnoijan joutsenilmoitukset.

Suhtautuminen joutseniin on kaksijakoista: joillekin luonnonystäville oman järven joutsen on paras naapuri ja joillekin toisille yksi "sorsa" muiten joukossa. Jonkun mielestä niitä on jo paljon, "riittävästi", jopa "liikaa".

Usein joutsenien riittävällä runsaudella tarkoitetaan paikallisia kerääntymiä. Rannoilla ja pelloilla laiduntava joutsenjoukko on uusi ilmiö, johon on suhtauduttu epäillen mahdollisten haittojen ja vahinkojen, hygienian- ja tautiepäilyjen vuoksi. On myös väitetty joutsenen kaventavan riistasorsien kantoja. Kuitenkaan tutkimuksessa, jossa selvitettiin laulujoutsenen mahdollisia vaikutuksia eteläisen Suomen vesilintukantoihin (Pöysä & Sorjonen 2000), ei havaittu tällaista haittaa - joutsenella on ollut käytettävissä vapaa ekologinen lokero. Myöskään Savon järvien lintututkimuksissa ei ole todettu joutsenen voimakkaan leviämisaikana muiden puolisukeltajasorsien kantojen vähenemistä (esim. Kauppinen & Väänänen 1999).

Jotkut ihmiset ovat pitäneet joutsenta myös jonkinlaisena turvallisuusriskinä rannoilla liikkujille niiden aggressiivisuuden ja "arvaamattomuuden" tähden. Toisinaan joutsenet ovat tulleet laitureille asti, mutta ensin ihmiset ovat niitä ruokkineet ja kesytelleet, sitten olleet ihmeissään tunkeutujien arvaamattomasta käyttäytymisestä, kun ne ovat tulleet liian lähelle.

Joutsenet voivat joutua todella ymmälleen meidän siivettömien oikkujen vuoksi. Ihmiseen leimautuneet poikaset ovat saattaneet tulla pihaan ja tupaankin asti. Näistä tilanteista on monta tarinaa, niin huvittavia kuin surullisiakin.

Ihmisen läheisyyteen joutsen tottuu ja näyttää kesyntyvän yllättävän helposti, ellemme huomaa pitää niihin luonnollista etäisyyttä ja tyydy seuraamaan niiden luonnonvaraista elämää. Joutsenissa on käyttäytymiseltään hyvin monenlaisia yksilöitä, ja kaiken kaikkiaan entisen varovaisen erakolajin käyttäytyminen on muuttunut niistä ajoista,

jolloin se oli vetäytynyt saloseutujen ylhäiseen yksinäisyyteen.

Joutsenen erityisyyttä arvostavat luonnonystävät ja -ihailijat ovat nähneet joutsenessa pohjoista ylväyden esteetiikkaa ja symboliikkaa, myös ylimalaista merkityssisältöä. Monet varjelevat pieteetillä omia joutseniaan. Yhteisymmärryksen ja luottamuksen osoituksena joutsenet saattavat tulla tuttavallisesti tervehtimään rauhassa meloksivaa kalamiestä ja ranta-asukasta, jopa näyttämään poikasiaan. Siinä sitten puhellaan...

Pitkäaikaisesta naapuruudesta on kertynyt ainutlaatuisia merkintöjä ja vuosia jatkuvia havaintosarjoja päiväkirjoihin ja muistilehtiöihin. Kun molemmipuolinen luottamuksellinen naapuruus on saavutettu, naapurit oppivat ymmärtämään myös toistensa käyttäytymistä ja kieltä.

Kiitokset

Vuoden 2004 joutsentutkimushanke toteutettiin Pohjois-Savossa Lintutieteellisen Yhdistyksen Kuikan ja Kuopion luonnontieteellisen museon yhteistyönä. Kuikkalaiset, erityisesti puheenjohtaja Asta Lähdesmäki sekä havaintojen keruukäytäntöä organisoinut ja aineistojen avaruudessa sukkuloinut Jarmo Yliluoma olivat onnistuneen yhteistyön vauhdittajia. "Joutsen 2004" ylitti monin tavoin odotukset, siitä kuuluu kiitokset jokaiselle 180 tietojaa ilmoittaneelle havainnoijalle. Lisäksi kiitos pohjatyöstä niille kaikille 680 henkilölle, jotka ovat kartuttaneet joutsentietoja vuosien 1968-2004 aikana Kuopion luonnontieteellisen museon joutsenarkistoon. Riistapäällikkö Jouni Tanskanen on ohjaillut joutsentiedustelua metsästäjien suuntaan. Myös tiedostusvälineet ovat ottaneet innostuneesti joutsenasiat vastaan.

Joutsenista ja joutsentutkimuksesta vuosikymmeniä huolehtinut dosentti Antti Haapanen on ollut monin tavoin mukana myös Savon joutsenten vaiheissa. Riikka Nykänen on tunnollisesti järjestänyt joutsenarkistoja. Hän on myös auttanut karttojen koamisissa, samoin Jukka Tuononen.

Tiivistelmä

Perimätiedon mukaan laulujoutsen on pesinyt ennen nykyistä uutta tulemisestaan 1800-luvun lopulla ja ehkä vielä 1900-luvun alussakin harvinaisena Pohjois-Savon saloseuduilla. Tämän jälkeen laji perääntyi ja kanta hupeni Lapin muutamaan kymmeneen pariin. 1950-luvulta on Savosta jokusia pesimiseen viittaavia havaintoja, mutta varmuudella uuden joutsenajan ensimmäinen merkintä on vuodelta 1963: Pieksämäen maalaiskunnassa syntyi tällöin kolme poikasta. Etelä-Savon esiintymän alkua. Myös Savon ja Kainuun rajoilta on pesimishavaintoja 1960-luvun lopulta.

Savolaisten joutsenten nelikymmenvuotinen asutushistoria tunnetaan hyvin ja siitä voi-

daan lukea kuin parhaista luonnonhistoriallisista kouluesimerkeistä monivaiheista sopeutumisen- ja menestystarinaa. Lintuharrastajien lisäksi suuri yleisö on osallistunut maakunnan joutsenilanteen seurantaan: Pohjois-Savon Lintutieteellisen Yhdistyksen Kuikan ja Kuopion luonnontieteellisen museon vuoden 2004 joutsenkartoitukseen ilmoitti havaintojaan 180 henkilöä, ja vuosien varrella museon joutsenarkistoon on kirjattu tietoja yhteensä 680 havainnoijalta.

Leviämishistoriaa ja kannan kasvua on selvitetty pitkäaikaseurannassa: 1970-luvun alussa Pohjois-Savosta tunnettiin neljä pesimäpaikkaa, 1980-luvun lopussa kolmisenkymmentä, 1990-luvun puolivälissä jo parisataa. Vuoden 2004 tilannekartoituksessa kirjattiin aiempien tietojen lisäksi 275 pesimäpaikkaa. Kartalle saatiin nyt yhteensä 512 reviiriä, josta maakunnan pesivän kannan arvioksi vuodelle 2004 voitaneen esittää 600 paria, vähän enemmänkin - nyt jo ehkä 800 paria.

Kun joutsen levittäytyi pohjoisen soilta ja karuulta pikkuviesiltä kohti etelää runsaskasvustoille järville, se asutti aluksi metsä- ja suorantaisia, matalia sara-kortejärviä. Tämä leviämisen ensivaihe kesti Pohjois-Savossa parikymmentä vuotta. Sitten olivat vuorossa viljelyseutujen ruovikkoiset lintujärvet ja karumpien järvien lahdet.

Kanta keskittyi aluksi maakunnan reunoosiin. Vielä 1980-luvun lopulla esiintyminen oli alueellisesti rajoittunutta, kunnes asutus laajeni vähitellen reittivesien välisille alueille ja viimeiseksi - 1990-luvun lopulta lähtien - sinne tänne suurjärviemme lahdille ja pikkusaarille. Kuntakohtaisesti pesimäpaikkoja on tiedossa yleensä 20-30, enimmillään 40.

Hyvän lisääntymismenestyksen kulmakiäviä ovat etelään leviäminen ja hakeutuminen suotuisaan elinympäristöön hyvätuottoisille järvikosteikoille, joissa muna- ja poikastuotto on suurempi ja poikaskuolleisuus pienempi kuin pohjoisessa. Pohjois-Savossa keskimääräinen munaluku on yllättävän korkea: vuonna 2004 pesissä oli 5.5 munaa ja aiempien vuosien suuremman aineiston mukaan peräti 5.7 munaa. Munien luku vaihtelee kolmesta kahdeksaan; eniten on viiden munan pesiä.

Vuonna 2004 seurattiin satojen poikueiden vaiheita kesän eri vaiheissa ja havaittiin, että munista kuoriutuu keskimäärin 4.5 poikasta ja kesän yli selviytyy lentokykyään harjoittamaan keskimäärin neljä jälkeläistä. Yhteensä tappiot munavaiheesta lentokykyiseksi ovat noin 1.5 jälkeläistä.

Muihin aineistoihin verrattuna Pohjois-Savon hyvää pesimistulosta selittää nimenomaan munitujen munien määrä. Eri joutsenparien menestymisessä näyttää kuitenkin olevan huomattavia eroja: jotkut parit tuottavat vuodesta toiseen 4-5 munaa ja jotkut toiset peräti 6-8. Ensipesijät munivat vähemmän kuin varttuneemmat.

Yksi avaintekijä menestyksen jatkumiseen on lajin sietokyky muita lajitovereita kohtaan. Samalla järvellä saattaa nykyisin pesiä useita pareja melko lähekkäin reviirin ollessa pienimmillään vain muutamia kymmeniä hehtaareja. Ihmisen läheisyyteen joutsen tottuu ja näyttää myös kesyntyvän helposti, ellemmme huomaa pitää niihin luonnollista etäisyyttä.

Kirjallisuutta:

- Haapanen, A. 1987: Suomen laulujoutsenkanta. - Lintumies 22: 146-150.
Haapanen, A. 1991: Whooper swan *Cygnus c. cygnus* population dynamics in Finland. - Wildfowl. Suppl. 1: 137-141.
Haapanen, A., Helminen, M. & Suomalainen, H. K. 1973a: Savon joutsenkanta kymmenvuotias. - Savon Luonto 5: 21-25.
Haapanen, A., Helminen, M. & Suomalainen, H. K. 1973b: Population growth and breeding biology of the Whooper Swan, *Cygnus c. cygnus*, in Finland in 1950-1970. - Finnish Game Res. 33: 39-60.
Haapanen, A., Helminen, M. & Suomalainen, H. K. 1977: The summer behaviour and habitat use of the Whooper Swan, *Cygnus c. Cygnus*. - Finnish Game Res. 36: 49-81.
Kauppinen, J. 1993: Densities and habitat distribution of breeding waterfowl in boreal lakes in Finland. - Finnish Game Res. 48: 24-45.
Kauppinen, J. 1999: Laulujoutsen. Kirjassa Kuopion ja Pohjois-Savon linnusto (toim. Ruokolainen, K. & Kauppinen, J.), 82-86.
Kauppinen, J. 2004: Yhdessäoloa, liikkumista... Joutsenperheen vaihtoehdot. - Siivekäs 25: 34-35.
Kauppinen, J. & Tuomainen, J. 1986: Laulujoutsenen leviämishistoria, esiintyminen

ja elinympäristö Pohjois-Savossa. - Siivekäs 7: 33-39.

Kauppinen, J. & Väänänen, V.-M. 1999: Factors affecting changes in waterfowl populations in eutrophic wetlands in the Finnish lake district. - Wildl. Biol. 5: 73-81.

Knudsen, H. L. 1999: Breeding success and growth of cygnets of the Whooper Swan (*Cygnus cygnus*) in relation to habitat. - Specialerapport, Århus Universitet, Biologisk Institut, Afdeling for Zoologi.

Kokko, Y. 1950: Laulujoutsen. - WSOY. Porvoo.

Kokko, Y. 1954: Ne tulevat takaisin. - WSOY. Porvoo.

Ohtonen, A. 1992: Laulujoutsenkantojen elpymisestä. - Suomen Riista 38: 34-44.

Ohtonen, A. & Huhtala, K. 1991: Whooper swan *Cygnus cygnus* egg production in different nesting habitats in Finland. - Wildfowl. Suppl. 1: 256-259.

Pöytä, H. & Sorjonen, J. 2000: Recolonization of breeding waterfowl communities by the whooper swan: vacant niches available. - Ecography 23: 342-348.

Suomalainen, E. W. 1908: Kallaveden seudun linnusto. Topografinen tutkielma. - Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica 31(5): 1-150.

Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. - Otava. Helsinki.

Pieni kooste lintuharrastuksestani

Lintuharrastukseni alkoi hiljalleen autoretkistä, jolloin "bongailin" lintuja, kuten haukkoja, ja muita vähän suurempia siivekkäitä, mitä nyt autosta saattoi nähdä. En vielä edes ajatellut kummemmin lintujen havainnoimista "harrastuksena". Aloin sitten saada lintukirjoja, joista sain paljonkin tietoa laidasta laitaan, kuten ruokailutottumuksista tms. Liityin sitten eri lintuyhdistyksiin, kuten tähän Pohjois-Savon lintuyhdistys Kuikkaan, johon liittymällä tulee näitä jäsenlehtiä. Näistä lehdistä, kuten myös Linnut-lehdestä sain lisää tietoa.

Syksyllä kuljeskelin luonnossa mökin lähistöllä, ja myös ihan kotipiirissä. Mökillä löytyi paljon haukkoja tiirailevaksi, myös kanalinnut ja eri vesilinnut alkoivat kiinnostaa. Sitten syys-talvella päätin rohkeasti lähteä retkikummmin kanssa tiirailemaan lintuja Kuopion eri alueille. Tulihan sitä hiiripölliä ja varpushaukka isoimpina lintuina nähtyä ja siitä retkestä opin uusia lintupaikkoja rutkasti. Mielelläni käyn Riistavedellä sijaitsevassa tornissa, ja Maaningalla olevassa. Siellä olen nähnyt paljon, paljon kurkia, sinisuohaukankin ja vesilintuja laidasta laitaan.

Olen vielä hyvin alussa harrastuksessani, mutta mitäpä siitä. Pääasiahan on, että saa "touhuta" lintujen parissa. Etenkin nyt talvella, kun ruokimme pikkulintuja, lintulaudalla on paljon nähtävää. Laudalle laitamme mm. auringonkukansiemeniä, joskus kauraa, hedelmiä ja pähkinöitä. Tutut vieraat laudalla ovat olleet: talitiainen, siniäinen, keltasirkku, hömötiainen, kuusitiainen, mustarastas ja pulut. Joskus punatulkut ja tilhet ovat eksyneet pihallemme. Ruokinnankin aloitimme jo varhain syksyllä, ja sitä pidetään yllä kevääseen asti. Myös paremmat kiikaritkin ovat mielessä, sillä nyt kiikarini ovat 7x35.

- Mutta kyllä niillä on vaikka mitä nähty.

Aino Ronkainen

Jukka Kauppinen

JA LINTU RISTITTIIN SIRRIPEIPPOSEKSI

Taiteilija Matti Karppanen (1873-1953) Kuopion Haminalahdesta oli tarkka-aistinen luonnon havainnoija, lintu-maalari, eläintäyttäjän ja originelli luonnonystävä. Valppaan silmänsä lisäksi Karppanen luotti myös kuulonsa. Häneltä on jäänyt lukuisia muistiinpanoja ja merkintöjä niin vihkoissa, piirroksissa ja maalausluonnoksissa kuin paperinpalasilla, tupakka-askin kansilla ja kaikenlaisilla pienillä lippusillakin - niiden joukossa myös "lintujen kieltä".

Ääni paljasti Karppas-Matille myös Haminalahden korkean kuusen latvaoksissa 8.6.1921 keikkuneen pienen oudon vierailijan, joka osoittautui maallemme uudeksi lintulajiksi. Havainnosta on sekä Matin omia muistiinpanoja että hänen ystävänsä E. W. Suomalaisen kirjoitus Luonnon Ystävä-lehdessä (1922), jonka mukaan Matti arveli kultarinnan "koettavan matkia, tosin huonosti onnistuen, vihreää varpusta, ja tästä alkoi epäily tulla". Matti oli vihellellisen houkutellut luokseen lintuja, mm. vihervarpusia, ja niin tuo omituinen laulajakin tuli lähemmäksi näyttäytymään.

Karppasen omien muistiinpanojen mukaan laulaja oli ääneltään "heikko tirinä".

Museolinnuksi

On ollut epäselvää, oliko outo tirinä havaittu 1921 vai jo vuotta aiemmin. Dokumentit Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen pöytäkirjoista antavat tähän lopullisen vastauksen: museolla pidetyssä kokouksessa

6.10.1921 lehtori K. H. Enwald kertoi taiteilija Karppasen löytäneen sen viime kesänä - siis 1921.

Karppanen oli museokokouksessa 1.12.1921 itsekin kertomassa menneen kesän löydöstä, jolle hän löytäjän oikeudella ehdotti nimeksi sirripeipponen. Kokouspöytäkirjassa on maininta tästä tapauksesta, joka tulkoon esille aikalaiskuvauksena ja dokumenttina, kuinka uusi laji yksimielisesti ristittiin museolla:

"Tait. M. Karppanen kertoi havaintojaan kesällä ampumastaan Serinus serinuksesta. - Rannan ja asuntonsa välisessä metsikössä oli hän kuullut oudon linnun laulamassa korkean kuusen latvassa. Hän arveli, että siellä kultarintakerttu koettaa matkia vihreätä varpusta kuitenkin onnistumatta. Monena päivänä lintu oli laulanut samaa. Karppasta oli lopulta harmittanut, kun ei saanut nähdä lintua läheltä. Hän koetti matkia sen ääntä ja onnistuikin niin hyvästi, että lintu laskeutui n. 5 m. päähän, mutta pahaksi onneksi sillä tavoin oksan taakse, ettei linnusta näkynyt muuta kuin nokka. Tämän isosta koosta huomasi K. heti, ettei kyseessä ollut Sylvia-laji. Linnun totesi hän linnun Serinus serinukseksi. Ehdotti linnulle sirisevän laulunsa vuoksi suomalaisiksi nimeksi "sirripeipponen". Ja lintu ristittiin sirripeipposeksi."

Toisaalta oli kuulunut myös samaa laulua. - Lopulta tait. K. pelkäsi, että lintu lopukesällä lakkaisi laulamasta, ja siksi ampui hän sen korkean kuusen latvasta 26/VI. Tällöin totesi hän linnun Serinus serinukseksi. Ehdotti linnulle sirisevän laulunsa vuoksi suomalaisiksi nimeksi "sirripeipponen". Ja lintu ristittiin sirripeipposeksi."

Sirripeipposesta puhuttiin myös seuraavassa Luonnon Ystävien kokouksessa toden, ettei taiteilija Karppanen ollut huolinut maksua täyttämästään ja museolle luovuttamastaan sirripeipposesta. Sen sijaan hänelle päätettiin antaa 200 mk joululahjaksi.

Sirripeipponen oli luonteva nimi tälle Karppas-Matin tirisijälle. Tuohon aikaan tiettyjä kahlaajalintuja sanottiin sirriäisiksi

eikä nykynameä sirri ollut varattu muuhun käyttöön. Niinpä lintua ryhdyttiin kutsumaan "virallisesti" kokouksen päätöksen mukaisesti sirripeipposeksi - tämä käy ilmi esimerkiksi Luonnon Ystävien ja museon painetussa vuosikertomuksessa, jonka alaviitteessä kerrotaan Karppasen antaneen nimen kokouksessa 1.12.1921. Kuitenkin E. W. Suomalainen julkaisi Luonnon Ystävä-lehdessä (1922) havainnon jo keltahempposena, jolla nimellä se esiintyi uudessa Levanderin ja Suomalaisen (1922) Suomen lintujen nimestössä.

Luonnon Ystävät pitivät itsepintaisesti kiinni sirripeipposesta

Runsas seitsemän vuotta ristimisen jälkeen kokouspöytäkirjoissa puhutaan - uusien linnunnimien vakiinnuttamisyhteyksistä huolimatta - edelleen sirripeipposesta, jonka kuvaa ja siivenmittaa toht. I. Hortling Helsingistä oli pyytänyt uuteen lintuteokseensa. Kokouksessa (28.2.1929) oli keskusteltu laajasti sirripeipposen kuvaamisesta ja pöytäkirjassa (14.3.1929) mainitaan valokuvien lähteneen jo toht. Hortlingille (kuvia olivat ottaneet lyseol. Savolainen ja leht. Nesterström; lisäksi Nesterström ilmoitti lahjoittaneensa sirripeippos-valokuvia museon kokoelmiin).

Keltahempoksi

Edellä kuvattu museoyksilö on lajin *Serinus serinus* (Linne 1758) ensimmäinen edustaja Suomessa ja siitä kertyneet dokumentit kerrostavat sille ainutlaatuista kertomusta: tuntematon eteläinen laulaja harhautui Kuopion Haminalahteen, sattui Karppasen pihapiiriin ja tuli siten havaituksi, tunnistetuksi ja vielä itse nimetyksi. Erityistä merkitystä ja kiinnostavuutta sille tulee dokumentoinnista: se esiintyy Karppasen piirroksissa ja muistiinpanoissa, pöytäkirjoissa, kirjeissä, tieteelli-

Mikael

– vuoden 2005 nuori lintuharrastaja

BirdLife Suomi on jo muutaman vuoden ajan valinnut vuoden nuoren lintuharrastajan. Kuikalla on monia hienoja nuorisjäseniä, mutta kun vain yhtä voi ehdottaa, niin hallitus ja retkikummit päätyivät Mikael Rytköseen. Mikael oli valintahetkellä 17-vuotias ja tehnyt muutamassa vuodessa hienon nousun hyvän lintumiehen ja yhdistysaktiivin arvostettuun kastiin. Nytemmin hän on jo Kuikan hallituksen jäsen.

Kuikan väki kertoi ehdotuksessaan Mikaelin monipuolisesta kiinnostuksesta lintuharrastukseen ja lintuihin. Erityisesti mainittiin myös huomaavainen käytös ja positiivinen ulospäin suuntautuneisuus.

Mikaelilla oli monta tasaväkiä vastaehdokasta ympäri Suomea. Viimeinen tarvittava plussa tiukkaan valintaan tuli hänen Tiiraan kirjoittamastaan jutusta, aiheena Säpin lintuasemalla pidetty nuorten lintukurssi. Valinta tuli Mikaelille täytenä yllätyksenä, ehdokkuus oli pidetty salassa. Kun Mikaelia valinnan jälkeen haastateltiin eri yhteyksissä, hän muisti aina lausua kiitoksensa häntä lintuharrastuksen poluilla opastaneille retkikummeille ja Kuikan muille harrastajille. Synnynnäinen herrasmies!

Tässä lyhyt täsmähaastattelu:

Mikä on ensimmäinen lintuun liittyvä muistosi? – Kotitalossa pesivät tervapääskyt, niiden lentoa olen seurannut niin kauan kuin muistan.

Onko sinulla joku lempilintu? – Ei oikeastaan.

Mikä on tähän saakka hienoin lintukokemuksesi? – Raasiossa käsipinnaksi saatu rantakurvi, joka löytyi katiskasta keskiyöllä. Hieno herätys!

Minkä lajin haluaisit kovasti nähdä? – Harjalinnun, myös ukkometso on toivelistalla.

Mihin haluaisit tehdä linturetken? – Lågskärin saarelle Ahvenanmaalla.

Lähtisitkö päiväseläntään bongaamaan lintun Utsjoelle?

– Todennäköisesti en. Täydellisesti jonkun päivän kuvioihin sopivana se voisi kuitenkin tulla kyseeseen.

Joko olet lukenut rengastustenttiin? – En ole.

Luuletko lintuharrastuksen seuraavan sinua läpi elämän?

– Kyllä, jossain muodossa ihan varmasti.

Asta Lähdesmäki

sissä aikakauslehdissä, kirjojen sivuilla sekä itse lintu taidokkaasti täytettynä museon luonnonhistoriallisten näytteiden erikoisuutena jo 75 vuoden ajan. Se kertoo myös siitä ajasta, jolloin tieteen nimissä outo tuntematon saattoi joutua olemassaolonsa hiljaiseksi todistajaksi.

Ellei tälle tirinänpitäjälle olisi pian varattu ja virallistettu vieraskielisten esikuvien mukaan keltahempposen nimeä, siitä kenties olisi vakiintunut Karppas-Matin ehdotuksesta Luonnon Ystävien kokouksessa ristitty sirripeipponen, jonka kimppuun arvattavasti nimistökomitea olisi ennen pitkää käynyt ja korjannut höyhenpuvun kellan mukaan lopulta keltahempoksi perustellen, ettei se ole enempää peippo kuin sirrikään.

Keltahempon tieteellinen nimi *Serin serinus* tarkoittaa vaaleaa, vahankeltaista. *Serin* on sen englanninkielinen ja gulhämpling ruotsinkielinen nimi, josta

saatuun keltahempposeen ja siitä uudistettuun keltahempoon meidän on toistaiseksi – ”virallisessa puheessa” – tyytyminen.

Edelleen harvinainen laji

Vuoden 1921 haminalahtelaisen jälkeen seuraava keltahemppo havaittiin Suomessa vuonna 1949, Pohjois-Savossa vasta kesällä 1973.

Lajin leviämisessä on ollut monta vaihetta: 1950-luvulta on Suomesta kaksi ja 60-luvulta kahdeksan havaintoa Suomesta, mutta 70-luvulta jo 80 - tällöin todettiin myös ensimmäiset pesinnät maastamme. Tämän jälkeen seurasi alamäki, jolloin tavattiin voimistuneesta lintuhavainnoinnista huolimatta vain muutama yksilö vuotta kohti, viime vuosina kymmenkunta kertaa vuodessa.

Rätnyypäivä

Lintulaskentojen määrä pitäisi saada nousuun. Tästä olivat yhtä mieltä niin Kuikan laskentakonkarit kuin BirdLife Suomi ja Eläinmuseo. Niinpä pantiin viisaat päät yhteen ja päätettiin järjestää Kuopiossa oikein valtakunnallinen Lintulaskentapäivä, savolaisittain Rätnyypäivä. Päivä sai hämmästyttävän suosion, eri puolilta maata saapui paikalle n. 90 laskennoista kiinnostunutta. Päivä järjestettiin Linnanpellon koululla 19.3.

Aiheesta esitelmöivät tai laskentamenehtelmiä esittelivät Jukka Kauppinen, Risto A. Väisänen, Ville Vepsäläinen, Erkki

Björk, Lennart Saari, Pirkka Aalto, Ari Rajasärkkä ja Markku Ukkonen. Päivä olikin anniltaan todella monipuolinen ja ilmapiiriltään innostunut.

Monista yhdistyksistä kerrotaan etenkin pistelaskentojen lisääntyneen viime keväänä, mutta asiasta on syytä muistutella joka kevät.

Sunnuntaina 20.3. BirdLife Suomen edustajisto kokoontui hotelli Rauhalahdessa.

Asta Lähdesmäki

Rätnyypäivä keräsi Kuopioon lähes sata innokasta kuulijaa. Kuva Eelis Rissanen.

Pajusirkku. Kuva Eelis Rissanen.

Osmo Huupponen 1966 – 2005

Lähes kolmekymmentä kevättä lintuja katsellut Osmo ei nähnyt enää kevätmuuttoa vuonna 2005. Hän kuoli kotonaan sairastettuaan yli kolme vuotta.

Osmo syntyi, eli koko elämänsä ja kuoli Varkaudessa. Hänen elämäntapansa oli erilainen kuin monien muiden, ja mikäli oikein ymmärsin, hän oli sen tietoisesti valinnut ja siihen tyytyväinen. Joku olisi voinut sanoa, että hän ei ollut vakiintunut, mutta todellisuudessa hän oli enemmän vakiintunut kuin useimmat meistä. Osmo ei ollut unelmoija eikä käsienheiluttaja. Hän ei ollut puuhamies eikä porukan sielu. Hän tuns Varkauden, mutta Varkaus ei oikein tuntenut häntä, ei lopultaakaan. Hän piti uusista kokemuksista, mutta hankki niitä vähäeleisemmin kuin useimmat. Hän luki, liikkui luonnossa, usein yksinään, hiihteli, teki pääosan linturetkistään polkupyörällä.

Kahdeksankymmenluvulla Osmo retkeili meidän muiden lailla ja mukana ahkerasti kotiseudulla sekä kaikkialla Suomen parhailla lintupaikoilla. Vuosikymmenen vaihteessa tein hänen kanssaan useita ulkomaan linturetkiä: kävimme kolme kertaa Marokossa ja kahdesti Turkissa, molemmille nämä kokemukset olivat uusia. Vaikka hän ei ollut sellainen ihminen, että olisi välittömästi yrittänyt olla kaikkien kaveri, hän tapasi maailmalla joskus joitain ihmisiä, jotka olivat jotenkin

hämmästyttävällä tavalla hänen hengenheimolaisiaan, ja kommunikointi onnistui kielimuurienkin yli. Viimeiset runsaat kymmenen vuotta elämästään Osmo keskittyi pääosin Varkauden alueen lintuihin.

Osmo oli täysinoppinut ja maastossa pätevä lintumies. Hän oli tarkkaavainen havainnoitsija ja hänellä oli erittäin hyvät korvat. Niinpä hän vuosien kuluessa löysi monia harvinaisia lintuja muidenkin iloksi ja hänen nimensä esiintyy aika usein Siivekäs – lehden havaintokatsauksissa. Hän oli tarkkailija, ei tekijä. Minun oli helppo houkutella hänet hankkeisiini, mutta hänellä ei ollut koskaan omia – ainakaan sellaisia, joissa olisi tarvittu toisten apua. Yölaulajien laskenta Varkauden seudulla oli kai lähinnä meidän yhteinen projektimme. Kesällä 1993 kävimme kuuntelemassa kaikkialla Varkauden kaupungin alueella, toisina vuosina emme olleet aivan yhtä intensiivisiä, mutta liikuimme laajemmin myös naapurikunnissa.

Osmo Huupposen havaintovihko on nyt valmis. Viitakerttuset laulavat edelleen kesäöinä Varkaudessa ja Joroisissa, mutta me joudumme seuraamaan niitä ilman hänen apuaan, ja niin kai meidän tulee tehdä, niin kauan kun meillä on vielä aikaa.

Antero Lindholm

Port Payé
Finlande
119543

•
posti

ECONOMY

